

بېنوا انټرنیټ پانې دلیکول داکټر صبورالله سیاه سنگ د افغانستان د لومړني ولسمشر ارواښاد شهید سردار محمد داؤود خان او د هغه د کورنۍ د وژونکو د پل او یا د هغوی د پښو د پلکونو د خاپ د راسپړلو او موندلو په اړه یوه ژوره او هر اړخیزه څیړنه را اخیستې او تر اوسه ډیرې پټې او نا ویل شوې خبرې د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند د یو شمیر مشرانو له خولې را وتلې چې ټولې یې په خپله د پام وړ دي او ښایي د راتلونکو پلټنو او څیړلو لپاره لاره پرانیزي. د ده ترڅنگ دغه څیړنه د هیواد د اوسني تاریخ یوه تیاره برخه روښانه کوي چې پښتو ژباړه یې تاسي ته ښاغلی رحمت اریا وړاندي کوي . سردار محمد داؤود خان که هرڅه وو، خو هېڅ رښتونی افغان نه شي کولای د هغه په ولسپالنې او هېوادپالنې کې شک او شوپیان ولري

سريزه

د هيواد د ولسپالو لېکوالانو په ډله کې ډاکټر صبورالله سياه سنگ چې کله ناکله د حجرالاسود په نامه هم لېکنې کوي هغه لېکوال، شاعر او څېړونکی دی چې لېکنې او څيړنې يې د افغانستان او سېمې په څيړونو کې د ډيرو کسانو پام ځان ته را اړولی اود هغه ترڅنگ يې په فارسي ډګري ژبه د پښتنو شاعرانو، ليکوالانو او پښتني ولسي فرهنگ په پېژندنه کې ډيرې لېکنې کړې دي. له هغې ډلې څخه د ارواښاد ملنگ جان په پېژندنه او هيوادپالنه کې د هغه ژوره څيړنه ده .

د ډاکټر صبورالله سياه سنگ د لېکنو يوه غوره برخه دا ده چې له هرډول ژبني تعصب او لنډپارۍ څخه ليرې ده او د يوه رښتوني افغان لېکوال په توگه يې ملي او ولسي دريز راخپل کړی دی.

ډاکټر صبورالله سياه سنگ د افغانستان د لومړني ولسمشر ارواښاد شهيد سردارمحمد داؤود خان او د هغه د کورنۍ د وژونکو د پل او يا د هغوی د پښو د پلکونو د خاپ د راسپړلو او موندلو په اړه يوه ژوره او هر اړخيزه څيړنه را اخیستې او تر اوسه ډيرې پټې او نا ويل شوې خبرې د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د يو شمير مشرانو له خولې را وتلې چې ټولې يې په خپله د پام وړ دي او ښايي د راتلونکو پلټنو او څيړنو لپاره لاره پرانيزي. د ده ترڅنگ دغه څيړنه د هيواد د اوسني تاريخ يوه تياره برخه را روښانوي. سردار محمد داؤود خان که هرڅه وو، خو هېڅ رښتونی افغان نه شي کولای د هغه په ولسپانې او هېوادپالنې کې شک او شوپيان ولري .

دغه څيړنه د نوموړي گوند له مشرانو سره د مرکې، په دغه اړوند د يو شمير لېکل شويو کتابونو او د نورو کسانو د سترگو د ليدلۍ حال پرنېست ولاړه ده چې لوستونکی کرار کرار يوې منطقي پايلې ته ورنږدې کوي .

دا څيړنه د يوې روانې لړۍ په توگه خپرېږي او څرگنده نه ده چې لړۍ به يې څومره اوږده شي خو تر دمگړۍ ۷ برخې يې په پارسي ژبه چمتو او د کابل ناته په ويب پاڼې کې په پرله پسې توگه خپره شوې ده او تاسو ښاغلي لوستونکي به هم بينوا ويب پاڼه گام په گام ددغې څيړنې په پښتو شوې برخې کې خبروساتي .

ما ښاغلي ډاکټر صبورالله سياه سنگ ته د ټيلفون او بريښنا لېک له لارې خبر ورکړ چې غواړم دغه څيړنه په پښتو را وژباړم او نوموړي په ډيرې خوښۍ او ورين تندي له ما سره د هرډول همکارۍ ژمنه هم وکړه. ددې ترڅنگ له خپل افغان هيواد وال ښاغلي ايشورداس څخه چې د کابل ناته د ويبپاڼې چلوونکی دی منندوی يم. زه د بينوا د ويب پاڼې په استازيتوب ښاغلو ډاکټر صبورالله سياه سنگ حجرالاسود او ايشورداس ته کور ودانی وایم.

رحمت آريا

لومړۍ برخه

له يوه لاسه ټک نه را خيژي

دغه لنډه لېکنه چې په هېڅ ډول نه شي کولای د (افغانستان د لومړني ولسمشر) محمد داؤد د سياسي ښادنامو په سموالي يا نه سموالي، دهغه پر پروالي يا نه پروالي روښاني واچوي، غواړي يوازې د هغه او د هغه د کورنۍ د وژنې د څرنگوالي په اړه د يوشمير شته مالوماتو ټولگه راډگر ته کړي .

هڅه به وشي د مخ په ودو گنگوسو د را سپړلو او څرگندولو لپاره چې کله دلته کله هلته اورېدل يا لوستل کيږي لږ تر لږه د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند له پخوانيو لورپوړو غړو (کریم میثاق، دستگير پنجشيري، سليمان لايق، خيال محمد کتوازي) او جنرال امام الدين سره د پرله پسې او اوږدو ټيلفوني مرکو او پوښتنو لړۍ راپيل کړو .

همدارنگه د دغې لېکنې په لاسه والي کې د نورو کسانو مرستې ته اړتيا لېدل کيږي

۲۰۰۸ کال، د اپريل ۲۸

پته:

Siasang, 679 Rink Ave., Regina, SK., S4X2P3, CANADA

5020882 (306) 1 او 1 (306) 5438950 د ټيلفون شميره:

تر وروستۍ گولۍ

نن د داؤد خان او دهغه د کورنۍ له وژنې څخه څه ناڅه ديرش کاله تيريږي. که هغه ژوندی وای نو د جولای په اتلسمه نېټه به زه نوي کلن وای .

امام الدين (د افغانستان د پرون ورځې د کمانډو افسر اود اروپا په کوم گوټ کې غلی ناهیلی ننی جنرال) هرکله چې د خپل لاس تپ ته گوري نو د ۱۹۷۸ز کال د اپریل د اته ویشتمې خونړۍ پیښې ته یې پام را وا وړي او د داؤد خان وروستی خبرې یې له ډیرې نیردې ترغورونو شي چې :

(پرته له خدایه بل چا ته نه تسلیمېږم او ترخپلې وروستې گولۍ به وجنگیرم)

دا کومه هېښنده خبره نه ده. که د امام الدین پرځای هرڅوک وای نو د ژوند تر وروستې سلگۍ پورې به یې د محمد داؤد لاندې وروستی خبرې نه وای هیرې کړې :

◆ 'اوس واک د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند په ولکه کې دی، نو باید تسلیم شی!'

-تا دا امر له چا راوړی؟

-د قادر له پلوه

-پرته له خدایه بل چاته نه تسلیمېږم او ترخپلې وروستې گولۍ به وجنگیرم'

زما نوم امام الدین دی

عبدالکریم میثاق (د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند له بنسټ ایښودونکو او د سیاسي بیرو غړی/د مالیې وزیر، کېسه لېکونکی او څیړونکی) وایي:

"پوښتنه دا وه چې داؤد خان دې ژوندی وساتل شي يا دې ووژل شي؟ د مرکزي کمیټې یو شمیر غړو ویل چې ژوندی دې وساتل شي او وژنه یې تاریخي پازوالي 'مسوؤلیت' لري، ښه به دا وي چې راډیو ته دې راوستل شي او ودې وایي چې اخیستل شوی گام سم دی، زه د افغانستان د خلق د ډیموکراتیک گوند دغه را اوچت شوی گام منم، بلې ډلې ویل چې دا به په خپله یوه تاریخي تیروتنه وي. کله چې وگړي د داؤد خان غږ واورې ښایي د هغه په گټه پاڅون و کړي او اوسنی پاڅون به درې وړې شي. په دغوبنسټیزو وړاندیزونو کې دوه وو تنو تر نورو ډیرې خبرې کولې، یو یې دستگیر پنچشیری او بل یې ببرک کارمل وو .

یو صاحب منصب چې له لاسه یې وینې راڅخه ډلې راغی او د مرکزي کمیټې د غړو مخې ته سلامي شو او ویې ویل " زما نوم امام الدین او د گوند غړی يم. ارگ ته دننه تللی وم. د گلخانې [مانۍ] ته ولاړم او داؤد خان ته مې وویل: له دې چې واک د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند ته لیږدول شوی، دا ستا دنده ده چې ځان را تسلیم کړئ. یوه لور یې ورسره وه. عبدالاله [د سروزیمرستیال او د بهرنیو چاروزیر] هم ورسره وو. داؤد خان پرما ډزې وکړې. کله چې ډزې یې وکړې، زما لاس یې را تپي کړ. په دغه شیبه کې لورې مخې ته ور ودریدله او ورته ویې ویل چې ډزې مه کوه، که ته ډزې وکړئ هغه هم ډزې کوي. [امام الدین] وویل چې په دغې شیبې کې داؤد پر خپلې

لور هم ډزې وکړې. نو په دغه وخت کې ما هم خپل کلاشنیکوف را واخیست او ډزې مې پرې وکړې او ټول مې له یوې مخې له منځه یووړل. " ۲۲۴ او ۲۲۵ پاڼې، افغانستان په شلمې پیړۍ کې / افغانستان در قرن بیستم: ۱۹۰۰-۱۹۶۹ د بي بي سي له ټولگو څخه . ظاهرطنین ۲۰۰۵

ستیا.....؟

دستگیر پنجشیری (د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند له بنسټ ایښودونکو او د سیاسي بیرو غړی/د ښوونې او روزنې وزیر، شاعر، لېکوال او څیړونکی) د پورتنیو خبرو په اړه سر تر پایه بل ډول خبره کوي :

د افغانستان د خلق د ډیموکراتیکې ټولنې د مشرانو د نیولو په شپه سلیمان لایق، بارق شفیعی، نثار احمد نثار او کریم میثاق د استاد میر اکبرخبرد خاورو د سپارلو او د مړي د لمانځنې د کست په ثبت او ویشنې بوخت ول. کله چې د راډیو افغانستان له لارې یې د سیاسي دفتر د غړو د نیول کېدلو خبر واورېده نو سلیمان لایق اوبارک شفیعی په خپل سر پولیس ته ولاړل او ځانونه یې پولیس ته ور وسپارل خو کریم میثاق او نثار احمد نثار ځانونه د یوه گوندي کارگر په کور کې پټ کړي ول. له دې امله د کریم میثاق خبره د هغه په کتاب "افغانستان په شلمه پیړۍ کې / در قرن بیستم" سمه او پرځای نه ده .

سیاه سنگ: ستاسو د سترگو لېدلی حال څه دی؟ امام الدین چیری راغی اوڅه یې وویل؟

پنجشیری: امام الدین راډیو افغانستان ته راغی او خپل گزارش یې نورمحمد تره کي ته وړاندې کړ. هغه وویل چې له سردار محمد داؤد څخه څو ځله په درنښت غوښتنه وشوه چې له خپلې کورنۍ سره دې یوه خوندي ځای ته ولاړ شي، خو له پرله پسې غوښتنو سره سره هغه خپل زوی ته بولنده 'قومانده' ورکړه چې پر افسرانو، سرتیرو او ان د خپلې کورنۍ پر غړو دې ډزې وکړي. په پای کې دوه اړخیزه اور بل شو .

همداشان، امام الدین زیاته کړه چې : سردار داؤد ته مې وویل چې " واک د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند ته لېږدول شوی او باید را تسلیم شی." داؤد وویل چې " کمونیستانو ته نه تسلیمېږم" او بیا یې نیغ په نیغه پرما ډزې وکړې. مور هم ووهل او [ستیا] موکړل " جنرال کټ مټ د [ستیا] اصطلاح په کار یووړه. په یاد مې دي چې ویې ویل "ستیا مو کړل ."

سیاه سنگ: " ستیا...؟ " [ستیا] څه مانا لري؟ دا د کوم ځای اصطلاح ده؟

پنجشیری: ستیا یعنی "پوپنا" گومان کوم دا هندي یا اردو اصطلاح ده .

سیاه سنگ: مخکې له دې چې نورې اړینې خبرې راوسپړم باید ووايم چې د امام الدین له خولې د "ستیا" (۱) د اصطلاح په اوریدلو یوه ډیره ناوړه پوښتنه مې په فکر کې را ژوندۍ کيږي: د همدغې پوښتنې له امله غواړم پوه شم چې امام الدین د افغانستان له کوم گوټه دی .

پنجشیری: هغه د لوگر دی. د لوگر له پښتنو څخه. ښایي د هماغه ځای د وگړو په منځ کې د "ستیا" د اصطلاح کارول دود وي. خو زه سم نه پوهیږم.

سیاه سنگ: امام الدین د گوند له کومې څانگې څخه وو؟

پنجشیری: هغه خلقی وو او د خلق د پوځي څانگې له خوا یې له حفیظ الله امین سره اړیکه درلودله .

سیاه سنگ: ستاسو دوینا پربنسټ امام الدین نه کلاشنیکوف را پورته کړی او نه یې د داؤد خان او نه یې د هغه د کورنۍ پرمخ ډزې کړي دي؟

پنجشیری: کټ مټ همداسې ده. امام الدین نشوای کولای کلاشنیکوف را پورته کړي او ډزې وکړي. هغه تپي وو. له هغه سره وسله وال سرتیري ول، کله چې هغوی ولیدل چې داؤود او زوی یې ډزې کوي نو هغوی هم په ډزو پیل وکړ. له همدې امله ده چې امام الدین وايي " موږ هم ووهل او ستیا مو کړل"

سیاه سنگ: امام الدین او د هغه وسله والو ملگرو د دغسې په پټو سترگو وژنې د اور امر له چا تر لاسه کړی وو؟ د محمد داؤد او د هغه د کورنۍ د برخلېک په اړه د گوند سرمشریزې ډلې څه ويل؟ ستاسو نظر څه دی؟

پنجشیری: د کابل ولایت د زندان د پوښتنو او پلټنو له څانگې څخه راډیو افغانستان ته د نور محمد تره کی، ببرک کارمل، ډاکټر شاه ولي، زما (دستگیر پنجشیري)، سلیمان لایق، باریق شفیعي، عبدالحکیم شرعي جوزجاني او حفیظ الله امین له لېږدولو وروسته ، د دندو وېشنه په دې ډول وشوه : تره کی، کارمل، لایق او ما د سیاسي تبلیغ دندو پازوالي په غاړه را واخیستله، حفیظ الله امین، عبدالقادره راتي او محمد اسلم وطنجار د پوځي لارښوونې دندې په غاړې واخیستلې .

له داؤود او د هغه له کورنۍ سره د چال چلند په اړه نور محمد تره کی او ببرک کارمل همغږي نه درلودله. تره کی د داؤود پر وژلو او کارمل د هغه پر ژوندي ساتلو ټینگار کاوه .

ما نورمحمد تره کی ته په ځواب کې وویل: " د ټولنیزې مبارزې تگلاره باید سپکه و نه گڼل شي او نه دې له پاڅون سره لوبه و شي." سلیمان لایق چې د خپل ډیر نیردې ملگري او زوم د مړینې له امله په ژور ناورین کې ډوب وو، د محمد داؤود په اړه یې وویل " دا فرعون دې ووژل شي "

د تاریخ په دغسې یوې پرېکنده شیبې کې نورمحمد تره کی د انقلاب پوځي سرمشریزې ډلې (حفیظ الله امین، عبدالقادر او اسلم وطنجار) ته لاندینۍ څانگړې لارښوونه ور ولېږله :

" که سردارمحمد داؤود اواروند ه کسان یې د انقلاب له فرمان څخه سرغړاونه وکړي، د پاڅون والو په وړاندې وسلې ته لاس ور وړي او پرته له آږ یا شرطه د گوند لارښوونو ته غاړه کښېنږدي، نو زموږ وسله وال ځواکونه حق لري چې

له خپل ځان او خپلواکۍ او انقلابي نظم څخه په ميرانه ساتنه وکړي. که هغوی له وسله وال مقاومت څخه لاس پر سر شي او وسله پرځمکه کښيږدي، نو خوندي ځای ته دې وليږدول شي. په دغه حالت کې به د هیواد د قوانینو پر بنسټ له هغوی سره د درنښت وړ او افغاني چلند وشي".

البته ، چې پورتنی متن په پښتو وو او ما(پنجشیري) په پارسي را وژباړه .

سیاه سنگ: مخکې له دې چې ستاسو د کتاب (د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند را پاڅېدنه او پوپنا کېدنه / ظهور و زوال حزب ډیموکراتیک خلق افغانستان) د برخو سپړنې ته راشم ، باید ووايم چې (په لندن /انگلستان کې مېشت) یو تن غلام رسول باوري تاسو د محمد داؤد او د هغه د کورنۍ اصلي وژونکی بللي یاست. د نوموړي د لېکنو څېنې برخې په یوې یا دوه وو ویبپاڼو کې داسې راغلي دي :

"هغه ورځ ما [غلام رسول باوري] په راډیو ټلويزیون کې تخنیکي دنده درلودله. /.../ د ثبت او خپرونې د سټیډیو دروازه د برچې او د توپک په قنډاق په زور را خلاصه شوه او د وسله والو سرتیرو د یوې ډلې په ملتیا [خیال محمد] کټوازی اود سټیگر پنجشیري چې د هغه په وینا "پلنگي" جامې یې په ځان کې وې او پر سترگو یې د ضعیفو کتلو عینکې وې، رانوتل .

د نېغې خپرونې خونه محاصره شوه. د جگړن په رتبې یو افسر د دستگیر پنجشیري او انقلابي سرمشریزې ډلې ترمنځ چې مشري یې حفیظ الله امین او [محمد اسلم] وطنجار کوله په تگ راتگ کې وو. نوموړي یاد دښت لېکونه وړل او راوړل. دستگیر پنجشیري د راډیو په لویې خپروونکي خونې کې گام واهه او داؤد خان، یحیی او محمدزیو ته یې ښکښل کول او د هغوی د وژنې خبر ته سترگې په لار وو .

نوموړی جگړن په بیره راغی او ویې ویل چې د پرچمیانو په ځانگړې توگه د ببرک کارمل د مخالفت له امله د سردار محمد داؤد د وژلو مخنیوی کیږي. هغوی وړاندیزلري چې نوموړی د افغانستان قانوني او ولستیاکلی ولسمشر دی او ژوندی دې ونیول شي. پنجشیري په ډیر قهر وویل: " هغوی غو.... خوري" ببرک د هغوی جاسوس دی او د هغوی پر تگر لوی شوی دی. هغه له داؤد سره یو ځای ووژنئ!

بیا ما ته لارښوونه وشوه چې گرځنده کمره له ځان سره را واخلم او د انقلاب د بولندې خونې ته ولاړ سم. ما بله لار نه درلودله، او یوه پیاوړې جاپانۍ کمره مې راواخیستله اود ښاغلو پنجشیري او کټوازي په ملتیا حفیظ الله امین ته ورغلو.

پنجشیري په قهر ژلې ژبې له امین څخه وپوښتل: دا دې څه تیر پالنه او توکم پالنه را اخیستې؟ ولې د لیوني سردار، دغه د عبدالرحمان، حبیب الله او درغلن او تگ نادر د وارث د وژنې امر نه ورکوی؟ آیا د تاجیکانو ویني سپینې او د پښتنو سرې دي؟ حفیظ الله امین چې خوله یې له خندا ډکه اود بریا په نشه کې ډوب وو و ویل: په ارگ کې

روزل شوي ستاسو ملگري سردار ببرک کارمل مخالفت کړی دی. یوازې سلطانهلي کشتمند یې وژنه غواړي. پنجشیري په قهرژلې ژبې له تره کي مالومات وغوښتل او ټول واک او پریکړه یې د انقلاب دریزیا مقرر ته ور وسپارله. له دغې لارښوونې وروسته، پنجشیری د مخابرې تر شا ودرید، لومړی یې یو حماسي شعر ولوست او وروسته یې په پرله پسې توگه د سردار محمد داؤود د پرته له پوښتنې وژنې لارښوونه ورکوله. په دغې شیبې کې جگړن رفیع چې ډیر په قهر وو هغه یې د مخابرې په خونه کې ولېد، د تلویزیون له ودانۍ ووت او کارمل ته ورغی .

ښه درنده جگړه ونښتله. له ماسپښین وروسته ټولو مخابرو او گرځندو انقلابي راډیوگانو خبر ورکړ چې سردار داؤود، سردارنعیم او د هغوی د کورنۍ دیرش تنه ووژل شول او ارگ تسلیم شو. " حفیظ الله امین، وطنجار، پنجشیري، کتوازي او څو تنو نورو د وُدکا د شرابو د بوتلونو په را خلاصولو خوښي او خوشحالي راپیل کړه. دستگیر پنجشیري د ټولو پښتنو پرضد د شعار په ورکولو د حفیظ الله امین نشه ور خراپه کړه. هغه په قهرسو او پنجشیری یې غلې کېدلوته را وباله".

که د غلام رسول پیژندنه یا نه پیژندنه یوې خواته پریږدو، د دغې لېکنې په اړه ستاسو غبرگون څه دی؟

پنجشیری: لومړی باید ووايم .....

-د لومړۍ برخې پای نوربیا.....پاته لري

اخځ:

د افغانستان د علومو اکاډمۍ د پښتو د څلورتوکيز تشریحي قاموس په دریم ټوک کې چې په ۲۰۰۵ز کال کې خپور شوی په ۱۷۲۲ پاڼه کې [ستي] د نسبي ستاین نوم یا صفت په توگه په دریو مانا وو راغلی دی:

ستي: ۱. سوی [سوځېدلی]، کباب شوی. ۲. ساتي، سوتي، په هندوستان کې د جلال الدین اکبر تر زمانې پورې د هندوانو یو رسم وو چې د هغه پر بنسټ به هندي میرمنې ځان ته اور اچاوه.

ستي: هغه هندوانۍ (اینډوه) چې د ستي له رسم سره سم ځان په هغه اور کې اچوي چې د میره د سوځېدلو لپاره یې بل شوی وي. همدارسم اکبر منع کړ.

۲. بي بي، میرمن.

۳. هغه ښځه چې خپل سرد پلار په کاله کې سپین کړي.

داستی چې په اور سوځي مراد یې دا وي

زه په اور کې سوې ښه یم نه بې پته

رحمان بابا

د یادونې وړ ده چې د ستي وییکی د ارواښاد ملنگ جان په شعرونو کې هم ډیر لېدل شوی دی

[رحمت آریا]

دويمه څپرکی

سياه سنگ: مخکې له دې چې ستاسو د کتاب (د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند را پاڅېدنه او پوپنا کېدنه / ظهور وزوال حزب ډيموکراتيک خلق افغانستان) د برخو سپړنې ته راشم ، بايد ووايم چې (په لندن /انگلستان کې مېشت) يو تن غلام رسول باوري تاسو د محمد داؤد او د هغه د کورنۍ اصلي وژونکی بللي ياست. د نوموړي د لېکنو ځېنې برخې په يوې يا دوه وو ويبپاڼو کې داسې راغلي دي :

"هغه ورځ ما [غلام رسول باوري] په راډيو ټلويزيون کې تخنيکي دنده درلودله. /.../ د ثبت او خپرونې د سټډيو دروازه د برچې او د توپک په قنډاق په زور را خلاصه شوه او د وسله والو سرتيرونو يوې ډلې په ملتيا [خيال محمد] کتوازی اود سنگير پنجشيري چې د هغه په وينا "پلنگي" جامې يې په ځان کې وې او پر سترگو يې د ضعيفو کتلو عينکې وې، رانوتل .

د نېغې خپرونې خونه محاصره شوه. د جگړن په رتبې يو افسر د دستگير پنجشيري اوانقلابي سرمشريزې ډلې ترمنځ چې مشري يې حفيظ الله امين او [محمد اسلم] وطنجار کوله په تگ راتگ کې وو. نوموړي ياددښت لېکونه وړل او راوړل. دستگير پنجشيري د راډيو په لويې خپروونکي خونې کې گام واهه او داؤد خان، يحيی او محمدزيو ته يې ښکښل کول او د هغوی د وژنې خبر ته سترگې په لار وو .

نوموړی جگړن په بېره راغی او ويې ويل چې د پرچميانو په ځانگړې توگه د ببرک کارمل د مخالفت له امله د سردارمحمد داؤد د وژلو مخنيوی کيږي. هغوی وړاندیزلري چې نوموړی د افغانستان قانوني او ولستاکی ولسمشر دی او ژوندی دې ونيول شي. پنجشيري په ډير قهر وويل: " هغوی غو.... خوري" ببرک د هغوی جاسوس دی او د هغوی پر تېر لوی شوی دی. هغه له داؤد سره يو ځای ووژئ!

بيا ما ته لارښوونه وشوه چې گرځنده کمره له ځان سره را واخلم او د انقلاب د بولندې خونې ته ولاړ سم. ما بله لار نه درلودله، او يوه پياوړې جاپانۍ کمره مې راواخيستله اود ښاغلو پنجشيري او کتوازي په ملتيا حفيظ الله امين ته ورغلو.

پنجشيري په قهرژلي ژبې له امين څخه وپوښتل: دا دې څه تېر پالنه او توکم پالنه را اخيستې؟ ولې د ليوني سردار، دغه د عبدالرحمان، حبيب الله او درغلن او ټگ نادر د وارث د وژنې امر نه ورکوي؟ آیا د تاجيکانو ويني سپېنې او د پښتنو سرې دي؟ حفيظ الله امين چې خوله يې له خندا ډکه اود بريا په نشه کې ډوب وو و ويل: په ارگ کې روزل شوي ستاسو ملگري سردار ببرک کارمل مخالفت کړی دی. يوازې سلطانعلي کشتمند يې وژنه غواړي. پنجشيري په قهرژلي ژبې له تره کي مالومات وغوښتل او ټول واک او پريکړه يې د انقلاب دريزيا مقر ته ور وسپارله. له دغې

لارښوونې وروسته، پنجشیري د مخابرې تر شا ودرید، لومړی یې یو حماسي شعر ولوست او وروسته یې په پرله پسې توګه د سردار محمد داؤد د پرته له پوښتنې وژنې لارښوونه ورکوله. په دغې شیبې کې جګړن رفیع چې ډیر په قهر وو هغه یې د مخابرې په خونه کې ولېد، د تلویزیون له ودانۍ ووت او کارمل ته ورغی .

ښه درنده جګړه ونښتله. له ماسپښین وروسته ټولو مخابرو او ګرځندو انقلابي راډیوګانو خبر ورکړ چې سردار داؤد، سردارنعیم او د هغوی د کورنۍ دیرش تنه ووژل شول او ارګ تسلیم شو. " حفېظ الله امین، وطنجار، پنجشیري، کتوازي او څو تنو نورو د وډکا د شرابو د بوتلونو په را خلاصولو خوښي او خوشحالي راپیل کړه. دستګیر پنجشیري د ټولو پښتنو پرضد د شعار په ورکولو د حفیظ الله امین نشه ور خراپه کړه. هغه په قهرسو او پنجشیري یې غلې کېدلوته را وباله".

که د غلام رسول پیژندنه یا نه پیژندنه یوې خواته پریږدو، د دغې لېکنې په اړه ستاسو غبرګون څه دی؟

پنجشیري: لومړی د تیروتنې له ویرې پرته باید ووايم چې په یوشمیر لانچپالو وېبپاڼو کې یوشمیر سیاسي لوبي هغه مهال رامنځ ته شوې دي چې سکیولار سیاسي ګوندونه او ټولنې له تیرو او پخوانیو تیروتنو په زده کړې د هغوی د بیا سماونې لپاره د سیاسي او ډله یز یووالي او د ملي او ډیموکراتیکو مورچلونو د جوړولو په موخه د یوبل ترڅنګ ګام ږدي او غونډې جوړوي. زه په دې گروهن یم چې د دغسې په زهر لړلو ډنډورو د خپرولوموخه یوازې د پر مختګ لپاره په یوې چمتو ټولنې کې د ډیموکراتیک غورځنګ د لړۍ په وړاندې د خنډ له جوړولو پرته بله موخه نه لري او ګټه یې د طالبانو د غورځنګ، د دیورند د کرښې د دواړو خواوو بنسټپالو، د نیشه یې توکو د مافیا، نړیوالې ترهګرۍ او د ناتو د ځواکونو د اوږد مهاله شتون لپاره د پلمې له را موندلو پرته بله څرګنده موخه نه لري. خو ستاسو لپاره زما څرګند ځواب درشتینو تاریخي واقعیتونو ویننه ده :

لومړی: د کسانو نومونه او د "پوځي جامو" خبره

د غوايي د مېاشتې په اوومه او له زندانه د خلاصېدلو په مهال سلطانعلي کښتمند او خیال محمد کتوازی له مور سره زندانیان نه ول. زما په ځان کې ملکي دریشي وه او پلنګي جامې مې په تن نه وې .

دویم: د جګړن د تګ او راتګ خبره

زما، د نورمحمد تره کي، ببرک کارمل او سلیمان لایق امنیت د هوایي ځواکونو یوه ډګروال چې محمد کریم خان وردک نومېده، نیولی وو. د مشرتابه د ډلې له دغو غړو څخه هېڅ یوې د راډیو او تلویزیون له ودانۍ څخه نه وو وتلي. له دې امله د "چا د تګ را تګ خبره په منځ کې نه وه".

که څه هم ببرک کارمل د راډیو له خپرونو وروسته د کبیر رنجبر (د اوسنۍ ولسي جرګې د غړي) د پلار په کور کې د مشرتابه د ډلې د پټېدلو وړاندیز وکړ؛ خو تره کي په پرېکنده ډول وویل: "یا به له پوځي ډلې سره یوځای بریالي

کيږو او يا به په يوه مورچل کې وژل کيږو. په پای د پوځي بولندې يا قوماندې په سلا او مشورې د هوايي ځواکونو پوځي قرارگاه د خواجه رواش گارنيزيون ته وليږدول شوو .

هراتی قادر په پياوړي مورال د بگرام، مزار اوشينډنډ د هوايي ډگرونو له گارنيزيونونو سره په اړيکه کې وو. هغه د غوايي د اتمې په سهارني سباوون د ريشخورد قطعې د بمبارد فرمان وليږه او هغوی ته يې وويل چې يوازې سرک په نښه کړي او د ولس کورنو ته دې تاوان ور ونه رسېږي. قادر د پيلوټانو نومونه را اخيستل او له هغوی سره يې ټوکې کولې .

ټول دربارپورې ترلي تاريخ لېکونکي او ياددښت لېکونکي چې غواړي په پاڅون کې د شوروي د الوتکو د برخې اخيستلو د ډنډورو د خپرولو له لارې ولس بې لارې کړي يوازې د پاکستان د پوځي سياستوالو، ايراني اخوندانو، د عربي امارات د شيخانو او د هغوی د وُبا وَهَلو تالي څټوپه ژرندو کې د نورو اوبوبَوَ هَوَلو له موخې پرته بل څه په خپلې کڅوړې کې نه لري .

دریم: له " حفيظ الله امين سره د شخړې تور "

د پاڅون په شپې مې له امين سره هېڅ ډول شخړه نه درلودله ځکه چې د وسله وال ځواک د پوځي انډول تکه د هغه په گټه وه. که نورمحمد تره کي ور ته اجازه ورکړې وای ما خو لا پرېږده چې په هماغه شپه به يې کارمل هم سوری سوری کړی وای .

څلورم: د " پشتون او تاجک سکالو "

زه نه پخوا او نه اوس د خپل يو موتي او نه بيلېدونکي هيواد د هېڅ يوه توکم دښمن نه وم. خو د زورواکي ، ټبرنۍ برلاسی او د زور له لارې د واک د را خپلولو پرضد مې مبارزه کړې او کوم يې. زه گروهن يم چې د ټولو ټبرونو د عدالت غوښتنې هڅې به له سوله يزې لارې ژر يا په ځنډ کې د افغان هېوادالو د څرگند ډيموکراتيک گډون يا هم له بلې لارې بريالی شي .

پينځم: د " وډکا د بوتلونو" تورلگونه

د پورتنیو تشو ډنډورو برخلاف ، نورمحمد تره کي ، حفيظ الله امين، محمداسلم وطنجار، خيال محمد کتوازي او ما نه يوازې دا چې د غوايي د اومې د پاڅون بريا مو په ځښاک په ځانگړې توگه په وډکا نه ده لمانځلې، بلکه کله چې د غوايي په اومې نېټې د مازيگر په پينځو بجو له زندانه را خلاص شوو نو د غوايي د اتمې نېټې ترمانښامه په ټول افغانستان کې د ډاډ وړ د ټيکاو تر راتينگېدلو پورې موږ د يوه څاڅکي د څښلو او د يوې مړې ډوډۍ د خوړلو لپاره وخت نه درلود .

سیاه سنگ: بیا هم مخکې له دې چې ستاسو د کتاب (د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند دراپاڅېدنې او پوپنا کېدنې / ظهور و زوال حزب ډیموکراتیک خلق افغانستان) د برخورا سپړنې ته راوگرځم له تاسو غواړم چې زما دغې تکراري پوښتنې ته ځواب راکړئ: آیا تاسو ډاډه یاست چې سلیمان لایق نورمحمد تره کي ته وویل چې "دغه فرعون دې ووژل شي."؟

پنجشیری: هو ډاډه یم. بشپړ ډاډ لرم چې سلیمان لایق په څرگند ډول ویلي: "دغه فرعون دې ووژل شي"

پرما تور لگول کېږي

سلیمان لایق (د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند له بنسټ ایښودونکو او د سیاسي بیرو غړی / شاعر، څېړونکی د راډیو تلویزیون وزیر) د سردار محمد داوود او د هغه د کورنۍ د وژنې په اړه بل ډول نظر لري.

سیاه سنگ: محمد داوود او کورنۍ یې د چا یا کومو کسانو په فرمان ووژل شوه؟

لایق: سردار داوود د چا د فرمان، لارښوونې او یا ډله ییزې پریکړې پر بنسټ نه دی وژل شوی. وگورئ! لومړی کودتا وشوه، تر هغه وروسته ورته فرمان ولیږل شو چې تسلیم شی، هغوی تسلیم نه شول. پایله یې هماغه ده چې ټول ولس پرې خبر دی. د څو تنو وژنه.

سیاه سنگ: تاسو غواړئ ووايست چې محمد داوود او کورنۍ یې د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند د ډله ییزې پریکړې پر بنسټ نه دی وژل شوی؟

لایق: لومړی خو د دغې سکالو بنسټ باید راڅرگند شي. د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند کودتا نه ده کړې. کودتا څو تنو ترسره کړه.

سیاه سنگ: ستاسو په وینا، دغه څو تنه څوک ول یا څوک دي؟

لایق: یو شمیر ځانغوښتونکو، ځانمنونکو او د واک څوکیو ته تریوکسانو چې غوښتل یې د واکمنۍ څوکی، موټرو، ویسکي او لوړو دولتي پوړونو ځانونه ورسوي کودتا یې وکړه او د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند په داسې یوه دریزکې راگیر شو چې کار له کاره تیر وو. د خلق او پرچم ډلې اړې شولې چې د ځان د ساتنې لپاره دغه کودتا ومني.

سیاه سنگ: کولای شی د دغې کودتا د سمبالوونکو نومونه را واخلي؟

لایق: زه ډارن نه یم اونه له راتلونکي څخه کومه ویره لرم. زړه ور یم او په زغرده وایم چې حفیظ الله امین او تره کي د دغې کودتاه پاڅه سمبالوونکي ول. مور په زندان کې وو چې کودتا وشوه.

سیاه سنگ: تاسو څنگه زنداني شواست؟

لايق: کله چې د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د مشرانو د نيولو خبر د راډيو له لارې خپور شو نو له زندانه بهر يو شمير ملگري دغې پايلې ته ورسېدل چې: "ميثاق صاحب اولايق صاحب ته به ښه دا وي چې ولاړ دې شي او ځانونه دې دولت ته ور وسپاري". زه هم د ملگرو له سلا سره سم پوليسو ته ورغلم او ځان مې ور وسپاره .

زما لاسونه يې په هتکړيو را وتړل او په يوې کوشنۍ خونې کې واچولم. يو وردکی افسر راغی او په ډيرې قهرژلي توگه يې راڅخه وپوښتل " څه شی دې خوړلي چې هضمولای يې نه شي". وروسته له هر لوري د ډزو غرونه را خپاره شول. افسر دباندي ووت. څو شيبې وروسته زه هم له خونې دباندي دالان ته را ووتلم او غوښتل مې پوه سم چې څه خبره ده. د گوند يو تن غړی مې ولېد. هغه وويل: "څو شيبې نورهم صبر وکړه، راځملوو يې".

بيا مې ولېدل چې هماغه افسر بيرته راغی او په يوه غاب کې يې راته انگور راوړل زما لاسونه يې راخلاص کړل او په دې ډول زه له زندانه را خلاص سوم .

سياه سنگ: وروسته له هغې چې له زندانه را خلاص شواست او راډيو افغانستان ته راغلاست نو نورمحمد تره کي ته مو د داؤود په اړه وويل " دغه فرعون دې ووژل شي". آیا دا سمه ده؟

لايق: نه. داسمه نه ده. دا قطعاً زما خبره نه ده. پرما تور لگوي. ما داسې نه دي ويلي. اصلاً دغه پېښه ماته د کرکې وړ وه .

سياه سنگ: کومه پېښه تاسو ته د " کرکې" وړ وه. د " غوايي کودتا يا د محمد داؤود وژنه".

لايق: کودتا. دغه پوځي پاڅون چې په گوند کې نه وو پوخ شوی، ماته د کرکې وړ وو. ښايي په تاريخ کې دغه پاڅون ته ورته نور پاڅونونه هم شوي وي. آیا دا چې په دغې پېښې کې شورويانو هم لاس درلود يا نه درلود راته څرگنده نه ده. البته حفيظ الله امين او نورمحمد تره کی سل په سلو کې پرې پوهېدل .

سياه سنگ: که تاسو د نورمحمد تره کي پرځای واست، آیا د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د وژلو فرمان به مو ورکړې وای؟

لايق: دغه پوښتنه بنسټ نه لري. که زه د هغوی پرځای وای نو کودتا به نه وای شوې. په هيڅ اصل، بنسټ او معيار کې د کودتا تجويز نه دی شوی. کودتا د سياسي ستونزو د حل لاره نه وه، نه ده او په راتلونکې کې به هم نه وي. زه له کودتا سره مخالف وم. په ټوليز ډول د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند ټول پوه غړي له پوځي کودتا سره مخالف ول .

سياه سنگ: آیا دا رښتيا نه ده چې د يوه خپلوان او نيردې ملگري د وژنې په ناورين کې د ډوبېدلوله امله مو د داؤود لاس د ميراکبرخيبر په وژنه کې ورگډ کړای وي او ويلي مو دي چې " دغه فرعون دې ووژل شي"؟

لايق: د ژوند له پيله تر اوسه له وينې تويونې او وژنې کرکه لرم. ان د سردار داؤود او د هغه د کورنۍ له وژل کېدلو وروسته، د مړيو د لېدلو لپاره ارگ ته ورنغلم. تل به زما په اړه ويل کېدل چې "دی قاطع سړی نه دی". تاسو په ټول افغانستان کې ماته يوازې يو تن را پيدا کړئ چې ودې وايي "چې د لايق له لاسه يې تاوان ليدلی وي" له بلې خوا سردار داؤود او د هغه د جمهوري دولت څانگو د ميراکبر خيبر په وژنه کې لاس نه درلود. خلک ولې بې گټې خبرې را جوړوي؟

سياه سنگ: د ميراکبرخيبر وژونکی څوک دی؟

لايق: دا پوليسي تحقيقات کيږي او زه يې ځواب ويل اړين نه بولم. څو اونۍ مخکې يوې نړيوالې راډيو هم دغه پوښتنه راڅخه کړې وه. د نوموړې راډيو پوښتونکي ته مې وويل چې اوس د دغې پوښتنې د ځواب ويلو وخت نه دی. اوس به ډير وختې وي چې دغې پوښتنې ته ځواب وويل شي .

سياه سنگ: که څه هم د داؤود خان او د هغه د کورنۍ د وژنې له سکالو څخه لږ څه لېرې کيږو خو غواړم ووايم چې وحيد مژده د "آريايي" او "سرنوشت" په ويبيانو کې يوه ليکنه لري اوسرلېک يې دی "هغه وژنه چې له پايلې څخه يې کودتا را وکتېدلې". هغه د گلبدين حکمتيار له خولې چې وحيد مژده هم په هغې غونډې کې ناست وو، داسې لېکي "خيبرزمور د مجاهدو وروڼو په لاس وژل شوی"

لايق: دغه ادعا هم له بنسټه سمه نه ده. حزب اسلامي د دې لپاره چې د پاکستاني چارواکو په سترگو کې ځانته يو دريز راپيدا کړي، په دغه خام او بې ځايه چل د داسې يوې وژنې پازوالي په غاړه را اخلي چې له اصله يې کړې نه ده .

سياه سنگ: خو (د وحيد مژده د ليکنې پر بنسټ) د گلبدين حکمتيار دغه ادعا د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند يو شمير پخوانيو لوړپوړو غړيو منلې ده .

لايق: هو منلې يې ده او هغه هم له دې امله چې غواړي د ميراکبرخيبر د وژنې تورله خپل تندي څخه را پاک کړي .
سياه سنگ: ستاسو له خبرو را څرگنديږي چې د ميراکبر خيبر وژنه "د گوند د کورنيو کړيو" په لاسه يوه وژنه ده. آيا ښه به نه وي تاسو چې وژونکی پيژنئ او په رښتيا خبرياست، ولې خلک نه خبروي؟ په رښتنو خبرو پوهېدل د ولس بنسټيز حق دی.

لايق: د افغانستان د خلق د ډيموکراتيک گوند ښادنامې په ځانگړې توگې د غوايي له کودتا را وروسته ډيرې کرغېرې وې. ولس زمور له لاسه ډير تاوانونه ولېدل. ميراکبرخيبر هم همدغو حزبيانو وژلی دی. ما اوس له گوندي او يا سمبال شوي سياست څخه لاس اخيستای دی، ادبياتو ته مې مخه کړې، غواړم هر هغه څه چې لرم ويې ليکم، ولې نه؟ په نېردي راتلونکې کې به هر څه په يوه کتاب کې را ولېکم.

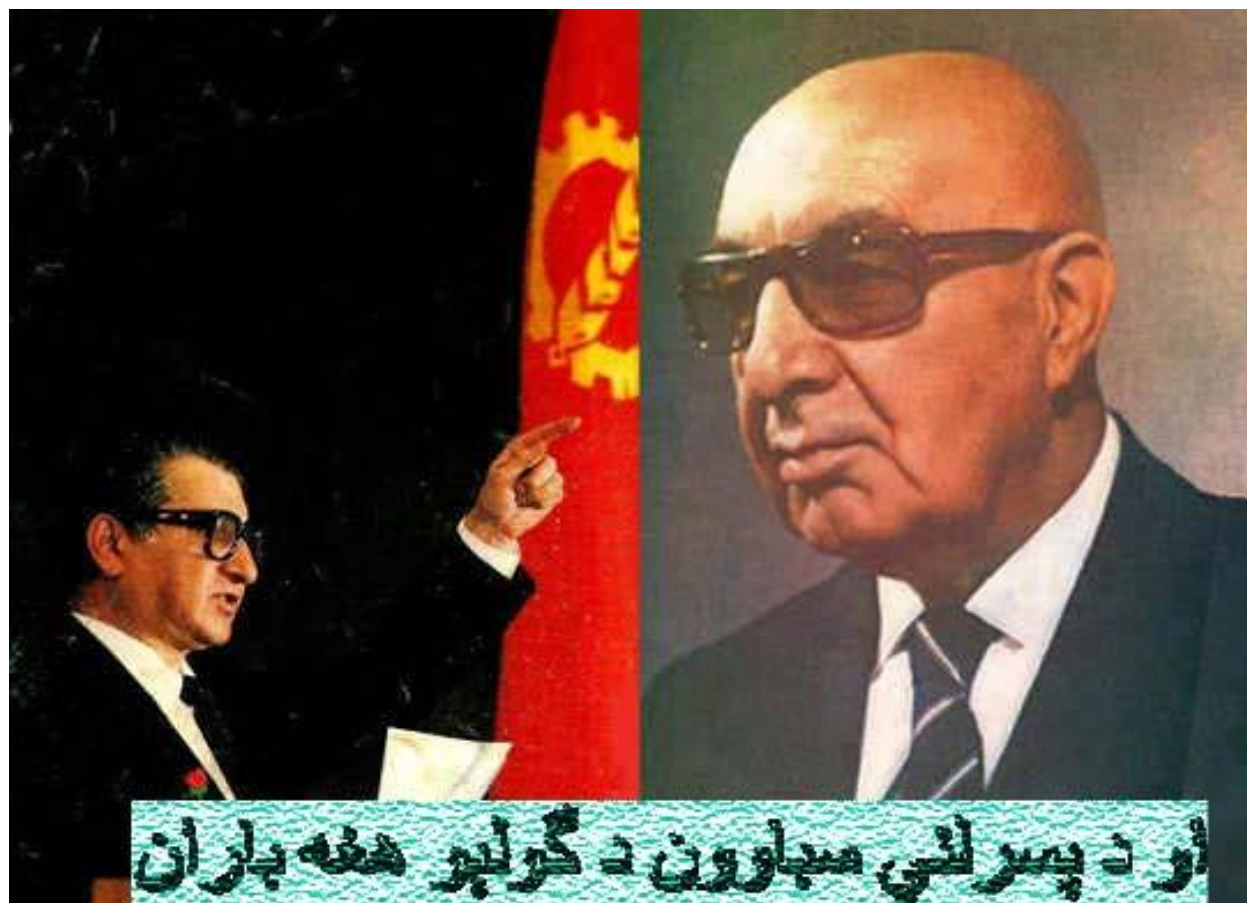
سياه سنگ: اوس به بيرته خپلې خبرې ته راشو. ستاسو له انده داؤودخان څه ډول يو شخصيت وو؟

لايق :

د دويمې برخې پاى

اخځ:

http://www.kabulnath.de/Salae_Charom/Shoumare_74/President%20Daud%20.pdf

دریمه برخه

سياه سنگ: وروسته له هغې چې له زندانه را خلاص شواست او راډيو افغانستان ته راغلاست نو نورمحمد تره کي ته مو د داؤود په اړه وويل " دغه فرعون دې ووژل شي." . آیا دا سمه ده؟

لايق: نه. داسمه نه ده. دا قطعاً زما خبره نه ده. پرما تور لگوي. ما داسې نه دي ويلي. اصلاً دغه پيښه ماته د کرکې وړ وه .

سياه سنگ: کومه پيښه تاسو ته د " کرکې" وړ وه. د " غوايي کودتا يا د محمد داؤود وژنه".

لايق: کودتا. دغه پوځي پاڅون چې په گوند کې نه وو پوخ شوی، ماته د کرکې وړ وو. ښايي په تاريخ کې دغه پاڅون ته ورته نور پاڅونونه هم شوي وي. آیا دا چې په دغې پيښې کې شورويانو هم لاس درلود يا نه درلود راته څرگنده نه ده. البته حفيظ الله امين او نورمحمد تره کی سل په سلو کې پرې پوهېدل .

سیاه سنگ: که تاسو د نورمحمد تره کي پرځای واست، آیا د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د وژلو فرمان به مو ورکړې وای؟

لايق: دغه پوښتنه بنسټ نه لري. که زه د هغوی پرځای وای نو کودتا به نه وای شوې. په هيڅ اصل، بنسټ او معيار کې د کودتا تجویز نه دی شوی. کودتا د سياسي ستونزو د حل لاره نه وه، نه ده او په راتلونکې کې به هم نه وي. زه له کودتا سره مخالف وم. په ټوليز ډول د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند ټول پوه غړي له پوځي کودتا سره مخالف ول.

سیاه سنگ: آیا دا رښتیا نه ده چې د یوه خپلوان او نیردې ملگري د وژنې په ناورین کې د ډوبېدلوله امله مو د داؤود لاس د میراکبرخبر په وژنه کې ورگډ کړای وي او ویلي مو دي چې "دغه فرعون دې ووژل شي"؟

لايق: د ژوند له پيله تر اوسه له وينې تويونې او وژنې کرکه لرم. ان د سردار داؤود او د هغه د کورنۍ له وژل کېدلو وروسته، د مړيو د لېدلو لپاره ارگ ته ورنغلم. تل به زما په اړه ويل کېدل چې "دی قاطع سړی نه دی". تاسو په ټول افغانستان کې ماته يوازې يو تن را پيدا کړئ چې ودې وايي "چې د لایق له لاسه يې تاوان ليدلی وي" له بلې خوا سردار داؤود او د هغه د جمهوري دولت څانگو د میراکبر خبر په وژنه کې لاس نه درلود. خلک ولې بې گټې خبرې را جوړوي؟

سیاه سنگ: د میراکبرخبر وژونکی څوک دی؟

لايق: دا پوليسي تحقیقات کيږي او زه يې ځواب ويل اړين نه بولم. څو اونۍ مخکې يوې نړيوالې راډيو هم دغه پوښتنه راڅخه کړې وه. د نوموړې راډيو پوښتونکي ته مې وويل چې اوس د دغې پوښتنې د ځواب ويلو وخت نه دی. اوس به ډير وختې وي چې دغې پوښتنې ته ځواب وويل شي.

سیاه سنگ: که څه هم د داؤود خان او د هغه د کورنۍ د وژنې له سکالو څخه لږ څه ليرې کيږو خو غواړم ووايم چې وحيد مژده د "آريايي" او "سرنوشت" په ويبيانو کې يوه ليکنه لري اوسرلېک يې دی "هغه وژنه چې له پایلې څخه يې کودتا را وکتېدلې". هغه د گلبدين حکمتيار له خولې چې وحيد مژده هم په هغې غونډې کې ناست وو، داسې لېکي "خبرزموږ د مجاهدو وروڼو په لاس وژل شوی"

لايق: دغه ادعا هم له بنسټه سمه نه ده. حزب اسلامي د دې لپاره چې د پاکستاني چارواکو په سترگو کې ځانته يو دريز راپيدا کړي، په دغه خام او بې ځايه چل د داسې يوې وژنې پازوالي په غاړه را اخلي چې له اصله يې کړې نه ده.

سیاه سنگ: خو (د وحيد مژده د ليکنې پر بنسټ) د گلبدين حکمتيار دغه ادعا د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند يو شمير پخوانيو لوړپوړو غړيو منلې ده.

لايق: هو منلې يې ده او هغه هم له دې امله چې غواړي د ميراکبرخيبر د وژنې تورله خپل تندي څخه را پاک کړي .
 سپاه سنگ: ستاسو له خبرو را څرگنديږي چې د مير اکبر خيبر وژنه " د گوند د کورنيو کړيو" په لاسه يوه و ژنه
 ده. آيا ښه به نه وي تاسو چې وژونکی پيژنئ او په رښتيا خبرياست، ولې خلک نه خبروي؟ په رښتنو خبرو پوهېدل
 د ولس بنسټيز حق دی.

لايق: د افغانستان د خلق د ډيموکراتيک گوند ښادنامې په ځانگړې توگې د غوايي له کودتا را وروسته ډيرې کرغيرنې
 وې. ولس زموږ له لاسه ډير تاوانونه ولېدل. مير اکبرخيبر هم همدغو حزبيانو وژلی دی. ما اوس له گوندي او يا
 سمبال شوي سياست څخه لاس اخيستاى دى، ادبياتو ته مې مخه کړې، غواړم هر هغه څه چې لرم ويې ليکم، ولې
 نه؟ په نيږدې راتلونکې کې به هر څه په يوه کتاب کې را ولېکم.

سپاه سنگ: اوس به بيرته خپلې خبرې ته راشو. ستاسو له انده داؤود خان څه ډول يو شخصيت وو؟

لايق: داؤود خان د شخصي تقوى لرونکی يو سړی وو. پرته له شکه چې هغه د افغانستان د سرلوړۍ او پرمختگ
 غوښتونکې وو او د شتمنى او پيسو له ټولولو سره يې هېڅ مېنه نه درلودله. خو د داؤود خان په ژوند کې تياره
 اړخونه هم لېدل کيږي: دکتاتور وو او، هزاره گان يې نه خوښيدل. که چا د هغه ډاډ ترلاسه کړای وای نو د هغه
 هرډول کړنه سردارداؤود ته د منلو وړ وه، که پرچا بې ډاډه شوی وای نو څرگنده ده چې د هغه سړي ژوند ټول پو
 پنا کېده .

ببرک کارمل، رمزي او کرک

د سردار محمد داؤود وراړه محمد عزيزنعميم د خپلې مور خبرې داسې په ياد راوړي :

"مورمې پيښې په خپلواکي وليدلې. د هغو پيښو لنډيز داسې دی : په وروستيو شپو کې د [کمانډو] يو افسر
 ننوځي او داؤود خان ته وايي : "بايد تسليم سئ . محمد داؤود خان پوښتنه کوي : " تاسو دغه امر د چا له خوا لري
 ؟ هغه ځواب ورکوي : " د قادر له پلوه." محمد داؤود خان وايي : " زه پرته له خدايه بل چا ته نه تسليمېرم او تر
 وروستۍ گولۍ جنگ ته چمتو يم"

همدا وو چې د دواړو خوا ترمنځ گولۍ را و ورېدلې چې په پای کې یې ارواښاد داؤود خان او د هغه د کورنۍ اولس تنه غړي د هغه د زامنو او دوه لوڼو په گډون ټولو د شهادت جامونه راپورته کړل .

له دغې پېښې وروسته د بریتانیا د بهرنیو چارو له وزارت د رمزي په نامه یو سړی چې د افغانستان په څانگې کې یې کار کاوه د خواخوږۍ لپاره زما لېدلو ته راغی او د هغه ترڅنگ یې را یاده کړه چې له خپل سفیر ښاغلي کرک څخه یې یو گزارش تر لاسه کړی او په دغه گزارش کې له ببرک کارمل سره د هغه د پیژندگلوی د کتنې خبره هم ویل شوې وه. د رمزي په وینا په گزارش کې لېکل شوي ول: کارمل ویلي چې مور د یوه سرته رسیدلي عمل په مقابل کې را گیرپاتې شولو. " (۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶ پانې : افغانستان په شلمه پېړۍ کې / افغانستان در قرن بیستم : ۱۹۰۰ ❖ ۱۹۶۹ د بي بي سي د راډیو له ټولگو څخه ، ظاهر طنین ۲۰۰۵) "

د زړوکسانو په کورگي کې د یوې بوډۍ میرمنې خبرې

داؤود جنبش (لېکوال ، ژباړونکی او د بي بي سي د راډیو کارکوونکی) د : ولسمشر داؤود خان او کورنۍ یې څنگه ووژل شول تر سرلېک لاندې د محمدظاهرشاه د خور/ د محمدنعیم د ماندینې میرمن زهرې له خولې راوړي چې:

په هغه ورځ [د اپریل ۲۸، ۱۹۷۸ ز، د غوايي اومه ۱۳۵۷ ل] نعیم خان نه وو. لوڼې مې په کورکې وې ، لمسیان ښوونځي ته تللي ول. زه د ویښتانو د جوړولو لپاره دباندي تللې وم. یو افسر راغی او په بېره یې له ما وغوښتل چې ارگ ته ولاړه شم. د داؤود خان له زامنو سره یوځای د گلخانې مانۍ ته ولاړو. داؤود خان په خپل دفتر کې د تېلفون له لارې له چا سره خبرې کولې. هماغلته کښېنستلو. الوتکو بمبارد را پیل کړ. ترمانبامه دغه حالت دوام درلود .

کله چې بمباریو زور واخیست، داؤود خان وویل: "لاندیني پور ته ولاړسئ!" د را وتلو په مهال د گلخانې د دروازې له اړخه د گوليو اور را پیل سو. گومان کوم ډزې په ارگ کې دننه د خلقیانو او پرچميانو له پلوه وو .

په دالان کې د داؤود خان لور زړلښته او دهغه اته کلنه لمسی غزال (د عمر لور) ټپیانې شوې وې. هغوی یې بلې خونې ته راوړلې. گوليو زما د دیارلس کلنۍ لمسی صفورا ټپر سوری سوری کړی وو. نظام [د داؤود خان زوم] وویل صفورا بې هوښه شوې خو حال یې ښه دی، خو کله چې له نېردي یې ولېدله، هغه وژل شوې وه. صفورا زما د سترگو تر مخ ځان حق ته وسپاره. ماشومان د مور په غیږ کې هم خوندي نه ول. شیما د سردارصاحب داؤود خان نږور /د میرویس میرمنې خپل دوه ماشومان په غیږ کې نیولي ول او دیوال ته یې ډه ډه لگولې وه. کله چې له خونې راوتلم و مې لېدل چې درېواړه یې شهیدان شوي ول .

زرمېنه (زما او د نعيم لور)، عايشه (د داؤود خان معيوبه خور) چې له فزيکې ننگونو سره مخامخ وه او د له لاسه او پنبو غورځېدلو کسانو په کراچۍ کې به گرځېدله، زينب (زما خور/د داؤود خان ميرمن)، شينکۍ او زرلېسته (د سردار داؤود خان لورنې) ټولې داؤود خان ته ورغلې او د هغه تر څنگ ودرېدلې.

ما په خپلو سترگو نه دي ليدلي، خو راته يې وويل چې چا له ليرې ځايه داؤود خان ته ويل: تسليم سه! او هغه ورته ويلي ول: پرته له خدايه بل چا ته نه تسليمېږم. په همدغه وخت کې د ډزو غرونه را پورته شول. داؤود خان، نعيم خان، زينب، شينکۍ، خالد، ويس او عمر (د داؤود خان زامن)، نظام (د شاه محمود خان زوی) ټول هماغلته ووژل شول.

کودتا چيان په مورې پسې راغلل او ويې ويل چې له خونو څخه را ووځئ او که څوک را ونه وځي نو د خونې چتونه به پرې را ونړيږي. د را وتلو په مهال مې ولېدل چې د داؤود خان، نعيم خان او نورو مړي پرځمکه پراته ول.

زما پښه هم ټپې شوې وه. مور يې روغتون ته ورسولو. هلته يې د لسو ورځو لپاره وساتلو بيا يې زندان ته بوتلو. خورشيد او توران (د سردار تيمورشاه ماشومان/د نعيم خان لمسيان) په روغتون کې پاتې شول. گلالي (د عمر ميرمن/د داؤود خان نږور) سره له دې چې پښه يې ۷ گولپو ورسورۍ کړې وه ژوندۍ پاتې شوه.

په هغې باراني ورځې زموږ د کورنۍ او نږدې خپلوانو ۷۰ تنه و وژل شول. آيا وروسته له ۳۰ کالو به داسې يو څوک وموندل شي چې د وژل شويو آرامځای ومومي او د افغانستان د لومړي ولسمشر له قبرڅخه زيارت را جوړ کړي؟"

سورسباوون

داکتر عاصم د (د داؤود خان سياستونو، شخصيت او اندونو ته يوه کتنه / نگاهې به شخصيت، نظريات و سياستهای داؤود خان) د (ميزان د خپرندويې ټولنې له خپرونو ۲۰۱۱ کال) د کتاب له ۲۹۲ تر ۲۹۷ پاڼو کې د هما داؤود (د خالد ميرمن او د سردار محمد داؤود د نږور) د خبرو پرېنست داسې ليکلي دي:

"د ديارلس سوه اوه پنځوسم لمريز کال د غوايي د مېاشتې اوومه پنځنۍ 'پنجشنبې'، د نورو ورځو په شان يوه عادي ورځ وه. د پسرلي مياشت وه او باران وريده. په دوديز ډول د کورنۍ غړي هره د پنځنۍ ورځ د ماښام له خوا د داؤود خان په کور کې را ټولېدل. داؤود خان کورنيو ارزښتونو ته په ډيرې درندې سترگې کتل او ډير به خوښېده چې لږ تر لږه په اونۍ کې يوځل د کورنۍ غړي پر يوه تغراتول شي او له يو بل سره په گډه ډوډۍ وخوري. د دغسې را ټولېدلو نوښت هغه رامنځ ته کړی وو.

په هماغه ورځ د نورو پنځنیو ورځو په شان د کورنۍ د غړیو د را ټولېدلو تابیا په پام کې نېول شوې وه. کله چې د شوبلو د ډزو غږ را پورته شو، څه ناڅه د غرمې دولس بجې وې او میرمن هماغه داؤد په کور کې وه او گومان یې کاوه چې د غرمې د ډوډۍ د دودیز توپ غږ دی او کلکه پاملرنه یې ورته ونه کړه. د هغې زړه نه منل چې له همدغې شېبې وروسته به دا د کمونیسټو کودتا چیانو د کودتا پیل وي .

اروپيچ د سترگو په رپ کې اوښتون موند. څو شیبې نه وې تیرې چې خالد له خپل کار ځای د تلویزیون له ودانۍ څخه کورته را ورسید او وپې ویل چې ټول دې ارگ ته ولاړ شي. کله چې د ویرې لمنه را څرگنده او پراخه شوه داؤد خان د ولسمشرۍ د دفتر د مشراکبرخان په سلا او وړاندیز پریکړه وکړه چې د کورنۍ ټول غړي ارگ ته دننه را وغواړي .

میرمن هماغه وایي کله چې په موټر کې د داؤد خان له کوره تر ارگه ولاړه نو ډیره په اندیښنه کې ډوبه وه او وپې لېدل چې اروپيچ د سترگو په رپ کې د اورېدلو په حال کې دی. د مخ په ودې اروپيچ په لېدلو یې اندیښنه لا زیاته شوه. کله چې له خپل خاوند او کوشني ماشوم سره د ارگ انگر ته ننوتله نو وپې لېدل چې سرتیرو د تیارسۍ په حال کې په هرگوت کې مورچلې نیولې دي. له دغو ټولو سره سره بیا هم دا نه پوهېدله چې خبره څه ده او د دغه بیړني اروپيچ د را پارېدنې لامل څه وو .

د کورنۍ پاتې غړي چې له هرې خوا ورو ورو را رسیدل د ارگ د گلخانې د ماڼۍ په دویمې ودانۍ کې د ولسمشر د کار په دفتر کې را ټول شوي ول او ارگ ته په راننوتلو د هغه څه د تیریدلو په لېدلو به هک پک پاتې کېدل چې په ارگ کې تیرېدل. که څه هم اروپيچ ډیر کړکيچن شوی نه وو خو د نیردې ماسپینین شا او خوا وړاندیز وشو چې میرمنې او ماشومان دې له ارگه په موټرونو کې بهر و ایستل شي. د افغانستان د پخواني ټولواک خور او د ولسمشر داؤد خان ماندینې میرمن زینب دغه وړاندیز وغانده. دهغه د همدغې پریکړې پر بنسټ نورو میرمنو هم خپل هوډ څرگند کړ او ټینګار یې وکړ چې د خپلو میرونو ترڅنګ به همدلته پاتې شي. په ځانګړې توګه د سردارمحمد داؤد خان زامنو ټینګار کاوه چې د پلار ترڅنګ به پاتې کیږي او نه غواړي چې هغه یوازې پریږدي .

که څه هم د کورنۍ غړو ته څرګند خبرونه نه ورکول کېدل خو د هرې شیبې په تیریدلو خبره راڅرګندیدله او اورېدل کېدل چې دښمن د پرمختګ په حال کې دی او د ولسمشر د ماڼۍ نیول یې د خپلې موخې زړه ټاکلی دی .

په ډیرلنډ وخت کې ټیلفوني اړیکې وشلیدلې. له دې چې کودتا چیانو په آسانۍ کولای شواي د ودانۍ پاسنی پور په آسانۍ بمبارد کړي، د خونې د لوړوالي او د کړکيو د ډیروالي له امله دغه ځای خوندي نه وو نو پریکړه وشوه چې ټول دې کښتني پور ته ولاړ شي. همداسې وشوه. د کورنۍ ټول غړي لاندیني پور د ډوډۍ خوړلو لویې خونې ته راکښته کړای شول .

میرمن هما وایي تر هغې شیبې پورې چې دا د داؤود خان د کار په دفتر کې وه څوک نه وو ټپي شوي. خو کله چې د کورنۍ غړي کښتني پور ته راکښته شول نو د کودتاجیانو یرغل لا زور واخیست. د دښمن په وړاندې د ولسمشرۍ د ساتونکي قطعي اتلواله مقاومت ورو ورو درې وړې کېده، د دښمن د مردکیو او توغندیو ړندو چرو او ټوټو په ودانۍ کې دننه هرڅوک ټپیانول.

زما په گومان لومړني چا چې ټپ واخیست او د سترگو په رپ کې مړ سو د سردارمحمد داؤود خان مشرزی محمد عمر وو. د ارواښادې میرمن گلالي داؤود د عبدالله خان ملکيار د لور پرځان اته گولي لگېدلې وې. لورکۍ يې (غزال) په همدغې پېښې کې په ارگ کې شهېده شوه او بله ټپي لور يې په روغتون کې څو شیبې وروسته مړه شوه. که څه هم د سردار محمد نعیم خان پښه په گولپو ټپي شوې وه خو له خپل پالیاله ورور سردارمحمد داؤود خان سره د سهارتر سباوون پورې ژوندی وو. وروسته له دې چې د ولسمشرۍ د مانۍ د ساتونکي قطعي پاتې برخه له نا چارۍ کودتاجیانو ته تسلیم شوه، کمونیستانو د شنه سهار په سپیده دم کې د گلخانې د مانۍ دروازه پرانیستله او په لومړیو شیبو کې يې له داؤود خانو وغوښتل چې تسلیم شي خو هغه په ځواب کې وویل چې هېڅکله به د روسانو مریو کمونیستانو ته تسلیم نه شي .

د امام الدین تر مشرۍ لاندي د وسله والو کودتا چیانو د ډلې او سردارمحمد داؤود خان ترمنځ ډزې پیل شوې چې په پای کې يې د هغه د کورنۍ یو شمیر راگیرشوي کسان یا ټپیان یا شهیدان شول .

د دغو شهیدانوپه منځ کې یوازې د سردارمحمد داؤود خان له کورنۍ څخه شل تنه ول. که د غوايي د اوومې د شرموونکي او کرغیرنې کودتا د شیو اوروڅو د شهیدانو شمیره را واخلو نو د ټولو وژل شویو کسانو شمیره د سید عبدالاله، عبدالقدیرنورستاني، صاحبجانخان گارد په گډون چې په ارگ کې ووژل شول، او نور لکه غلام حیدررسولي ، ښايي درې زره تنو ته ورسیري .

د کمونیستانو له وروستني یرغله وروسته د سردارمحمد داؤود خان د کورنۍ پاتې ژوندي غړي د جمهوریت روغتون ته ولیږدول شول. هغو کسانو لکه میرمن گلالي چې ژور ټپونه يې اخیستي ول، تر اوږدې مودې په روغتون کې پاتې شول او د کورنۍ نورټول غړي زندان ته ولیږدول شول او هلته يې بنديان کړل .

د سردارمحمد داؤود د کورنۍ پاتې غړو د روس د لاسپوڅي رژیم له استازو څخه په څو څو ځله غوښتنه وکړه چې د غوايي د اوومې کودتا د شهیدانو د ښخېدلو ځایونه ورته وروښيي، خو دغولاسپوڅو هېڅکله دغې غوښتنې ته ځواب ور نه کړ .

څرگنده نه ده چې د کودتا د تورې او کرغیرنې شپې له امله کودتا چیانو د ارگ دننه د شهیدانومړي د خواجه رواش په سیمه کې په ډله ییز کښندل شوي قبرکې ښخ کړي او یا د کابل- جلال آباد د لویې لارې په اوږدو کې په

یوه ناڅرگند ځای کې له اسلامي دودونو پرته ښخ کړي دي. (له میرمن هما) Arlington, Virginia, USA داؤود عثمان سره مرکه ۲۰۰۱ز کال د جنوري دویمه

له هغې خونړۍ پېښې را وروسته لا تراوسه د دغې غوټې سر نه دی پرانیستل شوی. په دغې پېښې کې ښکېل کسان او پاڅه پازوال مشران لا تراوسه د نړۍ په گوټ گوټ کې ژوندي دي او پرته له شکه له قانوني لارو او امکاناتو کولای شو له هغوی پوښتنه وکړو چې دغه خبره روښانه کړي .

د گلخانی پرماني د گوليو باران

جنرال نذیر کبیرسراج د خپل کتاب (په افغانستان کې د شلمې پېړۍ د دویمې نیمایۍ مهمې پېښې / روږداد های مهم نیمه اخیر سده بیست در افغانستان) په ۱۱۳ پاڼې کې لیکلي: "محمد عمر په داسې حال کې چې له خپل پلار سره یو ځای وو د گلخانی د ماني پورې 'زینې' ته مخامخ، موټرته د پورته کېدلو په وخت کې ټپي شو. " دلته د یادونې وړه چې په هغو شېبو کې د یو شمیر وزیرانو په گډون د حاضر و همکارانو د پریکړې پر بنسټ، وپتیل شوه چې محمد داؤود دې له ارگه د باندې ووځي او د مرکزي ځواک (قوای مرکز) د اړوند لښکرکوټونو په مرسته دې د کودتا چیانو یرغل پر شا وتمبوي. " نوموړی زیاتوي: "یادې شوې ډزې د ولسمشرۍ د گارد د یوتن افسر له لوري چې د سردار محمد داؤود د ډاډ وړ سړی وو، وشوې".

هما داؤود د سردار محمد داؤود د مشرزی د ټپي کېدلو په اړه د جنرال کبیر سراج خبره نه مني او ټینگار کوي چې هغه له ودانۍ د باندې نه، بلکه په ودانۍ کې دننه ټپي شو. ۲۹۵ پاڼه، د سردار محمد داؤود شخصیت، اندونو او تگلارو ته یوه کتنه / نگاهې به شخصیت، نظریات و سیاستهای سردار محمد داؤود، ډاکټر محمدعاصم، د میزان خپرندویه ټولنه، د امریکا متحده ایالات، ۲۰۰۱)

وايي چې.....

ویل کیږي چې د دیارلس سوه اووه پینځوسم کال د غوايي د مېاشتې له اوومې نېټې مخکې د محمد داؤود د وژلو تابیا نیول شوې وه. که داسې وي، نو د کومو کسانو پل د دغې تابیا په تل کې موندلای شو؟

وايي چې د افغانستان د خلق دیموکراتیک گوند یوه نامتو څیره چې اوس هم په افغانستان کې ژوند کوي، د سردار محمد داؤود او د هغه د کورنۍ له وژل کېدلو لږ شیبه وروسته ارگ ته راغی، ټول یې له پامه تیر کړل او بیا له خونې ووت .

وايي هماغه سړي يو چا ته ويلي ول چې: " ... په پام کې نېول شوې وه چې پرارگ به يو پينځه سوه کېلويي بم وروغوړخول شي. پوهيرئ چې پينځه سوه کېلويي بمب څومره وړانې کوي؟ ارگ يې له خاورو سره په هوا کاوه؟ "

... "د عبدالله عمر له جيبه چې زما ترڅنگ ولاړ وو، د بنزموټر کلي يې واخيستله او ويې ويل: اوس زموږ وار دی چې د موټرسپرلۍ وکړو." په همدې حال کې مې وليدل چې د کورنۍ يوشمير غړي څوک روغ رمټ او څوک ټپي له دروازې تيرېږي او ميرمن سلطانه نور/د سردارمحمد عمرنور ماندينه له ټولو مخکې روانه وه. زهرا او داؤود / دغازي محمود ماشومان مې وليدل چې دواړه ټپيان ول. کله چې د ميرمن سلطانې نور سترگې پرما ولگېدلې، غلې شوه، بيا يې د لاس په اشاره او نغوته راته وويل دغه کسان پر دې چنواړي 'چارماړي' يې کړي. " هغې [د افغانستان د پخواني ټولواک محمدظاهرشاه خوراو د وليعهد سرداراحمدشاه خوانېې] گومان کاوه چې زه هم د پينېې له پخو (.....)

څلورمه برخه

ديرش كاله د بېدېا په زړه كې

ډاکټر محمد حليم تنويرد وروستنيو دريو لسيزو د څيړونکو له ډلې څخه (د گلبدين حکمتيار تر مشرۍ لاندې) د اسلامي گوند يوه وتلې څيره ده چې د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د آرامځي ترټولو نيږدې نښه يې را کښلې ده (د افغانستان د ورځپاڼه لېکنې پېښلېک/ تاريخ روزنامه نگاري افغانستان، ۲۲۰ پاڼه، د صبور د خپرندويه ټولنې مرکز/پېښاور- پاکستان جنوري ۲۰۰۰ زکال)

د ۲۰۰۸ زکال د جولای په دويمې نېټې جنرال پادشاه مير په افغانستان کې د "آزادۍ د راډيو" له مرکه کوونکي حميد مېمند سره يوه ځانگړې مرکه کړې او نوموړي د سردارمحمد داؤود او د هغه د کورنۍ د قبرونو ځای ځايگي، د کابل په ۱۸ کيلومتري کې د څرخي پله زندان ته نيږدې داسې روښانه کړی:

حميد مېمند: جنرال صاحب پادشاه مير! هغه گزارشونه چې موږ اورېدلي، پکې ويل کيږي چې: تاسو يو تن له هغو کسانو ياست چې د سردارمحمد داؤود او د هغه د کورنۍ د ښخولو په اړه شاهد واست. کله چې مري رارسيدل او

يو ځای خاورو ته سپارل کېدل تاسو هلته واست. مړي په څه ډول راوړل کېدل او په څه ډول په ډله ییزه توګه خاورو ته سپارل کېدل؟ که مهرباني وکړئ په دې اړه لږ مالومات را کړئ!

جنرال پادشاه میر: د [د یارلس سوه اووه پنځوسم "ل" کال] د غوايي د مېاشتې په اوومه د پنجشنبې [پنځنۍ] په ورځ کودتا وشوه. په سبا یې کله چې ورځ پای ته ورسیده، د شپې دولس بجې وي چې مړي یې راوړل. موټر راغی. په هغه وخت کې زه د څلورم زغره وال ځواک د ساتنې او څارنې [حفظ ومراقبت] مدیروم. امر وشو چې ځان له سرتیروسره پولیګون ته ورسوم. له هغوی سره یوځای پولیګون ته ولاړم.

موټران له ښاره راتلل او څراغونه یې له لیرې ښکارېدل. له ځان سره مې وویل: خدایه! په دې نېمه شپه کې دا موټران له کومې خوا پولیګون ته را روان دي.

لومړنی موټر چې را ورسید، د دفاع د وزارت یو جیپ وو. له سلام او سترې مه سي وروسته مې وپوښتل: وروڼو! خیریت خو دی؟ څنگه راغلی یاست؟ ویې ویل چې د داؤد خان او د هغه د کورنۍ د غړو مړي مو راوړي او غواړو دلته یې یوې په موضع (له مخکې پوځي کېنډل شوي ځای) کې ښخ کړو، او ځای ورته پیدا کړو، ورته مې وویل: ډیره ښه ده.

اسلم وطنجار چې په کودتا کې یې پخه ونډه درلودله او په څلورم زغره وال ځواک کې وو، پوهېده چې د ځمکې کوم ځای د (موضع) لپاره کېنډل شوی دی. هغه وویل دلته د یوه ټانک پخوانی موضع شته.

غوچوړي (چقوړي) له مخکې کېنډل شوي ول. له جیپانو وروسته یو نوی [زیس موټر] راغی او د شو. ماته یې وویل: سرتیرو ته ووايه چې مړي راکښته کړي Reverse. موضع مخې ته"

سرتیرو مړي یو په یو راکښته کړل. زه په خپله د قبر لحد ته ور کښته شوم. لومړنی کار مې چې وکړ دا وو چې د مړیو مخونه مې د قبلي خواته را واړول. کله چې اوس مو قبرونه را خلاص کړل نو له نېکه مرغه لېدل کېدل چې د مړیو د هډوکو مخونه هماغسې د قبلي خواته ول. د امنیت د وزارت کارکوونکو او نورو هیئتانو ولېدل چې د مړیو مخونه د قبلي پر لور ول.

د یوه موټر تر پال مې خلاص کړ او دهغه سپن ږيري موټروان ته مې وویل: نه خفه کیږي که دغه تر پال واخلم او د مړیو پرمخونو یې واچوم؟

حمید مهمند: جنرال صاحب! مهرباني وکړي وواياست چې په همدغه ډله ییز قبر کې مو څو تنه مړي تر خاورو لاندې کړل؟

جنرال پادشاه میر: څه ناڅه دیارلس تنه ول. دیارلس تنه.

حمید مهمند: آیا ددوی په ډله کې ښځې او ماشومان هم ول؟

جنرال پادشاه میر: د هغوی په منځ کې درې ښځې وې، نور یې ټول نارینه ول.

حمید مهمند: ویل کیږي چې په ډله ییز قبر کې د داؤدوخان له کورنۍ څخه اتلس تنه تر خاورو لاندې شول، نور مړي څه شول؟

جنرال پادشاه میر: په هماغه شپه یې دیارلس مړي اونور یې په سبا شپه راوړل. ما درې شپې یې خوبې ایستلې وه او ښارته خپل کورته ولاړم. زما د مرستیال ضابط شاه ولیخان په وینا نور شپاړلس تنه مړي چې گڼ شمیر یې ښځې وې د ټانک د بلې کېندل شوې [موضع] په پینځه ویشت گامیز واټن ته راوړل شول.

د هغې ورځ په سهار شاه ولیخان راته وویل: امرصاحب تاسو پروڼ شپه نه واست، نور مړي یې هم راوړل. ومې پوښتل: مړي دې وپیژندل؟ ویې ویل: نه. ومې نه پیژندل. خو دومره مې ولیدل چې په مړیو کې ښځې او ماشومان ډیر ول، نارینه لږ ول.

حمید مهمند: جنرال صاحب تاسو وویل چې لحد ته کښته شواست او ومو ویل چې مړي مو یو په یو ځای پرځای کړل. ستاسو له نظره، ایا هغوی په گولپو وژل شوي ول یا نور زورزیاتې هم ورسره شوی وو؟

جنرال پادشاه میر: دروغ ویل گناه لري. شپه وه. د مړیو مخونه سم نه ښکاریدل. ټول په وینو ککړ ول. کلکه مې چې مړي دېخوا آخوا کول، لاسونه مې د هغوی په وینو ککړېدل. پرتولو له یوې مخې د گولیوباران شوی وو.

حمید مهمند: آیا د سردار داؤد خان مړی مو په خپلو سترگو ولید؟

جنرال پادشاه میر: له یوې خوا د شپې تیاره وه، له بلې خوا یې مور ته ویل چې مړي ژر ژراو په بېره را کښته کړئ. له مړنې وروسته څیره او د مخ بڼه هم بدلېږي. مړي سم نه پیژندل کېدل. که په تیاره شپه کې څوک خپل ورورهم وگوري، نه یې پیژني. خو د بدن د جوړښت، د اندام د ځیروالي او د قد یا ونې د لنډوالي له مخې مې گومان وکړ چې داؤد خان به وي.

په تیرو ورځوکې کله چې هغه مو له قبره را وایست، د خپلې میرمنې د هډوکو تر څنگ وو. ښځې یې د سرو زرو غاښونه درلودل. سره زر په خاورو کې نه خراپېږي، تر ننه پورې هماغسې پاتې دي.

حمید مهمند: مړي څه ډول کسانو راوړل؟ لوړپوړي افسران ول که عادي سرتیري؟

جنرال پادشاه میر: د هغوی د ډلې مشر نور احمد نور د کورنیوچارو [وزیر] وو. نه پوهیږم چې اوس په کوم هېواد کې اوسېږي. نور وزیران هم ول، چې نه یې پیژنم. د هغوی یوه تن له اسلمه وپوښتل: دغه افسر چې لاندې بوخت دی، ملگری دی که نه؟

حمید مهمند: دا یې ستاسو په اړه ویل؟

جنرال پادشاه میر: هو، هغوی نه غوښتل چې دغه پټ راز افشا سي او غوښتل یې چې مړي هماغلته ورک سي .

حمید مهمند: تاسو وویل چې مړي یې په دوه وو جلا جلا شپو کې راوړل او تر خاورو لاندې شول. له تاسو سره یې چال چلند څنگه وو؟ څه قوماندې یې ورکوله او څه یې ویل، د بیلگې په ډول، څه وکړئ؟

جنرال پادشاه میر: کله چې هغوی خپل کار پای ته رساوه نو د څلورم زغره وال ځواک له کانتینه به یې چای، کیک او کلچې واخیستلې او [په اصطلاح د پیش نومي په توگه به یې] یو څه خوړل بیا به ښار ته تلل. په همدغه ترڅ کې یوه شپه یې ما ته په گوته نیولو ویلي ول چې " دا سپری گوندي ملگری نه دی "

وروسته یې نو د وزیر په کچې نور مشران او لوړپوړي چارواکي راوستل او د گوليو باران به یې پرې جوړاوه. ډیر ښه ښه وزیران ول. کله چې دغه مشران یې د گوليوپه باران کې ویشتل او په شهادت یې رسول نو ویل به یې چې چاته نه وایو. انکار کوو. پټ کار دی. ځکه چې هغوی له محکمې پرته وژل کېدل .

حمید مهمند: آیا هغوی د داؤد خان د کابینې کسان ول؟

جنرال پادشاه میر: هو، هغوی د داؤد خان د کابینې غړي ول.

حمید مهمند: د چا نوم دې په یاد دی؟

جنرال پادشاه میر: هو! یو یې د عدلیې وزیر وفي الله سمعيي وو، بل یې د بهرنیو چار وزیر، ځکه چې ویې ویل یې د باندنیو چارو وزیر راکښته کړئ. ټول ټال ۸ تنه ول. هغوی یې د شهید سردار صاحب له وژلو ۸ شپې وروسته ژوندي راوستل او ویې ویل چې له وژل کېدلو یې منکره کیږو.

د هغوی له ډلې بل تن موسی شفیق وو. له هغه یې هم پوښتنې کولې. هغه په ځواب کې ورته ویل: زه ډیر بې گناه یم. په کور کې مې سطرنجی هواره ده. اولادونه مې څه نه لري. زه په خپل کور کې هېڅ نه لرم. هغوی په ځواب کې ورته وویل: تا د هلمند اوبه خرڅې کړې دي. موسی شفیق ورته وویل: ته [نور احمد نور ته یې وویل ته]، اناهیتا راتب زاد، ببرک کارمل او حفیظ الله امین ټول د کابینې وکیلان واست. تاسو ومنله [پاس کړه] او زه د هغه وخت سروزیر [صدراعظم] وم، ما یوازې لاسلېک وکړ .

حمید مهمند: دغه خبرې هماغلته ترسره شوې؟ موسی شفیق هماغلته له نور احمدنور سره شخړه وکړه او بیا یې هماغلته وواژه؟

جنرال پادشاه میر: هو، مخامخ خبرې هماغلته پیل شوې. له هماغو خبرو وروسته موسی شفیق یې وواژه. له هغه وروسته یې د عدلیې وزیر له موټره راکښته کړ .

حمید مهمند: کله چې د کابینې غړي یې وژل، څه ډول احساسات یې له ځانه څرگندول؟ خندل یې؟
جنرال پادشاه میر: دوی به پرې د گولپو باران جوړاوه او هغوی د "الله اکبر" په ویلو پرځمکه را لوېدل.

حمید مهمند: هغو کسانو چې ډزې کولې څه ډول احساسات یې څرگندول؟

جنرال پادشاه میر: رښتیا یې ووايم د هغوی په احساساتو نه پوهېدل. له یوې خوا د شپې تیاره وه له بلې خوا ډزې کونکو داسې خولې پرسر درلودلې چې دوه سوري یې درلودل چې له هغو سوريو یې یوازې کتلای شواي. یوازې سترگې یې ښکارېدلې او مخونه یې نه ښکارېدل چې سړی یې پر احساساتو پوه شي. هغوی به کلاشنیکوفونه په لاس له جیب موټرانو راکښته شول له اته متریز واټنه به یې ډزې پرې پیل کړې او بیا به بیرته جیب ته ننوتل.

حمید مهمند: کله چې د خبرو شخړه کېدله، نورو څه کول او څه یې ویل؟

جنرال پادشاه میر: ددوی د خبرو پرمهال نور ټول غلي درېدل او څه یې نه کول.

حمید مهمند: دغه خبرې چې مو وکړې ټولې یې ستاسو تر مخې تیر شولې؟

جنرال پادشاه میر: هو، هر څه مې چې وویل زما تر مخې تیر شول.

حمید مهمند: هغه خبرې او شخړې [د موسی شفیق او نور احمد نور ترمنځ] هم ستا تر مخې تیرې شوې وې؟

جنرال پادشاه میر: هو، هغه خبرې هم ټولې زما تر مخې تیرې شولې.

حمید مهمند: کله مو چې د سردار صاحب داؤد خان او د هغه کورنۍ خاورو ته وسپارله او ستاسو ترمنځ د هغه د کابینې غړي ووژل شول، څه ډول احساسات مو درلود؟

جنرال پادشاه میر: مور ټول مسلمانان یو. پر خدای ایمان [گروهنه] لرو او پوهیږو چې شپې پسې ورځ او ورځ پسې شپه راځي. تر اوسه د نړۍ په هېڅ یوه گوټ کې داسې نه دي شوي چې د یوه هیواد د ولسمشر مړی دې تر دیرشو کالوپورې د بیدیا د خاورو په زړه کې پټ پاتې شي.

همدغې دښتې ته روسان راغلل. شوبلو او ټانکونو یې ټول ځایونو کنډ او کپړ کړل. په زړه کې مې را تاو شول چې یوه ورځ به خدای افغانستان خپلواک کړي. ما له هغه ځایه چې د خاورو په زړه کې داؤد خان خاورو ته سپارل شوی وو، د یوه متر د خطوې په اندازې گامونه را واخیستل ټول ټال له سرکه ٦٥ متره لیرې واټن وو.

راغلم او دغه ٦٥ متري واټن مې په یوه ځای کې یادداشت کړ. له ځان سره مې وویل چې ښايي یوه ورځ به افغانستان د کمونیستانو له منگولو خلاص شي. په هغه وخت کې روسان نه ول، همدغه کمونیستان ول. و مې ویل چې دا خو

د يوه سترشخصيت آرامځای دی، يوه ورځ به ورک شي. په دغو تيرو دوه وو مېاشتو کې د خلکو د غلطو گزارشونو له کبله گڼ شمير ځايونه کېندل او پرانيستل کيږي او نښه يې په لاس نه ورځي .

حميد مهمند: جنرال صاحب! تاسو څنگه خبر شواست چې د افغانستان دولت يوه کميسيون ته دنده سپارلې چې د داؤد خان او د هغه د کورنۍ ډله ييز قبر دې را پيدا کړي؟

جنرال پادشاه مير: په خوست کې مې د راډيو او تلويزيون له لارې واورېدل چې کرزي صاحب يوه ځانگړي کميسيون ته دنده سپارلې ده. تيلفون مې وکړ چې ددغه کميسيون خبره څنگه ده. راته يې وويل چې: هله ژر سه. را سه. مور هڅه کوله چې ستا د تيلفون شميره را پيدا کړو، نه مو شوه موندلای. هرڅه مو چې احوال ورکاوه او نفر مو درليږل نتيجه يې نه ورکوله. ښه شو چې تيلفون دې را وکړ. سبا ته ځان را ورسوه چې ډير ضرور کار دی. هماغه وه چې راغلم .

حميد مهمند: جنرال صاحب! د هغو گوتو په شمار کسانو له ډلې څخه چې د داؤد خان او د هغه د کورنۍ د ډله ييز قبر خبره يې په زړونو کې درلودله، يو يې هم تاسو ياست. اوس چې د غه ډله ييز قبرونه وموندل شول او مړي يې له هغه ځايه را وايستل، تاسو څه ډول احساس لرئ؟

جنرال پادشاه مير: کله چې د سردار داؤد خان د قبر د خاړو سر ته تللم، سردارنادر جان او سردار محمود جان غازي (د سردار داؤد خان لسمی) به له ما سره ول. هغوی به هلته د خپل نېکه د درناوي له کبله په شنه سهار کې تلل او د لاسونو د گوتو په سر به يې د قبر د سر خاورې ايخوا ديخوا کولې چې هډوکي مات نه شي او سم لاس ته ورسې. زړونه يې مړيو ته ډير سوځېدل .

هډوکي مو د ملي امنيت روغتون ته راوړل چې ولسمشر د پريکړې پر بنسټ يا يې حکومت او يا يې ملي امنيت وپيژني. البته چې د مخونو او څيرو پيژندل ممکن نه دي ځکه ټول يې هډوکي دي .

حميد مهمند: ستاسو خپل احساس څنگه دی؟ آیا خوښ ياست چې له دغسې يوه ستر راز څخه مو پورنی ليرې کړ؟

جنرال پادشاه مير: د يوه مسلمان په توگه خوښ يم. تر نن ورځې، د نړۍ په هرگوت کې که د کفر هيواد وي يا مسلمان، د ولسمشر مړی يې نه دی ورک. اوهغه هم د سردار داؤد خان په شان ولسمشر چې د افغانستان ټول وگړي يې د خپل وير پر تگرکښينول. د هغه د قبر په موندلو اوس احساس کووم چې داؤد خان بيرته را ژوندی شوی دی. ډير خوښ يم چې گور يې وموندل شو او وگړي به وکولای شي چې د هغه د گورزيارت ته ولاړ شي .

په راتلونکې گڼه کې به تاسو ولولئ:

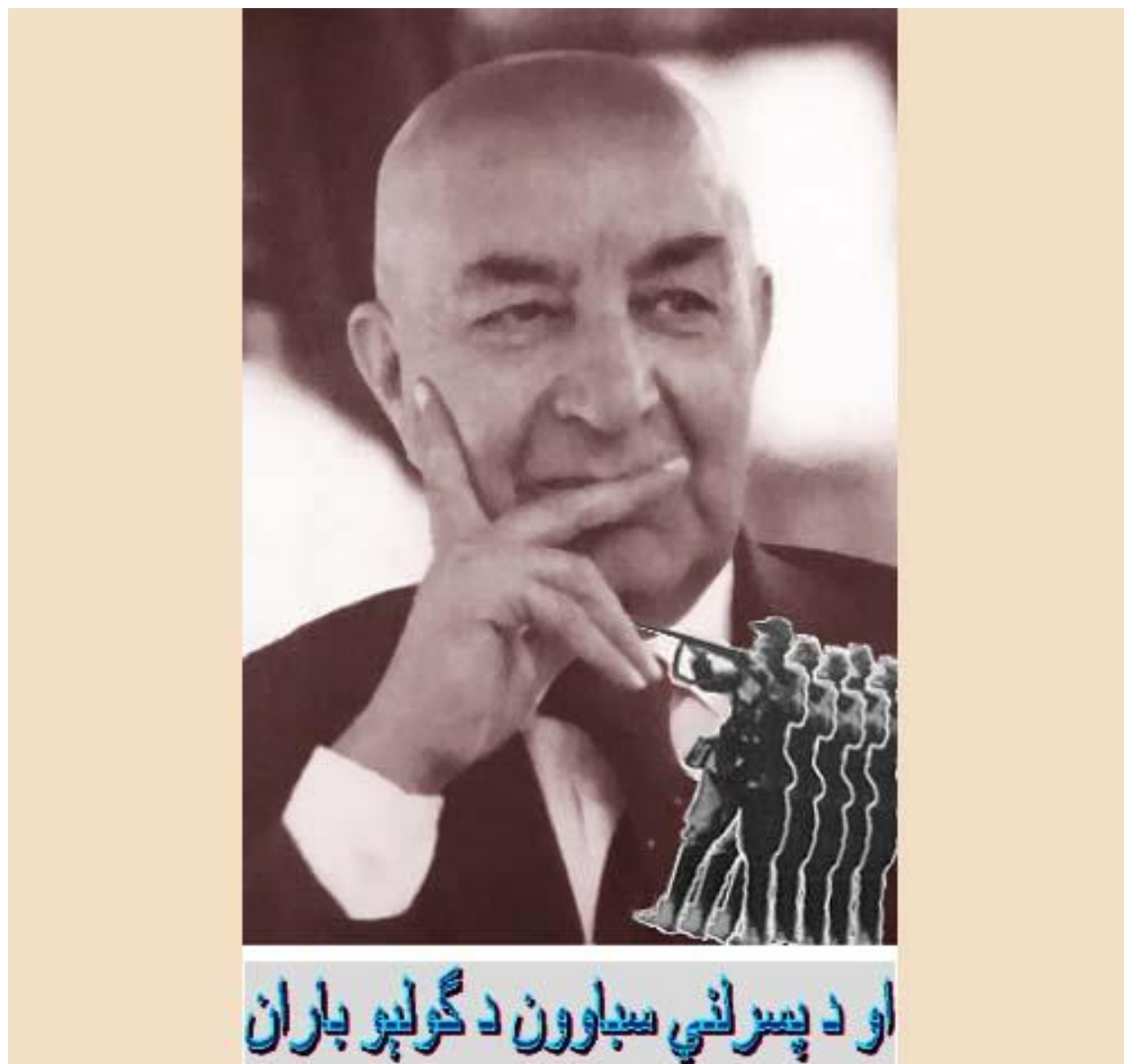
۱ " . ما سردار داؤد نه دی وژلی " : د جنرال امام الدين تيلفوني پيام / ۲۰۰۸ز کال د جولای دويمه

۲. د دیارلس سوه او اووه پینځوسم لمريز کال دغوايي د مېاشتې له اوومې نيټې مخکې د سردار محمد داؤود د وژلو تابيا نيول شوې وه. د دغې تابيا په زړه کې د کومو کسانو د پښو د پلونو خاپ شته؟

۳. د افغانستان د خلق ديموکراتيک گوند يو تن پيژندل شوی او نامتو غړی چې اوس په افغانستان کې او ژوندی دی د سردار محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د غړو له وژل کېدلو وروسته ارگ ته راغی. ټول يې له سترگو لاندې تير کړل او بيا له خونې ووت .

وايي همدغه سړي چاته ويلي ول چې: " .. په پام کې وه چې يو ۵۰۰ کيلويي بمب به د ارگ پرسرور واچول شي . پوهيږی چې ۵۰۰ کيلويي بمب څه کوي؟ ارگ يې له خاورو سره په هوا کاوه!"

... "د عبدالله عمر له جيبه چې څنگ ته مې ولاړ وو، د بنزموټر کيلي يې را واخيستله او ويې ويل: ' اوس زموږ وار دی چې په موټرونو کې وگرځو.' په همدغه حال کې مې وليدل چې د کورنۍ غړي څوک ټپي او څوک روغ رمت يو يو له دروازې تيريږي او په سر کې يې ميرمن سلطانه نور/ د سردار محمد عمر ماندينه روانه وه. د محمود غازي ماشومان زهرا او داؤود مې ولېدل دواړه ټپيان ول. کله چې د ميرمن سلطاني نورسترگې پرما ولگېدلې غلې شوه او د لاس په اشاره يې راته وويل " ټوله گناه ددوی له لاسه ده، دوی چنواړي "چارماړي" کړئ. [هغه د افغانستان د پخواني ټولواک خوراو د وليعهد سردار احمدشاه خوانې و] او گومان يې کاوه چې زه هم د پېښې له پخو پازوالو څخه " .....

پنځمه برخه

سردار داؤود ما نه دې وژلی

اکادميسين دستگيري پنجشيري د ۲۰۰۸ زکال د جولای د مېاشتې په دريمې د ماښام په اوو بجو له ما [سپاه سنگ] سره د تيرو تيلفوني خبرو په دوام، دغه لاندینې خبرتيا يې راکړه :

پرون د ۲۰۰۸ زکال د جولای د مېاشتې دویمه د ماښام په وخت جنرال امام الدین ما [دستگیر پنجشیري] ته تېلفون وکړ او د نورو خبرو په ترڅ کې یې را وته وویل :

"ما د 'کابل' ناتېه' په ویبپاڼې کې د "پسرلني سباوون د گولپو باران/ و آن گلوله باران بامداد بهار/ " پرله پسې برخې لوستلې دي او له یو شمیر ټکیو سره یې چې ډاکټر داؤود جنبش د ټولواک د خور میرمن زهره نعیم له خولې لیکلي او هم له هغو برخو سره چې تاسو جناب پنجشیري صاحب په ټول امانت د سردار داؤود خان او د هغه د کورنۍ د وژل کېدلو د پېښې په اړه لیکلي دي او هم له هغو نقل قولونو څخه مو چې زما له خولې راوړي سل په سلو کې موافق یم .

څرنگه چې میرمن زهره نعیم په لنډیز ویلي، اوتاسو هم د کابل ناتېه په ویبپاڼه کې او هم "د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند راپاڅېدنې او راپرځېدنې/ ظهور و زوال حزب ډیموکراتیک خلق افغانستان" په کتاب کې مو په تفصیل ویلي، ما له سردار محمد داؤود سره وروستني خبرې تر سره کړي دي. په لنډیز ووايم رښتیا دا ده چې :

زه د پوځ د یوه افسر په توگه په ټول درناوي د "تیارسی" په ډول د سردار محمد داؤود مخې ته ودرېدم. لومړی مې ورته پوځي سلام "رسم تعظیم" وکړ. وروسته مې په ډیر درناوي د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند د سرمشریزې ډلې پیغام ور ورساوه او ورڅخه مې وغوښتل چې له خپلې کورنۍ سره دې یو خوندي ځای ته تشریف یوسي. داؤود خان دغه غوښتنه ونه منله. بیا مې ورته وویل: "له دې چې واک د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند ته لېږدیدی، تاسو باید تسلیم شی".

سردار محمد داؤود وویل: "تاسو دغه پیغام د چا له خوا راوړي!" په ځواب کې مې ورته وویل: "دغه امر مې د قادر لخوا راوړی" هغه د سترگو په رپ کې را ته وویل: "پرته له خدایه کمونیستانو ته نه تسلیمیرم او ترخپلې وروستۍ گولۍ جنگ ته چمتو یم".

د همدغې خبرې په ویلو، خپله وسله یې را تاو کړه او مخامخ یې پرما ډز وکړ. زما پر مټ او د ځان پر نورو برخو مې گولۍ و لگېدلې او د ځان څو برخې مې ټپې شوې. دقیقاً په همدغې شېبې کې ول چې له ما سره ارگ ته د راغلو وسله والو سرتیرو او سردار داؤود تر منځ دوه اړخیزې ډزې پیل شوې .

په دغسې یوه روحي او ټپي حالت کې ما دومره وسه نه درلودله چې وسلې ته لاس وروړم، توپک پورته کول خو لا پر ځای پرېږده چې دقیقه نښه ونیسم، فیر وکړم، یو یا څو تنه په قتل ورسوم .

په ډیر صداقت وایم چې سردار محمد داؤود ما نه دی وژلی. ځکه چې زه په خپله د مرگ په پوله ناست وم او ډیرکلک ټپي شوی وم. لومړی ما گومان کاوه چې له دغو گولیو څخه یوه یې زما پر زړه لگېدلې اونورد ژوندي پاتې کېدلو هېله نه لرم، خو کله چې وروسته مې پام شو ومې لېدل چې ټول ټپونه زما د ځان په نښۍ خوا کې دي. کله

چې سرتيرو زما دغه حالت ولېد او ډيره کلکه وينه بهېدنه مې درلودله په کښولو کښولو يې د پيښې له ځايه ليرې کړم. ما ان په خپلو سترگو ونه لېدل چې سردارمحمد داؤود او کورنۍ يې له کوم توپکه او د کوم ډزې کوونکي له خوا وژل شويدي .

دا وه د پيښې پخه او لنډه خبره. هغه څه مې چې نن تاسو ته وويل له هغه پرته بل څه نه لرم چې په دې اړه يې تاسو ته ووايم ، نور اضافي معلومات نه لرم، او نه غواړم څه شی ورڅخه کم او يا نوراضافي شی پرې ورگډ کړم. له بله پلوه د خپل ناوړه روغتيايي حالت له امله نه شم کولای په مرکو کې برخه واخلم. له دې امله له تاسو هېله من يم چې زما معذرت ومنئ ."

له جنرال امام الدينه غوښتنه

ښاغلی امام الدين،

خوښ يم چې " د پسرلني سباوون د گولپو باران/ و آن گلوله باران بامداد بهار" مو له سره تر پایه ولوست. او هاغه مهال به نور هم خوښ شم چې د دغې لېکنې پاتې چمتو شوې او راتلونکې برخې ولولئ او پرهر هغه څه چې ناسم درته ښکاره شي، گوته کښېږدئ ترڅو درواغ د رښتيا ځای ونه نيسي .

څرنگه چې تاسو وينئ، ستاسو پيغام پرته له کوم کوشني زيادښت يا کمښته کټ مټ وليکل شو. له تا هېله کوم رايه چې مخامخ خبرې سره وکړو. د خپل د کور د تيلفونونو شميرې او خپله د بريښنالېک پته مې هم د همدغو ليکنوپه هرې پيليژې برخې کې په څرگنده ليکلي دي .

له تاسو سره ژمنه کوم چې ستاسو تيلفوني راز، ستاسو بريښنالېک او ستاسو پوستي پته که ما ته راوليږئ ترڅو چې ژوندی يم له ځان سره به يې وساتم. اوکه وغواړئ هره هغه خبره چې تاسو يې د افشا کولو اړتيا نه وينئ او يا نه غواړئ چې خپره شي اويا په کوم بل سوري ور ننوځي، ټول به يې له ځان سره وساتم. او اوس وگوره چې نورو ۱۳ تنو څه ويلي دي :

۱. امام الدين، د پوځ په څلورسوه بستريزه روغتون کې :

د " افغانستان په پينځه پيړيو کې / افغانستان در پنج قرن اخير" د کتاب په ۸۶۸، ۸۶۷، او ۸۶۹ پاڼوکې چې د ايران /تهران د عرفان له خپرونو څخه د مير محمد صديق فرهنگ ليکنه اولومړنی چاپ يې په ديارلس سوه څلوراويا [اردبېهشت] [۱۹۹۵ زکال د اپريل په مېاشت کې] شوی دی داسې راغلي دي :

د عبدالصمد غوث په وينا " د سهار له څلورنيمو بجو لږ شيبه مخکې [په سهارني ټکنده سباوون کې] د الوتکو، توپونو او د شوبلو د ډزو غږناڅاپه غلی شو او خپل ځای يې مرگوني درندې چوپتيا ته وسپاره. [دافغانستان راپرځېدنه / سقوط افغانستان] ۲۰۰ پاڼه، عبدالصمد غوث، امريکا، د برگون بريسي خپرونه ۱۹۸۸ "

داسې بريښي په دغې شيبې کې چې په ارگ کې د ولسمشرۍ د مانۍ ساتندويه مدافعان درې وړې کېدلو ته نيږدې ول، کودتاچيانو داؤد خان ته وړاندیز وکړ چې له مقاومته دې لاس واخلي او تسليم دې شي. څرگنده ده دې چې ولسمشر د کودتاچيانو د لارښودو مشرانو د نومونو غوښتنه وکړه او بيا يې وغوښتل چې عبدالقادر او [محمد اسلم] وطنجار دې د خبرو لپاره ور ته ور واستوي .

دغه وړاندیز د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند په مرکزي کمېټې کې را وړاندې شو. ببرک [کارمل] او نورو پرچميانو چې نه يې غوښتل ولسمشر دې ووژل شي، بلکه د هغه تر نامه لاندې يې هيله درلودله واک ترلاسه کړي د دوه نومول شويو کسانو لپرلو ته ليواله ول، خو د مرکزي کمېټې خلقي غړو غبرگون وشود او لارښوونه يې وکړه چې ولسمشر دې ونيول شي .

فرهاد لبيب [په شوروي اتحاد کې روزل شوی پيلوټ چې د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند په وړاندې ودرېد او زندان ته ولويد] د پيښې لړۍ د پوځ په څلورسوه بستريز روغتون کې د شوبلې د يوه افسر امام الدين له خولې چې يوه اونۍ وروسته يې په خپلې خولې خپلو دوستانو ته کړې وه په دې ډول ويلې :

"زما زغره واله شوبله د ارگ ختيزې دروازې ته مخامخ د اور لپاره د تيارسۍ په حالت کې ولاړه وه. د [ديارلس سوه اوپينځوسم لمريز کال] د غوايي د اتمې په شنه سهارکله چې د گارد قطعاتو يو په بل پسې د سپينو بيرغونو په ور ښودلو خپله تسليمي اعلان کړه ماته امر وشو چې داؤد را ونيسم. که څه هم داؤد مخکې له مور سره اړيکه نيولې وه او غوښتلې يې ول چې د کودتا له مشرانو سره غواړي خبرې وکړي او مرکزي کمېټې هم منلي ول او پرېکړه يې کړې وه چې همدغسې به وکړي نو ما ته امر وشو چې ارگ ته ور ننوځم .

کله چې ارگ ته ورننوتلم د خورو ورو ډزو يو غږ اورېدل کېده. لومړني سړي چې دننه له ما سره ولېدل، گل آقا وو. زه خبر وم چې هغه زموږ سړی دی. گل آقا له ځان سره را واخيستلم او هغه خونه يې را وښودله چې داؤد خان پکې وو .

کله چې له گل آقا او خپلو هملارو ملگرو سره خونې ته ور ننوتلم ومې لېدل چې داؤد د خپلې کورنۍ له غړو او نورو لسو تنو هملارو سره وسله پر لاس سترگې په لاره دي. له ځان سره مې وويل: " دلته مې ژوندي پاتې کېدنه ناشونې ده "

په دې وخت کې گل آقا داؤود ته پوځي سلام وکړ او وېي ويل: "د کوتاچيانو له ډلې څخه يو تن غواړي له تاسو سره وگوري. له ټولو مخکې داؤود ولاړ وو. ما هم په لور غږ وويل: "د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د امر پر بنسټ خپله وسله پرځمکه کښيږدئ او ځان را تسليم کړئ".

داؤود په ځواب کې راته وويل: "کمونيستانو او دهغوی مرييو ته نه ور تسليمېم او د سترگو په رپ کې يې پرما ډزې وکړې. نور پرې پوه نه سوم. دومره مې په ياد دي چې يو څنگيزه "جناحي" اور مې تر سره کړ او بيا بې هوښه سوم. کله چې سترگې مې خلاصې کړې، په روغتون کې وم. [د غو ابي د کودتا تاريخي جرړې/ ريشه های تاريخي کودتای ثور. ۹۹، ۱۰۰ او ۱۰۱ پاڼې. د فرهاد لبيب لېکنه، قلمي بڼه]

که څه هم فرهاد لبيب د [امام الدين] دغه خبره نه مني او گروهن دی چې د امام الدين ملگري روزل شوي روسان ول خو ددغې ادعا لپاره د منلو وړ لاسوندی په لاس کې نشته. هرگوره په دغه اړه لا تر اوسه پورتنی روايت هغه څرگنده روايت دی چې په دې تړاو ما [محمد صديق فرهنگ] ته را رسيدلی دی .

د تره کي د رژيم لومړنی دفاع وزير عبدالقادر په دې اړه د يوې مرکې په ترڅ کې داسې وايي: "د لودسپيکر له لارې مو په څو څو ځله د هغه [محمد داؤود خان] د تسليميدلو غوښتنه وکړه. په پای کې يې په دې اړه "شرط" د را تسليميدلو خبر ورکړ چې قادر او وطنجار دې هغه ته په خپله د خبرو لپاره ورشي. زه او وطنجار د مانۍ پر لور ور وخوځېدلو، خو ملگرو زموږ مخه را ونيوله او دوه تنو نورو ته يې دنده ور وسپارله چې داؤود خان ته دې ورشي. داؤود خان پر هغوی ډزې وکړې له هغو دواړو څخه يو تن يې ووژل شو او بل يې د لومړي بريدمن امام الدين په نامه ټپي شو چې اوس ژوندی دی. د داؤود خان په دغه کار پوځيان را وپارېدل له دواړو خواوو ډزې پيل شوې او ډډزو په ترڅ کې سردار محمد داؤود خان ووژل شو".

په دغه ناتارځپلې ناورين کې په ولسمشر او ورور يې محمد نعيم سربيره دغه کسان هم له منځه ولاړل:

عبدالاله د سروزي مرستيال، د کورنيو چارو وزير عبدالقدير نورستاني، زينب داؤود، عايشه، بلقيس آصفي، شينکی غازي، زرنبنته داؤود، محمد عمر داؤود، ويس داؤود، شيما داؤود، خالد داؤود، زرمېنه غازي، د ولسمشر له کورنۍ څخه يو شمير ماشومان ټول ټال ۱۷ تنه ووژل شول او د هغه د کورنۍ يو شمير نور غړي د کوتاچيانو د اور له امله ټپيان شول. [د "افغانستان" کتاب، ۷۲ پاڼه، د انتوني آرنولد لېکنه، د هور خپرونه، ۱۹۹۸زکال]

سره له دې چې دولت هڅه وکړه چې په کودتا کې د وژل شويو کسانو د شميرې کچه ټيټه وښيي خو دغوايي په کودتا کې د وژل شويو کسانو شميره له زرگونو کسانو پورته وه. دولت د وژل شويو کسانو شميره د ۷۰ او ۱۰۰ تنو په شا او خوا کې څرگنده کړه. [د "دوه گونديزه کمونيزم/ کمونيزم دو حزبي" کتاب، ۶۲ پاڼه، د آنتوني آرنولد لېکنه، د هور خپرونه ۱۹۸۱زکال]

حال دا چې د ولسمشرۍ د ساتونکې ډلې يا گارډ د وژل شويو کسانو شميره چې د ارگ په ساتنه کې ووژل شول څه ناڅه دوه زره تنه ول. او نور ژوندي پاتې شوي کسان د نوي دولت په لارښوونه ووژل شول. [د "افغانستان" کتاب، ۷۲ پاڼه، د انتوني آرنولد لېکنه، د هوور خپرونه، ۱۹۹۸زکال]

يو شمير د بگرام او خواجه رواش په هوايي ډگرونو کې اعدام شول. د کورنيو چارو د وزارت په ساتنه کې د پوليسو يو شمير کسان، او د ريشخور په اوومه فرقه کې په ناڅرگنده شمير کې يوه ډله هغه کسان ووژل شول چې غوښتل يې د ولسمشر د ژغورنې لپاره ځانونه کابل ته را ورسوي .

[د "افغانستان" کتاب، ۷۲ پاڼه، د انتوني هايمن لېکنه، د هانکانگ خپرونه، ۱۹۸۴زکال]

۲. امام الدين اووينې بهېدونکي تپونه

[د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند راپاڅېدنه اورا پرځېدنه/ ظهورو زوال حزب ديموکراتيک خلق افغانستان" په کتاب کې د اکاډميسين دستگير پنځشيري لېکنه، د صبور کمپوزينگ سنټر له خپرونو څخه چې په ۱۹۹۹زکال کې په پيښاور کې خپور شوی په ۹۶، ۹۷، ۹۸ او ۹۹ پاڼو کې] داسې لېکل شوي:

کله چې د لوگر د خوار يکښو وگړو بچي امام الدين د کومانډو د ټولي يو بولندوی د [غوايي] د انقلاب فرمان سردار داؤود او د هغه د رژيم لوړپوړو چارواکو ته اعلان کړ او د [افغانستان د خلق ډيموکراتيک] گوند لارښوونه يې د هغوی غوږونو ته ور ورسوله چې " د مرکزي کمېټې د فرمان پر بنسټ تاسو محکوم ياست او ځانونه را وسپارئ" نو سردار محمد داؤود نه يوازې دا چې د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند او د تاريخ فرمان ته تسليم نه شو بلکه د خانواکي او اشرافي غرور په لمبو کې يې په ډير قهر قدیر نورستاني اوخپل زوی ته امر وکړ چې پر امام الدين او نورو سرتيرو او همدارنگه د خپلې کورنۍ پر بې گناه ښځو او ماشومانو ډزې وکړي او خپلې وروستۍ گولۍ پرې ور تشې کړي .

هغوی د سردار محمد داؤود وروستنی فرمان پرته له ځنډه پرځای کړ، د امام الدين او د کومانډو پرنورو سرتيرو يې ډزې را پيل کړې او په پای کې د سردار محمد داؤود، سردار محمد نعيم، د ماليې وزير عبدالاله، زامنو او يوشمير نورو خپلو خپلوانو پر ژوند يې د پای ټکی کښيښود. خو د حکومت گڼ شمير غړو له مقاومت لاس واخيست او پرته له پوښتنې تسليم شول چې د هغوی شخصي خونديتوب د پاڅونوالو ځواکونو له خوا خوندي کړای شو .

د پاڅون د سياسي مشرتابه ډله هغه مهال د داؤود خان او دهغه د ملاتړو له خونړي مقاومت خبره شوله کله چې په وينو ککړ امام الدين د مشرتابه ډلې ته د راډيو افغانستان ودانۍ ته راغی، له پوځي سلامه وروسته که څه هم دی د سلطنتي کورنۍ د وروستني تېرغمال (مستبد) او خانتما په زهرلړلو گوليو تپي وو، په لوړ مورال يې د سردار محمد داؤود او دهغه د نيردې انډيوالانو د وسله وال مقاومت گزارش را وړاندې کړ .

کریم میثاق چې نوی د مشرتابه خونې ته راننوتلی وو د لوړوهورا گانو او " ژوندی دې وي انقلاب" په ویلو په راډیو افغانستان کې دننه د سټیډیو کارکوونکي یې له دغې تاریخي پېښې څخه خبر کړل. او په لنډ وخت کې د سردار محمد داؤد او دهغه د انډیوالانو د وژنې زیری د پاڅون د سرمشریزې ډلې له خوا جوړ او په ډیر شور او زوږ خپور شو. ددغه آزادي بښخونکي زیري خبرخپراوي په رښتیا چې معجزه را وزیږوله .

له نیم ساعت وروسته، په سلگونو ټیلیگرامونه، د گارنیزونو "لښکرکوټونو"، فرقو، د کندهار، ننگرهار، بلخ، غزني، خوست، د اسعدآباد او گردیز د والیانو له پلوه، د شیندنې او مزارشریف له هوایي ډگرونو، والیانو، لوړپوړو مأمورینو، گوندي کادرونو، د معارف کسانو، مخورو سیمه ییزو روڼ اندو، ورهنگرو "اهل کسبه"، یو شمیر هېواد پالو روحانیونو، یو شمیر مخورو ولسپاله خپلواکه ډیموکراتو کسانو، او همدانشان د یو شمیر هغو کورنیو له خوا چې د نادر/داؤد د کورنۍ د نیمې پیړۍ د بې پوښتنې واکمنۍ په کرس کې کړېدلې، حقونه او آزادی یې تر پښو لاندې شوې وې او د یو شمیر ولسي سوداگرو له پلوه د سیلاب په توگه د انقلاب د سرمشریزې ډلې تر کړۍ راتاو او په دې توگه د د یارلس سوه او اووه پینځوسم لمريز کال د غوايي د اوومې نېټې پاڅون د بريالیتوب پولې ته را ورسید. سیاسي واک په ټولیزه ډول د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند په لاس کې را پریوت .

د هیواد د انقلابي لړۍ په ترڅ کې د څرگندې او ځلاندي فکري مبارزې ودې د نوي دولت او د نوي نظم د راتینگېدلولپاره خبره رامنځ ته کړه. زموږ د ولسي ژوند په دغسې یوې پرېکندي شېبې کې یو ځل بیا د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند د سرمشریزې ډلې ترمنځ د څوکیو او دولتي دریزونو د راخپلو لپاره څرگندي شخړې رامنځ ته شوې چې را یادول یې زما له انده د معاصر تاریخ په پېښو کې د اوسني انقلابي غورځنگ د څپرلو او د هرې ډلې د سیاسي او پوځي مشرانو د موخو او دریزونو د پیژندلو لپاره اړین بریښي .

لنډه دا چې د هغه څه بر خلاف چې صدیق فرهنگ په خپلې تاریخي لېکنې (افغانستان په وروستیو پېنځو پیړیو کې / افغانستان در پنج قرن اخیر) په ۷۷ پاڼې کې لیکلې، ډاکټر حشمناس، رشتیا، صمد غوث، کشککي، ن.ا. هارون، او نورو پښ لیکونکو او افغانستان پیژندونکو لیکلي دي، لومړی دا چې د غوايي د اوومې د وسلوال پاڅون له پیله تر پایه نه د افغانستان په خاوره کې او نه له تاشکنده، شوروي پیلوټانو هېڅکله الوتنه نه ده کړې. د سیاسي بیرو ۷ تنه غړي اود کابل پوهنتون استاد پوهاند ضمیر صافی ژوندي او شاهد دي چې ډگروال قادر په څه ډول د بولندي (قوماندې) له ځایه د شیندنې د هوایي ډگر پیلوټانو ته په پښتو او دري ژبو څرگندي او په ځیرتاکل شوې بولندي ورکولې .

دوهم دا چې د مرکزي کمیټې غونډه له اړه "اصله" نه د راډیو افغانستان په ودانۍ کې او نه د خواجه رواش په هوایي ډگر کې جوړه شوې وه. د ۱۹۹۶ز کال او د ۱۹۹۸ز کال د بي بي سي د راډیو د شفاهي تاریخ په خپرونه کې کریم میثاق هم په تېروتنې د راډیو افغانستان په ودانۍ او هوایي ډگر کې د مرکزي کمیټې د غونډې د جوړېدلو خبره

کړې وه چې په بشپړ ډاډ ددغه پروگرام په بیا خپراوي کې به دغه تیروتنه بیرته سمه شي، ځکه چې د میر اکبر خیبر د جنازې د ښخولو پاڅنه سمبالوونکي کریم مېاق او نوراحمد نور په خپل نوښت پټ شوي ول. کله چې د مرکزي د تشکیلاتو د سیاسي بیرو دغه نامتو او مخور غړي پټ شوي ول، د مرکزي کمیټې غونډه څنگه رابلل کېدای شوای او څنگه به جوړېدله .

دریم دا چې په افغانستان کې د شوروي لوی سفیر پوزانوف هېڅکله د غوايي د پاڅون د پېښو په لړ کې نه گډون، نه اغیزه او نه پټه او نه برېښه ونډه درلودله. له دې امله د عبدالصمد غوث وینا یو اړخیزه اورښتیا نه ده .

۳. د امام الدین کلاشنیکوف :

سترجنرال نبي عظیمي په خپل کتاب کې [په دريو لسيزو کې اردو او سياست / اردو و سياست در سه دهه اخير] دريم چاپ، د ميوند د خپرونو خپرونډويه ټولنه ۱۹۹۹زکال پېښاور- پاکستان په ۱۴۱ او ۱۴۲ پاڼو کې ليکلي دي :

شوبلود کابل ولايت راجا پيره د يوالونه را ونړول، د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند مشران يې آزاد کړل او په شوبلو کې يې کښينول. د لارې په اوږدو کې يوه شوبله په يوې څلور لارې کې دريږي. حفيظ الله امين په داسې حال کې چې لاسونه يې په هتکړيو تړل شوي ول ککره يې د شوبلې له کړکۍ څخه را وايستله خپل لاسونه او سر يې د کودتا سرتيرو او افسرانو ته و ښورول. په دغسې پرېکنډو شيبو کې د امين دغسې خوځښت د هغه دريز د هغه د خلقي پلويانو په منځ کې را لوراوه .

شوبلې خوځېږي او د راډيو افغانستان پر لور درومي . مشران يو ساعت وروسته د هوايي او مدافعه هوايي ځواک د قرارگاه په لور خوځېږي. په هغه ځای کې د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند مرکزي کمیټه غونډه جوړوي او حفيظ الله امين ته دنده ور سپاري چې د پوځي شوری خبرتيا دې جوړه او د داؤود خان د راپرځېدنې خبر دې د وگړو غوږونو ته ور ورسوي .

څرگنده ده چې ددغې خبرتيا خپرونه د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند پرغړو پياوړې اغيزه را شيندي او ددې لامل کېږي چې په خپلو لښکرکوټونو او غنډونو کې خپل بولندويان بې وسلې کړي را ويې نيسي او واک په خپلو منگولو کې راخپل کړي. د اعلاميې له خپراوي وروسته د گوند د پرچم ډلې افسران په بشپړډول را فعاله کيږي او له خپلو خلقي ملگرو سره په همغږي اړوندې چارې په گډه پرمخ بيايي. د شپې په يوې بجې د ولسمشرۍ ساتندويه لښکر يا گارډ را پرځيږي. جگړن صاحبجان او هغه ته نور نيردې ملگري يې رانيول کيږي .

د سردار محمد داؤود د را نيولو امر د کوماندو د قطعې افسر لومړي بریدمن امام الدین ته ورکول کېږي. امام الدین د گارد د اوپراسيون له امر ډگرمن گل آقا سره يو ځای داؤود خان ته ورځي او ورته وايي : " د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د مرکزي کمیټې په امرخپله وسله پرځمکه کښيږدئ او را تسليم سه "

داؤود په خُواب کې ورته وايي: " کمونيستانو ته نه ور تسلمېرم " او د سترگو په رپ کې په امام الدين ډزې کوي. د امام الدين مټ ټپي کيږي، د هغه په لاس کې کلاشنیکوف ووه او له ټپي کېدلو سره سره پر داؤود او يارانو يې ځنگيز يا جناحي اور را پيل کوي. نښته را پيل کيږي او په پای کې سردارمحمد داؤود، سردار محمدنعيم، عبدالاله، د محمد ظاهرشاه خور او د داؤود خان مانيدنه زينب داؤود، د داؤود خان زامن او د کورنۍ غړي يې چې ټول ټال ١٧ تنه کېدل، ځای پرځای وژل کيږي.

٤. زما نوم امام الدين دی

ډاکټر ظاهرطین د [افغانستان په شلمه پېړۍ کې / افغانستان در قرن بیستم د کتاب ١٩٠٠ ❖ ١٩٦٩] د بي بي سي د خپرونو له ټولگې څخه د عرفان د خپرندويه ټولنې تهران / ايران چاپ، په ٢٢٤ او ٢٢٥ پاڼو کې د عبدالکریم میثاق [د افغانستان د خلق ډيموکراتیک گوند له بنسټ ايښودونکو او د سياسي بيرو غړي / د ماليې وزير، څيړونکي او داستان ليکونکي] له خولې داسې وايي:

پوښتنه دا وه چې آیا داؤود خان دې ووژل شي يا دې ژوندې وساتل شي؟ د مرکزي کميټې يوې ډلې ويل چې داؤود خان دې ژوندی وساتل شي او وژل يې ستره تاريخي پازوالي "مسؤوليت" لري. ښه به داوي چې راډيو ته دې راوستل شي او ودې وايي چې را اخیستل شوی گام يو ښه گام دی او زه د [افغانستان د خلق ډيموکراتیک گوند] را تايئدوم. بلې ډلې ويل: دغه په خپله يوه تيروتنه ده. کله چې وگړي له راډيو افغانستانه د داؤود غږ په ژوندۍ توگه واوري، ښايي پاڅون د هغه په گټه را واوري او زموږ پاڅون به را ناکامه شي. په دغه وړانديز کې دوه تنو تر نورو ډيرې خبرې کولې: يو يې دستگير پنجشيري او بل يې ببرک کارمل وو .

يو صاحبمنصب چې له لاسه يې وينې را بهېدلې راغی. په وينو لږلي لاس د مرکزي کميټې د غړو مخې ته ودرېد پوځي سلام يې ورکړ او ويې ويل: زما نوم امام الدين دی. د گوند غړی يم. زه دننه په ارگ کې وم. د گلخانې مانې ته ولاړم او داؤود خان ته مې وويل: له دې چې واک د افغانستان د خلق ډيموکراتیک گوند ته را ليردېدلې، ته دنده لرئ چې ځان راتسليم کړئ. يوه لور يې ورسره وه. عبدالاله [د سروزيمرستيال او د بهرنيو چارووزير] هم ورسره وو. داؤود خان راباندې ډزې وکړې. کله چې ډزې يې را پيل کړې، زما لاس يې را ټپي کړ. په دغې شيبې کې لور يې مخې ته ور ودرېدله، دهغه مخې ته خنډ شوه او ورته ويې ويل چې ډزې مه کوه. که ته ډزې وکړې، هغه به هم پرموږ ډزې وکړي. [امام الدين] وويل چې هغه په همدغې شيبې کې داؤود خان هم پر خپلې لور او هم يې پرما ډزې وکړې نو په دغه وخت کې ما هم کلاشنیکوف راواخيست، و مې وهل، او ټول مې له يوې مخې له منځه يوړل ."

٥. د تاريخ مختورالی بايد ونه منو

سلطانعلي کښتمند په خپل کتاب کې [د تاریخي سیاسي پېښو یادښت لېکونه، د افغانستان د اوسني تاریخ په کوربه کې شخصي خاطرات/ یادداشتهای سیاسي و روډاد های تاریخي، خاطرات شخصي با برهه های از تاریخ سیاسي معاصر افغانستان] "۲۰۰۲زکال د لندن د ژاکارت له خپرونو څخه" په ۳۴۳ او ۳۴۴ پاڼو کې لیکي:

"د وروستنیو مقاومتونو درې وړې کول: د [۱۹۷۸زکال] د اپریل د ۲۸ په ټکنده سباوون کې د شوبلو د چلوونکو او د پیلوټانو د گډې همکارۍ په مټ د ولسمشرۍ د ساتونکي لښکر "گارد" وروستنی مقاومت درې وړې شو خو محمد داؤود تر هماغې شېبې مقاومت کاوه. له هغه وروسته د خبررسوونکو یو ډله ارگ ته ور واستول شوه. د [افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند] سرمشریزې ډلې په هغې شیبې کې چې د [۱۹۷۸زکال] د اپریل ۲۸ د سهار د اتو او نهوجو ترمنځ شېبې وې یو ځل بیا یې غونډه راجوړه کړه اوسرمشریزه ډله پوه شوله چې محمد داؤود را تسلیمېدلو ته چمتو نه دی .

ددې په اړه چې له هغه او کورنۍ سره یې په څه ډول چال چلند وشي د مرکزي کمیټې د غړو په منځ کې تودې خبرې رامنځ ته شوې. امین په اور لړې ژبې پر هغه د وسله وال یرغل خبرې کولې او ټینگار یې کاوه چې که مقاومت وکړي نو د سترگو په رپ کې دې هغه او د هغه د همکارانو ټغر ورتول شي. په غونډې کې یو شمیر ناستو غړو د امین په ملاتړ د هغه د وړاندیز ملاتړ کاوه، خو بېرک کارمل په پریکړې ژبې د امین له وړاندیز سره مخالفت وکړ او ټینگار یې وکړ چې په هېڅ بیه دې دغه کار ته لاس وا نه اچول شي. هغه وویل: "پرېردئ دغه ستونزه په سره سینه او پراخ تندي حل شي او سر له همدغې شېبې دې وگړو او نړیوالو ته داسې شی په لاس ورنکړل شي چې گڼې انقلاب بیرحمه او د قانون له امرونو څخه سرغړوای کوي. پرېردئ چې ولسي نیاوتون "محکمه" د هغه د راتلونکې برخلېک په تړاو پریکړه وکړي".

ما هم د کارمل د دریز ملاتړ په ټینګه وکړ او ومې وویل چې د ملګري کارمل له دریزه په ملاتړ زه په دې گروهن یم چې سرله اوسه خپلسریو ته نه باید لار ورکړو او د تاریخ مختوروالی دې ونه منل شي .

زما دغو خبرو امین راوپاراوه. هغه چې د را پاڅېدلو په حال کې وو او ویل یې "مورله تړونکاریو "سازشکاری" سره جوړ نه یو" په پښو ودرېد او د ځېنو لښکرکوټونو له بولندویانو سره د اړیکې د را ټینګولو په پلمه یې غونډه پریښودله او له یوه ساعته وروسته بیرته راغی .

د امین په شتوالي او دهغه په نه شتوالي کې د همدغې او یو شمیر نورو سکالو پرسرڅېرې را اوږدې شوې او په دې ترڅ کې یو افسر راغی اوویل کېدل چې دغه افسر د پالیالو "وفادارو" خلقیانو له ډلې څخه یو خلقی وو خو په خپله د امین هوا خواه نه وو. هرگوره، نوموړی افسر په خونړي لاس د غونډې خونې ته راننوت او لاندینې خبرې یې وکړې:

"زه له يو شمير افسرانو او سرتيروسره ارگ ته ور ننوتلم. د پوځي شوري له نامه مې داؤود خان ته خبر ورکړ چې وسله دې پر ځمکه کښېږدي او را تسليم دې شي، هغه ونه منله او په خپلې وسلې يې پرمور ډزې وکړې. زموږ له ملگرو څخه يو تن ووژل شو او لکه څنگه چې گورئ زه هم تپي يم. زما ملگرو هم زغم له لاسه ورکړ، هغه او ور سره نور کسان يې ټول ترځوابيه اور لاندې ونېول"

هغه څه چې څرگند دي دا دي چې امين د هرلامل له امله چې د هغه پر ذهن يې واک چلاوه، يابه انقلابي لامل وو او يا شخصي خو له هماغو لومړيو شېبو يې هڅه کوله چې محمد داؤود له منځه يوسي .

٦. امام الدين نه شواي کولای کلاشنیکوف را پورته کړي

اکادميسين دستگير پنجشيري د ٢٠٠٨ زکال د اپريل د مېاشتې په ٢٨ ماښامي له ما (سياه سنگ/حجرالاسود) سره د يوې تيلفوني مرکې په ترڅ کې وويل :

{د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د سرمشريزې ډلې د نيول کېدلو په شپه سليمان لايق، بارق شفيعي، نور احمد نور او کریم میثاق د استاد مير اکبرخېبر د جنازې او خاږو ته سپارلود کست د ثبت او ویشنې په چارو بوخت ول. له راډيو افغانستان څخه د سياسي دفتر د غړو د نيول کېدلو د خبرله په اورېدلو سليمان لايق او بارق شفيعي خپل ځانونه په ځانخونې توگه پوليسو ته ورسپاري، خو کریم میثاق او نوراحمد نور ديوه گوندي کارگر په کور کې ځانونه پټ کړل. له دې امله د [افغانستان په شلمه پيړۍ کې / افغانستان در قرن بيستم] په کتاب کې د کریم میثاق خبره سمه او په ځای نه ده .

سياه سنگ: ستاسو د سترگو لېدلی حال څه دی؟ امام الدين کوم ځای ته راغی او څه يې وويل؟

پنجشیری: امام الدين راډيو افغانستان ته راغی او خپل گزارش يې نورمحمد تره کي ته ور وړاندې کړ. هغه وويل چې له سردار محمد داؤود څخه په څو څو ځله په درنښت هېله وشوه چې له خپلې کورنۍ سره دې يوه خوندي ځای ته ولاړ شي. خو له څوڅو ځله غوښتنو سره سره هغه خپل زوی ته فرمان ورکړ چې پر سرتيرو، افسرانو او ان په خپلې کورنۍ ډزې دې وکړي. په پای کې يې دوه اړخيزې ځوابيه ډزې را پيل شوې .

همدا شان امام الدين وويل چې : سردار محمد داؤود ته مې وويل : له دې چې سياسي ځواک د افغانستان خلق ډيموکراتيک گوند ته را ليرېدلې نو تاسو بايد را تسليم شئ. داؤود راته وويل چې : زه کمونيستانو ته نه ور تسليمېږم. او بيا يې نيغ په نيغه پرما ډزې وکړې. ما هم وويشتل او ستيا مې کړل.

سياه سنگ: " ستيا...؟ ستياڅه مانا را ښندي؟ دا د کوم ځای اصطلاح ده؟

پنجشیری: ستيا يعنی "پوپنا" زما په گومان چې ښايي هندي يا اردو اصطلاح وي .

سپاه سنگ: مخکې له دې چې نورې اړینې خبرې راوسپړو باید ومنم چې د جنرال امام الدین له خولې د "ستیا" د وییکی په اورېدلو یوه ډیره ناوړه پوښتنه مې په ذهن کې راژوندۍ کيږي. له هماغه امله غواړم پوه سم چې امام الدین د افغانستان له کوم گوټه دی؟

پنجشیری: هغه د لوگر له ولایته دی. د لوگر له پښتنو څخه دی. ښایي هماغلته د یو شمیر وگړو په منځ کې د کارونې وړ وي. خو زه سم نه پوهیږم.

سپاه سنگ: امام الدین د گوند له کومې څانگې څخه وو؟

پنجشیری: هغه خلقی وو او د خلق د څانگې د پوځي ډلې له لارې یې له حفیظ الله امین سره اړیکه درلودله .

سپاه سنگ: ستاسو د وینا پر بنسټ، امام الدین نه کلاشنیکوف را پورته کړی او نه یې د هغه او نه یې د هغه د کورنۍ پر لور ډزې کړې دي؟

پنجشیری: کټ مټ همداسې ده. امام الدین نه شواي کولای کلاشنیکوف را پورته کړي او ډزې وکړي. هغه په خپله ټپي وو. له هغه سره مل او ملگرو سرتیرو چې ولېدل داوود او زوی یې ډزې کوي دوی هم په ورته ډول اور ته لاس ور واچاوه. له همدې امله ده چې امام الدین وايي " موږ هم راواخیستل او سیتا " ستي - ژ " مو کړل " .

سپاه سنگ: امام الدین او ملگرو یې د دغسې بې خرته او په پټو سترگو وژنې فرمان له چا او له کومه ځایه ترلاسه کړی وو؟ د گوند سرمشريزه ډلې د سردار محمد داوود او د هغه د کورنۍ د برخلیک په اړه څه ويل؟ ستاسو اند په دې تړاو څه وو؟

پنجشیری: وروسته له دې چې نورمحمد تره کی ، ببرک کارمل ، ډاکټرشاه ولي او زه (دستگیر پنجشیری) سلیمان لایق ، بارق شفیعي ، عبدالحکیم شرعي جوزجانی او حفیظ الله امین د کابل ولایت له زندانه راډیو افغانستان ته ولیږدول شولو، د دندو ویشنه په دې ډول تر سره شوه: ما، کارمل، لایق او تره کی د سیاسي تبلیغ دنده پرغاړه را واخیستله، حفیظ الله امین، عبدالقادرهراتي او محمد اسلم وطنجار د پوځ لارښوونه په غاړه واخیستله .

له داوود او د هغه له کورنۍ سره د چال چلند په اړه نورمحمد تره کی او ببرک کارمل بیل بیل نظرونه درلودل. تره کی د هغه په وژلو او کارمل د هغه په ژوندي ساتلو ټینگار کاوه .

ما د نور محمد تره کی په ځواب کې وویل چې: " د ټولنیزې مبارزې اصول نه باید سپک و گڼل شي او له پاڅون سره دې لوبه و نه شي. " سلیمان لایق چې د خپل زوم او نږدې ملگري د وژنې له امله په ژور ناورین او ویرکې سوځېده نو د داوود په اړه یې وویل: دا فرعون دې ووژل شي " .

د تاريخ په دغسې يوې حساسې او پريکندې شيبې کې نور محد تره کي د انقلاب پوځي لارښودې ډلې (حفيظ الله امين او اسلم وطنجار) ته لاندینی فرمان ور وليږه :

"که سردار محمد داؤود او ملگري يې د انقلاب له فرمانه سرغړواى وکړي، د پاڅونوالو پروړاندې لاس وسلې ته ور وړي او د گوند لارښوونې ته پرته له پوښتنې او آر "شرط" ځان ونه سپاري نو زموږ وسله وال ځواکونه د خپل ځان اوآزادۍ د ساتنې لپاره خپل حق گڼي چې له انقلابي نظم څخه په ميرانه ساتنه وکړي. که هغوى له وسله وال مقاومت څخه لاس پر سر شي او خپلې وسلې پر ځمکه کنښېږدي نو يو خوندي ځاى ته دې وليږدول شي. په داسې يوه اکر 'حال' کې به له هغوى سره د هيواد د قانونو پر بنسټ له درنښته ډک چال چلند وشي".

ددغه فرمان متن په پښتو وو او ما (دستگير پنجشيري) په پارسي را و ژباړه .

۷. د داؤود خان خونې ته ور ننوتلم :

محمد اکرم انديشمند د عبدالحق مجددي او داکتر فضل الله مجددي له کتاب ["افغانستان له ستر اميره تر ستر لارښوده / افغانستان از امير کبير تا رهبر کبير" د کابل چاپ، د ميوند د خپرندويه ټولنې خپرونې، کابل/افغانستان، ۱۹۹۹زکال، له ۵۹۶ پاڼې] څخه په را اخځولو داسې ليکي :

هغه خلقي پوځي افسر چې د محمد داؤود د وژنې فرمان يې را پلى کړ امام الدين نومیده. نوموړى هم مني چې د سردار داؤود پر استوگنځي د يرغل فرمان حفيظ الله امين ورليږلى وو .

لومړى بریدمن امام الدين چې د پوځ د کومانډو په قطعه کې د ډيرې ټيټې پوځي رتبې افسروو د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د واکمنۍ پرمهال لوړي پوځي رتبې ان د ډگرجنرالۍ تر کچه را لوړيږي .

"حفيظ الله امين چې د کودتا فرمان يې ورکاوه او د کودتا د فرمان په دريزيا مقرر راډيو افغانستان کې وو په ريشخورو کې د يو شمير مقاومتونو له امله اود توپچي ، شوبلو اوله ټينگ هوايي بمباران سره سره د داؤود خان له مقاومت په ويره او اندېښنه کې را لوېدلى وو. [نوموړي] د کړکيچ او اړوپيچ د څيرنې په موخه د لويو لښکرکوټونو او کوشنيو پوځي قطعو له کودتاجيانو بولندويانو سره په گډه په راډيو افغانستان کې د شپې په نهو بجو يوه بيړنۍ غونډه راوبلله او ويې ويل: "په ارگ او ريشخورو کې مقاومت لاتر اوسه پرمخ روان دى. که دغه مقاومت په لنډ وخت کې پای ته ونه رسيږي نو ډيره شوني به وي هغه لښکرکوټونه او قطعې چې لا تر اوسه ناپييلې او بې پرې پاتې او وخت او مهال ته سترگې په لار دي، د داؤود خان په گټه به پرموږ مخ راواړوي او په خوځښت به پيل وکړي. او يابه له نورو ولايتونو څخه د داؤود خان لښکر د هغه مرستې ته را ودانگي. نو ښه به دا وي چې په بيړه او په لومړي گام کې دې د ارگ د مقاومت خبره را لنډه کړاى شي .

د کودتا لوړپوړو پوځيانو وړانديز وکړ چې ددغې موخې د ترلاسه کولو لپاره د هوايي او توپچي ځواک د يرغل ترڅنگ بايد پلي ځواک هم په خوځښت راشي چې ارگ ته ننوځي او د ارگ د مقاومت ملا دې له دننه را ماته کړای شي. وروسته حفيظ الله امين وويل: کومه قطعه چمتو ده چې په ځانخوښې توگه د پلي يرغل پازوالي په غاړه را واخلي .

زه (امام الدين) چې يو خوږمند او په توده وېنه لوگری ځوان وم راپاڅېدلم او ومې ويل چې زه چمتو يم پلي يرغل تر سره کړم. د داوود خان خونې ته ور ننوتلم. په خونه کې د اوودخان ورور محمد نعيم خان، دوه تنه وزيران، د داوود خان يوه لور او څو تنه نور ول. کله چې د داوود خان خونې ته ور ننوتلم پوځي سلام مې وکړ .

داوود خان چې په لاس کې يې تومانچه وه وويل: " څه خبره ده؟ " ما وويل: " صاحب! خبره له خبرې تيره ده. را تسليم سئ. " داوود خان په قهرزلي توگه وويل: 'چا ته تسليم شم ؟ " ما ورته وويل : " انقلابي شوری او پوځي ځواکونو ته تسليم سئ . پوځي ځواکونو ټول لښکرکوټونو چان کړي او ځانونه يې سپارلي دي يوازې تاسو ياست چې مقاومت کوئ. " داوود خان وويل: " زه به هېڅکله تسليم نه سم ."

ما ټينگار وکړ خو په دغې شېبې کې د داوود خان په لاس کې تومانچه وه، پرما يې ډزې وکړې، گولۍ زما پرلاس را ومښتلې او کلک يې ټپي کړم. بيا نو زما د سرتيرو ، د داوود خان او داوود خان د ساتونکو ترمنځ اور پيل او په پای کې يې داوود خان ووژل شو .

۸. د داوود خان د تومانچې وروستنۍ گولۍ

داکټر محمد حليم تنوير په خپل کتاب کې [د افغانستان تاريخ او ورځپاڼه لېکنه / تاريخ وروزنامه نگاري افغانستان، د صبور د اسلامي خپرندويه ټولنې د مرکز له خوا، پېښور/پاکستان جنوري ۲۰۰۰] په ۲۱۹ او ۲۲۰ پاڼو کې د محمد داوود د وژل کېدلو څرنگوالي داسې رانغاړي :

په هماغه ورځ د پينځلسم زغره وال ځواک شوبلو حفيظ الله امين او خيال محمد کټوازی راډيو افغانستان ته راوستل او هغه ځای يې د خپلې بولندۍ ځای ځايگي وټاکه. په خپلو خبرتياوو کې يې په پرله پسې توگه يې خبرتياوې خپرولې چې د داوود خان په وژل کېدلو اوس د تيرغمال نادر د کورنۍ د لړۍ واک پای ته را ورسيد او واک د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند اوانقلابي شوری په لاس کې دی. محمد اسلم وطنجار او عبدالقادر په څو څو ځله د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند او انقلابي شوری د بريا مبارکي وويله .

محمد خالد داوود چې د تلویزیون په ماڼۍ کې وود زينب د سينما ترڅنگ د ښځو د ټولنې ورکتون ته ولاړ او خپل کوشنيان يې په موټر کې له ځان سره راواخيستل اود ارگ په لور يې مخه کړه. هغه ارگ ته د شمالي سړک په لار د شوبلې د مردکي له امله ووژل شو. بيا د داوود مشر زوی محمد عمر په ارگ کې ووژل شو .

دويمه شوبله چې پر ارگ وړ ننوتله د محمد اسلم وطنجار وه. د ولسمشر ساتندويه ځواک 'گارډ' په ۲۴ ساعتونو کې زښت تلفات وليدل.

د [ديارلس سوه او اووه پنځوسم لمريز کال] د غوايي د مياشتې په اتمه نېټه د محمد داؤود ټول وزيران د ارگ په پخلنځي کې پټ شوي ول. محمد داؤود له خپل ورور محمد نعيم او کورنۍ سره يې په ماني کې راگير پاتې شول. د کودتا ځواک ارگ ته وړ ننوت. د امام الدين په نامه يو تن کودتاچي له خپلو سرتيرو سره د گلخانې په ماني وړ ننوت او داؤود خان ته يې امر وکړ چې وړ تسليم سي .

محمد داؤود د خپلې تومانچې وروستنۍ گولۍ په هغه وړ تشه کړه او امام الدين ټپي شواو بيا هغه پر محمد داؤود او کورنۍ يې اور را بل کړ. محمد داؤود د ژوند تر وروستۍ سلگۍ مقاومت وکړ. په دغه نېټه کې محمد داؤود او ټوله کورنۍ يې په شهادت ورسيدل. د هغوی مړي يې د څرخي پله د غرونو د لمنو په غوچورو کې واچول او د هغه د کورنۍ يو شمير پاتې ښځينه غړي او د هغوی ماشومان يې په زندان کې واچول. يو څيرنه وايي چې د محمد داؤود مړی يې په ماهيپر کې په يوه ناڅرگند ځای کې اچولی دی .

۹. پرما تور لگوي

د ۲۰۰۸ زکال د اپريل په ۳۰ نېټه سليمان لايق، زما (سياه سنگ) پوښتنو ته د ټيلفون له لارې ځواب راکړ چې لنډيز يې په لاندې ډول دی :

سياه سنگ: محمد داؤود او کورنۍ يې د چا او يا د کومو کسانو د فرمان پر بنسټ ووژل شول؟

لايق: سردار داؤود او کورنۍ يې د چا د فرمان او يا يوې گډې پريکړې پر بنسټ نه دی وژل شوی. وگورئ، لومړی کودتا وشوه، ورپسې پيغام ور و ليرل شو چې تسليم دې سي، هغوی تسليم نه شول. پايله يې هماغه ده چې ټول ورڅخه خبر دي: د څو تنو ووژل کېدل .

سياه سنگ: آیا ستاسو موخه داده وواياست چې محمد داؤود او کورنۍ يې د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د ډله ييزې پريکړې پر بنسټ نه دی وژل شوی؟

لايق: يو شمير ځانمنونکو او څوکۍ غوښتونکو کسانو چې غوښتل يې څوکیو، لوړو دريزونواو ويسکيو اوموترونو ته ځان ورسوي، کودتا وکړه او د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند يې د يوه ترسره شوي عمل په وړاندې را ودراره. د خلق او پرچم ډلې هم د خپل ځان د ساتنې لپاره دې ته اړلې شولې چې کودتا ومني .

سياه سنگ: آیا کولای شئ چې د دغې کودتا د سمبالوونکو نومونه را واخلي؟

لايق: زه ډارن سپړی نه يم او نه له راتلونکې څخه کومه اندېښنه لرم. زړه ور يم او په برالا او سپينه وایم چې حفيظ الله امين او نورمحمد تره کي ددغې کودتا پاڅه سمبالوونکي ول. مور په زندان کې وو چې کودتا وشوه .

سياه سنگ: تاسو څنگه زنداني سواست؟

لايق: کله چې د راډيو افغانستان له لارې د افغانستان د خلق د ډيموکراتيک گوند د مشرتابه د ډلې د مشرانو د نيول کېدلو خبر خپور شو يو شمير ملگري دغې پايلې ته را ورسيدل چې "ميثاق صاحب او لايق صاحب ته به ښه دا وي چې ولاړ دې سي او ځانونه دې دولت ور وسپاري". زه هم د ملگرو د وړانديز پر بنسټ ولاړم او ځان مې پوليسو وسپاره .

زما لاسونه يې را وتړل او د زندان په يوې کوشنۍ خونه يې واچولم. يو وردکي افسر راغی او په اورلړې ژبه يې له ما پوښتنه وکړه: " څه شی دې خورلي چې هضمولای يې نه شی؟" بيا نو له هر لوري د پرله پسې ډزو غبرونه را پورته شول. افسر دباندي ووت. څو شېبې وروسته زه هم له خونې څخه دالان ته را ووتم چې پوه سم څه خبره ده. د گوند يو تن غړی مې وليد. هغه وويل: " څو شېبې سترگه په لاره اوسه، اوس يې راجپه کوو ."

بيا مې هماغه افسر وليد چې په يوه غاب کې يې راته انگور راوړل. زما لاسونه يې راخلاص کړل او په دې توگه زه له زندانه را خلاص شوم .

سياه سنگ :وروسته له هغې چې راخلاص شوی او راډيو افغانستان ته راغلاست، نور محمد تره کي ته مو د داؤود په اړه وويل چې: " دا فرعون دې ووژل شي" آیا دا رښتيا ده؟

لايق: نه! سمه نه ده. دا خبره قطعاً زما نه ده. پرما تورلگوي. ما داسې نه دي ويلي. اصلاً دغه پيښه په خپله ماته د کرکې وړ وه .

سياه سنگ: کومه پيښه تاسوته د کرکې وړ وه؟ د داؤود خان وژنه يا دغوايي د اوومې کودتا؟

لايق: کودتا. دغه پوځي پاڅون چې په گوند کې نه وو پوخ شوی، زمالپاره د کرکې وړ وو. ښايي په تاريخ کې داسې ډير پاڅونونه شوي وي. آیا دا چې په پيښه کې شورويانو لاس درلود يا نه درلود راته روښانه نه ده. البته چې حفيظ الله امين او نورمحمد تره کی دواړه سل په سلو کې پرې پوهېدل .

سياه سنگ: که تاسو د نورمحمد تره کي او يا حفيظ الله امين په ځای واست ، تاسو به د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د وژلو امر وکړی وای؟

لايق: دغه پوښتنه بنسټ نه لري. که زه د هغوی پر ځای وای ، کودتا نه کېدله. په هېڅ ټولنيزه بليگه ، اصل او معيار کې د کودتايي پاڅون لارښوونه نه ده شوې. کودتا د سياسي ستونزو د حل لاره نه وه او په راتلونکي کې به هم

نه وي او زه د کودتا مخالف وم. په ټوليزه توگه د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند ټول پوه غړي له پوځي کودتا سره مخالف ول .

سياه سنگ: آيا دا خبره سمه نه ده چې تاسو د خپل نيردې ملگري ميراکبرخيبر د ناورين په لمبو کې د هغه وژنه مو د داؤود د وژنې له غچ سره برابره بللې وي او ويلي مو وي چې " دا فرعون دې ووژل شي " ؟

لايق: ما دژوند له هماغو لومړيو شيبو له وژنې او وينې تويونې څخه کرکه درلودله او اوس يې هم لرم. ان دا چې د سردار داؤود او د هغه د کورنۍ له وژنې وروسته د مړيو د لېدنې لپاره ارگ ته ورنغلم. تل به يې زما په اړه ويل چې " دی يو پريکنده " قاطع " سړی نه دی ". تاسو په ټول افغانستان کې يو تن راپيدا کړئ چې ودې وايي چې د لايق له لاسه يې تاوان ليدلی وي. له بله اړخه سردار داؤود او د هغه د جمهوري دولت دستگاه د مير اکبر خيبر په وژنه کې لاس نه درلود. دا خلک ولې داسې بې گتې خبرې او ارتاکې جوړوي؟

د کوماندو افسر

ډاکټر ظاهرطين په خپل کتاب کې [افغانستان په شلمه پيړۍ کې / افغانستان در قرن بيستم، د بي بي سي د خپرونو له ټولگو څخه، د عرفان د خپرندويه ټولنې له خوا، تهران / ايران، ۲۰۰۵ زکال په ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶ پاڼو کې] د داؤود د وراره محمد عزيزنعيم له خولې داسې ليکي :

مور مې پيښې د سر په سترگو لېدلې دي. د هغو پيښو لنډيز داسې دی: په وروستيو شيبو کې د [کوماندو] يوافسر خونې ته ورننځي او محمد داؤود خان ته وايي چې : ور تسليم شئ. محمد داؤود خان پوښتي چې : دغه امر دې د چا لخوا راوړي؟ هغه ځواب ورکوي: د قادر له پلوه. محمد داؤود خان وايي : زه پرته له خدايه بل چا ته ور تسليمېرم او تر وروستنۍ گولۍ مې جگړې ته چمتو يم. همدا وه چې د دواړو خواوو تر منځ ډزې را پيل او په پای کې يې خدای بخښلی محمد داؤود خان اود هغه د زامنو او دوه لوڼو په گډون د کورنۍ نورو ۱۷ تنه غړو يې د شهادت جام را په سر کړ .

۱۰: چا له ليرې ويل چې تسليم شه!

ډاکټر داؤود جنبش (لېکوال، خبريال، ژباړونکی او د بي بي سي کارکوونکی) په خپلې يوې لېکنې کې د " ولسمشر داؤود خان او کورنۍ يې څنگه ووژل شول " تر سر لېک لاندې د محمد ظاهرشاه د خور زهره نعيم له خولې داسې لېکي :

کله چې بمباريو زور واخيست داؤود خان وويل: " کښتني پور ته ولاړ سئ!". د را وتلو پرمهال د گلخانې د ماڼۍ د دروازې له پلوه ډزې را پيل شوې. گومان کوم چې ډزې په ارگ کې دننه د خلقيانو او پرچميانو له پلوه وې .

په دالان کې د داؤود خان لور زړلښته ، د هغه اته کلنه لمسی غزال (د عمر لور) ټپيانې شوې وې. هغوی يې بلې خونې ته راوړې. زما د ديارلس کلنې لمسی صفورا ټټر گولۍ ور څيرلې وو. نظام [د محمد داؤود زوم] وويل چې صفورا بې هونښه ده خو حال يې ښه دی خو کله چې هغه يې له نيردې ولېدله نو هغه مړه وه. صفورا زما د سترگو تر مخه ځان حق ته وسپاره. ماشومان ان د مور په غيږ کې خوندي نه ول. د سردار صاحب داؤود خان نږور او د ميرويس ماندينې شيما خپل دوه ماشومان په غيږ کې نيولي ول او ديوال ته يې ډه ډه لگولې وه. کله چې له خوتې راوتلو، ومې لېدل چې دريواره شهيدان شوي ول .

زرمينه (زما او د نعيم خان لور)، عايشه (داؤود خان معيوبه خور) چې په کراچۍ کې به تلله، زينبه (زما خور) د داؤود خان ماندينه، شينکۍ او زړلښته (د سردار محمد داؤود خان لورې) ټولې داؤود خان ته ورغلې او تر څنگ يې ودرېدلې .

دا مې په خپلو سترگونه دي لېدلي خو ماته وويل شول چې يو چا له ليرې داؤود خان ته غږ کاوه چې : تسليم سه!. او هغه په ځواب کې ويلي ول: پرته له خدايه بل چاته نه تسليمېرم. په همدغه وخت کې د ډزو غږونه را پورته شول. داؤود خان، زينبه، شينکۍ، خالد، ويس او عمر (د داؤود خان زامن)، نظام (د شاه محمود خان زوی) ټول هماغلته ووژل شول .

کودتا چيان په مور پسې راغلل او ويې ويل چې له خونې را ووځئ! که را ونه وځئ نو د خونې چت به در باندي راونړيږي. د راوتلو پرمهال مې ولېدل چې د داؤود خان، محمد نعيم خان او نورو مړي د ځمکې پرمخ پراته ول .

زما پښه ټپي شوې وه. مور يې روغتون ته را ورسولو، د لسو ورځو لپاره يې هلته وساتلو بيا يې زندان ته بوتلو. خورشيد او توران (د سردار تيمورشاه ماشومان/ د نعيم خان لميسان) په روغتون کې پاتې شول. گلالي (د عمر ماندينه/د داؤود خان نږور) سره له دې چې پښه يې په ۷ گوليو سورۍ سورۍ شوې وه، ژوندۍ پاتې شوه .

په هغې باراني ورځ، زموږ د کورنۍ او خپلوانو ټول ټال ۷۰ تنه ووژل شول. آيا وروسته له دېرشو کالونو به داسې يو څوک را پيدا سي چې د نوموړو وژل شويو کسانو آرامځای را پيدا کړي او د افغانستان د لومړني ولسمشر له آرامځي څخه يو زيارت جوړ کړي؟

د پينځمې برخې پای

شپږمه برخه

بخښنه اويادونه!

درنو لوستونکو : د [پسرلني سباوون د گولپو باران/ و آن گلوله باران بامداد بهار] په څلورمې څپرکي کې دوه ټاپي تيروتني شوې وې . "پادشاه مير" د "پاچا مير" او "مهمند" د "مومند" په بڼه لېکل شوي ول .

همدلته ځای پرځای له پادشاه مير او حميد مهمند او له نورو ښاغلو لوستونکو څخه بخښنه غواړم. همداراز د همدغې لېکنې په پينځمه څپرکي کې يوه تير وتنه بله هم شوې وه او يادونه يې دلته اړينه بولم. په تيرې څپرکي کې " شين سهار" د " سهارني ټکنده سباوون" په بڼه راڅخه لیکل شوی وو. له نوميالي پوه ښاغلي معصوم هوتک څخه د کورودانۍ په ويلو منندوی يم چې د بريښنالېک له لارې يې زما پام دغه ټکي ته را واړاوه او په دې تړاو له لوستونکو څخه په نړۍ غاړه بخښنه غواړم. رحمت آريا

نا نډوله غبرگونونه

د ۲۰۰۸ز کال د جولای په دويمه نېټه جنرال پادشاه مير په افغانستان کې د "آزادۍ له راډيو سره" د يوې ځانگړې مرکې په ترڅ کې د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د آرامځي د ځای ځايگي په اړه څرگندونې وکړې او ويې ويل چې دغه آرامځي د کابل د ختير په ۱۸ کيلومتريزه واټن کې د څرخي پله زندان ته نيږدې د حربي پوهنتون تر شا په سوريو او غوچوږو پروت دی او هم يې د محمد موسی شفيق د وژل کېدلو له څرنگوالي يادونه وکړه .

په دې اړه ، په افغانستان کې دننه او هم له هيواده دباندې د غبرگونونو د راپاريدلو په گډون پراخې خبرې اترې را پيل شوې. چا جنرال پادشاه مير يو رښتونی مسلمان وباله چې د تيرو دريو لسيزو په ترڅ کې يې د سياسي خونړيو پيښو د پټ ترينو رازونو له مخې پورني را ليرې کړ. خو نورو کسانو جنرال پادشاه مير " يو درواغجن خلقي او د پرچميانو يو را پاروونکی دشمن" وباله او ويې ويل : د هغه خبرې يې د پيښو د سنجونې له اړخه بې ځايه ، بې ارزښته او له درغلنې ډکې وبللې .

س.م.ن.

د ۲۰۰۸ زکال د جولای د مېاشتې په اته ویشتمې نېټې مې له لېکوالې پیغلې س.م.ن څخه مې یو بریښنا لېک تر لاسه کړ او په هغه کې لولو:

د تاریخي لېکنې [د پسرلني سباوون د گولېو باران/ و آن گلوله باران بامداد بهار] په یوې برخې کې د ښاغلي پادشاه میر خبرې چې د دیارلس سوه او اووه پینځوسم لمريز کال د غوايي اوومې نېټې ته ورگرځي او [که تیر وتنه مې نه وي کړي د ۱۹۷۸ زکال د اپریل د مېاشتې وروستۍ ده]، داسې راغلي دي:

حمید مهمند: مړي څه ډول کسانو راوړل؟ لوړپوړو افسرانو یا عادي سرتیرو؟

پادشاه میر: د هغوی په سر کې مشر سړی د [کورنیو چار وزیر] نور احمد نور وو. نه پوهیږم چې نوموړی اوس په کوم هېواد کې ژوند کوي. نور هغه وزیران ول چې نه مې پیژندل. د هغوی یوه تن له اسلمه وپوښتل: آیا دغه سړی چې لاندې په کار بوخت دي، ملگری دی که نه؟

حال دا چې ښاغلي نوراحمد نور د ۱۹۷۸ زکال د مې له مېاشتې وروسته د هماغه کال د جون تر مېاشتې پورې د کورنیو چارو د وزیر په توگه دنده تر سره کړې ده. په دې ډول د ښاغلي پادشاه میر پرگن شمیر خبرو ډاډ نه شو کولای.

ښاغلی پادشاه میر پیژنم

د ۲۰۰۸ زکال د جولای د مېاشتې په دیرشمې نېټې [په وروستیو دریولسیزو کې پوځ او سیاست/ اردو و سیاست در سه دهه اخیر] د کتاب لېکوال سترجنرال نبي عظیمي، ما (سیاه سنگ) ته یو بریښنا لېک را ولیږه او د هغه په یوې برخې کې راغلي دي:

"څه موده وړاندې مې د تل په شان ستاسو څیړنیزه لېکنه چې په هر اړخیزه څیر جوړه شوې ده د کابل ناتې په ښکلې ویبپاڼه کې ولېدله او په ډیرې مېنې او لېوالتیا مې ولوستله. زما موخه هماغه د پسرلني سباوون د گولېو باران/ و آن گلوله باران بامداد بهار] لېکنه ده. په دغې لېکنې کې مو د تل په شان د رښتونو خبرو د ترلاسه کولو او زموږ د هېواد د سرتېرو رازونو له مخې د پروني په را لیرې کولو کې ډیرې هڅې کړې چې هېڅوک نه شي کولای له هغو سترگو پټې کړي. ځکه د کلیدي شخصیتونو د خبرو په ترڅ کې چې د پېښې په ورځ یې پخه ونډه درلودله داسې خبرې رابرسیره شوې چې لا تر اوسه پټې پاتې وې.

زه دغه ښاغلی پادشاه میر پیژنم، خو نه پوهیږم چې کله د جنرالۍ دریز ته را رسیدلی دی؟ د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند د واکمنۍ په مهال یا له هغه وروسته یا د طالبانو په وخت کې؟ په دې کې هېڅ شک او شویان

نشته چې نوموړی د حفیظ الله امین د ډلې یو د ډاډ وړ سړی وو، ځکه منطق هم دا وایي چې یو سړی تر هغو پورې د چا لپاره د ډاډ وړ نه گرځي مگر دا چې د هغه د راز لرني کچه نه وي ازمويل شوې که نه هېڅکله به له دغسې یوه سړي څخه د یوه اړین یا مهم کار په سر ته رسولو کې کار وا نه خيستل شي .

نه پوهیږم چې تاسو خبریاست که نه ، د برهان الدین رباني د واکمنۍ په مهال گنگوسې خپرې شوې چې شهناز تني د طالبانو د ځواکونو د ملاتړلو لپاره یو شمیر خلقي ټانک چلوونکي هغوی ته ور وپیژندل چې طالبانو هم هغوی د ملا، آخوند ، احمد او محمود ..... په نامه په ورین تندي په خپلو لېکو کې ومنل. ښايي پادشاه میر له دغسې کسانو څخه یو تن وي او شونې به وي چې هماغلته د جنرالۍ تر دریزه پورې را رسیدلی وي .

خو هغه څه چې زه یې دلته د ویلو وړ بولم د ښاغلي نور احمد نور په اړه ده. هغه وایي: "د پنځنۍ 'پنجشنبې' په ورځ کودتا وشوه، په سبا کله چې ورځ پای ته ورسیدله د شپې دولس بجې وې چې مړي یې راوړل ...."

حمید مهندي پوښتي: مړي څه ډول کسانو راوړل؟ لوړپوړي افسران ول که عادي سرتیري؟

او پادشاه میر ځواب ورکوي: "د هغوی په سر کې مشر سړی د [کورنیو چار وزیر] نور احمد نور وو ."

اوس، که ښاغلی حمید مهندي ښه ځیر شوی وای نو باید پوښتنه یې کړې وای چې: د غوايي د اوومې نېټې د کودتا په دویمې ورځ د کابینې د غړو نومونه نه وو را څرگند شوي، ته څنگه مخکې له مخکې پوهېدلې چې نوراحمد نور د کورنیو چارو وزیر دی؟ او یا داچې نور احمد نور یې څنگه په دې دنده گومارلی دی؟ نوموړی د پرچم د ډلې له مشرانو څخه وو او طبیعي ده چې د داؤود خان د وژلو په اړه ، یاد دې ژوندی وي، د ببرک کارمل له دریز سره همغږی وو؟

هغو کسانو چې په هماغو شپو ورځو کې د دفاع د وزارت ودانۍ ته چې وروسته د افغانستان د خلق ډیموکراتیک د مرکزي کمېټې ودانۍ ونومول شوه ، تگ راتگ کاوه ښايي له ما سره همغږي وي چې نوراحمد نور شپه او ورځ هلته له ببرک کارمل سره وو او نه یې شواي کولای د یوې شپې لپاره له هغه ځایه را ووځي، او د ارواښاد محمد داؤود خان او د هغه د کورنۍ د جنازې د خاوروته سپارلو خبرې په هغه پورې هېڅ اړه نه درلودله او دا کار د امین او د هغه د ډاډ وړکودتا چیانو کار وو نو څنگه به یې دا دنده هغه ته ورسپارله؟

دا خبره مې له دې امله وکړه چې د نوراحمد نور په اړه د پادشاه میر خبرې له بنسټه درواغ دي، اوپه رښتوني اړخ کې دا یوه دروهه یا دسیسه ده چې غواړي د پرچمیانو پښه د داؤود خان او د هغه د کورنۍ په وژنه کې رانښکيل کړي "

نور احمد نور او د کورنیو چارو وزارت

د ۲۰۰۸ زکال د جولای په یو دیرشمې نېټې د افغانستان د خلق ډیموکراتیک ګوند له مشرانو څخه یو تن چې نه غواړي نوم یې په دغه لېکنه کې واخیستل شي ، وویل: " د ملګري نوراحمد نور او موسی شفیق تر منځ د شخړې په تړاو د جنرال پادشاه میر خبره له دوه وو اړخونو له بنسټه ناسمې دي :

۱. موسی شفیق اصلاً ماشومان نه درلودل نو ځکه نه یې شي کولای ووايي چې: زه بې ګناه یم په کور کې مې سطرنجی اواره ده. ماشومان نه لرم ."

۲. ښاغلی نور احمد نور د غوايي له اوومې اته ورځې وروسته یعنې د د یارلس سوه او اووه پنځسوم لمريز کال د غوايي په پینځلسمې نېټې [د ۱۹۷۸ ز کال د مې د مېاشتې پینځمه] د کورنیو چارو وزیر شو او د ۱۹۷۸ زکال د جون تر پینځلسمې نېټې پورې یعنی تر څلویښتو ورځو پورې یې دغه دنده پرمخ یووړه. نوموړی د ۱۹۷۸ زکال د جون له پینځلسمې د جولای تر پینځمې نېټې پورې یعنې د نورو یو ویشتمو ورځو لپاره د بهرنیو چارو د وزیر په توګه پاتې شواو په سبا ورځ یې [د ۱۹۷۸ زکال د جولای په شپږمې نېټې] په واشنگتن کې د افغانستان د سفیر په توګه وټاکل شو .

بله ژمنه

که ښاغلی نور احمد نور وغواړي په دې تړاو رڼا واچوي ، خبرې به یې پرته له زیادښت او کمښت د [پسرلني سباوون د ګولپو باران/ و آن ګلوله باران بامداد بهار] په راتلونکې ګڼه کې را خپرې شي .
زما د ټیلفونونو شمیرې، بریښنايي او پستی پته د هرې څپرکۍ په پیلیزې برخې راغلي دي .

د محمد موسا شفیق د وارثانو شمیره

د ۲۰۰۸ زکال د جولای د مېاشتې په یو دیرشمې نېټې ډاکټر عبدالجمیل زلمي، د محمد موسی شفیق زوم، د کاناډا د اونتاریو په ولایت کې د کډوالو د ادارې کارکوونکي، ما، لیکوال ته د ټیلیفون له لارې وویل: له ارواښاد محمد موسی شفیق څخه همدا اوس څلور اولادونه او شل لمسیان پاتې دي چې له خپلو کورنیوسره په پاکستان، آسترلیا، جرمني، امریکا او کاناډا کې ژوند کوي.

ډاکټر زلمي ما (سیاه سنگ) ته ۱۶ انځورونه رالېږلې دي چې تر اوسه نه دي خپاره شوي او همدا شان د موسی شفیق د سیاسي، ادبي او فرهنګي ښادنامو په اړه یو پنډ لیکنې یې رالېږلې چې د افغانستان د تیاره پاتي شوې تاریخ د روښانولو په تړاو یې را سره بې سارې مرسته وکړه.

ډاکټر زلمي ته د کورودانۍ په ویلو ژمنه کووم چې ډیر ژر به د ارواښاد موسی شفیق د ژوند لېک په اړه ځانګړې لېکنه په پام کې ونیسم.

او دغسې یې وژل....

د ۲۰۰۸ زکال د جولای په دوه ویشتمه نېټه د منځنۍ 'سه شنبې' په ورځ بیا هم جنرال پادشاه میر په افغانستان کې د "آزادۍ د راډیو" مېلمه وو. دا ځل یې د حمید مهمند او اورېدونکو لېکونو ته ځواب ورکاوه. [مرکه په پښتو ژبه وه او ژباړونکي دغه مرکه پرته له زیادښت او کمښت له وینا والې پښتو څخه پارسي ته را اړولې ده]

[یادونه: د همدغې لېکنې په پای کې ښاغلي لوستونکي کولای شي مرکه په غږېزه توګه واوري او لېنک یې د پانې په پای کې ایښودل شوی دی او دغې خبرې ته مې هغه وخت زما پام شو چې ما د ښاغلي سیاه سنگ د لېکنې له مخې لا وختي پښتو ته را ژباړلې وه. زما د څیړنیز او ورځني ژوند د وخت د تنګوالي له امله نه شم کولای د هغوی ټولې خبرې کټ مټ له غږیزې بڼې بیرته په لېکې بڼې را ولېکم. لوستونکي دې پر ما د منت په ایښودلو دغه تشه په درنښت ومنې. - رحمت آریا]

حمید مهمند: جنرال صاحب پادشاه میر! پخوا مو هم د [۲۰۰۸ زکال د جولای په دویمه نېټه] یو شمیر خبرې اترې درلودلې چې د آزادۍ د راډیو له لارې خپرې شوې. تاسو د تیرو خبرو په ترڅ هغو رښتونو خبرو ته نغوته وکړه چې په اړه یې لا تر اوسه ډول ډول خبرې شوې وې. اوس که مهرباني وکړئ د خپلې پوځي زده کړې په تړاو یو څه وواياست، چیرې اوسیدلي یاست، څومره موده مو کار کړی او کومو رتبو ته رسیدلي یاست؟

جنرال پاد شاه مير: بسم الله الرحمن الرحيم! پوهيږئ چې زما نوم پادشاه مير دى او جنرال يم. حربي ښوونځى مې چې په مهتاب قلعه كې وو، لوستلى دى. حربي پوهنتون ته ولاړم. كارپوهنيزه زده كړه مې زغره واله او شوبله وه. دا دى زما د زده كړو لړۍ .

وروسته له هغه چې له حربي پوهنتونه د دويم بريدمن په رتبه را خلاص شوم د جگتورنۍ تر رتبې مې په څلورم زغره وال ځواك كې دنده تر سره كړه. د يوې مودې لپاره خوست ته خدمتي ولاړم. په هغه وخت كې ډگر جنرال محمد عيسى خان نورستاني هم د پكتيا د قول اردو بولندوى او هم د پكتيا والي وو، په هغه وخت دې د دوه وو تېرونو "سبريو" او "كوچيو" ترمنځ د ځمكې پر سر شخړه را ونښتله. په هغو كلونو كې د پكتيا قول اردو په خپل پوځي جوړښت كې شوبلې نه درلودلې. د جگړې د غلي كولو لپاره يې سرتيري وراستول، خو هغوى وژل كېدل ځكه چې سرتيري د دواړو خواوو د جگړو په ارونو كې راگيرېدل .

[ډگر جنرال محمد عيسى خان نورستاني] د اعليحضرت محمد ظاهر شاه له حضور څخه چې اوس د "ملت بابا" دى يو فوق العاده فرمان تر لاسه كړ. هغه غوښتي ول چې د شوبلو يو خدمتي ټولې دې ورته وركړل شي. په هغه وخت كې په [ټول-ژ] افغانستان كې شوبلې نه وې، يوازې څلورم زغره وال ځواك او بل يې پينځلسم زغره وال ځواك وو او بل يې د كندهار اوومه لېوا وه. د خدمتي ټانكونو امر وركړل شو او زه هم په همدغه ټولي كې د خوست پر لور را وخوځېدم .

لوى څښتن د سبريو او كوچيو جگړه په خير سره پاى ته ورسوله. زما د خدمت دوره پاى ته نه وه رسېدلې چې كودتا وشوه [د ديارلس سوه دوه پينځوسم كال د چنگاښ د مېاشتې شپږ ويشتمه/د ۱۹۷۳ز كال د جولای اووه لسمه نېټه راغله] او شهيد سردار محمد داؤود خان د هيواد ولسمشر شو او زه بيرته كابل ته را وغښتل شوم .

خبره دا وه چې : هره منځنۍ ' پنجشنبه' به د پوځ په لښكر كوتونوكې وسلې پاكېدلې. يعنى د درندو او سپكو وسلو او شوبلو خوځونه پاكېدل. زما تر لارښوونې لاندې به سرتيرو د بانگس په اوږدو لږگيو د شوبلو خوځونه را پاكول. زه به ولاړ وم .

په هماغو لومړيو ورځو كې چا راپور وركړى وو چې د غه سړى [پادشاه مير] د جمهوريت دښمن او د شاهي رژيم پكوى دى. په پاى كې خوست ته ماته يو لېك راورسېد چې لنډيز يې دا وو: په ۲۴ ساعتو كې دې ځان كابل ته را ورسوه .

كابل ته راغلم. له ما يې وپښتل: ته د ولسواكۍ " جمهوريت" پر ضد يې؟ و مې ويل چې: نه. زموږ د وگړو په منځ كې يو متل دى چې وايي : كه پگړۍ له سره را ولويږي نو پر اوږه را پريوزي او پر ځمكه نه را لويږي." كه ظاهر شاه يې، كه داؤود خان، دواړه له يوې كورنۍ ياست. ماته او د افغانستان وگړو ته كوم توپير نه لرى. كه ته اوسئ، يا هغه! دواړه له يوې كورنۍ او د يوه كور غړي ياست .

د دفاع وزارت شاه ته د پالیالی " هوا خواهی " په تور ماته داسې لارښوونه وکړه: څلورم زغره وال ځواک ته جزایي خو د مسلک په تغیر او په ناجگړه ییز څانگه "غیرمحاربه" کې د ساتنې او څارنې " حفظ او مراقبت " د مشر په توگه ولاړ شه. هم دې رتبه لوړه ده او هم دې معاش

ما د څلورم زغره وال ځواک د ساتنې او څارنې " حفظ او مراقبت " د مشر په توگه دنده تر سره کوله چې د غوايي د مېاشتې " مرداره او کرغیږنه " کودتا راغله. هغوی د شهید سردار محمد داؤود خان پلاز "تخت" را نسکور کړ او واک ته را ورسیدل .

حمید مهمند: تاسو وویل چې په څلورم زغره وال ځواک کې د جگتورنۍ تر رتبې رسېدلې واست، له کومې لارې جنرالی ته را ورسیدلی؟

جنرال پادشاه میر: ما په خپلو مخکینو خبرو اترو کې هم ویلي ول کله چې پاکستان ته ولاړم نو د افغانستان له وگړو څخه یوه تن ان د [جهادي تنظیمونو د مشرانو په گډون] پاکستان ته چا هجرت نه وو کړی. هماغه لومړۍ مېاشت [د اووه پنځوسم لمريز کال د غوايي مېاشت / د ۱۹۷۸ز کال د مې مېاشت] مې په افغانستان کې تیره کړه. په مخکینۍ مرکه کې مې د خپلو ستونزو په اړه خبرې وکړې. هغوی به د څلورم زغره وال ځواک له یو شمیر افسرانو څخه چې زما ټولگيوال ول لکه اسلم وطنجار او رفیع چې وروسته وزیران شول اوهم یې له شیر جان مزدرياره داسې پوښتنې کولې: دغه سړی [پادشاه میر] گوندي ملگری دی که نه؟ هغوی به ځواب ورکاوه: گوندي ملگری نه دی خو ښه افسر دی. هغوی ویل: ښه والی یې څه کوو؟ هغه کارونه چې موږ یې کوو نه باید رسوا سي. رازونه باید پټ وساتل شي. نو په هر ډول چې کيږي دغه افسر له منځه یو سئ .

کله چې ما ته دغه راپور را ورسید نو مېاشت مې تیره نه کړه او پاکستان ته ولاړم. په هغه وخت کې پاکستان ته څوک د مهاجر په توگه نه ول راغلي. حضرت صاحب مجددي په ډنمارک کې وو، پیر سید احمدگیلاني او مولوي محمد نبي محمدي په کابل کې ول. له افغانستانه د مهاجر په توگه څوک نه ول راغلي. البته نور کسان لکه استاد برهان الدین رباني، گلبدین حکمتیار او مولوي صاحب [محمد یونس] خالص د شهید داؤود خان د واکمنۍ په مهال پاکستان ته تللي ول. دا هغه مهال دی چې عزیزالله واصفي د جلال آباد(ننگرهار) والي وو او بیا د کرهني وزیر شو. دا چې څه پېښه رامنځته شوه نه پوهیږم. خو دومره پوهیږم چې هغوی [درې تنه جهادي مشران] د داؤود خان د واکمنۍ په مهال تللي ول .

کله چې پاکستان ته ولاړم نو له هغوی سره مې لېدنه کتنه وکړه اوشپې او ورځې به مو سره یو ځای تیروولې. څو چې د کب 'حوت' [د ۱۹۷۹ز کال د فبروري] مېاشت راغله. یعنی شپږ مېاشتپوروسته. ښه نو! د وري، غوايي ، او غبرگولي.... ، د غوايي په مېاشت کې کودتا وشوه، زه د غبرگولي په مېاشت کې پاکستان ته ولاړم. یوازې یوه مېاشت مې په افغانستان کې تېره کړله. له هغه وروسته د تلې په مېاشت کې [دیارلس سوه او اووه پنځوسم لمريز

کال / ۱۹۷۸ زکال] ښاغلي حضرت صاحب مجددی له ډنمارکه راغی. [دهغه په اړه] گنگوسې خپرې شوې چې گنې زور اوسپین ږیری دی، داسې او هسې خبرې. بیا له حاجي عبدالله جان خدران او نعیم کوچي سره چې د توکم مشران ول د حضرت صاحب لېدلو ته ورغلو او ورڅخه مو وپوښتل: "د څه لپاره راغلي یاست؟" هغه وویل: "د في سبیل الله جهاد لپاره راغلی یم"

حمید مهمند: ستاسو جنرالی؟

جنرال پادشاه میر: په لومړیو کې د ښاغلي حضرت صاحب سیاسي مشر وم. هغه نوی راغلی وو. د "ولسي ژغورنې مورچل / جبهه نجات ملي" نوی را منځ ته شوی وو. زه په شمالي سیمو کې یعنې د وزیرستان په سیمو کې د ولسي ژغورنې د مورچل 'جبهه نجات ملي' سیاسي مشر وم. البته کله به سیاسي مشر کله پوځي مشر خو دواړه دندې زما پر غاړه وې. وروسته هماغلته ما ته د حضرت صاحب له پلوه د جنرالی د رتبې فرمان راکړل شو.

کله چې په پاکستان کې د کډوالو د ټاکنو په مهال د کډوالو د استازي په توگه غوره شوم کابل ته د اساسي قانون په کمیسیون کې د گډون لپاره په پولیتخنیک کې د لویي جرگې غونډې ته راغلم او د لویې جرگې د اساسي قانون په څانگه کې وکیل شوم. دلته مې د خپلې جنرالی فرمان کرزي صاحب ته ور وښود. کرزي صاحب له مور سره د "ولسي ژغورنې مورچل / جبهه نجات ملي" کې وو. هغه د دريو مېاشتو لپاره دولسي ژغورنې د مورچل / جبهه نجات ملي د فرهنگي مشر په توگه کار وکړ. کرزي چې له خپلو زده کړو وروسته نوی له هندوستانه راغلی وو، د شمالي له سیمې څخه د "خواني" په نامه چې خوارکی مړ شوی وو، ځای ناستی شو. وروسته حضرت صاحب په اسلام آباد (پاکستان) کې سیاسي دفتر جوړ کړ او له بهرنیو مؤسسو سره یې اړیکه را ټینگه کړه.

کرزي صاحب [په کابل کې] له ما وپوښتل: جنرال صاحب څه خبره ده؟ ورته و مې ویل: حضرت صاحب د جنرالی رتبه راته راکړې. کرزي صاحب هغه فرمان تازه کړ او د دفاع وزارت ته یې دغسې یو فرمان ولېکه: "دا ډیر مجاهد جنرال دی او زه د حضرت صاحب مجددی خپور شوی فرمان منم." هماغه وه چې تر ننه پورې جنرال پاتې یم.

حمید مهمند: جنرال صاحب! را څه چې اوس بنسټیزو پوښتنو ته راوگرځو. زموږ دوستانو [د آزادی د راډیو اوریدونکو] یوه په زړه پورې پوښتنه راپورته کړې ده. د دريو لسيزو په اوږدو کې چې جهاد روان وو او ډیرې پېښې رامنځ ته شوې آیا کله مو فکر ته راغلي چې که خدای مه کړه تاسو په کوم مورچل کې شهید شوي واست، یا په کومې بلې پېښې کې له منځه تللي واست، د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د ډله ییز قبر په اړه پټ راز به هم له تاسو سره یوځای له منځه تللی وای. آیا کله په دې فکر کې لویدلي یاست؟ آیا ددغه ډله ییز قبر په تړوا مو بل چا ته معلومات ورکړيدي؟

جنرال پادشاه میر: بالکل! له سړي سره تل دا فکر وي. په هغه شپه مې چې هغوی خاورو ته سپارل، یوه ویرلرلې شپه وه، کودتا نوې شوې وه، ټول وگړي په ویره او اندېښنه کې ول. د هغوی له گورونو مې د خامه سړک تر غاړې

پورې خطوه را پورته کړه چې ماته زما د خطوې اوږد والې او اندازه را څرگند ه وي. له ځان سره مې وویل که لوی څښتن داسې ورځ راورسوي چې افغانستان را خپلواک کړي، ځکه چې له تورې شپې وروسته هرو مرو ورځ راتلونکې ده، او دغه خدای بخښلي [محمد داؤود او کورنۍ یې] د چا له یاده ونه وځي .

ما دوزیرستان او میرانشاه په مورچلونو کې گډون کړی او حضرت صاحب مجددي به هلته راته. هر گوره، کله چې پېښاور ته راغلم، او ددې لپاره چې ددغو شهیدانو د [گور د ځای ځایگي راز] پټ پاتې نه شي، ځکه چې سردار محمد داؤود خان یو تاریخي شخصیت وو د ملکلیارانو له خپله ته د پېښاور Dean's Hotel یو تن د عمر ملکیار په نامه د امریکا راډیو له غږ څخه د

پاکستان صدر ته راغلی وو او ما ورسره یوه مرکه وکړه او ور ته مې وویل: " دغه خبره یو چیرې له ځان سره ثبت کړه، انسانان یو، مرگ له مور لیرې نه دی. د جهاد کار دی. ورته مې وویل: په څرخي پله کې د پولیگون د دښتې او د څلورم زغره وال ځواک ترمنځ له خامه سرکه دومره خطوې پورته ولاړ شئ، بیا کینې خواته را تاو شئ او دومره گامونه را پورته کړئ، هلته څو متره وړاندې ځمکه څو متره را وکښدئ بیا [د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ ډله ییز گور] در موندل کیږي .

بله دا چې د حضور اعلیحضرت [محمد ظاهرشاه] اوبښی همایون شاه آصفي پېښاور ته راغلی وو. هغه ته مې هم وویل چې ستاسود کورنۍ مړي مې په پلانی سېمې کې خاورې ته سپارلي دي. انسان دی مرگ او مړینه لري. د جهاد کار دی ښایي ووژل یا شهید سم. په مرگ [ژوند؟] اعتبار نسته نو همدغه یاددښت دې درسره وي. ته خانداني سپری یې. هغوی مې د څرخي پله په دښته کې خاورو ته سپارلي دي .

حمید مهمند: مننه. او س به بلې موضوع ته راوگرځو. تاسو وویل چې د سردار صاحب د کابینې غړي او سروزیر [موسی شفیق] د [محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د غړو] له خاوروته سپارلو اته ورځې وروسته د ډله ییز گور سرته راوستل کېدل او له هغو سره شخړه کېدله. تاسو وویل چې تاسو په خپله په هغې شخړې کې واست. تاسو څرگنده کړه چې د [افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند] لوړ پوړو غړو او وزیرانو لومړی د پخوانۍ کابینې له غړو شخړه کوله او بیا یې وژل .

تاسو په خپلې پخوانۍ مرکه کې وویل چې نور احمد نور او نور کسان مو هلته لېدلي ول. که اوس نور احمد نور چې په اروپا کې ژوند کوي او منکره شي، د بیلگې په توگه وبه وایي چې په هغې شپې قطعاً هلته نه وو، او د [محمد داؤود] د کابینې د غړو په وژنه کې یې قطعاً برخه نه ده اخیستې او یا ښایي ووايي، جنرال صاحب پادشاه میر تیروتنه کړېده. تاسو د خپلو خبرو د ثبوت لپاره څه دلایل لرئ او څرنگه کولای شئ هغه وپېژنئ؟

جنرال پادشاه میر: رښتیا خبره دا ده چې د کابینې له غړو څخه د کمونیستانو په وینا، له ټولیکوالو مې پرته، ما نور [احمد نور] نه پېژانده. ځکه څوک چې د گوند غړی نه وي نو نه پوهیږي چې دا څوک دی او هغه څوک دی. له

هغه ځايه چې نورو ويل چې " : نور صاحب! ، نورصاحب!" او هغه يې د " نور صاحب!" په نامه ياداوه، همداسې يې " نورصاحب!" ورته ويل. دا مې لومړې دليل دى. سبا چې ورځ راغله، دوه، درې ورځې دننه په [عسكري قطعې] کې وم. له خپلو نېردي دوستانو مې وپوښتل: [هلته] د " نور" په نامه يو سړى وو. دغه سړى څوك وو؟ ويې ويل: هغه د لوگر دى. او اوس د کمونيستانو په كابينه کې لوړ پوړى سړى دى .

حميد مهمند: كه نوراحمد نور ووايي چې ما له موسى شفيق سره قطعاً شخړه نه ده كړې. تاسو ددغو دواړو ترمنځ په خبرو کې څه واوريدل؟

جنرال پادشاه مير: ما دومره واورېدل چې موسى شفيق ته يې وويل: .... موسى شفيق يې له موټره راکښته كړ. د هغه په لاس کې هتگړى وې او ويې ويل: ما خو كوم كار نه دى كړى، په كور کې مې سطرنجى هواره ده، څه خيانت مې كړى؟ "

حميد مهمند: دغه پوښتنه يې له چا وكړه؟

جنرال پادشاه مير: دغه پوښتنه يې له " نور" څخه وكړه، له " نور" څخه يې وپوښتل او ويې ويل: " تاسو زه دلته راوړى يم، زه بې گناه يم، ما خو خپل هېواد ته خيانت نه دى كړى. همدا اوس مې په كور کې سطرنجى هواره ده. تاسو كولاى شئ هغه وگورئ." همدغه سړى وويل: " تا ستر خيانت كړى" هو همدغه سړى وويل: " تا سترخيانت كړى" [موسى شفيق] وپوښتل: " څه خيانت؟" هغه وويل: " تا د هلمند اوبه خرڅې كړېدي "

زه چې پوځي افسر ووم او له سياسته خبر نه وم، نه پوهېدم چې د " هلمند اوبه" څه دي. په دې خاطر چې جگتورني چندانې رتبه نه ده. دغه اصطلاح مې هماغلته زده كړه. او له ځان سره يې وويل: " څه .... د هيلمند اوبه!"

[نور احمد نور] وويل: " تا د هلمند اوبه پلورلې دي." هغه [موسى شفيق] وويل: " ته په ولسي جرگه کې وې، اناهيता راتبزاد وكيله وه، بېرک كارمل وكيلى وو. حفيظ الله امين وكيلى وو. تاسو په ولسي جرگه کې د [هلمند اوبه] ' پاس ' كړې. زه د هغه وخت سر وزير وم او يوازې لاسلېك مې وكړ."

هغه همدومره وويل. له دغې خبرې وروسته د شا له لوري يو سړى چې سر يې په خولۍ پټ وو او يوازې سترگې لېدل كېدلې، د جيپ له شا راغى " ډز ډز" اور يې وكړ او هغه يې په شهادت ورساوه .

له هغه وروسته يې خواركى د عدليې وزير وفي الله سمعيي له موټره راکښته كړ او له هغه سره يې شخړه را پيل كړه. هغه ته يې وويل: پرون تاسو مور د گور ترڅنډې را رسولي وو، نن ته په خپله د گور پرغاړې ولاړ يې .

آيا ستاسو په خپرونو کې [د آزادۍ د راډيو له اوريدونكو څخه] تاسو ته كومې پوښتنې را رسيدلي چې د عدليې وزير وفي الله سمعيي په څه ډول ووژل شو؟ او هغه د غالى د فرش موضوع؟

حمید مهمند: هو! د عدلیې د وزیر په تړاو یې هم ویلي. جنرال صاحب! بیرته به راسو بلې موضوع ته. تاسو چې د " نور احمد نور " نوم واخیست او ومو ویل چې په " صحنه کې موجود وو " او " ملگرو د " نورصاحب " په نامه یادوه " آیا د کابینې غړو په خپله په وژنه کې برخه اخیستله؟ آیا هغوی یې په خپل لاس وژل او یابې د [وژلو] بولنده ' قومانده ' ورکوله؟

جنرال پادشاه میر: نه! نه! نه! هغه نه قومانده ورکوله او نه یې په لاس وژل. هغه په دې خاطر نه دي وژلي چې کله چې خبرې یې خلاصیدلې هماغه سړی چې کلشنیکوف یې په لاس کې درلود او د جیب تر شا ولاړ وو، راته، د جیب تر مخ درېده، او پرته له دې چې څوک ورته قومانده ورکړي په خپل سر یې ډزې کولې، او دوی یې په شهادت رسول. [نور احمد نور] هغه ته نه قومانده ورکوله او نه ښه یا بد.

حمید مهمند: یعنی همدا چې شخړه پای ته رسیدله ....

جنرال پادشاه میر: هو! همدا چې شخړه پای ته رسیدله، هاغه سړی د جیب له شا راته او ډزې به یې را پیل کړې. حمید مهمند: یوه بله مسله دا چې سروري هم د کمونیستانو یوه نامتو څیره وه. آیا په صحنه کې ددغه سړي د شته والي په تړاو څه مالوت لری؟ آیا اسدالله سروري هم هلته وو که څنگه؟

جنرال پادشاه میر: نه! درواغ نه سم ویلای، ځکه چې د درواغو ویل د سړي ایمان خراپوي. اسدالله سروري د غزني وو، او په حربي پوهنتون کې زما ټولگیوال وو. له ما سره په یوه ټولگي کې نه وو خو په یوه پوځي " قسم/واحد " کې وو. که نوموړی په هاغه شپه هلته وای نو هرو مرو مې پیژانده. اسدالله سروري هلته نه وو.

حمید مهمند: آیا د کابینې نور غړي لکه سلطانعلي کشتمند، کریم میثاق، دستگیر پنجشیری، سلیمان لایق، اسلم وطنجار، قادر، امام الدین او دغو ته ورته کسان هلته ول؟

جنرال پادشاه میر: نه! د دغو کسانو نومونه مو چې را واخیستل نه یې پیژنم او نه یې په [هاغه شپه] ددغو کسانو نومونه اخیستل. خو ډیر کسان راتلل، په دیارلسو روسي جیپانو کې راتلل. اسلم وطنجار چې زما ټولگیوال وو او په څلورم زغره وال ځواک کې هم له ما سره وو، هلته وو، اسلم وطنجار وو.

حمید مهمند: آیا اسلم وطنجار هم په همدغو وژنو کې موجود وو؟

جنرال پادشاه میر: اسلم وطنجار په وژنه کې موجود وو.

حمید مهمند: جنرال صاحب ډیره مننه ....

جنرال پادشاه میر: اسلم وطنجار حاضر وو. دا چې واک یې درلود یا نه درلود، خو هلته حاضر وو. هغه هلته حاضر وو. له دې چې په څلورم زغره وال ځواک کې وو نو مجبور وو چې وظیفه له هغوی سره پولیگون ته راسي. ځکه چې د

کابینې غړي نا بلده ول، هغوی د څرخي پله پولیگون نه وو لیدلی. اسلم [له سیمې] سره آشنا وو. او هم له دې امله چې دنده یې په څلورم زغره وال ځواک کې وه هلته وو .

حمید مهمند: جنرال صاحب! له تاسو یوه نړۍ مننه!

جنرال پادشاه میر: له تاسو هم یوه نړۍ مننه

ددغې مرکې د اوربدلو لپاره لاندیني ځایونه کښېکارئ

۱. جنرال پادشاه میر او حمید مهمند (لومړۍ برخه)

http://www.kabulnath.de/Salae_Charom/Shoumare_78/1%20Padsha%20Mir.MP3

۲. جنرال پادشاه میر او حمید مهمند (دویمه برخه)

http://www.kabulnath.de/Salae_Charom/Shoumare_78/2%20Padshah%20Mir.MP3

اَخَّ:

---

http://www.kabulnath.de/Salae_Charom/Shoumare_78/Dr.Siasang-Praesident%20Daoud-6.html

اوومه برخه

۱۲) امام الدين او د مورچل هملاري يې

الف. هارون په خپل کتاب [داؤود خان د کي جي بي په لوموکې] چې حامد ژباړلې، یادونې او سمونې يې ورزياتي کړې او په پېښاور/ پاکستان کې د ميوند خپرندويه ټولنې مرکز له خوا يې د ۱۹۹۷ز کال په ديسامبر کې خپور کړې، په ۱۵۳، ۱۵۲ او ۱۵۴ پاڼوکې راکاږي چې :

[د ديارلس سوه او اووه پنځوسم ل کال] د غوايي د مېاشتې په اوومې د پنځنۍ 'پنجشنبې' په ورځ داؤود د لاريون په هکله د وزيرانو په غونډه کې په خبرواترو بوخت وو. دغې غونډې پرته له وخت تيرونې بله موخه نه درلودله. حال دا چې پوځي تياري بايد نيول شوي وای يا حکومت دې پوځي را اعلان شوي وای .

د پرديو په پارونې او قوماندې د څلورم زغرې وال ځواک د شوبلو کنډک د وطنجار ترمشرۍ لاندې د ارگ د ختيزې دروازې مخې ته مورچل ونيو. لومړی يې د ملي دفاع وزارت ودانۍ تر اور لاندې را ونيوله. ودانۍ يې ښه ور ولړزوله. د دفاع وزير او ستر درستيز لا مخکې له ودانۍ څخه را وتلي ول. بيا يې د ارگ د برج ساعت تر اور لاندې را ونيو. بيا يې د خپلې شوبلې خول د ارگ لور ته ورتاو کړ او ارگ يې تر اور لاندې را ونيوه .

وروسته همدغه شوبله د غوايي د انقلاب د نښې په توگه د يوې ډبرينې پاڼې پرمخ د ارگ مخې ته ودرول شوه .

داؤود خان د پوځ د سراعلي قوماندان په توگه غوښتل د چارو لارښوونه او څار په لاس کې را واخلي. نو د مخابرې دستگانه ته چې د همدغسې شېبو لپاره د ميز پرسرې وراپښودل شوې وه او له لښکرکوټونو سره به يې نيغ په نيغه اړيکه را نيوله ورغی خو ويې لېدل د مخابرې دستگانه له کاره ور لويدلې او چينل يې ور بدل شوي وو. په هماغه شېبه کې يې وويل: روسانو خپل کار وکړ. " او وزيرانو ته يې اجازه ورکړه چې خپلو کورونو ته ولاړ شي .

د کورنيو چارو او دفاع وزيران لا مخکې له ارگه وتلي ول. د خپلې کورنۍ غړي يې ترڅنگ راوغوښتل. داؤود نه تسلمېده او نه يې له پېښې څخه د تېښتې هڅه وکړه. د فرانسې سفارت د ارگ له ديوال سره نښتای وو او کولای يې شوای له سياسي ډگره لاس په سرشي خو په خپلې خاورې کې يې وياړلی مرگ غوره وباله نو ځکه يې د خپلو پښو راټينگولو ته کلکه ملا را وتړله. ويې ويل چې نه غواړي د روسانو په لاس په ژوبنې کې را بند کړای شي.

کودتاچيانو په يوه ټانک د بنديانود ساتنې له خټو جوړ ديوالونه را ونړول او دننه ور ننوتل. کودچيانو خپل مشران له داؤودي زندانه د خوښيو په شور او زور کې را خوشې کړل. هغوی يې پر شوبلواندې کښنيول او د کودتا زړه، د راډيو

تالارته يې بوتلل. نويو مشرانو خپل لاسونه د شوبلو له منځه را ايستل او د کابل ښاريانو د څارونکو سترگو مخ ته يې ورشورول. د ارگ د پوځيانو روحيه ضعيفه وه، سترې ستومانه او ناهيلي ښکارېدل. نورلښکرکوټونه يې ملاتړ ته را ونه رسيدل نوځکه د هغوی مقاومت هم له پښو را وغورځيد. وروسته له هغې چې د هوايي ځواکونو عملياتو زور واخيست او ارگ د هوايي او ځمکنيو ځواکونو تر اور لاندې را ونيول شو نو په ارگ کې د ولسمشريزې ماڼۍ د ساتندويه ځواک گارډ مقاومت هم کرار کرار را سوړشو .

د داؤود د کورنۍ غړې يوپه بل پسې ټپيانېدل سردار داؤود ټپي شو او د خپلو دواړو زامنو عمر او خالد مرگ يې په خپلو غبرگو سترگو وليد. د ژوند ډيرې سختې شپې وې ، داؤود په ډگر کې يوازې راگير پاتې وو. کمونستان پرارگ ورننوتل هغوی له داؤود سره د لېدلو کتنو غوښتنه وکړه خو داؤود ورسره ونه منله .

درې تنه ټيټ پورې کودتاچيان د تورن امام الدين ترمشرۍ لاندې د ولسمشر داؤود خان حضور ته ورغلل او له هغه يې وغوښتل چې ور تسليم شي. داؤود خان پرته له دې چې له هغوی څخه د ځان او يا د خپلې کورنۍ د غړود ژغورنې غوښتنه وکړي، د خپلې تومانچې وروستنۍ گولۍ يې پر امام الدين نيغ په نيغه ورتشه کړه. اما الدين ټپي شو خو مړ نه سو. د هغه نورو ملگرو ولسمشر تر اورلاندې را ونيو. داؤود چې د افغانستان تر ملي بيرغ لاندې ولاړ وو په شهادت ورسيد. بيا يې نعيم خان او د داؤود خان د کورنۍ ټول نارينه غړي يو په بل پسې ووژل. د کورنۍ ښځينه غړي يې د څرخي پله په محبس کې واچولې. د څرخي پله زندان هغه زندان وو چې داؤود خان د خپل رژيم د مخالفينو لپاره د قدیر نورستاني په وړاندیز جوړکړی وو. او په دې توگه يې د ډرانو د ټبر د پاچاهي تگر را ټول کړ .

د داؤود خان او د هغه د کورنۍ د غړو مړي چا ونه لېدل. يوازې د چمن او کويټې اخکزيو د هغوی د فاتحې دعاگانې په خپلو جوماتونو کې واخيستلې او د هغوی د ارواگانو خوښۍ ته يې

دعا وې وکړۍ. ويل کيږي چې مړي يې د مرنجان دغونډۍ په لمنه کې خاوروته سپارل شوي دي.

[حفيظ الله] امين د راډيو افغانستان د څپو له لارې جگړن اسلام وطنجار چې د " تورپيکۍ " په نامه پيژاندل کېده او ډگروال قادر چې د " سپي قادر " په نامه پيژندل کېده، د وياندو په توگه وگړو ته ور وپيژندل. وطنجار په پښتو او قادر په دري ژبو د نوي پوځي حکومت را ټينگېدل يې اعلان کړل.

په داسې يوه اړوپيچ کې ولس نه پوهېده چې څه ور پيښ شويدي او څه به ور پيښ شي، د سليمان لايق لاندینی شعر د داکټرصادق فطرت ناشناس په غږ او کمپوز په سنديزه توگه را خپور شو .

ستره تېاره تېره شوه ستا پر سردرو باندي

ښه شوله چه تيره شوه ستا خوارو بچو باندي
هره تباره پای لري خلکو، ولسو باندي
لمر د عدالت وخت ستا پر جگو غرو باندي

خو په هېواد کې له هماغې ورځې را په دېخوا د وینو او اوبنکو را بهېدا په را پیلېدلو شوه. /.../ څرگنده وه چې یوه خوړلنه، ناورین وهلې او یوه ویرلرلې راتلونکې د افغانستان د ولس د برخلیک په درشل کې په تېنډکو او سترگې په لاره ده. د [سليمان] لایق شعر یوه ملي او ولسي شاعر داسې ور ځواب کړ.

لمر د آزادۍ پریوت ستا پر سردرو باندي
توره تباره راغله ستا خوارو بچو باندي

له [پارسي څخه پښتو ته] د ژباړونکي لمنلیک

[بساغلو لوستونکو!]

لاندينې کرښې زما (رحمت آريا) نه دي. دا دهغه له پښتو څخه پارسي ته د ژباړونکې ليکل شوې کرښې دي چې د دغې لېکنې له لېکوال سره يې مرسته کړې ده او د همدغې لېکنې په پای کې کولای شئ د پارسي لېنک هم وگورئ. دغه کرښې مې د لوستونکو د پوهاوي او د بل لېکوال د حق د خوندي ساتلو لپاره په ځای کې را غبرگې کړې.]

۱۹۹۷ زکال د پنځنۍ 'پنجشنبې' په ورځ " [له پارسي څخه پښتو ته] د داوود خان د کې جي بي په لومو کې " د کتاب ژباړونکي حامد د همدغه کتاب په دريمه را ژباړل شوې پاڼه کې داسې را کښلي دي: " دا کتاب لېکوال، د " الف هارون" په را پورول شوي "مستعار" نوم د پښتو په خوږې ژبې ليکلی چې د هېواد پالنې او مسلماني د څپو په احساساتو کې يې د راتلونې د لړۍ له بشپړولو وروسته په ديارلس سوه او درې اويايم ل کال کې (۱۹۴۴زکال) په آسترليا کې خپور کړی دی."

نوموړی د کتاب په ديارلسمه پاڼه کې زياتوي: " گران لوستونکی دی د ژباړونکي پراوړود خپلې ښېگڼې په ايښودنې، د هغه پاملرنه دې د هغه تيروتنو ته راوگرځوي، يا دې خپل اند اويا دې د [حامد] د ژباړنې په تړاو خپل څرگند وړانديزونه او يادونې راپه گوته کړي چې کولای شئ د [کتاب] د ژباړونکي په پته يې راواستوي: حامد، ډاگي پُست ۱۱۶۴، مرکزي پُسته خانه، صدر، پېښاور، پاکستان

حامد د " داؤود خان د کي جي بي په لومو کې " يا د ده په ژباړې " داؤود خان در چنگال ک.ج.ب " کتاب د ۱۵۳ او ۱۵۴ پاڼو په لمنلېک کې داسې راکاږي :

" وطنجار ته به له دې امله "تورپيکي" ويل کېدل چې د هر چا ملگری او وزير کېده. وطنجار د روسانو له پلوه د يوې بلې کودتا لپاره په پام کې نيول شوی وو. (د څارکښي د ځالې لاسوندي / اسناد لانه جاسوسي، ۱۰۹ پاڼه)، قادر نه خلقی وو او نه پرچمي او د پيسو لپاره يې هر کار ته ملا ترله. د ښوونځي له وخته راهيسې خلکو د "سپي" په نامه پيژانده. ان کله چې په پولند کې سفير وو، د يو شمير لوېدېځو هېوادونو له څارکښيزو کانالانو سره يې اړيکه ټينگه کړې وه. پ.۹۳)

د [څارکښيزې څالگۍ د لاسوندونو/ اسناد لانه جاسوسي] ليکوال حامد او الف هارون ته په ډير درنښت غواړم ووايم چې د محمد اسلم وطنجار او عبدالقادر د [شخصي ۲] ژوند په اړه ليکل شوي خبرې سمې نه دي. کاشکي هغوی پوهېدل چې اوس هغه ورځې تيرې شوي چې يو وخت به ځېنې کسان د سپي، غوايي، خره، گيدر، کاربل "کفتار"، زمري، پړانگ اويا نارينه د نجونواوښځمنو په نومونو سپک بلل کېدل .

برسيره پر هغې، داسې بريښي چې د حامد اورېدل شوې خبرې له خپلې سرچينې څخه ور لوڅرنې شوې وي، ځکه .....

تاسو به په راتلونکو څپرکيو کې لاندینې سکالو ولولئ

۱) محمد اسلم وطنجار او عبدالقادر

۲) له جنرال امام الدين سره ځانگړې مرکه

۳) د ديارلس سوه او اووه پينځوسم لمريزکال د غوايي د مېاشتې له اوومې مخکې د محمد داؤود د وژنې لپاره تايباوې په پام کې نېول شوې وې. ددغې تايبا په تل کې د کومو کسانو د پښو خاپ ليدل کيږي؟

۴) د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گونديو تن نامتو غړی چې ژوندی او اوس په افغانستان کې دی، د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ له وژل کېدلو لږ شيبه وروسته ارگ ته راغی، ټول يې له سترگو را تير کړل او بيا له خونې ووت .

وايي چې همدغه سړی وو چې ويلي يې ول " ..... په پام کې نيول شوې وه چې پراگ پينځه سوه کيلويي بمب را وچول شي. پوهيږئ چې پينځوسه کيلويي بمب به څه ورکړي ول؟ د ارگ دوږې به يې را په هوا کړې وې!"

... "د عمر له جيبه يې چې څنگ ته مې ولاړ وو، د بنز موټر کيلي يې راوايستله او وپې ويل: 'اوس زموږ وار دی چې په موټر کې وگرځو.' په همدغه حال کې مې وليدل چې د کورنۍ يو شمير غړی څوک ټپي څوک روغ رمټ له دروازې تيريږي او ميرمن سلطانه نور/ د محمد عمر ماندينه تر ټولو مخکې روانه ده. د محمود غازي کوشنيان زهرا

او داؤود مې ولېدل چې دواړه ټپيان شوي ول. کله چې د ميرمن سلطاني نور سترگې پرما ولگېدلې، غلې شوله او دلاس په اشاره يې راته وويل: "ټوله گناه ددوی ده، دوی چنواړي 'چارماري' کړي" هغه د افغانستان د پخواني ټولواک محمد ظاهر شاه خور او د وليعهد سردار احمدشاه خوانېې وه، هغې گومان کاوه چې زه هم د .... له پازوالو څخه يم .

د اَخْخ سرچېنه:

http://www.kabulnath.de/Salae_Charom/Shoumare_79/Praesidet%20Daoud-%20Siasang-7.html

اتمہ برخه

"پینځمه څپرکی: کمونیستي رژیم"

د محمد کبیرسراج د کتاب [په افغانستان کې د شلمې پیړۍ د دویمې نیمایۍ پېښې / رویداد های نیمه اخیر سده بیست در افغانستان/ لومړی چاپ، فرانکفورت ۱۹۹۷ز کال، له ۱۰۶ تر ۱۱۷ پاڼې پورې] داسې راغلي دي :

د ۱۹۷۸ز کال د اپریل د ۲۷ په سهار د جگړن محمد اسلم وطنجار تر بولندې لاندې زغره وال ځواک له لښکرکوټه را ووت او د کابل په لور را وخوځېد. د څلورم زغره وال ځواک لوی بولندوی ډگروال محمد سرور نورستاني چې د جمهوري دولت یو ملگری وو او په ۱۹۷۷ زکال کې د جنرالۍ رتبې ته یې سترگې څارلې خو بریالی نه شو او یوې په پلمې یې ځان په ناروغۍ اچولای او ماسکو ته تللی وو، چې په دې توگه د تیرویو اویرغلونو د انډوخر ډگر یې کمونیستانو ته تش ور پرې ایښی وو .

ویل شوي چې " د ځانغوښتونکو دیکتاتورو رژیمونو ښکونکي د پوځ له مرستې پرته یوازې د ولس د ولسي پاڅون له لارې ناشونې ده نو ښایي داسې شېبه به راسي چې پوځ د دیکتاتور له ملاتړه لاس په سرشي، ځکه چې پوځ نه یوازې د خپل ځان د ساتلو تر څنگ نه غواړي هېواد یې د ویشني او کورنۍ جگړې له گواښ سره مخامخ شي او د دیکتاتور له لاسه په تنگ شوی ولس هغه مهال پاڅون کوي چې د پوځ له ملاتړه ډاډ تر لاسه کړي. " کورنیو کمونیستانو ځانونه له پوځیانو سره غاړه غړۍ او همغږي کړي ول .

په هغې شیبې کې څلورم زغره وال ځواک له څرخي پله څخه د کابل پرلور په گړندی راروان وو، د دفاع وزیر ډگر جنرال غلام حیدر رسولي له لوی درستیز ډگر جنرال عبدالعزیز او تورنجنرال روکی دریواړه ددفاع د وزیر په دفتر کې ناست او په خبرو بوخت ول چې ناڅاپه د تلفون زنگ راغی. ولسمشر وو او ویې پوښتل: " د دفاع وزیر صاحب

! څلورم زغره وال ځواک دې د چا په امر مرکز ته رابللی دی؟ " د دفاع وزیر د دغسې امر له ورکړې بې خبري څرگنده کړه او وېې ویل: " څلورم زغره وال ځواک ته په دې اړه کوم امر نه دی ورکړل شوی "

له دغو پوښتنو او ځوابونو وروسته د دفاع د وزارت په انگر کې اندیښنې او خواشینۍ را خپرې شوې. د دفاع وزیر پرته له ځنډه د خوځښت یا حرکتو رئیس یحیی نوروز او د ښاري رمبکی " انظباط " بولندوی جگړن خان محمد د ټیلیفون له لارې ځانته را وبلل .

ددغو دوه تنو له را غوښتلو وروسته، د دفاع وزیر له جنرال نو روز څخه وپوښتل: " ښار پلو ته د څلورم زغره وال ځواک د خوځښت بولنده تا سو ورکړې ده؟ " له دې چې جنرال نوروز هم له دغې بولندې څخه بې خبري څرگنده کړه نو د سترگو په رپ کې یې پینځلسم زغره وال ځواک چې د څرخي پله په سیمې کې د څلورم زغره وال ځواک تر څنګ پروت وو، تلفون وکړ او ددغه ځواک بولندوی ډگرمن محمد یوسف ته یې امر ورکړ چې د څلورم زغره وال ځواک مخه دې ونیسي او دده له پلوه دې ورته ووايي چې ښار پلو ته یې د راتګ ته اړتیا نسته .

د تلفون له بلې غاړې د پینځلسم زغره وال ځواک بولندوی ځواب ورکړ: " زموږ ځواک د څلورم زغره وال ځواک له پلوه را چاپیره او محاصره شوی دی او زموږ له لاسه هېڅ څه نه کیږي چې وېې کړو. " کله چې د دفاع وزیر له دغې خوا نا هیلی شو نو حربي پوهنتون ته یې زنگ وواهه او د حربي پوهنتون بولندوی تورنجنرال شاهپور ته یې وویل چې د څلورم زغره وال مخ ته دې را ووځي او د دفاع د وزیر امر دې د هغوی تر غوږونو ورسوي .

د حربي پوهنتون بولندوی داسې بڅښنه وغوښتله: " څلورم زغره وال ځواک په بېرته له دغه ځایه تیر سو او زموږ له گوتو وتلای دی "

د دفاع وزیر د دغو گډو وډو اوبې سر اوپایه خبرو له لاسه منگ پاتې وو، او د وروستني چارې لپاره یې د ښاري رمبکی " انظباط " بولندوی خان محمد ته چې دده په دفتر کې وو امر ورکړ چې په خپله دې د څرخي پله پر لور وخوځېږي او څلورم زغروال ځواک ته دې چې هر چیرې رسیدلی وي، لارښوونه وکړي چې بیرته خپل لښکر کوټ ته ولاړ سي .

جگړن خان محمد له دغه ځواک سره د یکه توت په سیمه کې مخامخ شو. او د دفاع د وزیر امر یې ورته ورساوه. هغوی نوموړی د جیپ له موټره را کښته کړ لاس او پښې یې پرې وتړلې او له هغې ورځې تر ننه پورې ورک دی .

لږه شیبه نه وه تیره چې د ولسمشرۍ د ماڼۍ د ساتندویه ځواک " ارگ " بولندوی ډگرمن صاحبجان په بېرته د دفاع د وزیر دفتر ته راغی او وېې غوښتل چې له روان اروپيچه ځان خبر کړي. د دفاع وزیر نوموړي ته امر وکړ چې په خپلې دندې دې ودیږي او د ولسمشرۍ د ماڼۍ د ساتنې او دفاع سمبالتیا دې تر لاس لاندې ونیسي. هغه ډاډ ورکړ چې د دغه کار لپاره بشپړچمتوالی لري .

کابل ته له را رسيدلو ورسته څلورم زغره وال ځواک درې خواوو ته د يرغل مخه را تاو کړه: يو کتار د پوځي هوايي ډگر پر لور ورغې او هلته د هوايي ځواکونو د درستيزوال ډگروال عبدالقادر په مرسته په دې بريالي شو چې د هوايي ځواکونو بولندوی ډگر جنرال محمد موسی او د هغه مرستيال تورنجنرال عبدالستار ونيسي او ويې وژني. د هوايي ځواکونو بولنده ډگروال محمد قادر په خپله په لاس کې واخيستله. دويم کتار د بالا حصار پر خوا ورتاو شو او هلته يې د کوماندو ۴۴۴ قطعه را چاپيره او بې وسلې کړه. دريم کتار د جگړن محمد اسلم وطنجار تر بولندې لاندې د ښار د منځ په لور ور وخوځېد او ددفاع د وزارت مرکز يې تر برید لاندې ونيو .

د غرمې پوره ۱۲ بجې وې چې د دفاع د وزارت په ودانۍ لومړۍ مردکه ور ومښتله. د دفاع وزير او لوی درستيز چې سپينې يې تښتېدلې وې "وارخطا" د بولندې له ځايه را ووتل او د ودانۍ د شا پلو دروازې له لارې يې غوښتل ځانونه د پوځ يوه لښکر کوټ ته ورسوي. په همدغې شيبې کې د دفاع د وزارت ټول کار کوونکي په بېره له ودانۍ را ووتل او د ودانۍ تر شا را ټول شول. هرچا له يو بل څخه پوښتل چې: " څه خبره ده؟ " هېڅ څوک نه پوهېدل چې څه ور پېښ شوي دي .

ددغه اخ او ډب په ترڅ کې د اردو د تشکيلاتو رئيس برید جنرال محمد ذکريا ابوي د دفاع وزير ته ورنږدې شو او ويې ويل: " وزير صاحب! تاسو بايد ژر ځان قواي مرکز ته ورسوئ." د دفاع وزير او لوی درستيز ځانونه جيب موټر ته ورسول ، په جيب کې سپاره شول او د دفاع د وزارت د ودانۍ د شا له لارې د اتمې فرقې په لور وخوځېدل. د لارې په اوږدو کې يې يو کوشنی ټکر هم وکړ خو په دې بريالي شول چې ځانونه اتمې فرقې ته ورسوي .

د ولسمشر د مانۍ ساتندويه ځواک په ټينگه مقاومت کاوه او د ارگ د مانۍ پر واټ يې د غځېدلي سپرک په اوږدو کې يې د شوبلې ضد په توغنديو يو شمير شوبلې له منځه يووړې او د پلې ځواک يرغل يې په ميرانې په شا و تمباوه .

د سرغړوای يرغل گر ځواک په خوب کې هم نه راتلل چې گڼې هغوی به له دغسې يوې پياوړې مدافعې سره مخامخ سي نو له دې امله يې له هوايي ځواک څخه د مرستې غوښتنه وکړه. ډگروال عبدالقادر چې د هوايي ځواک سر تر پايه بولنده يې په لاس کې اخیستې وه په بېره په يوې چورلکې کې د بگرام د پوځي هوايي ډگر په لور ولاړ او هلته يې د هغه هوايي ډگر بولندوی ډگروال محمد رحيم بندي کړ او د هوايي ځواک د الوتنو بولنده يې په غاړه را واخيستله. هغه د هوايي ځواک کار کوونکو ته يوه لنډه وينا هم وکړه او څرگنده يې کړه چې د کودتا ځواک يې په لاره اچولی خو په دوه وو ځايونو کې مقاومت روان دی او دغه مقاومت دې د هوايي ځواکونو له لورې درې وړې شي. ارگ او اتمه فرقه .

د ورځې پينځلس بجې (د ماسپنين درې بجې) د " ميگ" الوتکې را والوتلې او د ارگ او اتمې فرقې سيمې يې تر ټينگو بمباريو او د توغنديو تر اور لاندې راوستلې چې د اتمې فرقې مقاومت يې په لنډ وخت کې ور درې وړې کړ

خو د ولسمشر د ماني ساتندويه ځواک چې تر شپږو بجو پورې يې مقاومت کاوه، ونه شو کولای تر هغه پورته نور مقاومت وکړي او غلي شول .

د ملي دفاع وزارت د قواي مرکز او مشرقي ځواکونو ته امر ورکړی وو چې د کابل په لور را وخوځيږي. د قواي مرکز له لوري اتمه فرقه د تورنجنرال تنظيم گل خان تر بولندي لاندې له دوه وو خوا وو د کابل شا او خواته را رسيدلې وه چې د هوايي ځواکونو تر اور لاندې ونيول شوه او درې وړې يې کړه .

د مشرقي يولسمه فرقه د تورنجنرال محمد يونس تر مشرۍ لاندې د جلال آباد له لښکرکوټه را ووتله او د کابل په لور را روانه وه او د دورنټې د اوبوبند ته لا نه وه رسيدلې چې ددغې فرقي کمونيستو افسرانو سرغړاونه او بغاوت وکړ او تورنجنرال محمد يونس او د ننگرهار د فرقي درستيزوال يې ووژل، د فرقي بولنده يې په لاس کې راونيوله او ځواک يې بيرته لښکرکوټ ته را وباله .

په دې توگه تر اتلسو بجو (د مازيگر شپږو) پورې نورداسې مقاومت پاتې نه شو چې د جمهوري دولت په گټه دې جگړه وکړي. خو د ارگ دروازي لا تر دغه دمه نه وې پرانستل شوې .

دا ځل د الوتکو پرځای ، چورلکو ارگ تر بمبارد لاندې ونيو او په توغنديو او ماشينگنيو يې پراگ هوايي يرغل وکړ. د هوايي ځواک فعاليت او نښه وپلټنه ډيرې په ځير او بريالې وې. له همدې امله يو شمير لويديزو کتونکو چې دغه پيښه يې له نيردې په سترگو ليدله ويل چې چورلکې شوروي پيلوټانو چلولې. د هغوی دغه شک او شويان حقيقت نه لري. ټولې الوتکې او چورلکې افغانو پيلوټانو چلولې .

د ۱۹۷۸ز کال د اپريل د مياشتې د ۲۷ نېټې د پېښې په اړه د جټ د الوتکو د پيلوټ " محمد عثمان وليد" په وينا چې د بگرام په هوايي ډگر کې يې دنده تر سره کوله، د روانو پيښو له لړې څخه په لاندې ډول کيسه کوي:

"د هوايي ځواکونو درستيزوال ډگروال عبدالقادر سره له دې چې د هوايي ځواکونو لوی بولندوی جنرال موسی خان نوموړی له هوايي ډگر څخه له هر ډول الوتنو څخه منع کړی وو، د ورځې په لس نيمو بجو په يوې چورلکې کې د بگرام هوايي ډگر ته ولاړ، د بگرام د هوايي ډگر بولندوی ډگرمن غلام سخي يې بندي کړ او بولنده يې په خپل لاس کې را واخيستله. نوموړي د هوايي ډگر کارکوونکو ته د کودتا له کېدلو خبر ورکړ او په قرغې کې مياشتې پر اتمې فرقي ، اوومې فرقي او ارگ يې د يرغل نوي بولندي ورکړې چې نوموړې سيمي د کودتا په گټه وټکوي .

په همدغې ورځ د مېگ ۲۱ الوتکود الوتلو دوه تنه روسي ښوونکي او د سو ۷ الوتکو د الوتنو دوه تنه ښوونکي د بگرام په هوايي ډگر کې ول او روسي پيلوټ په هېڅ ډول د بگرام په هوايي ډگر کې نه ول. لاندینيو افغان پيلوټانو په الوتنو کې برخه اخيستلې وه :

د سو ۷ جټ الوتکې : حکيم، شير محمد، گلپار او رحيم

د ميگ ۲۱ له الوتکې : مير غوث الدين، سنت الله ، تيمور، عبدالرؤوف، شرف الدين، کافي خان ، مختارگل، دوران خان او وهاب

شوروي کارپوهانو او سلا کارانو چې د افغانستان په ځواکونو کې يې دنده تر سره کوله ددغه هيواد د نورو سلاکارانو په ډول اجازه نه درلودله چې په جگړه ييزو الوتکو يا عملياتو کې دې برخه واخلي. دغه بنديزونه د شوروي د حکومت له پلوه د تر سره شويو تړونونو پر بنسټ لگول شوي ول .

د دفاع وزير او لوی درستيز چې په جيپ کې ناست ول او په گړنديتوب يې موټر چلاوه ، له يوې ترافيکي پيښې سره مخامخ شول خو له هغې سره سره يې ځانونه اتمې فرقې ته ورسول. هغوی د کابل په لور د خوځېدلو څو څو امرونه ورکړي ول خو څوک دې ته چمتو نه شول چې د هغوی بولنده ومني. يوازې د ډگرمن محمد علي تر مشرۍ لاندې توپچي غنډ د ښار په لور را وخوځېد او له دې چې د پلي او هوايي ځواک له مرستې پرته يې نه شوای کولای نو خواره واره شول .

بولندوي ډگرمن محمد علي د توپچي غنډ برخلېک د غنډ په غاړه ور پرېښود، او په خپله د چمتلې د دښتې له لارې و تښتېد او کابل ته راغی او په خپل کور کې پټ شو. وروسته کمونيستانو هغه را وموند او سر يې په لاس ورته ورکړ .

په هغې ورځ د اتمې فرقې بولندوي جنرال محمد صديق (چې د تور صديق په نامه پيژندل کېده) په مزارشريف د قطعې په تفتيش بوخت وو، د هغه په استازيتوب يو تن ډگروال د فرقې پازوالي په غاړه درلودله چې لا له مخکې له کمونيستانو سره غاړه غړۍ شوی وو. نوموړي ډگروال ددفاع وزير او ستر درستيز ته خبر ورکړ چې د سترگو په رپ کې دې له دغې سيمې ځان ورک کړي که نه دواړه به ونيسي او وبه يې وژني .

د دفاع وزير او لوی درستيز په نوميدۍ له اتمې فرقې را ووتل او له پټولارو يې د قواى مرکز په لور د تاج بيگ د ماڼۍ خواته مخه کړه. په دغه ځای کې د قواى مرکز درستيزوال تورنجنرال عبدالعلي وردک د هغوی ښه راغلاست وکړ. [هغوی] غونډه وکړه او د ځواکونو د راتلونکي خوځښت او د اوومې فرقې د ملاتړ يا نه ملاتړ په اړه يې خبرې کولې. په همدغې شېبه کې ول چې ناڅاپه د تاج بيگ ماڼۍ هم د الوتکو تر هوايي بمبارد لاندې راغله .

له مهتاب قلعي څخه [د جمهوري انقلاب د ملگري] ډگرمن خليل الله بابکرخيل تر بولندې لاندې د توپچي ځواکونو اور پيل شو چې له امله يې د ماڼۍ پورتنۍ برخه را ونړېدله او په ماڼۍ کې اور بل شو. د دفاع وزير، ستر درستيز او جنرال عبدالعلي له لښکرکوټه را ووتل او د چهار دهي په لور وخوځېدل. په ماڼۍ کې نورو پاتې افسرانو او سرتيرو هم پښې دوه کړې او د ماڼۍ تر شا رغيانې کې د توپچي د اور له ويرې يې ځانونه پټ کړل .

د دفاع وزیر له خپلو دوه تنو ملگرو سره د د لکشا د مانیې د باغبانباشي عبدالمجید کورته چې د خپلوانو له ډلې څخه یې وو ورغی او ویې غوښتل یې شپه به همدلته تیره کړي او سبا سهار وختي به یوې خواته په تېښته وتښتي. خو له بده مرغه د باغبانباشي زوی دغه خبره کودتاچي ځواکونو ته ور ورسوله ، هغوی راغلل او درې واړه یې ونیول او د څرخي پله په پولیگون کې یې پرته له محکمې ووژل .

ارگ لا تر اوسه په خپل بې وسې مقاومت ته دوام ورکاوه. په ارگ د څلورم زغره وال له یرغل څخه وروسته محمد داؤود خان د خپلې کورنۍ ټول غړي ارگ ته را وغوښتل. هغوی د ارگ د بڼ له لارې د گلخانې په مانیې کې راټول شوي ول .

هغه وزیران چې د گلخانې د مانیې په غونډه کې را ټول شوي ول محمد داؤود خان ته سلا ورکړه چې له ارگه دې ووځي او د قوای مرکز یو لښکر کوټ ته دې ولاړ شي او ټوله بولنده دې په لاس کې ونیسي. محمد داؤود خان دغه سلا ومنله .

یو تور والگا موټر د ارگ د گلخانې مانیې ته را نیږدې شو. ولسمشرله دروازې را ووت او غوښتل یې چې په موټر کې کښیښي. زوی یې محمد عمر جان ورپسې ورغی. په دغې شپې کې د گارد د قطعې له خوا د دوی پر لور ډزې وشوې او د هغوی پام یې ځانته را واړاوه. عمر جان ټپي شو او ولسمشر بیرته د گلخانې مانیې ته ننوت. او ویې ویل : " نه! هر څه پای ته رسیدلي دي. ددغو ټولو بد مرغیو پازوالي زما په غاړه ده. هرڅوک چې نه غواړي و وژل شي نو د مانیې شاتیني تالار ته دې ولاړ شي "

وروسته وویل شول چې پر داؤود خان او عمر جان د کلاشنیکوف ډزې د داؤود خان د ډیرو د ډاډ وړ صاحبمنصبانو له ډلې څخه د یوه تن صاحب منصب له پلوه وشوې .

د هوا په را تیاره کېدلو د ارگ د مقاومت ستنه هم ورو ورو را نږدله او د تسلیمېدلو نښې را څرگندېدلې. له یرغلگر ځواک سره له پوهاوي او جوړ جاړي وروسته د ارگ دروازه هم پرانیستل شوه او د کودتا شوبلې پر ارگ ور ننوتلې. لودسپیکرونو له سردار محمد داؤود خان او محمد نعیم خان څخه غوښتل چې پرته له آر یا شرطه دې ځانونه دوی ته ور وسپاري. دا هغه شپه ده چې پرته له سردار محمد داؤود خان، د هغه میرمنې او دوه درې تنه نور، د کورنۍ پاتې غړي د سردار محمد نعیم خان په گډون د ځمکنیو او هوایي ډزو له امله ټول ټپیان شوي او په وینو کې لمبېدل. دوه درې تنه ماشومان هم وژل شوي ول .

شوبلې د گلخانې د مانیې پورېو ته نیږدې شولې او د شوبلو له منځه یو تن تورن او در تنه بریدگي را ووتل او د گلخانې د مانیې په لور یې یرغل وکړ. [هغوی] د داوود خان په لېدلو هک پک شول چې لا تر اوسه هم ژوندی او په دوه وو پښو ولاړ دی او ټپیان پر ځمکه پراته ول .

تورن امام الدين پر داؤود خان خوله را خلاصه كړه او چيغه يې وكړه: "مقاومت گټه نه لري، تسليم سه. سردار محمد داؤود خان ورته وويل: "ستاسو سر لارښود را ته را وليږه چې له ما سره خبرې وكړي." تورن بيا وويل: "موږ ټول سرلار ښوونكي يو. هر څه چې لري ما ته يې ووايه او يا تسليم سه!"

محمد داؤود خان نور زغم له لاسه وركړه او په لاس كې يې تومانچه وه او پر همدغې تومانچې يې پر تورن امام الدين ډزې وكړې. تورن له دغسې يوه سړي څخه چې هر څه يې له لاسه وركړي ول د ډزو هبله يې نه درلودله نوپه خپل كلاشنيكوف يې په پټو سترگو راتاو او داسې يو ږوند اور پردوی ور بل كړ چې نيم ژوندي كسان يې هم ټول له يوې مخې ور ووژل.

په دغې ټوليزې ږندې وژنې كې دغو كسانو خپل ځانونه له لاسه وركړل: ولسمشر سردار محمد داؤود خان، د كورنيو چارو د وزارت كالخواي 'سر پرست' او د ولسمشر ځانگړي استازي سردار محمد نعيم خان، شهزادگي زينب د محمد داؤود خان ماندينه او د محمد ظاهرشاه خور، شهزادگي بلقيس د تيمورشاه آصفي ماندينه او د محمد ظاهر شاه خور، محمد عمر د محمد داؤود خان مشر زوی، ويس د محمد داؤود خان زوی، خالد د محمد داؤود خان زوی، شينكي د محمد داؤود خان لور، زرلښته د محمد داؤود خان لور، شيمه د ويس ميرمن د محمد داؤود نږور، هبله د عمر جان لور د محمد داؤود خان لمسی، غزال د عمر جان لور د محمد داؤود خان لمسی، حارث د ويس زوی، ايگل د ويس زوی، د محمد نعيم خان لور زرمينه اود عبدالعظيم غازي ماندينه، د داؤود خان خور عايشه، د شاه محمود خان غازي مشر زوی نظام الدين، د عبدالعظيم غازي لور صفورا، عبدالاله د ولسمشر مرستيال او د كورنيو چارو وزير عبدالقدير نورستاني

هغه كسان چې ټپيان خو وروسته له درملنې ښه شول؛ دوی ول: د عمر جان ميرمن گلالي د عبدالله خان ملكيار لور، د عبدالعظيم غازي لور خورشيد، د نظام الدين غازي لور زهرا د نظام الدين غازي زوی داؤود، د تيمورشاه آصفي لور زهره، د تيمورشاه آصفي زوی توران او د عايشې پرستاره شيرين گل.

په هغې ورځ د گلخانې په ماڼۍ كې د وژل شويو او ټپيانو وركړل شوې شميره ټول ټال اووه ويشت تنه ښودل شويده. د سردار محمد نعيم خان ميرمن زهره جانه، تيمورشاه آصفي او يو شمير وزيران د ارگ د ناتار په هغې ورځ وكولاى شول ځانونه ژوندي وساتي.

د داؤود خان د كورنۍ دوه تنه نور غړي عبدالله روکی او صلاح الدين غازي له دغې پيښې وروسته د كمونيستانو له پلوه اعدام شول. احمد علي خان سليمان د څرخي پله په زندان كې مړ سو. څو وخته وروسته سيد وحيد عبدالله چې د دفاع د وزارت تر ځمك لاندې خونو كې زنداني وو د څرخي پله پولیگون ته وليږدول شو او هلته يې اعدام كړ. د يوه خبريال د يوې پوښتنې په ځواب كې نورمحمد تره كي داسې وويل: "سيد وحيد عبدالله چې مقاومت كړی وو، په مقاومت كې وژل شوی دی." دا هغه ښكروړ درواغ ول چې هېڅ چا ونه منل.

د شوبلو هغه کتار چې د هوايي ډگر پر لورې خوځېدلی وو سیمه یې را چاڼ کړه او بولنده یې ټوله ډگروال عبدالقادر ته ور و سپارله. بیا د کورنیو چارو د وزارت په لور کتار را تاو شو د ژاندارم او پولیس لوی مشر جنرال محمد طاهر خان یې وواژه او د کورنیو چارو وزارت یې چې وزیر یې ورک او پټ وو ، په خپله ولکه کې راووست. بیا یې د کابل ولایت د توقیف زندان را خلاص کړ او د خلق او پرچم مشران یې را آزاد کړل .

د کابل له توقیف څخه په را آزادېدلو ، حفیظ الله نیغ په نیغه راډیو افغانستان راغی اوله هغه ځایه یې د کودتا د څار او لارښوونې بولنده په لاس کې واخیستله. نور پاتې کمونیست مشران د کابل په هوايي ډگر کې د لنډ مهال لپاره میشت شول او سترگې په لاره ول چې د کار پایلې به چیرې ورسپړي [ځکه] لا تر اوسه زړونه یې ډاډه نه ول چې کودتا به بریالی شي که نه .

حفیظ الله امین د کابل راډیو په ودانۍ کې لنډمهاله پوځي سلاکاره ډله را جوړه کړې وه او له هغه ځایه یې د پلازمېنې او نورو ولایتونو د پوځ ټولو لښکر کوټونو، زغره والو او هوايي ځواکونو ته بولنده ورکوله. ډگروال عبدالقادر، جگړن محمد اسلم وطنجار او جنرال محمد رفیع له هغه سره له نږدې همکاري کوله .

د ۱۹۷۸ د اپریل د مېاشتې د ۲۷ نېټې د ماښام پوره ۷ بجې وې چې د حفیظ الله امین غږ له راډیو را پورته شو. هغه محمد اسلم وطنجار او عبدالقادر د راډیو له لارې معرفي کړل او له هغوی یې وغوښتل چې د پوځي سلاکارې ډلې خبرتیا ولولي .

اسلم وطنجار نوموړې خبرتیا په پښتو او عبدالقادر په دري ژبې ولوستله. هغو د ټولو وگړو تر غوږونو ورسوله چې د تېرني جمهوري رژیم ټغر ور ټول شوی او له ولسه یې وغوښتل چې په سره سینه دې کښیني او په خپلو کارونو او ورځنیو چارو دې بوخت وي .

په سبا ورځ یې د ۱۹۷۸ زکال د اپریل د مېاشتې په ۲۸ نېټې د راډیو له لارې یوه بله خبرتیا خپره شوله او ولس ته یې خبر ورکړ چې داؤود خان ، محمد نعیم خان او عبدالاله د مقاومت له امله ووژل شول ، [هغوی] په همدې ترڅ کې د جمهوري رژیم ټولو جنرالانو او وزیرانو ته امر وکړ چې د دفاع د وزارت ودانۍ ته دې راشي او گواښ یې وکړ چې که څوک را نه شي نوله سرغړاوي سره به انقلابي چال چلند وشي .

د همدغې بولندې پر بنسټ ول چې وزیران او جنرالان د دفاع د وزارت ودانۍ ته راغلل او د دفاع د وزارت تر ځمکې لاندې خونو کې تر یوې مودې پورې د " مېلمنو زندانیانو په توگه" تر څار او پلټنې لاندې ونیول شول. له هغې ډلې څخه اووه تنه خوشې او په خپلو کورونو کې تر څار لاندې ونیول شول. د ۱۹۷۸ز کال د مې د مېاشتې په دریمې شپږتنه یې پولیگون ته ولیرل شول او ځای پر ځای اعدام شول نور پاتې کسان د دفاع په وزارت کې تر څار لاندې ونیول شول او وروسته د څرخې پله زندان ته د زندانیانو په توگه واستول شول .

په راتلونکو څپرکېو کې به تاسو لاندې سکالو ولولئ :

۱. محمد اسلم وطنجار او عبدالقادر

۲. له جنرال امام الدين سره ځانگړې مرکه

۳. د ديارلس سوه او اووه پينځوسم کال د غوايي د مېاشتې له اوومې نېټې څخه مخکې د محمد داؤود د وژلو تابيا هم نېول شوې وه. د کومو کسانو د گوتو خاپ ددغې تابيا په انځور کې ښکاري؟ نور بيا

د اَخْخ سرچېنه:

http://www.kabulnath.de/Salae_Charom/Shoumare_79/Praesidet%20Daoud-%20Siasang-7.html

نهمه برخه

نسیم خوشگوار...

د " شهید ولسمشر خېره او چال چلند / سیمما و کردار رئیس جمهور شهید " د کتاب په ۱۱۵ ، ۱۱۶ او ۱۱۷ پاڼو کې چې د (خان آقا سعید له پلوه راټول او سمبال شوې او د سعید په خپرندویه مرکز پېښاور / پاکستان کې په ۲۰۰۳ز کال کې خپور شوی) داسې راغلي دي:

"مخکې مې د همدغې سکالو [د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د وژنې څرنگوالي په اړه د افغانستان د اسلامي دولت د هنريالانو د ټولنې د لوی مشر ښاغلي محمد نسیم خوشگوار یادونه د " هغه راز چې فایق افشا نه کړ / رازې که فایق افشا نه کرد " په کتاب کې راوړي ول . پ . ۱۶۲ / ... / او دا دی هغه دلته گرانو لوستونکو ته ډالۍ کوم .

د دیارلس سوه او اووه پینځوسم لمريز کال د غوايي د مېاشتې د اوومې له کودتا وروسته د حمید روغ د وړاندیز پرېنست د هېواد د ورځپاڼې د پروپاگنډ ضد په څانگه کې په دریم بست کې په کار بوخت وم . یوه ورځ چې هوا ښه توده وه او ډاډ لرم چې د غبرگولي مېاشت وه د شهرنو په پارک کې مې گام واهه چې والگا گړندي ناڅاپه برک

وواھه. له دې چې په هغو ورځو کې نیول نیول زیات ول، و بیریدلم او د سړک گونډې ته ودرېدم. د موټر له منځه لومړي برېدمن انجنیر حفیظ الله میرکي را ته غږ وکړ، له دې چې نوموړی زما اشنای وو نو له ویرې خلاص شوم . میرکي راڅخه وپوښتل: " څه کوی؟" ورته مې وویل: " هېڅ همداسې چکر وهلو ته راغلی يم" هغه خپل موټر ته دننه ور وبللم چې کښېنم. د وزیر اکبرخان د روغتون په لور وخوځېدلو. له هغه ځایه تیر شوو او د پوځ د څلورسوه بستریز روغتون په لور مو و درومل. په دې ترڅ کې یې وویل: " تاسو خو خبریال یاست. راځئ چې د یوه اتل لېدلو ته ورسو. ښایي تاسو ته به په زړه پورې شیان ولري".

په روغتون کې یوې خونې ته ور ننوتلو. د چپرکت پرسر د منځنۍ ونې لرونکی په گچ کې را تاو شوی لاس یې په غاړه یوځوان پروت وو. میرکي هغه ته ور وپیژندلم او هغه یې د داوود خان د وژونکي په نوم راته را یاد کړ، که څه هم د هغه د کرغین مخ په لېدلو پښېمانه وم، خو بیا هم په سړې سپنې مې له هغه [امام الدین] د مالوماتو غوښتنه وکړه. نوموړي وویل:

د غوايي د اوومې په شپي موږ د بالاحصار د نیولو او د محمد داوود د ولسمشرۍ له مانۍ سره د مخامخ جگړې لپاره په دنده و گومارل شولو. کله چې ارگ ته ورسیدلو، د الوتکو او د هغوی د پرله پسې بمباریو اود شوبلو د اور د مردکو د گرزغا غږ هرې خوا ته خپور وو او اخ او ډب په ښه کرس روان وو. د شپې په نیماييو کې بریا زموږ په خوا شوه او د ولسمشرۍ پرماني ورننوتلو .

په هغه وخت کې زموږ د قطعې بولندوی زما ټولي ته د داوود خان د نیولو دنده ور وسپارله. زه او زما سرتیري د گلخانې د مانې په لوري پرمخ ولاړو، د هغه ځای کړکی او پنجرې مو تر پرله پسې ټینګ اور لاندې ونيولې او مانۍ ته ور ننوتلو .

چوپه چوپتیا خپره وه. خپلو بدرگه سرتیرو ته مې وویل چې مورچل ونیسي او په پرله پسې ډول دې اور ته دوام ورکړي. ما له ځان سره یو لوډسپیکر راوړی وو او د هغه له لارې مې خپلو سرتیرو ته دنده ورکوله .

په خونې کې د لوډسپیکر له لارې مې سرداؤود ته وینا ور واړوله او ومې ویل چې سردار داؤوده! ځان د پوځي سلاکارې ډلې په امر راوسپارئ. په همدغې شېبې کې د خونې د یوې ستنې "فیلپایي" له شا یې په خپل وپروونکي غږ کې راته وویل: " زما په قاموس کې د تسلیمېدلو توری ځای نه لري. پرته له خدایه بل چا ته نه تسلیمېږم." او د اور امر یې ورکړ .

په مور له هر لوری ډزې وشوې. د ښځو په لاسونو کې هم توپک ول، هغوی هم ډزې کولې. زموږ شمیر زیات وو، زموږ د ډزو له امله یوه ښځه چې د نیردې کړکۍ له اړخه یې ډزې کولې، په ځمکه را پریوتله خو په داوود خان یې هېڅ اغیزه نه کوله.

یو وخت زما پام شو چې د هغه په لاس کې یوه سپینه تومانچه ده او په هماغې تومانچې د ستنې له شا په ما ډزې کوي، زما اوږه یې لږ را تپي کړه. توند اخ او ډب روان وو.

کله چې د څار په حالت کې وم ناڅاپه زما پام شو، ومې لېدل چې ککره یې د ستنې له شا راته ښکاره شوه. هغه ډزې وکړې، ما هم ډزې وکړې. زما د کلاشنیکوف ټول مردکي د هغه پر ککرې ومښتل، د ککرې کوپړۍ یې پورته په هوا والوتله او پر ځمکه را پریوت.

ما د بې مزې (بې سیم) له لارې ددغې بریا زیری خپل بولندوی ته ورکړ او بیا بې هوښه شوم. کله چې په هوښ راغلم، ومې لېدل چې دلته یم.

تر بیرغ لاندې وژل کېدل؟

الف: هارون د "داوود خان د کي جي بي په لومو کې"، د پاکستان په پېښاور کې د ۱۹۹۷ز کال د دسامبر په مېاشت کې د میوند د خپرندویه ټولنې د چاپ د کتاب په ۱۵۲، ۱۵۳ او ۱۵۴ پاڼو کې د حامد په ژباړې، سمونې او یادونې داسې لېکي:

داوود خان د [دیارلس سوه اووه پنځوسم لمريز کال] د غوايي د مېاشتې په اوومې د پنځنۍ "پنجشنبې" په ورځ د وزیرانو په غونډه کې د لاریون په تړاو په خبرو اترو بوخت وو. دغې غونډې د وخت له تیراوي پرته بله هېڅ گټه نه درلودله، باید پوځي چمتوالی نیول شوی وای او یا دې حکومت پوځي شوی وای.

د غرمې په مهال د پردیو په پارونې او بولندې د وطنجار شوبلې او د هغه تر سر مشرۍ لاندې د څلورم زغره وال ځواک نورو بدرگه شوبلو د ولسمشرۍ د مانۍ لویدیزې دروازې ته مخامخ مورچل ونيو. په لومړي سر کې یې د ملي دفاع د وزارت ودانۍ تر اور لاندې را ونيوله. مانۍ و لږزېدله. وزیر او لوی درستیز یې لا مخکې له مانۍ وتلي ول. بیا یې د ولسمشرۍ د مانۍ د ساعت کلا تر اور لاندې ونيوله. بیا یې د خپلې شوبلې ځول د ارگ لورې را تاو او ارگ یې تر اور لاندې ونيو.

وروسته همدغه شوبله د غوايي د انقلاب د نښې په توگه د یوې ډبرینې پانې پرمخ د ارگ مخې ته ودروول شوه.

داوود خان د پوځ د سراعلي قوماندان په توگه غوښتل د چارو لارښوونه او څار په لاس کې را واخلي. نو د مخابراتي دستگانه ته چې د همدغسې شېبو لپاره د میز پرسرې وراېښودل شوې وه او له لښکرکوټونو سره به یې نیغ په نیغه

اړیکه نیوله وړغی خو ویې لېدل چې (کاتل) د مخبرې دستګاه له کاره لویدلې او کود اوچینل یې ور بدل شوی وو. په هماغه شېبه کې یې وویل: روسانو خپل کار وکړ. " او وزیرانو ته یې اجازه ورکړه چې خپلو کورونو ته ولاړ شي.

د کورنیو چارو او دفاع وزیران لا مخکې له ارګه وتلي ول. د خپلې کورنۍ غړي یې ترڅنگ راوغوښتل. داؤود نه تسلېمېده او نه یې له پېښې څخه د تېښتې هڅه وکړه. د فرانسيې سفارت د ارګ له دیوال سره نښتای وو او کولای یې شوای له سیاسي ډګره لاس په سرشي خو په خپلې خاورې کې یې ویاړلی مرګ غوره وباله نو ځکه یې د خپلو پښو راتینګولو ته کلکه ملا وتړله. ویې ویل چې نه غواړي د روسانو په لاس په ژوبن کې را بند کړای شي.

کودتاجیانو په یوه ټانک د بندیانود ساتنې له څټو جوړ دیوالونه را ونړول او دننه ور ننوتل. کودچیانو خپل مشران له داؤودي زندانه د خوښیو په شور او زور کې را خوشې کړل. هغوی یې پرشوبلو باندې کښنیول او د کودتازره، د راډیو تالارته یې بوتلل. نویو مشرانو خپل لاسونه د شوبلو له منځه را ایستل او د کابل ښاریانو د څارونکو سترګو مخ ته یې ښورول.

د ارګ د پوځیانو روحیه ضعیفه وه، سترې ستومانه او ناهیلې ښکارېدل. نورلښکرکوټونه یې ملاتړ ته را ونه رسيدل نوځکه د هغوی مقاومت هم له پښو را وغورځید. وروسته له هغې چې د هوايي ځواکونو عملیاتو زور واخیست او ارګ د هوايي او ځمکنیو ځواکونو تر اور لاندې ونيول شو نو په ارګ کې د ولسمشریزۍ مانۍ د ساتندویه ځواک ګارډ مقاومت هم کرار کرار را سوړشو.

د داؤود د کورنۍ غړې یوپه بل پسې ټپیانېدل سردار داؤود ټپي شو او د خپلو دواړو زامنو عمر او خالد مرګ یې په خپلوغبرګو سترګو ولید. د ژوند ډیرې سختې شېبې وې، داؤود په ډګر کې یوازې راګیر پاتې وو. کمونیستان پراګ ورننوتل هغوی له داؤود سره د لېدلو کتنو غوښتنه وکړه خو داؤود ورسره ونه منله.

درې تنه ټیټ پوړي کودتاجیان د تورن امام الدین ترمشرۍ لاندې د ولسمشر داؤود خان حضور ته ورغلل او له هغه یې وغوښتل چې ور تسلیم شي. داؤود خان پرته له دې چې له هغوی څخه د ځان او یا د خپلې کورنۍ د غړود ژغورنې غوښتنه وکړي، د خپلې تومانچې وروستنۍ ګولۍ یې پر امام الدین نیغ په نیغه ورتشه کړه. اما الدین ټپي شو خو مړ نه سو. د هغه نورو ملګرو ولسمشر تر اورلاندې را ونيو. داؤود چې د افغانستان تر ملي بیرغ لاندې ولاړ وو په شهادت ورسید.

بیا یې نعیم خان او د داؤود خان د کورنۍ ټول نارینه غړي یو په بل پسې ووژل. د کورنۍ ښځینه غړي یې د څرخي پله په محبس کې واچولې. د څرخي پله زندان هغه زانندن وو چې داؤود خان د خپل رژیم د مخالفینو لپاره د قدیرنورستاني په وړاندیز جوړکړی وو. او په دې توګه یې د ډرانیدو د تېر د پاچاهي تېر را ټول کړ.

د داؤود خان او د هغه د کورنۍ د غړو مړي چا ونه لېدل. يوازې د چمن او کويټې اخکزيو د هغوی د فاتحې دعاگانې په خپلو جوماتونو کې واخيستلې او د هغوی د ارواگانو خوښۍ ته يې

دعا وې وکړې. ويل کيږي چې مړي د مرنجان دغونډۍ په لمنه کې خاوروته سپارل شوي دي.

[حفيظ الله] امين د راډيو افغانستان د څپو له لارې جگړن اسلم وطنجار چې د "تورپيکي" په نامه پيژاندل کېده او ډگروال قادر چې د "سپي قادر" په نامه پيژندل کېده، د وياندو په توگه وگړو ته ور وپيژندل. وطنجار په پښتو او قادر په دري ژبو د نوي پوځي حکومت را ټينگېدل اعلان کړل.

په داسې يوه اړوپيچ کې ولس نه پوهېده چې څه ور پيښ شويدي او څه به ور پيښ شي، د سليمان لايق لاندینی شعر د داکټرصادق فطرت ناشناس په غږ او کمپوزکې په سنديزه توگه را خپور شو.

ستره تېاره تېره شوه ستا پر سردرو باندي

ښه شوله چه تيره شوه ستا خوارو بچو باندي

هره تېاره پای لري خلکو، ولسو باندي

لمر د عدالت وخت ستا پر جگو غرو باندي

خو په هېوادکې له هماغې ورځې را په دېخوا د وینو او اوبښکو بهېدا په را پیلېدلو شوه. /.../ څرگنده وه چې یوه خوږلنه، ناورین وهلې او یوه ویرلرلې راتلونکې د افغانستان د ولس د برخليک په درشل کې په تېندکو او سترگې په لاره ده. د [سليمان] لايق شعر يوه ملي او ولسي شاعر داسې ور ځواب کړ.

لمر د آزادی پر یوت ستا پر سردرو باندي

توره تېاره راغله ستا خوارو بچو باندي

له [پارسي څخه پښتو ته] د ژباړونکي لمنليک

[ښاغلو لوستونکو!]

لاندینۍ کرښې زما (رحمت آریا) نه دي. دا هغه له پښتو څخه پارسي ته د ژباړونکې ليکل شوې کرښې دي چې د دغې لېکنې له لېکوال سره يې مرسته کړې دغه کرښې مې د لوستونکو د پوهاوي او د بل لېکوال د حق د خوندي ساتلو لپاره ځای په ځای را غبرگې کړې.]

۱۹۹۷د زکال د پنځنۍ 'پنجشنبې' په ورځ " [له پارسي څخه پښتو ته] د داؤود خان د کې جي بي په لومو کې " د کتاب ژباړونکي حامد د همدغه کتاب په دريمه را ژباړل شوې پاڼه کې داسې را کښلي دي: " دا کتاب، لېکوال " الف هارون" په را پورول شوي "مستعار" نوم د پښتو په خوږې ژبې ليکلی چې د هېواد پالنې او مسلماني د څپو په احساساتو کې يې د راټولونې د لړۍ له بشپړولو وروسته په ديارلس سوه او درې اويام ل کال کې (۱۹۴۴زکال) په آسترليا کې خپور کړی دی ."

نوموړی د کتاب په ديارلسمه پاڼه کې زياتوي: " گران لوستونکي دې د ژباړونکي پراوړود خپلې ښېگڼې په اېښودنې خپله پاملرنه دې تېروتنو ته راوگرځوي ، يا دې خپل اند اويا دې د [حامد] د ژباړې په تړاو خپل څرگند وړاندیزونه او يادونې په گوته کړي او کولای شئ د [کتاب] د ژباړونکي په پټه يې راواستوئ: حامد، ډاگي پُست ۱۱۶۴، مرکزي پُسته خانه، صدر، پېښاور، پاکستان .

حامد د " داؤود خان د کي جي بي په لومو کې " يا د ده په ژباړې " داؤود خان در چنگال ک.ج.ب " کتاب د ۱۵۳ او ۱۵۴ پاڼو په لمنلېک کې داسې را کاري :

۱. " زور متی ناتارگر مې وواژه": ښاغلي لېکوال [الف هارون] د داؤود خان د وژنې پېښې ته يې د هغو کسانو په لاس چې په پېښمنۍ " مغروريت" يې " زما د ملگرو د نوم تعبير پرې ور تپلي، فلمي او افسانوي رنگ ورکړی چې گڼې [محمد داؤود] د افغانستان تر بيرغ لاندې ووژل شو. که هغه د افغانستان تر بيرغ لاندې وژل شوی وی، نود ملگرو په لارښوونه به يې هغه ته بدلون نه ورکاوه .

ښاغلي الف هارون غوښتي دي چې له کاوبائي فيلمونو څخه په پېښې يا تقليد کولو د داؤود خان د مړينې انځور ته هماغه بڼه ورکړي چې يو سپين پوټکی يعنی يو خونړی سور لاسی اروپايي د امريکا د سور پوټکو يعنې ددغې سيمې د کره اوسېدونکو له ټول وژنو او د هغوی د خاورې له نېولو وروسته دې د امريکا تر بيرغ لاندې مړ شي .

د تورن امام الدين په نامه د محمد داؤود خان يو ملگری، د ولسمشرۍ د ماني له يوه صاحبمنصب گل آقا او د شوروي د سفارت دوه تنه غړي له داؤود خان سره د مرکې په موخه خونې ته ورننوتل او له هغه يې وغوښتل چې ځان وروسپاري .

وروسته له هغې چې داؤود خان ته یې سپکې سپورې او ښکنځل وکړل، داؤود پر هغوی برید وکړ. د امام الدین مټ تپي شو. د هغه په ځواب کې کودتاچیانو پر داؤود خان یرغل وړ وور. په همدغې شپې کې امام الدین له خونې را ووت او په چیغو چیغو یې وویل " زور متی ناتارگر مې وواژه "

۲. محمد اسلم وطنجار او عبدالقادر: د یحیی د کورنۍ د تېب د راتولېدلو خبر " تورپیکۍ جانې " یعنی محمد اسلم وطنجار په پښتو او " دیدو " قادر په فارسي ژبه د راډیو افغانستان له لارې خپور کړ. دغه دوه تنه نن د طالبانو د پاچاهۍ په سرمشریزه ډلې کې دي. البته دا د دې لپاره نه دي چې لوی سردار بیرته د واک پر گدی را کښېښوي، بلکه ددې لپاره دي چې د هغه پر اوږو کښېښي او مبارک ارگ بیرته د " خلکو پر کور " را واپوي .

" وطنجار ته یې له دې امله تورپیکۍ ویل چې د هرچا ملگری او وزیر به وو. وطنجار د روسانو له پلوه د بلې کودتا لپاره په پام کې نیول شوی وو. (د څارکښۍ د ځالي لاسوندي/ اسناد لانه جاسوسي، پ. ۱۰۹).

قادر نه خلقی وو او نه پرچمی خو د پیسو په بدل کې یې هر کار ته ملا را ترله. د ښوونځي له پيله به خلکو د " سپي " په نامه پیژانده. ان دا چې د پولند د لوی سفارت په پیر کې د لویدېزې نړۍ له یو شمیر څارکښیزو دالانونو سره یې اړیکه را ټینګه کړې وه. پ. ۹۳).

له ښاغلي حامد او گران هارون او ..... سره څو خبرې

د [څارکښیزې ځالګۍ د لاسوندونو/ اسناد لانه جاسوسي] لیکوال حامد او الف هارون ته په ډیر درنښت غواړم ووايم چې د محمد اسلم وطنجار او عبدالقادر د [شخصي ؟] ژوند په اړه لیکل شوي خبرې سمې نه دي.

کاشکي هغوی پوهېدل چې اوس هغه وخت تیر شوی چې خلک به د سپي، غوايي، خره، گیدر، کاربل "کفتار"، زمري، پړانگ او یادا چې نارینه به د نجونواوښځمنو په نومونوسپک بلل کېدل.

برسیره پر هغې، داسې ښکاري چې د حامد اورېدل شوې خبرې له خپلې سرچینې څخه لوخړنې وي، ځکه :

محمد اسلم وطنجار ته یې د هغه د تنکۍ ځوانۍ په وخت کې د هغه پرتندي د راپریوتلو ښویو وینستانو او نري رغ له امله " تورپیکۍ " ویل. دغه له ټوکو ډکو نوم د هغه د " سیاسي ملگری له نوم او د هر چا له وزیر کېدلو " سره له اړه کوشنی تر او نه لري. که "تورپیکۍ" د وزارت لپاره معیار بلل کېدای نو (له پیغلوتیو او ښځمنو څخه په زرهاوو ځله د بڅښنې په غوښتنې) د افغانستان په مشرتابه کې یو شمیر د پردیو په لاس کښېښول شوي لوړپوړي چارواکي به هم چی نن او پرون وزیران او ملگری ول " تورپیکۍ " بلل کېدای .

وطنجار په ۱۹۴۴ز کال کې د پکتیا د اندرو په زرملي کې سترگې په نړۍ را وغړولې او د ۲۰۰۰ز کال د نوامبر په مېاشت کې د روسیې په اوکرائین کې د سرطان د ناروغۍ له امله مړ سو .

عبدالقادري چې د "ډگروال قادر" په نامه پيژاندل کيږي د افغانستان يو له هغودريو تنو مشرانو څخه دی چې يوازې د درې ورځو لپاره يې واک په لاس کې وو (د ديارلس سوه اووه پينځوسم لمريز کال د غوايي اوومه، اتمه او نهمه / د ۱۹۷۸ز کال د اپريل د مېاشتې ۲۸، ۲۹، ۳۰). نوموړی په هرات کې زيږدلی او اوس د روسيې / په مسکو کې ژوند کوي .

د قادر لنډکې نوم د دوه وو لاملونو له امله په يادونو کې را پاتې دی :

۱. د ديارلس سوه اووه پينځوسم لمريز کال د غوايي د مېاشتې په اوومې / د ۱۹۷۸ز کال د اپريل د مېاشتې په ۲۸ او د سبا ورځې تر نيمايي پورې لاندینی لېکنې په څو څو ځله دده له پلوه ولوستل شوې .

"د افغانستان په تاريخ کې د لومړي ځل لپاره د نادر د کورنۍ د ځواک او پاچاهۍ، ناتار او سورلاسي ته د پای ټکې کښېښودل شو او ټول دولتي ځواک ولس ته ليرېدېلی دی. همدا اوس دولتي ځواک د انقلابي پوځي ډلې په لاس کې دی ."

"د افغانستان د وسله والو ځواکونو د پوځي شورا خبرتيا: د ناتارگر نادر د کورنۍ وروستنی غړی سردار محمد داؤود دغه بې ساری ولس - تاريخ غولونکی او خاين د افغانستان د ولس په پټېښۍ د تل لپاره له منځه ولاړ. لدې وروسته ولسي ځواک تاسو د افغانستان پټمن ولس پورې اړه لري. د انقلاب له لاس ته راوړنو، ددغه ناتارگر او سورلاسي سردار د پلويانو له منځه وړل د افغانستان د هر روڼ اندي وگړي دنده ده ."

۲. د راډيويي گزارشونو د پرله پسې لوستلو او خپرولو په کړس کې د " قادر، شاهپور، مير علي اکبر او ..... " نيول د نورمحمد تره کي او حفيظ الله امين د دولت په وړاندې د کودتا تور .

GRU او KGB

د عبدالقادري د لا پيژندلو لپاره د لاندینی لېکنې لوستنه به بې گټې نه وي :

۱. د افغانستان په وسله وال ځواک کې د خلق او پرچم د ډلو په افسرانو سربيره په شوروي کې يو شمير روزل شوي افسران هم ول چې د محمد داؤود په وړاندې يې په کودتا کې په خپلواکه توگه گډون وکړ او له هغه وروسته کرار کرار له يو له دغو ډلو خلق يا پرچم سره يو ځای شول .

[له سياسي اړخه ؟] د يوې خپلواکې ډلې مشر جنرال عبدالقادري د هوايي ځواکونو د بولندې ډلې مشر وو چې وروسته د خلق د ډلې له پوځي څانگې سره يو ځای شو او د ۱۹۷۸ز کال په کودتا کې يې بنسټيزه ونډه ولوبوله. (

افغانستان په شلمه پيړۍ کې / افغانستان در قرن بيستم"، د بي بي سي د خپرونو ټولگه، ډاکټر ظاهر طنين، ۲۰۰۵ زکال)

۲. امريکايي افغانستان پيژندونکې سلېگ هريسن، گروهن دی چې د ۱۹۷۳زکال او د ۱۹۷۸ز کلونو په کودتا گانو کې ددغو ډلو شتون او ونډې د شوروي د دوه څارکبنيزو څانگو يعنی د " جي آر يو" [د پوځ اطلاعاتي څانگه] او د " کي جي بي" [د شوروي د دولتي ټېکاو' امنيت' سازمان] له کړنو او سياليو سره نېغ په نېغه اړيکه در لودله .

د ۱۹۷۸زکال په کودتا کې تر ټولو مهمه رامنځ ته شوې خبره چې ډير لږ کسان ورڅخه خبر دي په افغانستان کې د کي جي بي د شوروي د جاسوسۍ د مرکزي سازمان او د جي آر يو د شوروي د پوځ د استخباراتو د سازمان ترمنځ کورنۍ سيالۍ دي .

دا ډيره اړينه او مهمه سکالو وه، په ځانگړې توگه کله چې د شوروي د پوځ د استخباراتو د څانگې اړيکه د افغانستان له پوځ سره رابربنډه شوه، حال دا چې کي جي بي نه له پوځيانو سره بلکه د افغانستان په حکومت کې دننه او له غير پوځي گونديانو سره اړيکه درلودله. دغه اړوپيچ دداسې يوې سيالۍ لامل شو چې په پورتنيو ويل شويو مهمو پيښو کې يې بنسټيزه ونډه تر سره کړه :

يو يې د کودتا لامل شو او بل هغه شرايط ول چې په پای کې د افغانستان پر نيواک او په افغانستان کې د شوروي د پوځ په لاسوهنې را وا وښتل. په هغو شپو ورځو کې د شوروي د پوځ استخباراتي سازمان ، د افغانستان په پوځ کې يوازې د يوې ډلې ملا ورو ترله ، يعنی په پوځ کې د خلقي ډلې ملاتړ چې مشري يې حفيظ الله امين کوله او د کي جي بي له څار او خبر پرته يې غوټۍ په پټه مخ په غورږيدا وي .

په حقيقت کې په پوځ کې د کمونيستو افسرانو درې ډلې را منځته شولې. تر ټولو لويه ډله يې د حفيظ الله امين تر مشرۍ لاندې خلقي ډله وه او تر هغه وروسته د مير اکبر خيبر تر مشرۍ لاندې د پرچميانو ډله وه چې د شوروي د پوځ له استخباراتي سازمان سره يې اړيکې درلودلې او جي آر يو په ځانگړې او بيلې توگې د پوځ له نورو افسرانو سره هم اړيکه ټينگه درلودله .

د هوايي ځواکونو د بولندې ډلې مشر جنرال عبدالقادر چې په کودتا کې يې بنسټيزه ونډه درلودله، له همدغو کسانو څخه يو افسر وو. (افغانستان په شلمه پيړۍ کې / افغانستان در قرن بيستم" د بي بي سي د خپرونو ټولگه ، ډاکټر ظاهر طنين، ۲۰۰۵)

۳. خو له هماغو لومړيو څخه پوښتنه دا وه چې کودتا چا وکړه؟ روسانو يا افغانانو؟ له دې خبرې په تيرېدنې چې آيا روسانو په کودتا کې نېغ په نېغه ونډه درلودله يا نه، خو هغه څه چې څرگند دي دا دي چې هغوی د کودتا له تابيا او نقشې څخه خبر ول .

د خلق د پوځي څانگې يو غړی محمد عزيز اکبري په دې اړه داسې وايي: " سيد محمد گلابزوی د غوايي په کودتا کې د چا خبره يو له مهمو څېرو (فيگور) څخه وو او هغه څوک وو چې د چا خبره له امين څخه يې د غوايي د انقلاب امر او لارښوونه تر لاسه کړه او ټولو پوځي سازمانونو ته يې ورسوله، د [ديارلس سوه او اووه پينځوسم لمريز کال] د غوايي د مېاشتې د اوومې پر سهار يې له شورويانو سره اړيکه ونېوله. يعنې د چا خبره هغه بولنده او لارښوونه يې چې له حفيظ الله امين يا د مرکزي کميټې له مشر څخه تر لاسه کړې وه، د شورويانو له غوږونو ور تيره کړه .

خو د کودتا مشر جنرال قادر وايي چې د اپريل په پاڅون کې شورويانو هېڅ لاس نه درلود: " زه په زغرده اعلانوم او په زغرده وایم چې په دې کې شورويانو عملاً هېڅ ونډه نه درلودله. خو له دې څخه نه انکارېږو چې د زده کړو په مهال مو له شورويانو څخه يو څه زده کړي ول او ليدلې مو ول، خو موږ خپله پټېنه او واک درلود، د هېواد لپاره، د هغې هېلې لپاره چې زموږ په زړونو کې وه، زموږ هڅې د ښيرازۍ لپاره وې او له يو بل سره يو ځای شوي وو. دغې سکالو له شورويانو سره هېڅ ډول اړه نه درلودله. (" افغانستان په شلمه پيړۍ کې / افغانستان در قرن بيستم " د بي بي سي د خپرونو ټولگه ، ډاکټر ظاهر طنين، ۲۰۰۵)

۴. د شوروي د پوځي استخباراتو ډلې په داسې حال کې چې سترگې يې راتلونکې ته غړولې، د ۱۹۶۴ز کال د سپتامبر په مېاشت کې روزل شوي افسران را وهڅول او د وسله والو ځواکونو پټ انقلابي سازمان يې را جوړ کړي. " (پر افغانستان د شوروي د يرغل د پردې تر شا حقايق " سليک هريسون، د عبدالجبار ثابت ژباړه/ د لاسوندي اخځ د " افغانستان د وسله والو ځواکونو تاريخ ۱۹۷۷-۱۹۴۷ روسي ليکنه له ۱۵۹ تر ۱۶۹ پاڼو پورې ، مسکو لويديزې خپرونې ۱۹۸۵ز کال)

۵. د افغانستان د خلق د ډيموکراتيک گوند تر څنگ د (ډگروال عبدالقادر) تر مشرۍ لاندې د افغانستان د کمونيستانو د مورچل تر نامه لاندې يو پټ تر ځمکې لاندې سازمان رامنځ ته شو. دغه سازمان د پوځ له افسرانو سره په کار کولو کې بنسټيزه ونډه درلودله. د افغانستان د کمونيستانو د مورچل غړو د افغانستان د پاچا د واک په را نسکورولو کې هم پخه ونډه لوبولې وه. " په افغانستان کې توپان / طوفان در افغانستان " الکساندر لياخوفسکي ، د عزيز آريانفر ژباړه)

۶. د غوايي له پيښې وروسته مې يوه ورځ له عبدالقادر چې د قادرخان په نامه پيژندل کېده وپوښتل، ولې دې له مورڅخه مخ واړاوه؟ را ته يې وويل که رښتيا را باندې وايې د کودتا د مشر د ناپامۍ له امله. و مې ويل ، ته څه وايې؟ ويې ويل، رښتيا درته وایم. بيا يې خپلو خبرو ته دوام ورکړ او ويې ويل: څنگه چې خبر يې زه د ملگرو په دويمه کړۍ کې وم او وروسته له دې چې د هوايي ځواک د بولندوی په توگه وگومارل شوم نو د مشر [داؤود خان] لېدلو ته ورتلم او د هغه په اجازې مې په اونۍ کې يوځل د قوماندانۍ د چارو د پرمختلنگ اجازه ورڅخه اخيستله. پرته له دې چې پوه سم او يا دې څه را ته ووايي ، دورځې په تيريدا د هغه خبرې راسره په سرښت کمېدلې

تر هغو چې يوه ورځ د امراضط راغی او ويې ويل: ډگر جنرال موسی خان راغلی او غواړي له تاسو سره په يوازېتوب کې غونډه ولري. له دروازې د باندې د هغه هر کلي ته ورغلم او کله چې له هغه سره مخامخ او په يوازېتوب کې شوم د لارښود فرمان يې راته راکړ. په هغه فرمان کې پرته له دې چې څه ويل شوي وي ليکل شوي ول، " ډگر جنرال موسی خان مې د هوايي ځواکونو د بولندوی په توگه وټاکه. " هغه ته مې د نوې دندې مبارکې وويله او د کار له خونې را ووتلم. زما دهيلې برخلاف گورم چې څو تنه نا پيژنده ضابطان د خونې د دروازې تر شا پېره کوي. آیا د پاچا پلويانو کودتا کړې او د موسې د گومارلو فرمان جعلي دی؟ ځکه چې موسی خان د پاچا پلکوی وو. (" د لومړني جمهوريت بنسټ ايښوونه او نړونه / تاسيس و تخريب جمهوريت"، ډاکټر محمد حسن شرق).

۷. له لويديز سره د داؤود خان د لوبو برخلاف، د شوروي کمونيست گوند د هندوستان د کمونيست گوند او د پاکستان د نیشنل پارټۍ له لارې هڅه کوله چې د داؤود خان د را نسکورولو لپاره د لومړني گام په توگه د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند ډلې له يو بل سره يو ځای کړي. (" په افغانستان کې توپان" / طوفان در افغانستان" الکساندر لياخوفسکي، د عزيز آريانفر ژباړه)

۸. " ډگروال مدهوسميران چې په هاغه وخت کې په کابل کې د هند د سفارت پوځي اشته وو او د پوځ له افسرانو سره يې پراخه اړيکې درلودلې، ماته وويل چې قادر د شوروي د

استخباراتو سازمان د امين له پلانه خبر کړی وو، خو په کودتا کې د گډون لارښوونه يې نه وه تر لاسه کړې .

سميران وايي: قادر اړ وو چې د شوروي سلاکارانو د موافقې ترلاسه کولو پورې په کودتا

کې خپل گډون يې شاته غورځولای وای. شوروي سلاکارانو بايد له کودتا څخه مخکې په لنډ وخت کې پريکړه کړې وای. خو له ماسکوه يې په موقع لارښوونه تر لاسه کړه چې په کودتا کې مرسته وکړي. ("پ. ۵۱) " پرافغانستان دشوروي د يرغل د پردې تر شا حقايق، " سليگ هرسيون، د عبدالجبار ثابت ژباړه)

۹. جگړن محمد رفيع د څلورم زغره وال ځواک رئيس ارکان (وروسته ستر جنرال، د دفاع وزير او د ولسمشر مرستيال) چې د کودتا په لړ کې يې د گډونوالو ځواکونو مرکزي بولنده په غاړه درلودله په خپلو خپرو شويو يادښتونو کې يې د څلورم زغره وال ځواک د يوه شوروي ډگروال په اړه ليکلي چې نوموړي ډگروال وروسته له تلفوني اړيکې ما ته وويل: ما بولنده او لارښوونه تر لاسه کړې چې که پاڅون ماتې وخوړله نو يوځای به ووژل شو .

کور ودانی

پورته په ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ شمېرو کې په نښه يوي پاراگرافونه د " فقير محمد ودان" له لېکنې را اخيستل شوې د لېکنې نوم " په تاريخ کې رسوا شوي اوبنې تنستونکي د بې گټو هڅو په ترڅ کې غلچکي تيريري/ شترزد رسواي تاريخ با تلاش بيهوده خم خم رفتن" دی .

د " تاريخ كې رسوا شوي اوبن تښتوونكي...." بشپړه لېكنه په لاندې پته لوستلاى شى .

www.payamewatan.com/Article-4/f.wadan030708.htm

په راتلونكو څپركيو به تاسو لاندني ټكي ولولى :

۱. له امام الدين سره ځانگړې مرکه

۲. د ديارلس سوه او اووه پينځوسم لمريز كال د غوايي د مېاشتې له اوومې مخكې هم د محمد داؤود د وژنې تابياوې نېول شوې وې. د كومو كسانو د پښو د پلو خاپ په دغې تابيا كې ښكاري.

ددغې لېكنې پاړسي بڼه د كابل ناټه له چلوونكي ښاغلي ايشورداس څخه په مننې لوستلاى شى .

لسمه برخه

دا څه ډول امر دی چې ماته یې راکوی؟

فرهاد لیبب د " پرافغانستان د روس د تیري په اړه څو ماتې کرښې / چند سطر شکسته در باره تجاوز روس در افغانستان " د کتاب (دلیتو چاپ نوی ډیلی/هند، ۱۹۸۱زکال) په ۶۹، ۷۰ او ۷۱ پاڼوکې لیکلي دي :

"د افغانستان د خلق د ډیموکراتیک گوند د سرمشرۍ ډله (له حفیظ الله امین پرته) ټوله په زندان کې او نیاو " محکمې " ته سترگې لاره وه او د دیارلس سوه اووه پینځوسم لمړېز کال د غوايي د مېاشتې په اوومې [د ۱۹۷۸زکال د اپریل ۲۸] داؤود خان د وزیرانو غونډه را وبلله چې د روانو سکالو په تړاو اړینې پرېکړې وکړي .

د روانې غونډې په ترڅ کې د غرمې د یو لسو بجو په شا و خوا کې د شوبلې لومړني مردکي د ولسمشرۍ ماڼۍ را و لړخوله. داؤود خان په لومړۍ شېبه کې پوه شو؛ ځکه چې د غوايي د مېاشتې د سهار له پېله یې د څارگرې یا استخباراتي ادارې له لارې [د افغانستان د خلق ډیموکراتیک] گوند دغړو له پلوه د قواي مرکزدملي خوځښتونوپه اړه گزارشونه اورېدلي ول. له همدې امله امر یې ورکړ چې دوه موټره دې ورته په بېرته برابر کړي .

کله چې موټرونه راوړسیدل یو یې د کورنۍ د غړو د راوړلو لپاره چې له ارگه دباندې په ښوونځیو کې ول ولېږه او په پام کې یې ول چې په دویم موټر کې قوای مرکز ته ولاړ شي او د هغه ځای نیغ په نېغه بولنده په لاس کې را واخلي . د دوه اړخیزه اوږپه را تودېدا او د ولسمشر له پریکړې سره جوخت چې له ارگه درا وتلو په وخت کې وو د هغه ناوې او لمسیان ترې راتاو او په چیغو او بوغارو یې وویل: " بابا مور یوازې مه پرېږده. " کله چې ولسمشر د خپلې کورنۍ د غړو بوغارې او زارۍ ولېدلې نو له خپلې پریکړې څخه لاس پر سر شو .

د دوه اړخیزه اور لړۍ شېبه پر شېبه را ډېرېدلې. د مخابراتو او راډیو دستگاوي د روس پلویو پوځي گوندي غړو لاس ته ورغلي او له ارگ سره د ټول چاپیریال اړیکه پریک شوه او یا یې څار د گوند د غړو لاس ته ورپریوت .

پرارگ له یرغل څخه یو یا دوساعته نه ول تیرشوي چې د ولسمشر د کورنۍ غړي تر هغه را تاو شول او وړاندې یې وکړ چې خپل ځانونه دې (ارگ ته نیږدې) د فرانسی سفارت ته وسپاري. هغوی گومان کاوه چې ښایي په دې توگه به ځانونه له پینې څخه روغ رمټ راوباسي .

دغه وړاندې پر داوود خان چې ټول ژوند یې په سرلوړۍ او پرتم تیر کړی وو د یوه ډیر دروند گوزار په توگه را پریوت او خورا زیات پرغزناک او په قهر شو او په داسې حال کې چې غاښونه یې یو پر بل ټینگ نیولي ول هغوی ته یې په چیچلي غږ ځواب ورکړ: " نه تسلیمېرم ."

د ورځې رڼا خپل ځای کرار کرار د تور ماښام خړې تیارې ته ورسپاره. د الوتکوبمباریو سور قیامت جوړ کړی وو ځکه د روس لارویانو هڅه کوله چې د شپې د تیارې له رسېدنې مخکې د داوود خان او د هغه د دولت د کار لمنه ور ټوله کړي .

د شوروي د څارگرې ادارې پټ پولیس په دې بریالي شوي ول چې په افغانستان کې په ټولو پوځي لښکرکوټونو، د دولت په څارگرو څانگو او د دولت په بنسټیزو برخو کې خپل غړي ځای پرځای کړي. د ولسمشرې ماڼۍ په ځانگړې توگه د ولسمشرۍ د ماڼۍ د ساتونکي ځواک لېکې هم له دغې دروهې " دسیسې " څخه خوندي پاتې نه شوې. د زباد لپاره کولای شو د لاندینیو کسانو نومونه راواخلو :

1) عبدالحق علمي د گارد کشف او استخباراتو آمر

2) عزیز حساس د گارد د تشریفاتو د ټولي بولندوی

3) سید جانخان جگړن د گارد د اوپراسیون مرستیال

4) لمړی بریدمن جمعه خان هراتی د گارد مخابراتي مرستیال

5) آقا محمد خان قندهاری د گارد د مخابراتي امر

6) اسدالله پیمان (امام الدین دغه نوم د "ارتباطي غړي" په توگه یاد اوځي).

د کودتا په ترڅ کې نوموړو کسانو د ارگ د مخابراتو د ځانگړو په فلج کولو او له بهر سره د اړیکو د پریکولو او بل لوري ته د ولسمشرۍ د ماڼۍ په اړه د حساسو ځایونو او ټیکود گزارش په ورکولو سره بېرته په خپلو وسلو او له را پورته شوې گډوډې څخه په گټې اخیستنې د داؤد خان تر ټولو زړور بولندویانو او افسران د شپې په تیاره کې د شا له پلوه تر اور لاندې ونیول او هغوی یې په شهادت ورسول .

دلته کولای شو د داؤد خان د زامنو له وژل کېدلو څخه د خالد نوم را واخلو. کله چې هغه د نېمې شپې په ترڅ کې غوښتل د گلخانې له ماڼۍ څخه را ووځي، له یوه ناڅرگنده ځایه پرې ډزې کېږي او نوموړی په شهادت رسېږي. په همدې توگه د داؤد پاتې ټول جنګیالي د روس د همدغوځای پرځای کړل شويو چوپړمارو او مزدورانو په لاس یو په بل پسې یو په یو په ارگ کې دننه ووژل شول .

کله چې پرناورین ځپلي کابل خونړی سورکی شفق را وغوړېد او پرارگ د الوتکو ډله ییزو یرغلونو زور واخیست ، د گارد سرتیرو او بولندویانو د داؤد خان د ځانگړې لارښوونې پر بنسټ چې کار یې له کاره تیرشوی بللی وو د سپینو بیرغونو په را پورته کولو خپله تسلیمي اعلان کړه .

د داؤد د ولسمشرۍ د ماڼۍ د گارد د آپراسیون امر جگتورن فضل الرحمن تاجیارپه ناروې کې خپرېدونکې د " مجاهدولس" په جریدې [گڼه؟/ورځ؟/مېاشت؟/کال؟] کې د گارد تسلیمي سکالو داسې راغبرگه کړې ده :

"کله چې د وروستي ځل لپاره د گلخانې ماڼۍ ته ورغلم او غوښتل مې د گارد له بولندوی صاحب جان څخه لارښوونه تر لاسه کړم، ناڅاپه مې ولسمشرصاحب ولېد. په همدغه ترڅ کې د مالیې وزیر زما څنگ ته راغی او مالومات یې وغوښتل. هغه ته مې وویل: "اکر بکر د تیر وخت په شان دی".

ولسمشرصاحب (سردار محمد داؤد) ماته را نیږدې شو او دا سې یې وویل: "زویه! ځوان یې، ولاړ سه، ځان دې وسپاره. ما خپله پریکړه کړې ده. په همدغې شپې کې صاحب جان (د گارد بولندوی) هم راته وویل: "ولسمشر صاحب خپله پریکړه کړې ده. ولاړ سی لښکرکوټ له وسلو تش کړئ او خپل ځانونه وسپارئ".

"ومې ويل دا څه ډول امر دی چې ماته يې راکوئ." د گارد بولندوی صاحب جان وويل: "په خپله د ښاغلي ولسمشر ځانگړې لارښوونه ده. ولاړ سي او تر سره يې کړئ".

د پوځي درناوی له ترسره کولو وروسته د گلخانې له ماڼۍ راووتلم. د غوايي د مېاشتې د اتمې نېټې د شنه سهار په شاوخوا کې [د ۱۹۷۸ز کال د اپريل د مېاشتې ۲۹] د گارد قطعه مې د [ټول سي] ډگر ته راوبلله او سرتيرو ته مې د ولسمشر لارښوونه اعلان کړه.

په هغو شېبو کې چې الوتکو د ولسمشرۍ ماڼۍ په ټينگه بمباردوله او د خواجه رواش د پوځي هوايي ډگر چورلکو داؤد خان ته د تسلېمېدلو اخطارونه ورکول د گارد د تسليمۍ د پريکړې په ترڅ کې داؤد خان د روس د لارروي گوند د ارتباطي غړي له لارې د گوند له غړو سره اړيکه ټينگه کړله او له قادر او اسلم وطنجار سره يې د لېدلو غوښتنه وکړه. ښايي نوموړي غوښتل هغوی ته کوم راز ووايي، ښايي بله پريکړه يې درلودله؛ خو د شوروي د سفارت د پټو پوليسو غړيو هغه ته دا شېبه په لاس ور نه کړه.

وژلی مې دی، خو نه مې دی وژلی....

(پرافغانستان د روس د تيري په اړه د څو ماتو کرښو/چند سطر شکسته در باره تجاوز روس در افغانستان) د کتاب لېکوال فرهاد لېبې د ۲۰۰۸ ز کال د اگست پر اتلسمې ومنله او لاندينيو پوښتنو ته يې ځواب ورکړ:

سياه سنگ: مير محمد صديق فرهنگ په (افغانستان په وروستيو پينځو پيړيو کې/افغانستان در پنج قرن اخير) کې په ۸۶۷ پاڼه کې ليکلي دي: ف. لېبې د شوبلې د بولندوی امام الدين له خولې د پيښې لړۍ داسې وايي چې نوموړي د پوځ د څلورسوه بستريز روغتون په خونه کې خپلو دوستانو ته ويلې وه "....."

له پورتنې پاراگرافه سمه خبره نه راڅرگنديږي چې امام الدين د محمد داؤد او د هغوی د کورنۍ د وژلو څرنگوالي ستاسو تر مخه خپلو دوستانو ته په څه ډول ويلي او يا د هغه له دوستانو څخه کوم يو تاسو ته په څه ډول ويلي دي. آيا کولای شئ له همدغه ځايه يې راپيل کړئ؟

لېبې: د ديارلس سوه اووه پنځوسم لمريز کال د غوايي د مېاشتې په ديارلسمه د چارشنبې يا پنجشنبې په ورځ [د ۱۹۷۸ز کال د مې د مېاشتې په څلورمې] د يوه کار د ترسره کولو لپاره د پوځ د څلور سوه بستريز روغتون په لور وخوځېدم. د روغتون په دالان کې له خپل يوه دوست سره چې د طب ډاکټر دی مخامخ شوم. هغه له سترې مه سي او روغېر وروسته د خپلو نورو خبرو په ترڅ کې يې راته وويل: "راځه چې درته دوه "مهم" کسان در وښييم. ښايي ددغو دواړو لېدنه ستا په درد ولگيږي. هغوی همدلته بسترشوي دي.

سياه سنگ: په هغو شپوورځو کې تا سو چيرې او څه کار کاوه؟

لبیب: په هوایي ځواکونو کې د " هوایي " مجلې د چاپ پازوال او د تخنیکي اکمالاتو ښوونه او تدریس مې کاوه. د پیلوټې رشته مې په پخواني شوروي اتحاد کې زده کړې ده .

سیاه سنگ: هغه " دوه مهمه کسان " څوک ول؟

لبیب: لومړی یې خان عبدالغفار خان او دویم یې امام الدین وو .

سیاه سنگ: کولای شی له امام الدین سره د کتنې په اړه خپل د سترگو لیدلی حال وواياست؟

لبیب: امام الدین مې له پخوا وختونو پیژانده. که څه هم هغه له ما دوه دورې مخکې وو خو یو وخت مو په یوه کورس کې درس لوست او ټولگيوال وو. کله چې خونې ته ورننوتلم ومې لېدل چې دواړه اوږې او د ښي لاس مټ یې په پلاستر کې را تا شوې وې .

امام الدین د بستر پرمخ اوږد غځېدلی وو. ډیر کسان د هغه پوښتنې ته راتلل. له هغې ډلې څخه څو تنو کسانو د داؤود د وژنې د څرنگوالي په اړه پوښتنې کولې. هغه داسې وویل :

زما زغروه واله شوبله د ولسمشرۍ د ماڼۍ د دروازې مخته د تیاری په حال کې ولاړه وه. د غوايي د مېاشتي د اتمې نېټې په سهار [د ۱۹۷۸ز کال د اپریل د ۲۹] د گارد قطعاتو د سپین بیرغ په پورته کولو خپله تسلیمي اعلان کړه. په همدغې شېبې کې ماته امر وشو چې داؤود ونیسم .

داؤود خان لا مخکې له مور سره اړیکه تېنګه کړې وه او غوښتې یې ول چې د کودتا له مشرانو سره خبرې وکړي. [د افغانستان د خلق ډیموکراتېک گوند] مرکزي کمېټې د هغه غوښتنه منلې وه. هغوی غوښتل قادر او اسلم وطنجار داؤود ته د لېدلو لپاره ورولیږي .

له همدې سره جوخت یو ځل بیا راته امر وشو چې داؤود خان ونیسم. د زغره والې شوبلې له چلوونکو او صاحبمنصبانو څخه مې ولېدل چې څوک ارگ ته د ننوتلو زړه نه ښه کوي. لنډه دا چې ما یو چلوونکی پیژانده او هغه چمتو شو چې زما زغروه واله شوبله ارگ ته دننه بوزي. نور څلورتنه پوځیانه هم را سره هملازي شول .

کله چې ارگ ته ننوتلو، تر دغې شېبې پورې هم د مردکیو د اور خال خال ډزې اورېدل کېدلې. په ارگ کې لومړني سپري چې له مور سره ولېدل گل آقا وو. نوموړي مور هغې خونې ته بوتللو چې داؤود خان پکې وو .

سیاه سنگ: د " په درو ورستیو لسيزو کې پوځ او سیاست/ اردو و سیاست در سه دهه اخير " کتاب په ۱۴۲ مه پاڼه کې چې (سترجنرال محمد نبي عظیمي) لیکلی دي هم د گارد د اپراسيون د آمر گل آقا نوم اخیستل شوی. آیا دی هماغه " گل آقا " دي؟

لبېب: د " گل آقا" اصلي نوم آقا محمد دی. امام الدين په برلاس د هغه نوم " گل آقا" واخيست او ويې ويل: زه پوهېدم چې نوموړی [آقا محمد] زموږ له کسانو څخه دی. کله چې د گل آقا [آقا محمد] په ملتيا له خپلو بدرگه کسانو سره د گلخانې ماڼۍ ته ننوتم ومې لېدل چې داؤود خان له لسو تنو کسانو د خپلې کورنۍ له غړو او ملگرو سره (له بنځمنو پرته) وسله په لاس موږ ته سترگې په لارولارې دی. له ځان سره مې وويل چې ژوندي پاتې کېدل مې ناشوني دي .

په دغې شېبې کې گل آقا [آقا محمد] داؤود خان ته پوځي سلام وکړ او ويې ويل: د کودتا کسان غواړي له تاسو سره وگوري. داؤود خان د ټولو مخ ته ولاړ وو. ما هم له هغه وروسته پوځي سلام وکړ او په لوړ غږ مې وويل: " د خلق د ډيموکراتېک گوند د مرکزي کميټې په امر خپله وسله پرځمکه کنسپردئ او تسليم سئ ".

زما له خولې زما وروستۍ کلمه نه وه راوتلې چې د داؤود له زامنو څخه يو تن په بېرته د شاتينۍ دروازې په لور وخوځېد. څو چې هغه ته گواښنه وکړم چې له خپله ځايه دې ونه خوځېږي، داؤود خان په داسې حال کې چې دا غونډله " جمله" يې ويله: روس او د روس مزدورانو ته نه تسليمېږم" زما پر لور يې اور بل کړ. په پای کې درې مردکي يويې زما زړه ته تيرېدې او دوه نور يې زما پر مټ او اوږه ولگېدل .

ما د يوه جناحي اور په کولو ټول تر ضربې لاندې ونېول او ورسته له هغه له هوبښه ووتم. کله چې سترگې مې خلاصې کړې، په روغتون کې وم .

سياه سنگ: جناحي اور څه دی؟

لبېب: د ضربې په ډول پرله پسې او پرته له ځنډه اور چې له يوه گوټه د يوې نېم دايرې په ريوڼوالي تر سره کېږي . سياه سنگ: هغو خبرو ته په کتنې چې تاسو د امام الدين له خولې اورېدلې کولای شئ ووايست چې نوموړي د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ په وژنې کې څه ونډه لوبولې ده؟

لبېب: امام الدين نه يوازې ماته بلکه په څو څو ځله يې په څوځايينو کې د ډيرو کسانو تر مخې د محمد داؤود او د هغه د کورنې د وژلو پرې هم نيغ په نيغه او هم په غير مستقيم ډول په ځان پورې تړلې ده. خو که په ورين او ساړه تندي او په بې پرې ډول خپله اند توگه او نظر ووايم گومان کوم امام الدين چې پرون د داؤود خان او د هغه د کورنۍ د وژلو پرې او تور يې په غاړه را اخيست نن له دغه په بر لاس جوړ شوي تور او پرې څخه په ټينگه پښېمانه دی .

سياه سنگ: ستاسو له انده، محمد داؤود او کورنۍ يې د امام الدين په لاس وژل شوې؟ آيا همدا جاج اخيستنه سمه ده؟

لېبېب: د غوايي د کودتا مخکښو مشرانو ته د داؤد خان وژنه د افغانستان په سياسي تاريخ کې تر ټولو پياوړې بريالۍ گام بلل کېده. دغه نه بڅبونکي جنايت په بېرته او د سترگو په رپ کې تر سره شو او د چا په وينا د دغسې "د سرو زرو" د بخت پچه د کماندو د بولندوي امام الدين په نامه چې د داؤد خان د برخلېک د ټاکلو لپاره د ولسمشرۍ مانۍ ته ننوتلې وو، را وختله .

امام الدين د ټپي کماندو د بولندوي په ونډه کې چې نابېرته د مرگ له لومې ژوندۍ راوتلی وو او د خپلې ورسپارل شوې خونړۍ دندې په وروستيو شېبو کې يې د داؤد مرگ په خپلو سترگو ولېد، گومان کوم نوموړی د يوې له هوبښيارې ډکې محاسبې په شميرنې دې پايلې ته ورسيد چې: که په خپل ټپ او مټ د ولسمشر د مردکو نښو ته نغوته وکړم او ووايم چې گڼې ما سردار داؤد په خپلو لاسونو وژلی دی نو څو چې ژوندۍ يم د گوند اتل او د دولت د سترگو تور به اوسم .

ټول پوهيږي او ټول په ياد لري چې د کودتا په لومړيو شپو ورځو کې د چا وينا د امام الدين د بخت غوتۍ وغورېدلې، ځکه هغه پر خپل ځان د دغسې يوه ستر او له خطر ډک تور په منلو په رښتيا وکولای شول هغه دريځ او څوکۍ چې ده په خپلې ککرې کې په پام کې نيولي ول ورسپري. اوس چې پخوانی "انقلابي" شور، زور او خروښ له خوتېدلو پاتې دی او د بشري حقونو د نقض کوونکو په ځانگړې توگه دهغو کسانو نيونه چې وژنې يې کړې دي او د قانوني څار خبره راپورته شوې او د نړيوالو پوليسو او د نړيوالو حقونو د بنسټونو له پلوه د هغوی د محاکمې خبره رامنځ ته شوې امام الدين په ډيرې پښېمانۍ وايي: ما داؤد خان او د هغه کورنۍ نه ده وژلې .

زما په اند امام الدين اوس رښتيا وايي : څنگه به شوني وي چې يو څوک دې په اوږو او مټ او هغه هم له نيردې واټنه ټپي شي بيا دې کلاشنکوف ماشيندار را واخلي ، په ځير نښه دې ونيسي او جناحي اور دې تر سره کړي؟

البته يو بل ټکی د پام او سپړلو وړ دی: د امام الدين د وينا پر بنسټ، په لومړيو کې څوک نه حاضرېدل چې له ده سره دې ارگ ته ننوځي. له هغه وروسته د پينځو تنو په گډون ارگ ته ننوځي، د زغروه والې شوبلې چلوونکي څوک ول، له کوم ځايه راغلل چې دده په لارښوونې ارگ ته ور ننوتل او ان د داؤد خان د څو مېاشتنې لسې له وژلو څخه يې هم ډه ډه ونه کړه؟

00

په راتلونکو گڼو کې به لاندینې سکالو ولولۍ :

۱. د فرهاد لېبېب د يادښت لېکونو د لړۍ راسپړل

۲. د نجيب الله داوري څو خبرې

۳. آیا د غوايي د اوومې په کودتا کې شوروي اتحاد لاس درلود؟ (محمد نبي عظيمي)

۴. یش، د دیارلس سوه او اووه پینځوسم لمريز کال د غوايي د مېاشتې له اوومې مخکې د محمد داؤود د وژلو لپاره نقشې کښلې وې. د کومو کسانو د پښو او لاسونو د خاپ نښې په دغې نقشې کې لېدل کېږي.

يولسمه برخه

"خو ماتو کرښو ته ... " بيا کتنه

"په افغانستان کې د روس د تيريو په اړه د څوماتو کرښو/ چند سطر شکسته دربارہ تجاوز روس در افغانستان" د کتاب لېکوال فرهاد لېبېب (د ليتو چاپ، نوی ډیلی/ هند ۱۹۸۱زکال) پر خپلو پخوانيو په لاس لېکل شويو يادښتونو د نويو يادښتونو د زياتونې لارې غواړي له سره کتنه وکړي او نوموړی د خپلو مخکښو خبرو په لړ کې زياتوي چې :

دغوايي د کودتا پيلامې

کله چې روسان ډاډه شول چې نور له داؤد خان په خپله گټه، نه شي کولای گټه پورته کړي، او پوه شول چې نوموړی د هغوی د گټو په وړاندې خنډ گرځېدلی نو د هغه او د هغه د دولت د را پرځولو لپاره لاس په کار کېږي .

له ټولو لومړی، روسانو د خلق او پرچم ډلو ته چې په چلیزه او تاکتیکی ډول یې په جلا توګه فعالیت درلود د " یو والي" فرمان ورکړ. دغه دستور د دیارلس سوه او شپږ پینځوسم کال د چنگاښ (۱۹۷۷ز کال جولای) په مېاشت کې پلی شو او په پای کې دولتي ضد خوځښتونه را و کتېدل .

په لومړي سر کې د کې جي بي د دوه وو کارنده "فعالو" څارګرو، حفیظ الله امین او اسدالله سروري تر مشرۍ لاندې ، په روس پورې تړلو کسانو غوښتل په پوځي او ملکي څانګو کې د خپلو له ګواښه ډکو او ویروونکو کړو وړو له لارې د داؤود له غوږونو ور تیره کړي چې له راخپلې شوې کړنلارې څخه لاس په سر شي. د بیلګې په توګه کولای شو د پلان د وزیر علي احمد خرم له وژنې نوم واخلو چې په خپل کاري دفتر کې د جاپان له یوه سوداګریز پلاوي سره د یوه تړون د لاسلیک کولو پر مهال ووژل شو .

د خرم وژونکی مرجان د [افغانستان د خلق ډیموکراتیک ګوند] د پرچم د ډلې غړی وو او نوموړی له نیول کېدلو او منلو وروسته په ټولنیزو رسنیو کې د " اخواني" په نوم پیژندل کېږي .

مرجان له اخوان [المسلمین] سره د اړیکو نه درلودل د څرخي پله د زندان د دویم بلاک د لومړي پور د " کوټه قفلپو" په برخه کې داسې رابربند کړل: " له اخوان سره زما له اړیکو پرته ، نور هر هغه څه مو چې د راډیوګانو له لارې اوریدلی او په ورځپاڼو کې مو لوستلي، سم دي ."

غني خان مشرقیوال د کابل د دهمزنگ د زندان بولندوی او د پلټنو د پلاوي غړي چې د څرخي پله په زندان کې زما (فرهاد لیبب) د خونې ترڅنګ بندي وو، د مرجان د پرچمي توب خبره ومنله. د هغه تر څنګ د دیارلس سوه او اته پینځوسم کال د مرغومي د مېاشتې د شپاړلسمې (۱۹۸۰ز د جنوري ۶) نېټې له " عمومي بڅښنې" یوه اونۍ مخکې د مرجان ژوندی پاتې کېدل او د ببرک له پلوه له نورو پرچمیانو سره یو ځای د هغه خوشې کېدل په خپله د مرجان د سیاسي اړیکو درلودل په پرېکنده ډول روښانه کوي .

برسیره پر هغې، د زرګونو هڅاندو ، پوهو او هېواد پالو انسانانو وژنه چې نه یې کوم جرم کړی وو او نه ورڅخه ان یوه پاڼه پلټنه شوې وه ، یوازې د پلانی او پلانی سیاسي اړیکې په پلمې ووژل شول، او له ټولو بد تره د دیارلس سوه او اته پینځوسم کال د غبرګولي د مېاشتې پراتمې او یولسمې (۱۹۸۰ د مې د مېاشتې ۲۸ او ۳۱) د څرخي پله د زندان په انګر کې دویم بلاک ته مخامخ د سیاسي بندیانو ډله ییزه وژنه چې یو شمیر یې د خپل ټاکلي بند موده تیره کړې وه لکه ښاغلی " فصیح" د بامیان له یکاوونګ څخه، نورې بیلګې دي .

باید ووايو چې د داؤود د پرځېدنې په لومړیو شپو ورځو کې روسانو د خپلو بومي چوپړمارو تالي څټو له لارې د اکر وکر " حالت" د بې ثباته کولو لپاره د ولس په منځ کې په ترهګرۍ ، سړي تښتونو او ویرې اچونې لاس پورې کړ او په دغه کار کې څه ناڅه بریالي ول .

په پوځ کې د پام وړ بدلونونه

د غوايي له کودتا [۱۹۷۸ز کال اپریل] مخکې د پوځ په لوړو پوړیو کې بدلونونه رامنځته شول. دغه سکالو له یوې خوا د کودتا په څیر ټاکل شوې تابیا او د طرحې څرگندونه کوي او له بلې خوا د پوځ په زړه کې د روسانو لاس لرلو ته برېښه نغوته کوي .

د غوايي له کودتا [۱۹۷۸ ز کال اپریل] پوره یوه مېاشت مخکې ډگروال عبدالقادر پیلوټ [وروسته د کودتا د رژیم د دفاع وزیر] چې د اوږدې مودې لپاره کورناستی وو، د پوځي مسلخ له امریت څخه د هوايي او مدافعه هوايي ځواک د رئیس ارکان په توګه وټاکل شو. له هغه وروسته د بگرام د ګارنیزون بولندوی ، خدای پاله او د داؤود پکوی ډگروال محمد رحیم نورستاني پیلوټ له کاره ګوښه او پر ځای یې په روسانو پوری تړلی د مشرقي یو ډگروال غلام سخي وټاکل شو .

همدارنګه له کودتا لس ورځې مخکې ، د څلورم زغره وال ځواک بولندوی سرور نورستاني د هغه د ماندینې د درملنې لپاره روسیې ته ولیږل شو. (د ظاهر/ داؤود د دور د مصوونیت ملي رئیس جنرال اسماعیل خان)، د دغو کړنو لیکوال (فهاد لیبب) ته داسې وویل : "له دې چې د روس له څارگرې څانګې سره پر سرور نورستاني د اړیکو د لرلو شک راپارېدلی وو، نو ځکه نوموړی د دولت له پلوه د هغه د ماندینې د درملنې لپاره شوروي اتحاد ته ولیږل شو ."

د پوځي ځواک له لوړ درېځ څخه د سرور نورستاني لیرې کول او د هغه په کالخوايي " کفالت" د پرچمي محمد رفیع ټاکنه هغه هم له کودتا څو ورځې مخکې، او مزار شریف ته د معمولي کارونو د تر سره کولو لپاره د اتمې فرقې د بولندوی جنرال شیر محمد خان لیرل ، په څرګنده د داؤود د رژیم د راپرځولو لپاره له مخکې ټاکل شویو تابیاوو او تیاریو ته نغوته کوي .

البته د کودتا د بريالي کېدلو لپاره د پوځ په اډانه کې نور خوځښتونه په پام کې نیول شوي ول. د بیلګې په توګه، د څرخي پله د تخنیکي خدماتو په څانګه کې د اردو د بیارغولو یا ترمیمخانې مشر، یو ګڼ شمیر شوبلې او نقلیه وسایط په دې پلمې تر " رغښت / ترمیم" لاندې ونیولي چې ګڼې هغوی بیا رغښت ته اړتیا لري او له کودتا څخه لږ موده مخکې یې ترمیمخانه د جنګي توکو په پیاوړي لښکرکوټ اړولې وه. دغه مرکز په کودتا کې د یوې کارندې او فعالې قطعې په توګه خپله ونډه ولوبوله .

د غوايي له کودتا مخکې د بگرام په هوايي ډګر کې دوولس تنو روسي پیلوټانو د " الوتنو د ښوونکو په توګه " کار کاوه. داؤود په پام کې درلودل چې هغوی کرار کرار له پوځي قطعو څخه لیرې کړي. خو له کودتا څو ورځې مخکې

نور دوولس تنه روسي پيلوټان " د نويو ښوونکو" تر نامه لاندې چې د پخوانيو " ښوونکو" پرځای ، ځای پرځای کېدل، له روسيې څخه د بگرام هوايي ډگر ته را ورسېدل. په دې توگه د کودتا په ورځ څلورويشت تنه روسي پيلوټان د چارو د تر سره کولو لپاره چمتو ول .

د هغو ناسمو گنگوسو برخلاف چې گڼې له تاشکنده روسي الوتکې را والوتلې او کودتا يې بريالۍ کړه، د [۱۹۷۸ د اپريل د ۲۸] د شپې له دوو بجوڅخه ترسهارني سباوون پورې چې کودتاجيان له ماتې سره مخامخ ول، په بگرام کې همدغو ميشتو پيلوټانو ارگ او د قواي مرکز پوځي قطعې بمبارد کړې. په بله وينا، روسي پيلوټانو له افغانستانه دننه د محمد داؤود د حکومت اړونده الوتکې په کار واچولې او خپل تالي څټي يې د واکمنۍ پرگدۍ کښېنول .

د غوايي د کودتا پيل

داؤود خان د مالي وړتيا د ترلاسه کولو او د خپلو تابياوو او نقشو د سرته رسولو لپاره له لويديځو هېوادونو څخه په کتنې بوخت او د ولسي ملي شخصيتونو او د چارو د مشرانو له پلوه ورته تود هرکلی وويل شو. څو اونۍ وروسته د ناپييلو هېوادونو غونډه په کابل کې جوړېدل. دغې سکالو روسان خورا زيات لا لهنده کړل، ځکه که دغه غونډه په کابل کې جوړه شوې وای نو داؤود د ناپييلتوب د غورځنگ د مشر په توگه ټاکل کېده او له منځه وړل يې ناشوني کېدل .

څرنگه چې وويل شول ، روسانو د دولت پر هرې څانگې د خپلو اغيزو سيوري غوړولي ول او د هغوی تالي څټي هم د داؤود په سفرونو کې د اقتصادي سلاکارو پوځي مرستيال ترنامه لاندې د داؤود بدرگه کېدل .

په دغو سفرونو کې د داؤود اقتصادي مستشار محمد خان جلالر [د خلق او پرچم په حکومت کې د سوداگرۍ وزير]، اود هغه پوځي مرستيال عبدالحق صمدي [د کودتا د رژيم د پټو څارگريزو څانگو مشر] د داؤود بدرگه ول. دغو دواړو د داؤود څرگند او پټ تړونونه او ان د هېوادونو له مشرانو سره د هغه خبرې اترې څارلې .

کله چې داؤود بيرته هېواد ته راستنېږي، په هېواد کې دننه کورني سفرونو پيلوي او خپل سفر له ختيځو ولايتونو څخه راپيلوي. دوه وو پورتنيو څارگرو د داؤود د سفرونو ټول گزارشونه په کابل کې د روس سفارت ته رسول .

روسانو چې مخکې له مخکې متې را بد وهلې وې ، د نوموړو راپورونو له رسيدا وروسته لاس په کار کېږي. د [افغانستان] د خلق له ډيموکراتيک گوند سره د شوروي د سفارت د اړيکو د ټينگولو مأمور، نور محمد تره کی ، حفيظ الله امين او بېرک کار مل ځانته رابولي او هغوی ته ډاډ ورکوي چې په ډير لنډ وخت کې به د داؤود د کابينې

ځای دوی ته ورکړل شي او زیاتوي : سر له اوسه دې ژر تر ژره د داؤد پر وړاندې هڅو او مبارزې ته پونده ورکړل شي .

د بلې ورځ په سهار د نوموړي گوند مرکزي کمیټې په وزیر اکبر خان مېنې کې په یوه کور کې غونډه جوړوي . په همدې ترڅ کې حفیظ الله امین ته د شوروي د سفارت له پلوه داسې لارښوونه ورکول کېږي : " د غونډې له پایه وروسته دې میر اکبر خیبر له منځه ولاړ شي " (د گنگوسو له مخې ، میر اکبر خیبر له کودتا او د افغانستان د خلق ډیموکرایټک گوند لاس ته د ځواک له پریوتلو سره مخالف وو.)

په هغو شپو ورځو کې میر اکبر خیبر د پرچم د ډلې د پوځي برخې او حفیظ الله امین (له ډاکټر کریم زرغون وروسته) د خلق د ډلې د پوځي څانگې مشري کوله .

د کودتا د پلي کولولو لپاره د امین په لاس د خیبر د تېرورټولول کارنده او بنسټیزه ونډه درلودله . امین ، عارف عالمیار او اسدالله سروري ته د خیبر د ترور امر ورکوي . دغه کار د دیارلس سوه او اووه پینځوسم کال د وري د مېاشتې په اته ویشتمې د شپې د نهو بجو په شا او خوا کې تر سره کېږي . په گوند کې له دغو درو تنو پرته د پېښې په کره څرنگوالي نه پوهیږي .

د راډیو له لارې د فاتحې د اخیستلو د مراسمو خبر خپریږي او په کابل کې د شوروي د سفارت په لارښوونه د فاتحې اخیستونکې ، نور محمد تره کی ، بېرک کارمل او د گوند نور څو تنه لوړ پوړي گوندیان دي چې نومونه یې په خبرتیا کې اخیستل کېږي او له هغه وروسته د داؤد پر وړاندې څرگندې مبارزې ته لا اوږه ورکول کېږي .

یوه ورځ وروسته د گوند غړي او له هر څه بې خبره یوه ټولنیزه بدرگه ډله د میر اکبر خیبر مړی د هغه له کور مکروریانو څخه پر اوږه کوي او شهدای ساحلین ته یې رسوي . خاورو ته د مړي له سپارلو وروسته د گوند د مشرانو له پلوه د داؤد پر ضد ډیرې توندې او ترخې ویناوې ورکول کېږي او د خیبر د ترور پړه پر داؤد اچوي . (ولسمشر هر خوځښت په بشپړه توگه څاري او پوهیږي چې یو پېښه رامنځته کېدونکې ده)

د خیبر ماندینه پوهیږي چې خاوند یې د کومو کسانو له پلوه وژل شوې نو ځکه د هیواد عدلي چارواکو ته یو غوښتنلېک ورسپاري او په هغه کې نورمحمد تره کی او بېرک کارمل د میر اکبر خیبر وژونکي ور په گوته کوي .

د کودتا پر وړاندې د داؤد تیاری

داؤد خان د کودتا له پېښېدلو مخکې خبر وو نو له دې امله یې لارښوونه ورکړه چې په پوځي لښکر کوټونو کې دې اړین او بې ساری تیاری ونيول شي خو د (د احتیاط په ویلو باید ووايم چې) د لښکرکوټونو بیوره توب او بې کفایتي

په ځانگړې توگه د دفاع د وزير حيدر رسولي بيوپه توب او د هغه شکمنو خوځښتونو ، نه يوازې د کودتا لړۍ ته لا اوږه ورکړه بلکه هغه يې د بريا تر پولو ورسوله .

داؤود مخکې د لښکرکوټونو د مشرۍ له ځانگو څخه يو شمير پوه او رمبک " انضباط لرونکي " بولنديان ليرې کړي ول او د هغو پر ځای يې پر داسې کسانو ډه ډه ولگوله چې فطرتاً بيواکه خلک ول .

د کابل د گارنيزيون په لښکرکوټونو کې د لمبر يو تيارسۍ چمتو والی نيول شوی وو. ان لوېديځو هېوادونو ته د داؤود د سفرونو په لړ کې پاليال او هوډمن بولندويان شپه او ورځ د دندو پر سر ولاړ او خپلو کورونو ته نه تلل. د لښکرکوټونو څارگرو ځانگو او پوستو هر سړی تر سترگولاندې نيولی وو. په همدې ډول د هر پوځي افسر کور د ښار په هر گوټ کې د اړوند لښکرکوټ له پلوه په نخښه شوی وو .

00

په راتلونکو گڼو کې به تاسو لاندني ټکي ولولئ :

۱) له جنرال امام الدين سره د کابل ناتېه ځانگړې مرکه

۲) د فرهاد لبيب د يادښتونو لړۍ

۳) د انجنير نجيب الله داوري څو خبرې

۴) (آيا د غوايي په کودتا کې شوروي اتحاد لاس درلود؟) (محمد نبي عظيمي)

۵) (دديارلس سوه او اووه پينځوسم کال د غوايي د مېاشتې له اوومې مخکې د محمد داؤود د وژنې لپاره تابياوي او نقشې نيول شوې وې. ددغې نقشې په خاورو کې د کومو کسانو د لاس او پښو خاپ ښکاري؟

دولسمه برخه

"تيرې توې شوې وينې په اوبو پرې وينځئ"

صبورالله سياه سنگ [د اکتوبر شپاړلسم ، 2008 ز]: له تاسو منندوی یم چې د دیارلس سوه او اووه پینځوسم کال د غوايي د مېاشتې د اوومې او اتمې نیتو [۲۷ او ۲۸ د اپریل ۱۹۷۸ز کال] د پینو د روښانولو لپاره چمتویاست خو پوښتنو ته ځواب وایاست .

جنرال امام الدین: له تاسو مننه. هېله لرم زما خبرې هغسې چې ژمنه مو کړې ده پرته له کمښت او زیادښته درندو لوستونکو ته ورسوئ. زه د هر ډول پوښتنې ځواب ته چمتو یم.

سياه سنگ: آیا کېدای شي په پیل کې د ځان په اړه لږ څه وواياست؟

امام الدين: زما نوم امام الدين دى ، كورنى نوم نه لرم او د لوگر په ولايت كې زېږېدلى يم. په ديارلس سوه و پينځوسم كال كې (۱۹۷۱ ز) له حربي پوهنتون څخه د مخابراتي له څانگې فارغ شوم. د نجيب الله د واكمنۍ په پيل كې جنرال شوم او د هغه د حكومت تر پرځېدلو پورې مې د افغانستان په پوځي ځواك كې پوځي دنده تر سره كوله. پر كال ۱۹۹۸ ز له هيواده دباندې ووتلم او له خپلې كورنۍ سره په اروپا كې د يوه سياسي پناه اخيستونكي په توگه ژوند كوم. اوس په يوه لومړني ښوونځي كې د ماشومانو د ښوونكي په توگه دنده تر سره كوم .

سياه سنگ: د ديارلس سوه او اوه پينځوسم لمريز كال د غوايي د اومې بدلون په كوم نامه يادوى: انقلاب ، کودتا ، پاڅون ، پيښه يا څه؟

امام الدين: زه هغه ستره تاريخي پيښه " تدافعي پاڅون" بولم ، خو د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند په پير كې هر چيرې د " غوايي د انقلاب" په نامه ياد شوى دى .

سياه سنگ: هغه څه چې تاسو " تدافعي پاڅون" بولى ، په څه ډول ، چيرې او كله خبر شوى؟

امام الدين: پر كال ديارلس سوه او اوپينځوسم (۱۹۷۸ ز) ما د تورن په رتبې په كابل كې د كومانډو د ۴۵۵ مخابراتي قطعي د بلوك د بولندوى په توگه دنده تر سره كوله. د غوايي د مياشتې د اومې ورځې په لومړۍ نيمايي [۲۷ اپريل ۱۹۷۸] ، د خپلې دندې په ځاى كې زما پام د كابل په ښار كې وسله والې نښتې ته را واوښت. په هماغه مهال ما خبر تر لاسه كړ چې وسله وال ځواك د سردار داؤود د جمهوري حكومت پر وړاندې پاڅون كړى دى. په هغه ورځ د پيښې پايله روښانه او څرگنده نه وه. يو شمير ځواكونه د حكومت په پلوۍ او يو شمير يې د حكومت پر ضد دريځونه راخپل كړي ول. په پاى كې د پيښې پايله هغې خوا ته وخوځېدله چې د واكمن جمهوري حكومت د پرځېدنې لامل شوه .

سياه سنگ: آيا له هغې ورځې مخكې ، تاسو د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند غړى واست؟

امام الدين: هو. زه د افغانستان د خلق ډيموکراتيک غړى وم.

سياه سنگ: په كومې ډلې پورې تړلي واست؟ خلق يا پرچم؟

امام الدين: زه د افغانستان د خلق په ډيموکراتيک گوند كې د ډلو ويشنه په خلق او پرچم سمه نه گڼم.

سياه سنگ: د گوند د جوړښتيز /له سازماني اړخه په كومه خوا كې واست: په هغه خوا كې كه لارښوونه يې نور محمد تره كي ته رسيدله يا هغه خوا چې لار ښوونه يې د ببرک كارمل په غاړه وه؟

امام الدين: که څه هم ما مخکې وويل چې زه د افغانستان د خلق د ډيموکراتيک گوند د ډله ييزې ويشنې پلوی نه وم خو د خبرې د لا څرگندېدلو لپاره بايد ووايم چې زه د خلق په ډلې پورې تړلې وم .

سياه سنگ: آیا دا رښتيا ده چې تاسو له حفيظ الله امين سره ډيرې نيردې واست؟

امام الدين: نه، دا سمه نه ده. ما له حفيظ الله امين سره هېڅ ډول مخکينۍ پيژندگلوي نه درلودله. ددې له لپاره چې زما له خبرې د بلې مانا ښندنه ونه شي بايد زياته کړم چې ما د هغه نوم دداسې يو چا په توگه اوريدلای وو چې د گوند د مشرتابه په ډله کې دئ. خو که له " نيردې والي " څخه ستاسو موخه له نيردې پيژندگلوي او يا تشکلاتي اړيکو څخه وي نو دا رښتيا نه ده. يو ځل بيا ټينگار کوم چې ما له حفيظ الله امين سره نيردې اړيکي نه درلودل.

سياه سنگ: د يوه پوځي افسر او همدا شان د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د يوه غړي په توگه دديارلس سوه او اوه پينځوسم کال [۲۷ اپريل ۱۹۷۸ز] د غوايي د مېاشتې په اوومې تاسو ته گوند څه ډول پيغام په لاس کې درکړ؟

امام الدين: څنگه چې ما مخکې وويل ، زه د کوماندو د قطعې د مخابرې يو افسر وم. د مخابرې دنده د بولندوی د اړيکو ټينگول د هغه ترلاس لاندې او له هغه پورته پورې سره وي. په هماغه لومړۍ ورځ ، يعنې د غوايي په اوومې [۲۷ اپريل ۱۹۷۸] ماته د گوند له پلوه هېڅ ډول ځانگړی پيغام نه وو راکړل شوی. زه په خپلو ورځنيو چارو بوخت وم او د کوماندو د قطعې د ډلگيو اړيکې مې له اړوند بولندوی يعنی جگړن محمد هاشم سره ټينگې کړې وې.

سياه سنگ: د غوايي په اتمې [۲۸ اپريل ۱۹۷۸ز] ستاسو لوب ونډه له کوم ځايه او څنگه پيل شوه؟

امام الدين: د غوايي د مېاشتې د اوومې ورځې په لومړۍ نيمايي د جگړن محمد هاشم د بولندې پر بنسټ ماته د پاڅون په ضد د کابل په ښار کې دنده راکړل شوه. د هماغې ورځ په پای کې نوموړي جگړن د قطعې د مشرتابه [سوق او ادارې] دنده د لومړي ټولي بولندوی [شهناز تني ته چې په هغو ورځ کې يې د " تني " کورنی نوم نه کاراوه] په داوطلبه توگه وسپارله او ماته يې دنده راکړه چې هغه ته ورشم او د ټولو ټوليو اړيکي له هغه سره ټينگ کړم او امرونه ته يې غاړه کښيږدم. د غوايي د مياشتې د اتمې ورځې د سهار په شپږو او اووه بجو د لومړي ټولي بولندوی چې اوس د ټولې قطعې بولندوی گڼل کېده، ماته داسې امر راکړ :

"له دې چې د مخابرې دنده د اړيکو پر ټينگولو برسيره د پوځي پيغامونو ورنه او راوړنه هم ده نو له دې امله تاسو دنده لرئ چې د پاڅون د پوځي شوری پيغام ولسمشر ته ورسوئ او ورته ووايست".

د پيام د متن لنډه بڼه داسې وه : " له دې چې واک د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند ته ليردېدلی دئ نو تاسو د پاڅون د پوځي شوری په امر، ځان وسپارئ " .

شهنواز تني ټينگار وکړ: " کله چې ولسمشر ته نيردې ورځې بايد وسله له ځان سره ونه لرئ".

سياه سنگ: شهنواز تني دغه امر له چا تر لاسه کړی وو؟

امام الدين: دقيقاً نه پوهيږم. خو دومره پوهيږم چې د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د مشرتابه ډلې نوموړی تيره شپه د راډيو دفتر ته بللی وو.

سياه سنگ: له دې څرگنديږي چې تاسو د هغې لارښوونې پر بنسټ چې له شهنواز تني مو تر لاسه کړې وه، محمد داؤد ته ورغللی؟

امام الدين: هو. زه بايد د هغې لارښوونې پر بنسټ چې د قوماندانۍ له مقام يا په بله وينا له خپل امر څخه مې تر لاسه کړې وه بايد ارگ ته ننوتی وای او د پاڅون د پوځي شوری پيغام مې سردار داؤد ته ويلای وای. ماته همداسې امر شوی وو.

سياه سنگ: کله، په څه ډول او له چا سره محمد داؤد ته ورغللی؟

امام الدين: د غوايي د مېاشتې د سهار شپږ او اووه بجې [۲۸ اپريل ۱۹۷۸ز] وې؛ له درې تنو سر تيرو سره هغه ځای ته ولاړم چې داؤد خان پکې وو. له ما سره وسله نه وه.

سياه سنگ: کولای شئ ددغو دريو تنو سرتيرو نومونه واخلي؟

امام الدين: له دې چې له هغې پيښې څخه له ديرشو کالو زياته موده تيريږي، د ويل شويو سرتيرو نومونه مې په ياد نه دي.

سياه سنگ: هغه کسان چې تاسو وایاست چې له تاسو سره يوځای محمد داؤد ته ورغلل، افغانان ول؟

امام الدين: هو. دغه درې تنه سرتيري چې له ما سره يو ځای ولاړل، افغانانو ول.

سياه سنگ: ... او هم پي وسله درلودله؟

امام الدين: هو. هغوی وسله درلودله.

سياه سنگ: آیا دغه خبرې چې نور پي ستاسو له خولې کوي رښتيا دي: " زما زغره واله د ولسمشرۍ د ماڼۍ د ختيځې دروازې مخې ته د تيار سئ په حالت کې ځای پرځای دريدلې وه. د غوايي د مېاشتې د اتمې نېټې [۲۸ اپريل ۱۹۷۸ز] په سهار د گارد قطعاتو د سپينو بيرغونو په پورته کولو خپله سلامي کېدنه (تسليمي) اعلان کړه. په همدغه وخت کې ماته امر راکړل شو چې داؤد خان ونيسم. له هغه مخکې داؤد له مور سره اړيکه نيولې وه او د کودتا له مشرانو سره پي د خبرو اترو غوښتنه کړې وه. د [افغانستان د خلق ډيموکراتيک] گوند مرکزي کميټې د

هغه غوښتنه منلې وه. هغوی پریکړه کړې وه چې قادر او اسلم وطنجار داؤود ته د لیدنې لپاره ولېږي. په همدې وخت کې یوځل بیا ما ته امر وشو چې د ولسمشرۍ ماڼۍ ته ننوځم او داؤود ونیسم. و مې لیدل چې د زغره والې هېڅ چلوونکي او افسر دې ته چمتو نه دي چې ارگ ته را سره ننوځي. لنډه دا چې ما یو چلوونکي پیژانده او هغه چمتو شو چې زما زغره واله د ارگ په لور وچلوي. څلورتنه نور پوځیان له ما سره یوځای شول."

امام الدین: دا زما خبرې نه دي. هر چا چې د هر لامل له امله لیکلي وي یوازې د خیالي خبرو د په زړه پورې کولو لپاره یې کړي دي او په بر لاس یې خلکو ته درواغ ویلي دي. لومړی زه د مخابراتې افسر وم، ما زغره واله نه درلودله او نه په زغره والې کې د ولسمشرۍ ماڼۍ ته تللی يم، چلوونکې خو لاپریږده چې ما به له پخوا پیژانده او گڼې هغه به ارگ ته دننه بیولی وم. دریم دا چې گڼې له ماسره څلور تنه پوځیان ول، دا له اړه رښتیا نه ده. ماته امر شوی وو چې د پاڅون د پوځي شوری پیغام داؤود ته ووايم. هلته نه د قادر او نه د اسلم وطنجار پښه گډه وه. دا هسې باد راوړې او منځتښې خبرې دي .

سیاه سنگ: د هغو بدرگه کسانو د ډلې په منځ یا د هغوی ترخوا چې تاسو یې د ولسمشرۍ ماڼۍ ته بدرگه کولئ ، روسي سرتیري، افسران، پوځي کارکوونکي یا غیر پوځي روسان هم ول؟

امام الدین: نه. په هماغه ورځ هېڅ روسي تبعه له مور سره نه وو.

سیاه سنگ: په څو څو ځایونو کې داسې لیکل شوي دي : تاسو د گارد د آپراسیون آمر ډگرمن گل آقا هغې خونې ته بوتلئ چې داؤود خان پکې وو، آیا دا سمه ده؟

امام الدین: نه ، دغه ادعا سمه نه ده. په هغه ورځ د گل آقا په نامه له مور سره څوک نه ول.

سیاه سنگ: که وویل شي چې د گل آقا رښتونی نوم " آقا محمد" دی ، تاسو به څه وواياست؟

امام الدین : ما د آقا محمد په نامه په گارد کې څوک نه پیژندل. او په دغه نامه له مور سره څوک نه ول.

سیاه سنگ: که داسې وویل شي چې ارگ ته ستاسو له ننوتلو مخکې گل آقا یا آقا محمد په ارگ کې وو او وروسته له دې چې تاسو ورسیدلئ ، نوموړي محمد داؤود ته د پوځي سلام په کولو ویلي وي چې : کودتاجیان غواړي له تاسو سره وويني. آیا دا رښتیا ده؟

امام الدین: نه. دا ادعا هم نه شي کیدلای رښتیا وي. په هغه ورځ له اړه د گل آقا یا آقا محمد په نامه څوک نه ول. تر هغه ځایه چې زما په یاد دي ، چا سردار داؤود ته ونه ویل چې د کودتا کسان غواړي له تاسو سره وگوري .

سیاه سنگ: کله چې تاسو محمد داؤود ولید، باید د غوايي د مېاشتې د اتمې نېټې [۲۸ اپریل ۱۹۷۸ز] د سهار د ۶:۴۵ او ۷:۰۰ شپې وي. آیا دغه انگیرنه سمه ده؟

امام الدين: دقيقا نه شم كولای ووايم، خو گومان كوم د سهار شپږ ، اووه بجې وې .

سياه سنگ: آيا د محمد داؤود د نيولو لپاره تاسو په تش لاس تللي واست؟

امام الدين: زما دنده سردار داؤود ته د پاڅون د پوځي شوري د پيغام لپړل او هغې شوري ته د تسليميدلو خبر ورکول ول، د هغه د نيولو امر ماته نه وو راکړل شوی .

سياه سنگ: که محمد داؤود ستا خبره منلای وای ، تاسو څه کول؟

امام الدين: که داسې شوي وای، زما دنده پای ته رسيدله. د هغه د تسليمۍ خبر مې د سترگو په رپ کې خپل بولندوی ته رساوه. د پوځي شوري لوړ پوړو کسانو د سردار محمد داؤود او د هغه د کورنۍ په تړاو يې پريکړه کوله .

سياه سنگ: آيا مخکې له دغې پيښې ، تاسو محمد داؤود ليدلی وو؟

امام الدين: هو. سردار محمد داؤود مې په پوځي پريډونو کې ليدلی وو. بر سیره پر هغې، تلویزیون او ځينو سينمايي فلمونو د هغه سفرونه هم ښوول او هم د هغه له څيرې سره بلد وم .

سياه سنگ: ستاسو له انده ، سردار محمد داؤود څه ډول شخصيت وو؟

امام الدين: سردار محمد داؤود د شاهي کورنۍ يو لوړ پوړی جنرال وو چې په لوړو پوځي او سياسي پوړيو کې يې دنده ترسره کړې وه. هغه په خپل وخت کې يو مخور سر لښکر وو. ما له پوځيانو اوريدلي دي چې داؤود خان يو زړور، ټينگ هوډی، پريکنده او د دسپلين لرونکی يو شخصيت وو. د هغه په چال چلند کې دسپلين او پريکندوالی تر هر څه څرگند ول. ويل کيدل چې له خپلو همکارانو او تر لاس لاندې کسانو څخه يې کلکې غوښتنې درلودلې. دا مې هم اوريدلي ول چې د امرونو او د دندو په تر سره کولو کې يې پرغزلتيا (عصبانيت) او شاهي ښاخمنتيا (غور) پرته وه او پرغزلتيا د هغه د سياسي او پوځي ژوند يوه څرگنده بيلگه جوړوله چې د ژوند په وروستيو شېبو کې ور څخه څرگنده شوله. زما په اند د چال چلند يو شمير بيلگو له پريکندتوب ، زړوروالي او دسپلين د سردار محمد داؤود پر پوځي کرکتر ناوړه اغيزې شيندلې وې .

سياه سنگ: تاسو په خپل اند، ځان په کومه هينداره کې وينئ؟

امام الدين: نه پوهيږم د ځان په ستاينه کې څه ووايم. زه يوعادي او نورماله انسان يم او پوځي افسر وم، خپله دنده او کاري ورهنه راباندې گرانه وه له خپلې دندې او کاري ورهنې سره مې مينه درلودله. خپله دنده مې تل په سپيڅلتيا او رښتونگلوۍ تر سره کوله او تل مې هېله درلودله چې له ځان سره د خپلو مشرانو او د ترلاس لاندې کسانو خوښمني او ډاډيښه او د خپلو همليکوکسانو زړه په لاس کې ولرم. زما د دندې د تر سره کولو د کلونو په اوږدو کې زما د برياليتوب راز همدا وو .

سیاه سنگ: یو شمیر تاریخ لیکونکي ، گزارش ورکونکي ، پینسلېک لیکونکي او یادښت لیکونکي د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ وژنه ستاسو کار بولي. مخکې له دې چې دهمدغې خبرې د اړوندو ټکیو سپرنې ته راشی ، تاسو خپل ځان له همدغه اړخه د هیندارې په کوم گوت کې وینی؟

امام الدین: د یادښت لیکونکو دغه تورونه رښتیا نه دي. ما د یوه پوځي خبر رسوونکي په توگه یوازې خپله دنده تر سره کړې ده او د پوځي شوری پیغام مې ولسمشر ته ورساوه او هغه ته مې ووايه. زما په اند د دندې ترسره کول کومه گناه نه ده. زه له وجداني اړخه ډیر آرام یم.

ديارلسمه برخه

"تيرې توې شوې وينې په اوبو پرې وينځئ"

سياه سنگ: كله چې له سردار محمد داؤود سره مخامخ شوي ، څه مو وكړل او څه مو وويل؟

امام الدين: همدا چې له سردار محمد داؤود سره مخامخ شوم ، لومړی مې په ډير درنښت پوځي دوديز سلام وكړ . وروسته مې وويل چې واك د افغانستان د خلق ډيموكراټيك گوند ته ليردېدلی دی او تاسو بايد د پاڅون د پوځي شوری د پريكړې پر بنسټ تسليم شئ .

سياه سنگ: محمد داؤود ستاسو د پيغام له اوريدلو وروسته څه وويل؟

امام الدين: داؤود خان د پوځي شوری د ليرل شوي پيغام له اوريدلو وروسته چې ما رسولاى وو او ورته مې ووايه ، د يوې كلمې په اندازه بل څه ونه ويل .

سياه سنگ: آيا كيدای شي داسې وانگيرو چې محمد داؤود څه ويلي وي خو تاسو نه وي اوريدلي؟

امام الدين: نه . سردار محمد داؤود يو ټكى هم په ژبه را نه ووړ . هغه څه ونه ويل ، او كه ويلي يې واى ما به حتماً اوريدلي واى او هغه به مې په ډير امانت نن ويلي واى .

سياه سنگ: محمد داؤود مو چيرى وليد؟ له هغه څخه د څو مترو په واټن ليرې واست؟

امام الدين: ما سردار داؤود د گلخانې د لومړي پور په دا لان كې وليد . د نوموړي دالان پسر او اوږدوالى ښايي شپږ په اتو مترو كې وي . په دې توگه ويلای شم چې زما او د داؤود خان ترمنځ واټن ښايي په شونې توگه شپږ متره وو .

سياه سنگ: د گلخانې د مانۍ دروازه مو څنگه خلاصه كړه؟

امام الدين: د گلخانې د مانۍ دروازه نه وه تاله شوې ، هغه خلاصه وه .

سياه سنگ: د " افغانستان په شلمه پيړۍ كې / افغانستان درقرن بيستم : ۱۹۶۹ ❖ ۱۹۰۰ " (د بي بي سي د خپرونو په ټولگه كې ، ظاهر طنين ، ۲۰۰۵) د سردار محمد داؤود د وراه ، محمد عزيز نعيم له خولې په ۲۲۴ او ۲۲۶ پاڼو كې داسې راغلي دي:

" مور مې د [ديارلس سوه او اووه پينځوسم لمريز كال د غوايي د مېاشتې د اتمې / ۲۸ اپريل ۱۹۷۸] سهارنۍ پيښې په خپلو سترگو وليدلې . دهغې پيښې لنډيز داسې دى : په وروستيو شپبو كې [د كومانډو] يو افسرنوځي او سردار

محمد داؤود ته وايي : بايد تسليم شئ. محمد داؤود خان پوښتي : تاسو ته دغه امر چا درکړی دی؟ هغه په ځواب کې وايي : د قادر له پلوه. محمد داؤود خان وايي : زه پرته له خدايه بل چا ته نه تسليميرم او د ژوند تر وروستۍ گولۍ پورې جگړې ته چمتو يم ."

آيا محمد داؤود تاسو ته داسې نه ول ويلي؟

امام الدين: نه. د پوځي شوری له پلوه د ليرل شوي پيغام له اوریدلو وروسته چې ما هغه راوړی وو او ومې وايه ، سردار محمد يوه کلمه هم ونه ويله. دغه پوښتنې او ځوابونه چې پورته راوړل شوي ، له بيخ او بنسټه رښتيا نه دي .

سياه سنگ: دغو لاندینوی ۷ یادښتونو ته پام وکړئ:

۱. ۹۷. پانه : " د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند پاڅيدا او ډوبيدا / ظهور و زوال حزب دموکراتيک خلق افغانستان د اکاډيميسن دستگير پنجشيري ليکنه:

"کله چې امام الدين دغه د لوگر د زيارگالو وگړو بچي او د کوماندو د يوه ټولي بولندوی د انقلاب فرمان سردار داؤود او د رژيم لوړ پوړو کسانو ته اعلان او هغوی ته يې د گوند امر ورساوه چې " تاسو د مرکزي کميټي د فرمان پر بنسټ محکوم ياست او ځان تسليم کړئ " ، سردار محمد داؤود نه يوازې دا چې د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند او د تاريخ فرمان ته تسليم نه شو ، بلکه په اشرافي بورنورې تاوتریخوالي يې قدیر نورستاني او خپل زوی ته امر وکړ چې د امام الدين او نورو سرتيرو او هم د خپلې کورنۍ پرې گناهو ښځمنو او ماشومانو ډزې وکړي او خپلې وروستې گولۍ ور تشي کړي. هغوی پرته له ځنډه د سردار محمد داؤود وروستنی فرمان تر سره کړ او د امام الدين او د کوماندو د سرتيرو پر مخ يې د اور خوله پرانيستله."

۲ - " پر افغانستان د روس د تيري په اړه څو ماتې کړنې / چند سطر شکسته در باره تجاوز روس در افغانستان" [چاپ لیتو ، نوی ډیلی / هند ، ۱۹۸۱ز] د فرهاد لیبب

لیکنه پانې: ۶۹ - ۷۰:

"ما [امام الدين] په لوړ غږ وويل : د [افغانستان] د خلق ډيموکراتيک گوند د مرکزي کميټي د امر پر بنسټ خپله وسله پر ځمکه کښېږدئ او تسليم شئ. داؤود په ځواب کې وويل : کمونيستانو او د هغو چوپړيانو ته نه تسليميرم."

۳ - افغانستان په ورستيو پينځو پيړيو کې / افغانستان در پنج قرن اخير " ، د مير محمد صديق فرهنگ ليکنه . لومړی چاپ ، د عرفان له خپرونو څخه ، تهران / ايران ، د ديارلس سوه او څلور اويايم لمريز کال د غبرگولي مياشت [اپريل ۱۹۹۵ز] د کتاب ۸۶۸ پانه:

"د هغې مرکې پرېنست چې د تره کي د رژيم له لومړني دفاع وزير عبدالقادر سره شوې او مخکې مو ورڅخه يادونه وکړه نوموړی په دې تړاو داسې وايي: "د لود سپيکر له لارې مو له هغه (محمد داؤود) څخه د هغه د تسليمۍ غوښتنه وکړه. په پای کې يې وويل چې په دې آر (شرط) تسليمېم چې قادر او وطنجار په خپله د خبرو لپاره ماته راشي. زه او وطنجار د مانۍ پر لور وخوځېدلو، خو ملگرو زموږ مخه ونيوله او دوه تنو نورو ته يې دنده وسپارله چې داؤود ته ورشي".

۴ "❖ د افغانستان په ورسټيو دريو لسيزو کې پوځ او سياست / اردو و سياست در سه دهه اخير افغانستان " د ستر جنرال محمد نبي عظيمي ليکنه: پاڼې: ۱۴۱ او ۱۴۲:

"د سردار محمد د نيولو امر د کوماندو د قطعې افسر لومړي بریدمن امام الدين ته ور کول کيږي. امام الدين د گارد د اپراسيون له امر گل آقا سره يو ځای داؤود خان ته ورځي او هغه ته وايي: "د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د مرکزي کميټې د امر پرېنست خپله وسله پر ځمکه کښيږدئ او تسليم شئ." داؤود ځواب ورکوي: "کمونستانو ته نه تسليمېم".

۵ "❖ له ستره اميره تر ستره لارښوده / از امير کبير تا رهبر کبير " د عبدالحق مجددي او ډاکټر فضل الله مجددي ليکنه، د کابل چاپ، د ميوند خپرندويه ټولنه، کابل / افغانستان، ۱۹۹۹، د کتاب پاڼه ۵۹۶:

"امام الدين د کوماند په قطعې کې د لومړي بریدمن په رتبې په پوځ کې يو ټيټ پوری افسروو چې وروسته د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د واکمنۍ په وخت کې د پوځ گڼ شميرلوړو رتبو ان د ډگر جنرالۍ رتبې ته لوړ شو.

جنرال امام الدين چې د خلق د ډيموکراتيک گوند له نړيدا وروسته د جنرال عبدالرشيد دوستم په ځواکونو کې په مزار شريف کې د پوځي ښوونې او روزنې د رئيس په توگه يې دنده تر سره کوله پرمحمد داؤود د برید او د هغه د وژنې په اړه داسې وايي:

"حفيظ الله امين چې د کودتا د بولندې پازوالې يې په غاړه درلودله، د بولندې په مرکز د راډيو افغانستان په ودانۍ کې وو او د هوايي بمباران او د شوبلو د پياوړي اور له شته والي او هم په ريشخورو کې د يو څه مقاومت له شتون سره سره، د داؤود خان د مقاومت او د ارگ د نه تسليميدلو په اړه په ټينگې اندېښنې کې ډوب وو. [نوموړي] اکر وکر ته د ژورې کتنې او د وضعيت د محکمې (خپړلو) لپاره د شپې په نهو بجو د راډيو افغانستان په ودانۍ کې د کودتا د لويو پوځي قطعو د بولندويانو او مشرانو په گډون يوه بېرۍ غونډه جوړه کړه او ويې ويل: په ارگ او ريشخورو کې مقاومت دوام لري. که دغه مقاومت ژر پای ته ونه رسيږي، ښايي يو شمير قطعات چې لا تر اوسه د پيښې څارونکي او کتونکي دي او تر اوسه بې پرې پاتې دي د داؤود خان په گټه راپورته او را وبه خوځيږي. او يا

هم د داؤود مرستې لپاره به له نورو ولايتونو څخه نور قطعات را ورسېږي. له دې امله په لومړي گام کې دې ، د ارگ پر شخړې د پای ټکی کښيښودل شي.

په کودتا کې ښکېلو لوړ پوړو افسرانو وړانديز وکړ چې دغې موخې ته د رسيدلو لپاره د هوايي بمبارد او د شوبلو د پياوړي اور تر څنگ اړينه ده چې د ولسمشرۍ ماڼۍ ته د ننوتلو لپاره، پليو سرتيرو دې ته لاره پرانيستل شي او د ارگ مقاومت به له منځه يووړل شي. له هغه وروسته حفيظ الله امين وويل: کومه قطعه چمتو ده چې په داوطلبه توگه د پلي بريد دنده په غاړه واخلي.

زه [امام الدين] چې په توده وينه کې يو لوگري ځوان ووم په پښو ودرېدم او ومې ويل چې زه چمتو يم پلي بريد تر سره کړم. مور د داؤود خان خونې ته ننوتلو. په خونه کې داؤود خان ، ورور يې نعيم خان ، يو يا دوه تنه وزيران ، د داؤود خان يوه لور او څو تنه نور ول. همدا چې د داؤود خان خونې ته ننوتم د پوځي درنښت او دوديز سلام مې تر سره کړه.

داؤود خان چې په لاس کې يې تومانچه درلودله ، وويل: څه خبره ده؟ و مې ويل: صاحب! خبره له خبرې تيره ده، تسليم سئ. داؤود خان په بورنورې ژبه وويل: چاته تسليم شم؟ ما ورته وويل: انقلابي شوری او وسله وال ځواک ته تسليم شئ چې وسله وال ځواک ټول قطعات تصفيه کړي او يوازې تاسو ياست چې مقاومت کوئ. داؤود خان وويل: هېڅکله به تسليم نه شم".

٦ " په افغانستان کې د شلمې پيړۍ د وروستۍ نيمايي پېښې " د محمد کبير نذير سراج ليکنه (لومړی چاپ ، فرانکفورت ، ١٩٩٧) د کتاب ١١٣ او ١١٤ پاڼې:

"زغره والې د گلخانې د ماڼۍ پورېو ته نيږدې شوې او له هغو يو تن تورن او درې تنه بريدگي را ووتل او د گلخانې پر ماڼۍ يې بريد ورووړ. [هغوی] په هک پک والي وليدل چې داؤود خان لا تر اوسه ژوندی او په دوه وو پښو ولاړ دی ، خو ټپيان د ځمکې پرمخ پراته ول.

تورن امام الدين پر محمد داؤود خان چيغه کړه: " مقاومت گټه نه لري. تسليم شئ. " سردار محمد داؤود خان په ځواب کې وويل: " خپل سر مشر راوليږه چې له ما سره خبرې وکړي. " تورن بيا وويل: مور ټول سر مشران يو. هرڅه چې لري له مور سره يې وواياست".

٧ - هغه راز چې فايق بربند نه کړ / رازې که فايق افشاء نکرد " [ليکوال: خان آقا سعيد ، د عصر خپرندويه ټولنه، پيښاور / پاکستان ، منی ٢٠٠٠]: د کتاب پاڼې: ١٦٢ او ١٦٣:

"د غوايي د اوومې نيټې په شپه مورته له بالاحصاره ، له داؤود خان سره د جگړې او د ارگ د نيولو لپاره دنده راکړل شوه. کله چې ارگ ته ورسيدلو ، د الوتکو د غرونو پرله پسې گرزهار او د هغوی يو په بل پسې بمبارۍ او د

شوبلو نه دريدونکې ډزې هر لورته خورې ورې وې او اخ او ډب په ټينگه روان وو. نيمه شپه وه چې بريا زموږ په خوا شوه او موږ د ارگ پر انگر ور ننوتلو.

په هغه وخت کې د قطعې بولندوی زما ټولې ته د داؤد خان د نيولو دنده وسپارله. زه او زما سرتيري د گلخانې د مانۍ پر لور وړاندې ولاړو او د مانۍ ټولې کړکۍ مو د ماشينگنيو او وسلو تر اور لاندې ونيولې او پر ودانۍ ور ننوتلو.

چوپه چوپتيا خپره وه. خپلو بدرگه کسانو ته مې وويل چې مورچل ونيسي او همداسې ډزې کوي. ما له ځان سره لود سپيکر راوړی وو او د هغه له لارې مې خپلو کسانو ته دنده ورکوله.

په کوټه کې مې د هماغه لود سپيکر له لارې خبرې وکړې او ومې ويل سردار داؤده! تاسو د پوځي شوری په امر خپل ځان راتسليم کړئ. په همدغه وخت کې د يوې فيلپايې له شا يې په خپل ويرونکي غږ وويل: " زما په قاموس کې تسليمي نشته. پرته له خدايه بل چا ته نه تسليميرم".

کله چې تاسو وياست چې " محمد داؤد د پوځي شوری د ليرل شوي پيغام له اوريدلو وروسته ديوې کلمې په اندازه څه ونه ويل " ، ستاسو له انده له پورتنيو ۷ يادښتونو څخه يو يې هم رښتيا نه دی. آيا همداسې ده؟

امام الدين: زه يو ځل بيا هماغه ويل شوی ځواب په ټينگار تکراروم چې سردار محمد داؤد د پوځي شوری د پيغام له اوريدلو وروسته يو ټکی هم نه دی ويلي.

لومړی - که تاسو پورتنيو ليکنو ته په ځير پام وکړئ ، په رڼو درته ښکاري چې څومره له يو بل څخه توپير لري او ان اروپيچ (ضد ونقيض) دي. ددغو ليکنو گڼ شمير هغو هنري داستانونو ته ورته والی لري چې نه رښتوني گزارش ته ورته دي او نه يوه تاريخي واقعيت ته.

دويم- کوم روغ رمټ عقل به دا ومني په يوې کوټه کې چې پينځه يا شپږ متره واټن ولري ما به گڼې له لودسپيکره کار اخيستاى وي؟ او يا دا چې د بولندويانو په غونډه کې د حفيظ الله امين مخې ته دې اوسم او د ولسمشر پر مانۍ بريد وکړم؟ حال دا چې ما په غونډه کې گډون نه درلود. د ليکونکي د ليکنې پر بنسټ په هغې غونډه کې بايد د قطعو انقلابي بولندويانو گډون درلودای نه د مخابرې يوه عادي افسر.

دريم - که زه له گل اقا سره يو ځای وای ، نوموړی له يوې خوا د لوړ سياسي او پوځي دريځ څښتن وو او له بلې خوا زما استاد وو د هغه په شتون کې ما نه شواى کولای د پوځي شوری پيغام ووايم ځکه پيغام بايد د هغه له پلوه ويل شواى وای.

څلورم - زه له حقيقته سترگې نه پټوم. سره له دې چې داؤود خان په عملي ډول څرگنده کړه چې نه تسليمېږي خو کاشکې هغه يوه کلمه هم ويلې وای چې هغه مې لوړ پوړو چارواکو ته رسولې وای او هغه به مې نن په ټولې گروهنې، امانت او وجدان د تاريخ پر پاڼو ليکلې وای.

سياه سنگ: ستاسو د وينا پر بنسټ چې د غوايي د مېاشتې د اوومې او اتمې د سهار شپږ او اوو بجې وې، له داؤود خان سره ستاسو وروستۍ کتنه د څومره وخت لپاره وه؟

امام الدين: له داؤود خان سره زما وروستۍ کتنه بڼايي لږ تر لږه يوه يا دوې دقيقې وه. په ډاډ ويلای شم چې له دوه وو دقيقو قطعاً ډيره نه وه.

سياه سنگ: په هغو دوه وو دقيقو کې څه پيښ شول؟

امام الدين: کله چې د گلخانې ماڼۍ ته ننوتلو، ومې ليدل چې داؤود خان له څو تنو وسله والو سره وسله په لاس ولاړ دی. د کوټې تر ستنې لاندې يو شمير نورې وسلې هم ليدل کېدلې. ما د پوځي درنښت او دوديز سلام له کولو وروسته د پوځي شوري پيغام ووايه. کله چې داؤود خان پيغام واوريد ډير سخت په قهر شو خپله وسله يې چې يوه تومانچه وه را پورته کړه او غوښتل يې موږ پر لور ډزې وکړي. په همدغې شېبې کې يوې ځوانې نجلې د هغه لاس ونيو چې د مخه يې ونيسي خو ډز وشو. د هغې نجلۍ لاس ټپي شو او نجلۍ پر ځمکه پريوتله. په همدې ترڅ کې د داؤود خان پاتې بدرگه وسله والو زموږ په لور ډزې وکړې چې دوه گولۍ زما د ښۍ اوږې پر مفصل ومښتلې او لاس مې له واکه ووت. له هغه وروسته دوی د يوه سرتيري پر لور چې ما سره يو ځای د گلخانې ماڼۍ ته ننوتلای وو ډزې وکړې. زما له لاسه وينو دارې وهلې او ډير کلک درد يې کاوه د بې هوښي په حالت کې مې هلې ځلې کولې چې ځان د مرگ له لومو و ژغورم او په بيړه له دروازې ووتم.

سياه سنگ: آیا مخکې له دې چې له دروازې ووځئ، د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ پر خوا مو ډزې وکړې؟

امام الدين: څنگه چې ما مخکې وويل، بيا هم په صداقت وایم چې زه ارگ ته په تش لاس تللای وم. يو بې وسلې سړی چې ټينگ ټپي شوی هم وي او ښۍ لاس يې له کاره لويدلی وي، څنگه کولای شي چې د چا پر خوا ډزې وکړي؟ ما نه وسله درلودله او نه مې د چا پر خوا ډزې کړي دي.

سياه سنگ: آیا له ټپي کيدلو وروسته وسله والو سرتيرو ته مو امر ورکړ چې د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ پر خوا ډزې وکړي؟

امام الدين: نه. زما دنده د پوځي شوري د پيغام وړل او رسول ول نه د چا د وژلو فرمان. نه يوازې دا چې ما داسې امر نه دی ورکړی بلکه د هغه واک مې هم نه درلود. زه په هغه شېبه کې يوازې د ځان په سوچ کې وم.

سیاه سنگ: هغه نجلۍ چې تاسو وایاست چې خپل لاس یې وغځاوه او گڼې نه یې غوښتل چې محمد داؤود دې خپله تومانچه و کاروي، څوک او څو کلنه وه؟

امام الدین: ما هغه نه پیژندله. ښایي د داؤود خان لور یا لمسی وه او گومان کوم اتلس کلنه وه .

سیاه سنگ: محمد داؤود او کورنۍ یې څنگه و وژل شول؟

امام الدین: یو ځل بیا خپلې ویل شوې خبرې تکراروم : زه د لنډې مودې لپاره د داؤود خان مخې ته وم او هغه هم د پیغام له ویلو سره سم ټینګ ټپي او بیا بې هوښه شوم. په هغې شېبه کې ما د پریکړې وسه نه درلودله او په دې سوچ کې لویدلی وم چې څنگه ځان د مرګ له لومو وژغورم. له دې امله د داؤود خان او د هغه د کورنۍ د وژنې د جزئیاتو په اړه دقیقاً نه پوهیږم. زما او زما د یوه سرتیري له ټپي کیدلو او د داؤود خان د وسله وال اقدام له پورته کولو ، وروسته ښایي دوه اړخیزې ډزې شوې وي.

سیاه سنگ: آیا محمد داؤود د گوليو د باران په هماغه لړۍ کې ووژل شو؟

امام الدین: په دې اړه ډیر نه پوهیږم. ما د ټپ له امله ډیر درد درلود او وینې مې بهیدلې ، د شوک په حالت کې د مرګ له لومو د ځان د ژغورنې په لټه کې وم. په هغه شېبه کې زه یوازې او یوازې د ځان په غم کې وم او نه مې شواي کولای د بل لوري د حالت په اړه فکر وکړم.

سیاه سنگ: په بله وینا، تاسو وایاست چې تاسو د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ وژنه مو نه ده لیدلې. آیا همدا انگیرنه رښتیا ده؟

امام الدین: هو. چورلټ سمه ده. ما د داؤود خان او د هغه د کورنۍ وژنه په سترگو نه ده لیدلې.

سیاه سنگ: تاسو وویل چې د گلخانې د ماڼۍ له دروازې ووتلی ، له هغه وروسته څه پیښ شول؟

امام الدین: کله چې د گلخانې د ماڼۍ له دروازې ووتلم ، شا ته مې وکتل، ومې لیدل چې زما بدرګه سرتیري له ما سره نسته او هماغلته پاتې شوي دي. د گلخانې له ماڼۍ د باندې د کوماندو د قطعې نور پرسونل چې د پیښو پایلو ته یې سترګې څارلې ، زه یې په ټپي او په وینو ککړ ولیدلم. ښایي ددغې پیښې کتنې د کوماندو د قطعې د پرسونل د ډله ییز برید د پارونې لپاره لاره پرانیستې وي چې د دواړو خواوو د ټپي کیدلو او په شهادت رسیدلو لامل شو. د گارد په ختیځې دروازې کې د څلورمې زغره والې لیوا د کنډک بولندوی جګړن فتح محمد (چې اوس په اروپا کې ژوند کوي) زه یې د جیب د موټر په مرسته د گارد له انگره دباندي وایستلم.

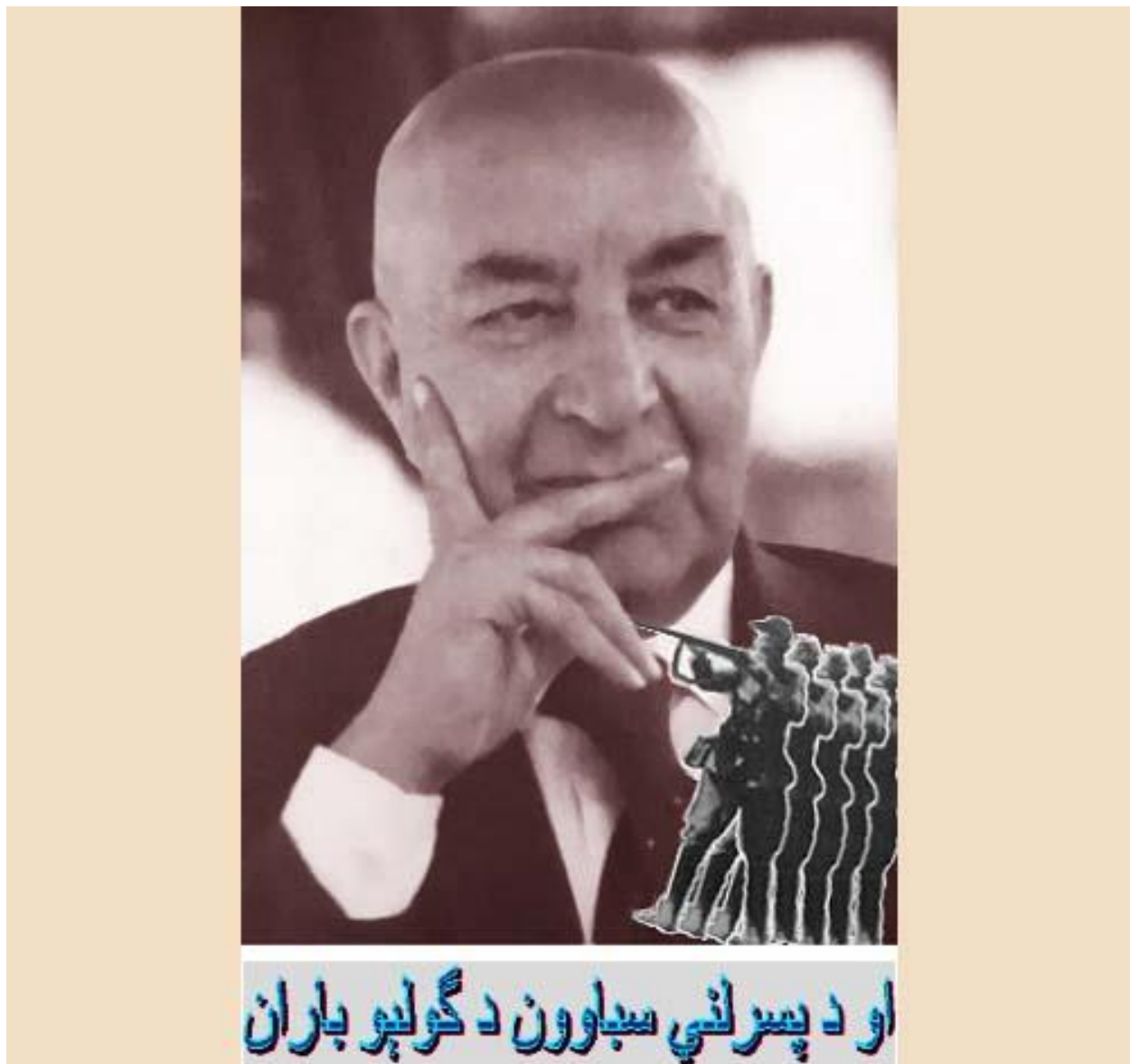
سیاه سنگ: آیا د گلخانې له ماڼۍ د باندې د کوماندو د قطعې د پرسونل شمیره مو په یاد ده؟

امام الدین: گومان کوم د هغوی شمیر له دوه سوو تنو څخه زیات وو .

سياه سنگ: له جگړن فتح محمد سره چيری ولاړی؟

امام الدين: مخکې له دې چې د پوځ د څلور سوه بستريز روغتون پر لور ولاړ شو، د راډيو افغانستان ودانۍ ته ولاړ او هلته.....

څوارلسمه او پینځلسمه برخه

"تیرې توې شوې وینې په اوبو پرې وینځئ"

سیاه سنگ: له جگړن فتح محمد سره چیرې ولاړی؟

امام الدین: مخکې له دې چې ما د پوځ څلور سوه بستریزو روغتون ته ورسوي ، سره له دې چې ډیره وینه مې له لاسه ورکړې وه ، سر مې گرځېده او په پښو کې مې دمه نه وه پاتې زه یې د راډیو افغانستان په ودانۍ کې هغې خونې ته بوتلم چې د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند د مشرتابه غړي پکې ناست ول. په دغه کوټه کې څلور

تنه ناست ول. ما دغه په ملكي جامو كې څلور تنه مخكې نه ول ليدلي او نه د هغوی له مخونو سره مې كومه پخوانۍ آشنایي درلودله ، خو وروسته پوه شوم چې هغوی نور محمد تره كي ، ببرك كارمل ، دستگير پنجشيري او حفيظ الله امين يا سليمان لايق ول.

سياه سنگ هغو څلور وارو ته مو څه وويل؟ ستاسو د خبرو له اوريدا وروسته ، هغوی څه وويل؟

امام الدين: لومړی مې سلام وکړ ، بيا مې ځان ور وپيژانده او ومې ويل : " زما نوم امام الدين دئ. ما ته دنده راکړل شوې وه چې د انقلابي شوری پيغام سردار محمد داؤود ته ووايم. د پيغام له اوريدلو سره سم داؤود خان قهرزلی شو ، په لاس کې يې وسله وه ، زما پر لور يې ډز وکړ او زه يې ټپي کړم ."

په همدغې شېبې کې له هغو څلور تنو څخه په پاڅه گومان چې پنجشيري صاحب وو ، وويل : " هغه ژر روغتون ته ورسوئ. " له هغه وروسته ، په نور څه نه پوهيږم .

سياه سنگ: آيا د خپلو خبرو په ترڅ کې مو له هغې ځوانې پيغلوټۍ څخه هم يادونه وکړه چې ستاسو په وينا " خپل لاس يې را وړاندې کړ چې د محمد داؤود مخه ونيسي؟"

امام الدين: نه. زه ټپي وم او هماغه دوه **❖** درې پورتنۍ جملې مې وويلې. نور مې دومره وسه نه درلودله چې د پېښې ټول جزئيات هم ووايم. د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د مشرتابه غړو ته مې د هغې نجلې د ټپي کېدلو خبره ياده نه کړه .

سياه سنگ: عبدالکريم ميثاق د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند بنسټ اېښودونکي او د سياسي بيرو غړي/ د ماليي وزير/ داستان ليکونکي او څيړونکي د " افغانستان په شلمه پيړۍ کې / افغانستان در قرن بيستم ۱۹۰۰ **❖** ۱۹۶۹ " د کتاب په ۲۲۴ او ۲۲۵ پاڼو کې د ظاهر طنين ليکنه چې د بي بي سي د خپرونو يوه ټوگه او په ۲۰۰۵ ز کال کې خپور شوی ، وايي : " يو صاحب منصب چې له لاسه يې وينې څڅېدلې راغی او د مرکزي کميټې د غړو مخ ته يې پوځي سلام وکړ او ويې ويل چې زما نوم امام الدين دئ ، د گوند غړی يم. زه دننه په ارگ کې وم. د گلخانې [مانۍ] ته ولاړم او داؤود خان ته مې وويل : له دې چې واک د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند ته لېږدېدلې ، تاسو دنده لرئ چې تسليم سئ. يوه لور يې هم ورسره وه. عبدالاله [د سر وزير مرستيال او د بهرنيو چارو وزير] هم ور سره وو. داؤود خان زما پر خوا ډز وکړ ، زما لاس يې را ټپي کړ. لور يې په دغه وخت کې غوښتل د هغه مخه ونيسي چې ډز ونه کړي ځکه هغه هم ډزې کوي. که ته ډزې وکړئ ، هغه هم ډزې کوي. [امام الدين] وويل چې په همدغه وخت کې يې خپله لور هم وويشتله او زه يې هم وويشتم. نو ما هم په همدغه وخت کې خپل کلاشنیکوف را وايست ، ډزې مې وکړې او ټول مې له منځه يوړل ."

امام الدين: لومړی دا چې ، کله زه د راډیو افغانستان دفتر ته ولاړم ، د انقلابي شوری د پیغام د رسولو او د داؤود خان په لاس زما د تپي کیدلو گزارش مې ورکړ ، هلته مې یوازې څلور تنه ولیدل چې مخکې مې د هغوی نومونه واخیستل. دویم دا چې ما کلاشنیکوف نه درلود. ټول پوهیږي چې د افغانستان په پوځي جوړښت کې کلاشنیکوف د یوه افسر وسله نه ده ، بلکه په جوړښت کې نغښتې د یوه سرتیري وسله ده. دا هېڅ دود نه وو چې یو افسر دئ له ځان سره کلاشنیکوف وگرځوي. دریم دا چې کلاشنیکوف کومه توره یا چاره نه ده چې له جیب یا تیکي را وایستل شي. پورتنۍ خبرې قطعاً او له بنسټه رښتیا نه دي.

سیاه سنگ: عبدالکریم میثاق خو د هغې نجلۍ له ونډې خبره کوي چې غوښتل یې د محمد داؤود [مخه] د تومانچې د ډزو له کولو [ونیسې]. آیا د میثاق د خبرو همدغه برخه د گلخانې په مانۍ کې ستاسو د سترگو له لیدلي حال سره بشپړ ورته والی نه لري؟

امام الدين: ښایي نوموړي [میثاق] د پېښې لړۍ یا زما له خولې یا د نورو کسانو له لارې ، وروسته اورېدلي وي ، مگر د بي بي سي راډیو ته یې یا په برلاس او یا په نا پوهۍ کې له غیر واقعي بدلونونو سره ویلي دي. د هغې نجلۍ له خولې دا خبرې چې " ډزې مه کوه چې هغه هم ډزې کوي. که ته ډزې وکړې ، هغه هم ډزې کوي " قطعاً حقیقت نه لري .

سیاه سنگ: وایي چې د " غوايي د انقلاب " د مستند فلم په لړ کې چې په هغه کې حفیظ الله امین خپله ونډه لوبوله تاسو د گلخانې د مانۍ په لومړي پور کې مخکې له دې چې د فلم اخیستلو د کمري مخ ته و درېږئ د څو تنو فلمي هنرمندانو ، د تخنیکي کارکوونکو او د فلم د کارگردان مخ مو ته وویل : " چې ما سردار محمد داؤود په خپل لاس داسې وواژه .... " آیا دغه خبرې رښتیا دي؟

امام الدين: نه. دا زما خبرې نه دي. که زما له خولې داسې خبره شوي وي ، یا مې هغه ونډه لوبولي وي ، باید په فلم یا ویدیو کې ریکارډ شوي وي او د هغه لاسوند به هرو مرو وي. په ډاډ وایم چې دغه تور سم نه دئ او بې بنسټه دئ. هو د هماغه فلم د جوړولو له لړۍ خبر یم. د دیارلس سوه اته پینځوسم کال د مرغوي له شپږمې [د ۱۹۷۹ زکال ددسامبر ۲۸] وروسته نویو چارواکو غوښتل چې حفیظ الله امین رسنیو ته د ځانغوښتونکي او واک ته د یوه تېري سړي په توگه وروپېژني نو د هماغه فلم ځینې برخې یې نندارې ته وړاندې کړې خو هغه څه چې په ناروا ډول په ما تپل شوي په بشپړ ډول درواغ دي .

1د "بینوا" ، ویب پاڼه 18 جولای 2008

<http://www.benawa.com/details.php?id=19703>

"د ۲۰۰۸ ز کال د جولای د مېاشتې په لومړيو کې نړيوالې محکمې چې مرکز يې په دنه‌اخ/هاگ (هالنډ) کې دی، جنرال امام الدين [د افغانستان د لومړي ولسمشر وژونکي] يې د لومړي ځل لپاره د پلټنو لپاره غوښتي وو."

(د2 "آرمان ملي" ويب پاڼه، 24 سپتمبر 2008:

<http://armanemili.af/spip.php?article828>

"نامتو کمونيسټ جنرال امام الدين د هالنډ د هيواد د پوليسو له پلوه د سردار محمد داؤود خان د وژلو په تور نيول شوی دی. دهيواد يو تن ژورناليست رزاق مأمون ملي آرمان ته د يوې اړيکې له لارې دغه سکالو وويله او زياته يې کره: په هالنډ کې ددغه جنرال نيول کېدل د افغانستان د مدني او حقوقي ادارې د رئيس ډاکټرنادرشاه احمدزي د اوپراتيفي هلوځلو له کبله تر سره شوي دي.

ډاکټر نادر ويلي چې د سردار داؤود خان اود هغه د کورنۍ وژونکي جنرال امام الدين له افغانستانه دننه هالنډ ته د يوې تېلفوني اړيکې د موندنې له لارې لاس ته راغلی دی. ډاکټر نادر څرگنده کره چې يو خلقي افسر چې د يوناما کارمند وو، د 0799303280 شميرې تېلفون له لارې کله چې جنرال امام الدين په وزبکستان او هالنډ کې تم شوی وو خبرې کړي او د سردار داؤود خان د وژنې لړۍ د همدغو خبرو په ترڅ کې افشا کړي.

د افغانستان د مدني او حقوقي ټولنې دفتر ددغې پېښې له موندنې وروسته، خپلې موندنې د ICC پوليسو ته ورلېږي او د بشري او جنګي جناياتو د ځانګړو پوليسو د تعقيب او څار په پای کې د جنرال امام الدين د پټېدلو ځای موندل کيږي او د پوليسو منګولو ته ورځي.

ډاکټر نادر روښانه کره چې امام الدين له شپږو مېاشتو را په ديخوا بندي دی او تر اوسه له هغه څخه د پلټنو جزئيات نه دي اعلان شوي خو د افغانستان محکمې ته د نوموړي د سپارلو په اړه، د افغانستان دولت له پلوه کومه ځانګړې غوښتنه لا تر اوسه نه ده شوې."

(د3 "کابل پرس" ويب پاڼه، 28 سپتمبر 2008:

www.kabulpress.org/my/spip.php?article2303

"يوې سرچينې چې نه يې غوښتل نوم يې واخيستل شي د طالبانو ضد د يوه څارگر نادرشاه احمدزي له خولې کابل پرس ته وويل چې د محمدظاهر د اکا د زوی سردار محمد داؤود او د افغانستان د لومړي ولسمشر وژونکي، جنرال امام الدين ونيول شو.

دغې سرچينې کابل پرس ته وويل چې د سردارمحمد داؤود وژونکي، جنرال امام الدين د آی، سي، سي [د جنګي او انساني جناياتو ضد د څارنې پوليس] د پوليسو له خوا له افغانستانه دننه د يو شمير هلو ځلو او هڅو په ترڅ کې

شپږ مېاشتې مخکې د هالنډ په هیواد کې ونیول شو. سرچینه زیاتوي: هغه شپږ مېاشتې مخکې ونیول شو چې نړیوالو پولیسو د 0799303280 تلفوني شمیرې پر بنسټ چې له افغانستانه دننه، په هالنډ کې د جنرال امام الدین له پټنځي سره په اړیکه کې وو د امام الدین د پښو خاپ وموند. هیښنده خو دا ده چې له افغانستانه دننه تلفوني اړیکه د ډگر جنرال عبدالاحد په نامه د یوه نامتو خلقي وه چې څو موده مخکې یې د یوناما په دفتر کې هم کار کاوه او اوس څرگنده شوې چې نوموړی د یوناما په دفتر کې کار نه کوي. د تلفون دغه شمیره چې د افغانستان د مدني او حقوقي ټولنې په همکارۍ نړیوالو پولیسو ته سپارل شوې وه وموندل شوه او د نړیوالو پولیسو په لاس کې ده.

سرچینه وایي ډگر جنرال عبدالاحد او امام الدین تر یوه کال مخکې په وزبکستان کې ژوند کاوه او عبدالاحد له امام الدین سره اړیکه درلودله او نوموړي ډگر جنرال داسې لارې چارې برابرې کړې چې جنرال امام الدین د ملگرو ملتونو له امکاناتو څخه په ناوړه گټه اخیستنې له وزبکستانه هالنډ ته ولېږل شو. تر اوسه د افغانستان دولت د ډگر جنرال عبدالاحد د نیولو او له هغه څخه د پلټنو په تړاو کوم اړین گام نه دی اوچت کړی.

امام الدین: په دریواړو گزارشونو کې د رانغاړل شویو درواغو یو په یو سپر نه گټه نه لري. همدومره به بس وي چې ووايم زه هېڅکله په پټنځي کې نه وم او په هالنډ کې هم نه يم. د یوه پوځي افسر په توگه د خپل ژوند ټول کلونه مې د ډاکټر نجیب الله له پرځېدنې وروسته د شپږو کلونو په گډون په افغانستان کې دننه اود ولس او پرگنو په منځ کې په سپیڅلتیا، ویاړ او گروهنې تیر کړي دي. هم تاسو چې دغه تلفوني خبرې اترې له ما سره تر سره کوي پوهیږئ او هم هغه کسان چې ما له نیردي پیژني پوهیږي چې له خپلې کورنۍ سره یوځای د اروپا په دغه گوټ کې بشپړه آزاد او څرگند ژوند لرم او دښوونکیتوب سپېڅلې او ویاړلې دنده پرمخ بیایم.

په خواشینۍ چې یو شمیر لیکوالان او خبریالان په درواغجنو ډنډورو خپل زړونه خوښوي. زما په اند هغه کسان چې دغسې ناپاژواله (بې مسوولیته) خبرو ته لاس اچوي په حقیقت کې غواړي د خپلو خیالي خبرو لپاره لوستونکي او اوریدونکي ومومي.

سیاه سنگ: ددغو لاندنیو ۷ لیکنو په اړه څه وایاست؟:

۱ ❖ ستر جنرال محمد نبی عظیمي "د افغانستان په دریو لسيزو کې پوځ او سیاست / اردو و سیاست در سه دهه اخیر" د کتاب په ۱۴۲ پاڼه کې دریم چاپ، د میوند خپرندویه ټولنه، پېښاور/پاکستان، ۱۹۹۹ داسې وایي:

د سردار محمد داوود د نیولو امر د کوماندو د قطعي لومړي بریدمن امام الدین ته ورکول کېږي. امام الدین د گارد د آپراسیون له امر ډگرمن گل آقا سره یوځای داوود خان ته ورځي او هغه ته وایي: "تاسو د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند د مرکزي کمیټې د امر پر بنسټ خپله وسله پرځمکه کښیږدئ او تسلیم سئ." داوود خان په ځواب کې وایي: "کمونیسټانو ته نه تسلیمېږم." او ناڅاپه د امام الدین پر خوا ډزې کوي. امام الدین په خپل مټ کې ټپ اخلي خو له ټپي کېدلو سره سره د هغه کلاشنیکوف له خولې چې په لاس کې یې وو یو جناحي اور د محمد

داؤود او د هغه د هملارو پر خوا تر سره کوي. اخ او ډب پيل کيږي او په پای کې سردار محمد داؤود ، سردار محمد نعیم ، عبدالاله، د داؤود ماندینه او د ظاهر شاه خور زینب داؤود، د هغه زامن او د کورنۍ غړي یې چې ټول ټال شمیره یې ۱۷ تنه کیدل ، ځای پر ځای وژل کيږي .

امام الدین: ماته د پوځي شوری د پیغام د ویلو امر راکړل شوی وو. د " نیولو" خبره له اړه په منځ کې نه وه. د ډگرمن گل آقا په اړه مې مخکې هم ویلي چې د نوموړي د لوړسياسي او پوځي دريځ په پام کې نیولو ، که هغه را سره وای نو ما هېڅکله دا واک نه درلود او نه مې شواي کولای د پوځي شوری پیغام ولولم. که د نیولو خبره په منځ کې وه ، نو دغه امر باید گل آقا ته ورکړل شوی وای نه ماته. زما په لاس کې د کلاشنیکوف له خولې " د جناحي اور د پرانیستلو" په اړه غواړم روښانه کړم چې لومړی د پوځ په جوړښت کې کره بین توپک او کلاشنیکوف د یوه افسر وسله نه ده او ښایي تر اوسه هم نه وي ، بلکه د سرتیري وسله ده.

تاسو کولای شئ د پوځ له ټولو افسرانو په ځانگړې توگه له هغو افسرانو چې د دوهم بریدمن له رتبې نیولې بیا تر لوړو پوځي رتبو رسیدلي وپوښتئ چې آیا د زده کړو له مودې پرته ، په هغه موده کې چې دوی د افسر په توگه دنده تر سره کړې کله یې کره بین یا کلاشنیکوف په خپلو اورو له ځان سره وړی دی؟ یا هم په داسې یوې کوټې کې چې یو تن ستاسو مخ ته د شپږو یا اوو مترو په واټن کې ولاړ وي ، تاسو کولای شئ جناحي اور تر سره کړئ؟ نه. که د وسلې میل یو اړخ ته تاو شي ، په هېڅ ډول مرمۍ په نخښه نه لگيږي .

۲ ❖ د ۲۰۰۸ ز کال د اپریل د مېاشتې په ۲۸ نېټه د ماښام په ۷ بجو اکاډیميسين دستگير پنجشيري د یوې تلفوني مرکې په ترڅ کې ما لیکوال (سیاه سنگ) ته وویل:

امام الدین راډیو افغانستان ته راغی او نور محمد تره کي ته یې گزارش وړاندې کړ. هغه وویل چې له سردار محمد داؤود څخه څو څو ځله په درنښت غوښتنه وشوه چې له خپلې کورنۍ سره یوه خوندي ځای ته ولاړ شي، خو له پرله پسې غوښتنو سره سره ، هغه خپل زوی ته امر وکړ چې پر افسرانو ، سرتیرو او ان د خپلې کورنۍ پر غړو ډزې وکړي. په پای کې دوه اړخیزه اور پیل شو .

همدا رنگه ، امام الدین وویل چې سردار داؤود ته مې وویل : سیاسي واکمني د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند ته لیردېدلې او تاسو باید تسلیم سئ. داؤود خان وویل چې کمونستانو ته نه تسلیمېږم. له هغه وروسته یې زما پر خوا ډزې وکړئ. ما هم ووهل، او ټول مو ستیای کړل".

امام الدین: د ښاغلي پنجشيري صاحب دغه خبره ما ته د حیرانتیا وړ ده. هغه د " ظهور و زوال حزب ډیموکراتیک خلق افغانستان" په کتاب کې داسې نه دي ویلي.

۳ ❖ محمد اکرم اندیشمند د عبدالحق مجددی او ډاکټر فضل الله مجددي د کتاب [افغانستان از امير کبير تا رهبر کبير] د ۵۹۶ پاڼې پر بنسټ ، د ۱۹۹۹ز کال د میوند دخپرنډويې د کابل چاپ /افغانستان ، داسې وايي :

" د هغه خلقي صاحب منصب نوم چې د محمد داؤود د وژنې فرمان يې پلی کړ امام الدين وو. نوموړی داهم مني چې د سردار محمد داؤود پر استوگنځي د برید فرمان حفيظ الله امين ورکړی وو".

امام الدين: ما د پوځي شوری امر له خپل بولندوی څخه تر لاسه کړی وو نه د نیولو یا وژلو فرمان ، او هغه مې په ډیر درنښت تر سره کړی دی. له حفيظ الله امين سره مې اړیکه نه درلودله، ځکه زه یو عادي افسر وم. د امين له پلوه د لیږل شوي فرمان په اړه هېڅ ډول خبرتیا نه لرم. دا د لیکوال خیال او انځورگری ده .

۴ ❖ محمد نذیر کبير سراج د "رویدادهای نیمه اخير سده بیست در افغانستان" د کتاب په ۱۱۴ پاڼه کې د [فرانکفورټ لومړی چاپ ، ۱۹۹۷ز کال] داسې وايي .

زغره والې د گلخانې پورې یو ته نېرېدې شوې او له هغو یو تن تورن ، درې ته تنه بریدګي را ووتل او پر گلخانې یې دننه برېد وړ ووړ. [هغوی] په هک پک والي ولیدل چې محمد داؤود خان لا تر اوسه په پښو ولاړ دی خو تپیان د ځمکې پرمخ پریوتلي ول .

تورن امام الدين پر محمد داؤود خان چيغه ووهله: " مقاومت گټه نه لري. تسليم سه." سردار محمد داؤود خان په ځواب کې وويل : " خپل سر مشر را وليږه چې له ما سره خبرې وکړي." تورن بيا وويل : " موږ ټول سرمشران يو. هر څه چې لرئ ، موږ ته يې ووايه يا تسليم سه ."

محمد داؤود له دې پورته نور زغم نه درلود ، په لاس کې يې تومانچه وه او په هغې يې د تورن پر خوا اور پيل کړ. تورن له داسې يوه سړي څخه چې خپل هر شي يې له لاسه ورکړي ول دداسې يوه برید هيله نه درلودله ، د سترګو په رپ کې د کلاشنیکوف د داسې يوه اور خوله پرانیستله چې ژوندي او نیم ژوندي کسان يې له يوې مخې له منځه یووړل .

امام الدين: زه د کوماندو د قطعې يو افسر وم او په خپل تشکیل کې مې گاز ❖ ۶۶ موټر ، بې مزې مخابره درلودله نه زغره واله. ان په هماغه ورځ د گارد گرد چاپیره هېڅ ډول زغره واله نه ده لیدل شوې. له بلې خوا د گارد د توغندي ویشتونکي لیوا توغندیو د ولسمشرۍ ماڼۍ ، گارد مخې ته شولې او محاربوي ماشینونه سوځولي ول. زغره واله له اړه خوندي نه وه چې گڼې موږ دې په یوې زغره والې کې له یوه لنډ واټنه هغه هم د گارد د ختیځې دروازې له لوري د گلخانې د ماڼۍ پورې ته ورغلي اوسو. دغې لیکنې د لیکوال له خیال او انځورگری څخه سر چینه اخیستې نه زما له خبرو څخه.

۵ ❖ د افغانستان د هنريالانو د ټولني لوی مشر محمد نيسم خوشگوار د "رازي که فايق افشاء نکرد" کتاب په ۱۶۲ او ۱۶۳ پاڼو کې وايي (ليکوال: خان آقا سعيد، د عصر خپرنډويه ټولنه، پېښاور/پاکستان، منی، ۲۰۰۰)

د [پوځ څلور سوه بستريز] روغتون يوې خونې ته ننوتلو. د چپرکت پرمخ د منځنۍ ونې لرونکی يو ځوان چې په گچ کې پيچل شوی لاس يې په غاړه کې ځوړند وو، بیده وو. نوموړي ته لومړي بریدمن ميرکي ور وپيژندلم او هغه يې دداسې سرې په نامه راته ونوماوه چې داؤود خان يې وژلی دی. که څه هم د هغه د کرغین مخ په ليدنې پښیمانه وم خو بیا هم په سرې سينې مې له هغه [امام الدين] څخه د مالوماتو غوښتنه وکړه. نوموړي وويل:

د غوايي د مېاشتي د اوومې په ماښام مو له بالاحصاره د ارگ د نيولو او د محمد داؤود پر وړاندې د جگړې دنده تر لاسه کړه. کله چې ارگ ته ورسیدلو، پر ارگ د الوتکو پرله پسې گرزهار اود شوبلو اور له هرې خوا خپور او ټينگ اخ و ډب روان وو. نیمه شپه وه چې بريا زمور په برخه شوه او د ارگ انگر ته ننوتلو.

په هاغه وخت کې زما د قطعې بولندوی زما ټولي ته د داؤود د نيولو دنده و سپارله. زه له خپلو سر تيرو سره د گلخاني د مانۍ پر لور وړاندې ولاړم او د هغه ځای ټولې کړۍ مو د خپلو وسلو په پرله پسې او ټينگ اور لاندې ونيولې او ودانۍ ته ننوتلو. هره خوا چوپه چوپتيا خپره وه. خپلو بدرگه کسانو ته مې وويل چې مورچل ونيسي او همداسې دې خپل اورته دوام ورکړي. ما له ځان سره لوډ سپيکر راوړی وو او د هغه له لارې مې خپلو سرتيرو ته خبرې کولې او هغوی ته مې دندې سپارلې.

د هماغه لوډ سپيکر له لارې مې په کوټه کې خبرې وکړې او مې ويل چې سردار داؤوده! تاسو د پوځي شوری د امر پر بنسټ ځان تسليم کړئ. "په همدغه وخت کې هغه د خونې د فيلپايې د يوې ستنې له شا په خپل ويروونکي غږ وول: "زما په قاموس کې تسليميدل نشته. پرته له خدايه بل چاته نه تسليميرم." او د اور امر يې ورکړ. له هرې خوا زمور پر لور ډزې پيل شوې. د ښځمنو په لاسونو کې توپک ول هغوی هم ډزې پيل کړې. زمور شميره زياته وه، يوه ښځه چې کړۍ ته نيږدې ولاړه وه او له هغه ځايه يې ډزې کولې پرځمکه پريوتله خو پر داؤود يې هېڅ ډول اغيزه نه کوله.

يو وخت زما پام شو چې د داؤود په لاس کې سپينه تومانچه ده او د ستنې له شا په تومانچې يې زما پر خوا ډز وکړ، زما اوږه يې را ټپي کړه. ټينگ اخ و ډب روان وو. زما سترگو هغه څاره، د داؤود ککره ناڅاپه د ستنې له شا رانېکاره شوه. هغه ډز وکړ او ما هم ډزې پيل کړې. زما په لاس کې کلاشنیکوف وو او د کلاشنیکوف ټولۍ مرمۍ د هغه پر ککرې ومبټلې او د سر کوپړۍ يې په هوا شوه او پرځمکه را پريوت. ما دغه بريا د بيسيم له لارې خپل بولندوی ته وويله او بيا بې هوښه شوم. کله چې په هوښ راغلم، ومې لېدل چې دلته يم."

امام الدين: د هغه څه په اړه چې ښاغلي خوشگوار ويلي لومړی غوام روښانه کړم چې زه د ټولي بولندوی نه بلکه د مخابرې د بلوک بولندوی وم او زما سرتيري له خپلو مخابرو سره په نورو جزوتامونو کې ويشل شوي ول او دنده

ورسپارل شوې وه. د نیولو امر باید پلوی خواکونو ته ورکړ شوی وای نه مخاږې ته. دویم دا چې د مخاږې له لارې د جزوتامونو سوق او اداره په ټولو پوړونو کې د محرمیت پر بنسټ د شفرې لښتنلېک له لارې تر سره کېدل نه د لوډ سپیکر له لارې. که تاسو د پوځ له افسرانو پوښتنه وکړئ تاسو ته به درڅرگنده شي چې د سرتیرو او جزوتامونو په اداره کې هېڅکله له لوډسپیکر څخه کار نه دي اخیستل شوي. د نن ورځې جگړې "غیر نیونه" یا د "د کچ غیرې" نه دي. له لوډسپیکر څخه یوازې ترافیک کار اخلي نه د پوځ افسران؛ او نه په یوې کوشنې کوټې کې چې شپږ یا اته متره اوږد والی ولري څوک دې لوډسپیکر را واخلي او خبرې دې وکړي.

د ژبې د سپڅلتیا د اړخ په پام کې نیولو سره غواړم ووايم چې نوموړې لېکنه د یوې تاریخي پېښې د انځور ازانگه نه بلکه د یوه خیالي داستان یوه طرح گڼل کېدای شي چې د یوه هنري فلم د جوړلو لپاره په پام کې نیول شوي وي، ځکه په دې اړه نوموړي ښاغلي لیکوال یوازې خپله هنرياله انځورگري را انځورلې ده. وایي چې وچه خټه پر دیوال نه مښلي.

۶ ❖ حامد د "داؤود خان د کي جي بي په لومو کې" د کتاب د ۳۰۵ پاڼې په لمنېک کې چې د هارون لېکنه ده، ژباړه د حامد، سَمَونه او یادښت د حامد، د میوند خپرندویه ټولنه، پېښاور/پاکستان، دسامبر ۱۹۹۷ز کال داسې لیکي:

د تورن امام الدین په نامه د داؤود یو تن ملگری د ارگ له صاحب منصب گل آقا او د شوروي د سفارت له دوه تنو غړو سره د خبرو اترو لپاره د داؤود خان کوټې ته ورغلل او له هغه یې وغوښتل چې ور تسلیم سي. هغوی داؤود خان ته له ډیر و سپکو سپورو ویلو وروسته، پر داؤود خان برید وکړ. د امام الدین مټ ټپي شو. په ځواب کې کودتاجیانو داؤود ترځوابي اور لاندې ونیو او پر هغه یې مرمی و وړولې. په همدغه شېبه کې امام الدین له کوټې دباندي راووت او په چیغو چیغو یې وویل: "ناتارگر تیرغمال مې وواژه".

امام الدین: د یادولو وړ بولم چې زه د داؤود د ملگرو له ډلې څخه نه ووم، بلکه د سردار داؤود په پوځ کې یو ټیټ پوړې افسر وم. د "گل آقا او د شوروي د سفارت د دوه تنو غړو" په اړه چې گڼې د ښاغلي حامد په وینا له ما سره یوځای د داؤود خان کوټې ته ورغلي وي، مخکې مې پراخه سپړنه وکړه او مالومات مې وړاندې کړل او بیا ویلو ته یې اړتیا نه وینم. ما دغه خبره په څو څو ځله کړې له هغې شېبې چې د گلخانې ماڼۍ ته ننوتلی يم او یا مې سرداؤود ته د پوځي شوری پیغام رسولی دی زما چال چلند له محمد داؤود سره له ډیر درنښت ډک وو او هغه ته په هېڅ ډول سپکاوی نه دی شوی. خو زه نه پوهیږم چې ښاغلی حامد زما له خولې په جعلی توگه راوړل شوې خبره د کوم لاسوند پر بنسټ کړې او دغه بې بنسټه خبره یې څنگه رامنځته کړې؟ آیا نوموړی په هماغه ورځ د گلخانې د ماڼۍ ددروازې مخ ته ماته سترگې په لار وو؟ هغه څوک چې په خپله د پېښې په ځای کې نه وي څنگه کولای شي په پېښه کې د شته کسانو له خولې خبره په پازوالۍ راوړي؟

۷ - د "چند سطر شکسته در باره تجاوز روس در افغانستان" د کتاب لیکوال فرهاد لیبب د ۲۰۰۸ ز کال د اگست د مېاشتې په اتلسمه له سیاه سنگ له د یوې تلفوني مرکې په ترڅ کې وویل :

د د دیارلس سوه او اووه پینځوسم لمريز کال دغوايي د مېاشتې په دیارلسمه د ځلنې "چهارشنبې" په ورځ يا د غوايي د مېاشتې په څوارلسمه د پنځنې " پنجشنبې" په ورځ [د ۱۹۷۸ز کال د مې د مېاشتې په دريمه يا څلورمه] د يوه اړين کار د تر سره کولو لپاره د پوځ څلور سوه بستريز روغتون ته ورغلم. د روغتون په دالان کې له يو ملگری سره مې چې د طب ډاکټر دى مخامخ شوم. له روغبر وروسته نوموړي د خپلو نورو خبرو په ترڅ کې راته وويل : رآه چې دوه تنه مهم کسان (چې يو يې خان عبدالغفار خان او بل يې امام الدين وو) در وشييم. ښايي د دواړو ليدنه دې کوم وخت په درد ولگيږي. هغوى دلته بستر دي .

امام الدين مې له پخوا وختونو راهيسې پيژانده. که څه هم امام الدين د زده کړو په وخت کې له ما دوې دورې مخکې وو خو کله چې مور په يوه کورس کې زده کړې کولې ، ټولگيوال وو. کله چې د هغه کوټې ته ننوتلم و مې لېدل چې ښى مټ او دواړه اوږې يې پلاستر شوي وې. هغه د بستر پر مخ غځېدلى وو. ډير کسان د هغه ليدلو ته راتلل. په هغې ډلې کې داسې کسان هم راغلي ول چې له هغه څخه يې د داؤود خان د وژنې د څرنگوالي پوښتنه کوله. امام الدين داسې وويل :

زما زغره واله د ولسمشر د مانۍ ، د ارگ ختيځې دروازې ته مخامخ د تيارسۍ په حال کې ولاړه وه. د غوايي د مېاشتې د اتمې [۲۹ اپريل ۱۹۷۸ز کال] د گارد ځواکونو د سپين بيرغ په پورته کولو خپله تسليمي اعلان کړه. په همدغه شېبه کې ما ته امر وشو چې داؤود خان ونيسم. له دې مخکې ، داؤود خان مور سره اړيکه ټينگه کړې وه او غوښتي يې ول چې د کودتا له مشرانو سره خبره وکړي. د [افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند] مرکزي کميټې د هغه غوښتنه منلې وه. هغوى پريکړه کړې وه چې قادر او اسلم وطنجار داؤود ته د لېدنې لپاره وليږي. په همدې ترڅ کې بيا راته امر وشو چې داؤود و نيسم. ما وليدل چې د زغره والو د چلوونکو او صاحبمنصبانو له ډلې څخه څوک چمتو نه دي چې ارگ ته را سره ننوځي. لنډه دا چې ما يو چلوونکي پيژانده او هغه خپله ملا وترله چې زما زغره واله دننه ارگ ته را سره بوزي. له ما سره څلور نور څلور تنه پوځيان ول. کله چې ارگ ته ننوتلو، بيا هم د مرميو يو يو ډز اوريدل کېده. په ارگ کې لومړني سړي چې له مور سره وليدل گل آقا وو. هغه مور هغې خونې ته بوتلو چې داؤود پکې وو .

د " گل آقا" اصلي نوم آقا محمد دى. امام الدين په بر لاس د هغه نوم د " گل آقا" په نامه ياد کړ او بيا يې خبرو ته ادامه ورکړه: زه پوهيدم چې نوموړى [آقا محمد] زموږ له کسانو څخه دى. کله چې د گل آقا [آقا محمد] په لارښوونې د گلخانې مانې ته ننوتلو ، و مې لېدل چې داؤود خان [له ښځمنو پرته] له خپلو لسو تنو ملگرو او د کورنۍ له غړو سره وسله په لاس سترگې په لاره ولاړ دى. له ځان سره مې وويل : له دغه ځايه زما ژوندي وتل نا شوني دي.

په دغه شېبه کې گل آقا [آقا محمد] داؤود خان ته دوديز پوځي سلام وکړ او ويې ويل : د کودتا کسان غواړي له تاسو سره وگوري. داؤود خان له ټولو مخکې ولاړ وو. ما هم پوځي دوديز سلام وکړ او په لور غږ مې وويل : " د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د مرکزي کميټې په امر خپله وسله پر ځمکه کنسپړدئ او تسليم سئ ."

زما له خولې وروستنی خبره نه وه راوتلې چې د داؤود له زامنو څخه يو تن په بېړه د شا دروازې په لور و خوځېد. ترڅو چې هغه ته مې گواښ کاوه چې له ځايه دې ونه خوځېږئ ، داؤود خان ددغو خبرو په ويلو چې " روسانو او د هغو چوپړيانو ته نه تسليمېږم " زما پر خوا ډزې پيل کړې. په پاې کې درې مرمۍ ، يوه يې زما زړه ته نيږدې او دوه نورې يې زما پر مټ او اوږې ومستلې. ما هم د يوه جناحي اور په کولو ټول تر اور لاندې ونيول او له هغه وروسته بې هوښه شوم. کله مې چې سترگې پرانيستلې ، ومې لېدل چې په روغتون کې يم .

امام الدين: ښاغلی فرهاد لبيب وايي چې زما " ټولگيوال " وو. زه پوه نه شوم چې مور چيرې ټولگيوال وو؟ زما له سپړنو او څرگندونو وروسته تاسو په خپله قضاوت وکړئ چې زما ددغه ښاغلي ټولگيوال خبرې تر کومې کچې رښتيا دي :

هغه وايي چې " دواړه اوږې او ښې مټ يې پلاستر وو " ، د گل آقا په تړاو حکم کوي چې " اصلي نوم يې آقا محمد دئ " ، بيا ادعا کوي چې " درې مرمۍ ، يوه يې زما زړه ته نيږدې او دوې نورې يې زما پر مټ او اوږې مستلې وې " او په بل ځای کې وايي چې ما " جناحي اور " تر سره کړی دئ .

زه غواړم په ځواب کې يې ووايم چې دواړه اوږې مې نه بلکه زما يوه اوږه پلاستر وه او څنگه چې مخکې مې وويل، مور زغره واله نه در لودله. دغې جملې ته هم تاسو پام وکړئ چې وايي " د گل آقا اصلي نوم آقا محمد دئ. " زه نه پوهېږم چې له دغې ادعا څخه د هغه موخه څه ده او د موخې په خټه کې يې څه پراته دي؟

گل آقا هاغه څوک وو چې له پاڅونه وروسته په لومړيو ورځو کې د هرات د والي په توگه و ټاکل شو اود مرغومي له شپږمې وروسته د پوځ د سياسي چارو د عمومي رئيس په توگه يې دنده ترلاسه کړه. آيا زه کولای شم د خپلې بدرگې په ډله کې د گل آقا پر ځای ، آقا محمد يا د آقامحمد پر ځای گل آقا چا ته ور وپيژنم؟ ايا هغوی په خپله ددغې ادعا د غندلو لپاره څه نه ويل؟

هغه زما له خولې په داسې بڼه خبرې راوړي چې گڼې پيښه يې په خپلو سترگو ليدلي وي او وايي چې " درې مرمۍ " يوه يې زما زړه ته نيږدې او دوې نورې يې زما پر مټ او اوږې لگيدلې وې او د هغه ترڅنگ مې گڼې يو جناحي اور هم تر سره کړی وي. دغه ادعا گانې له سره تر پايه رښتيا نه دي .

رښتيا خبره دا ده چې دوې مرمۍ څنگ په څنگ زما پر ښۍ اوږې مښتلې وې او دوې نورې يې سر سرې په کين اړخ او کښې پښې مښتلې وې. زما په مټ يا زړه ته نيردې هېڅکله مرمۍ نه ده مښتلې او د هغه هېڅ ډول نښه زما په ځان کې نشته. په پښتو کې يو متل دى چې وايي: "درواغ وايه خو په شرع يې روغ وايه".

هغه سپرڼه چې ښاغلي فرهاد لبيب د جناحي اور په اړه راوړي هم سمه نه ده. په يوې خونې کې دننه له پينځه يا شپږ متريز واټن څخه پر يوې نخښې جناحي اور نه ترسره کېږي. که څوک داسې اور تر سره کړي نو مرمۍ په نښه نه بلکه پر کين يا ښي ديوال مښلي. داسې ښکاري چې ښاغلی لبيب له پوځي اصطلاحاتو سره آشنایي نه لري. ښاغلي لبيب ته به ښه دا وه چې د حربي پوهنتون روزنيزو يادښتونو ته يې مخه کړې وای او يا له داسې يوه افسر ته ورغلی وای چې په تکتیک پوهیده او له هغه يې پوښتي وای چې جناحي اور څه دى، چيرې او په کومې موخې تر سره کېږي او له هغه وروسته به يې په خپلو يادښت ليکنو کې ځای پر ځای کړې ول.

ددغې سکالو د ژورې سپرڼې لپاره د ښاغلو لوستونکو پام يو ځل بيا د نوموړو ۷ يادښت ليکونو غټو ټکيو ته را اړوم چې په پاخه گومان يو بل غندي او نه يوبل ته ورته والی لري:

۱) (ښاغلو ليکوالانو د پيغام په اړه زما له خولې په تور لگونې داسې راوړي دي:

-مقاومت گټه نه لري. تسليم سه.

-تاسو د پوځي شوری په امر ځان تسليم کړئ.

-د مرکزي کميټې د فرمان پر بنسټ تاسو محکوم ياست او ځان تسليم کړئ.

-له دې چې واکمني د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند ته ليردېدلې، تاسو تسليم شئ.

-له دې چې واکمني د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند ته ليردېدلې ته دنده لرې چې تسليم شئ.

-د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د مرکزي کميټې په امر، خپله وسله پر ځمکه کښيږدئ او تسليم شئ.

-يا دا چې سردار محمد خان له ما پوښتي چې: "څه خبره ده؟" او ما په ځواب کې ورته ويلي وي: "صاحبه! خبره له خبرې تيره ده، تسليم سئ. ... انقلابي شوری او وسله وال ځواک ته تسليم شي. وسله وال ځواک ټول قطعات تصفيه کړي او يوازې تاسو ياست چې مقاومت کوئ".

۲) (ما ويلي چې ولسمشر د ويل شوي پيغام په ځواب کې هېڅ ونه ويل، مگر ښاغلي لېکوالان پرما تور لگوي او زما له خولې د ولسمشر د ځواب په اړه گډې وډې جملې راوړي:

-زه به هېڅکله تسليم نه سم.

- کمونیستانو ته نه تسلیمېرم .

- خپل سر مشر راولپړی چې له ما سره خبرې وکړي .

- کمونیستانو او د هغوی چوپړیانو ته نه تسلیمېرم .

- زما په قاموس کې تسلیمي نسته . پرته له خدایه بل چاته نه تسلیمېرم .

- پرته له خدایه بل چاته نه تسلیمېرم او تر وروستۍ مرمۍ جگړې ته چمتو یم

له دې څرگندېږي چې د پیغام تر نامه لاندې یو له بل سره توپیر لرونکي متنونه او د ولسمشر د ځواب تر نامه لاندې توپیر لرونکي متنونه په تور لگونې زما له خولې تر سره شوي دي . اوس دې ښاغلي لوستونکي دې ته پاملرنه وکړي چې یوه ځانگړې خبره په څه ډول په بیلا بیلو او په گڼو ډولونو راوړل شوې ده .

څرگنده ده چې ما په خپله دا خبرې نه دې کړي خو یو شمیر لیکوالان په ناپازواله توگه یوازې ددې لپاره چې د چا خبره خپلې لېکنې یې په زړه پورې کړې وي ، هنریاله خیالي انځورگریو ته یې مخه کړې او د اټکلونو، انگیرنو او گومان وهلو پر بنسټ لیکنې کوي او خلکو ته یې وړاندې کوي .

زه ددوی ټولو د خبرو په نه غندلو غواړم څرگنده کړم چې د یو شمیر ښاغلو لیکوالانو په کتابو کې ، لکه ښاغلي دستگیر پنجشیري په خپل کتاب "ظهور و زوال حزب دموکراتیک خلق افغانستان" ، ښاغلي سلطانعلي کاشتمند په خپل کتاب "یادداشتهاي سياسي و رویدادهای تاریخی" ، هارون په خپل کتاب "داؤود خان د کي جي بي په لومو کې" او محمد اقبال وزیري په خپل کتاب "د ثور پاڅون، د کا جي بي دسیسې او شوروي یرغل" ، راوړل شوې خبرې په څه نا څه ډول رښتیا ته نږدې دي .

ټول لیکوالان لیکي چې د پوځي شوری د پیغام وروونکی زه وم، ټول وايي چې ولسمشر د همدغه پیغام په اوریدلو خپلې ټولې مرمۍ پر امام الدین ور تشې کړې، ځینې یې لاریاتوي چې "امام الدین ټپي شو ، خو ونه وژل شو" .

هو . د پیغام له ویلو سره سم په ما ډزې وشوې او زما اوږه او مفصل له منځه ولاړل . د روغتون د ډاکټرانو په وینا زما د اوږې مفصل شپاړلس ټوټې شوی وو . همدا اوس هم وروسته له دیرشو کالو زما لاس یوازې کولای شي دیرش په سلو کې کار وکړي .

له بلې خوا زه په هغه وخت کې د مخابرې یو افسر او دنده مې د اړیکو ټینګول ول . ما هېڅ اړتیا نه درلودله چې د یوه سر تیري په توگه له ځان سره کلاشنیکوف وگرځوم . لکه څنگه چې مخکې مې وویل له دې چې ما پیغام رساوه ما ته امر شوی وو چې په تش لاس له وسلې پرته ولاړ شم او بیا په تکرار ټینګار کوم چې کلاشنیکوف د یوه افسر وسله نه وه چې هغه دې ما له ځان سره اخیستي وي . ان که هماغسې هم وه ما نه شواي کولای په ټپي حالت کې

هغه پورته کړم او ورڅخه کار واخلم. بشپړ ډاډلرم چې که ښاغلي ليکوالان زما پر ځای وای نه یې شوی کولای دغسې یوه کړنه تر سره کړي .

سیاه سنگ: فرهاد لیبب د ۲۰۰۸ زکال د اگست د مېاشتې د اتلسمې نېټې د تلفوني خبرو په پای کې زیاتوي: امام الدین نه یوازې زما تر مخ بلکه په څو څو ځله په څوځایونو کې د ډیرو کسانو تر مخ د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د وژنې تور هم په نیغ په نیغه اوهم په غیر مستقیم ډول په ځان تړلی دی. امام الدین په لومړیو شپو ورځو کې دغه پېښه د خپل د ژوند او اتلوالۍ ستره نخښه بلله. خو که زه په سره سینه او په ناپیلي توگه خپل شخصي نظر ووايم ، زه گومان کوم چې تر پرونه پورې امام الدین د داؤود خان او د هغه د کورنۍ د وژنې تور په ځان لگاوه خو نن له هماغه په خپل لاس جوړ شوي او په ځان لگول شوي تور پښیمانه دی او له هغه ویره لري .

امام الدین د یوه ټپي کوماندو په توگه نابیره د مرگ له لومو ژوندی راووت او د خپل خونړي مأموریت د پای په وروستیو شېبو کې یې داؤود خان هم په رڼو سترگو ولید. زه گومان کوم

چې هغه د یوې ډیرې ساده خو له هوښیاری ډکې انگیرنې په ترڅ کې دې پایلې ته رسیدلې وو چې : که په ټټر، مټ او اوږه کې ټپونو ته په نغوټې چې د ولسمشر د ویشتل شویو گولپود لگیدلو له امله رامنځته شوي او ووايم چې سردار داؤود مې په خپلو لاسونو وواژه ، نو د ژوند تر پایه به اتل او د گوند او دولت د سترگو تور واوسم .

لکه څنگه چې د کودتا په لومړیو شپو ورځو کې ټول په یاد لري د چا خبره د امام الدین د نیکمرغۍ غوټۍ وغوړېدلې ، ځکه امام الدین پر ځان د یوه ډیر لوی او خطرناک تور په منلو په رښتیا وکولای شول هماغه بریالیتوب او دریځ ته چې په خپل ذهن او خیال کې را سپرلې وو ، ورسپړي. اوس چې د هماغه پخواني " انقلابي " ځوښ او هلهلو تودوالی سوړ شوی او د بشري حقونو د پښو لاندې کوونکو په ځانگړې توگه د وژونکو په ډله کې د هغه د قانوني نیولو او د حقوقي بنسټونو او د نړیوالو پولیسو له پلوه د هغه د محکمه کېدلو خبره په ټوله نړې کې رامنځته شوې ، امام الدین په ډیر پښیمانی اوس وایي چې:

ما داؤود خان نه دی وژلی .

زما په اند امام الدین اوس په رښتیا ویلو پیل کړی دی. یو څوک چې له اوږو او مټ هغه هم له یوه نیردې واټن څخه په مرمۍ ټپي شوی وي ، څنگه به وکولای شي یو کلاشنیکوف ماشین گنه را پورته ، په ځیر نخښه ونیسي او جناحي اور دې تر سره کړي؟

امام الدین: د هغه کار په وړاندې چې ښاغلی ليکوال یې د خپلو انگیرنو په انځور کې را وړاندې کوي ما کوم گوندي یا دولتي دریځ نه دی تر لاسه کړی. د پاڅون له بریالیتوب وروسته نه مې د کوم وزارت مرستیالی ، نه مې د کوم

وزارت د وزیرتابه ، نه د انقلابي شوری او نه مې د مرکزي کمیټې د غړیتوب دريځ تر لاسه کړی چې د خپلو همليکو ملگرو په منځ کې مې ورڅخه ځانته یو ځانگړې دريځ راکاږلی وي .

د پاڅون له بريالیتوبه اووه مېاشتې وروسته د کنډک د بولندوی په توگه وټاکل شوم وروسته له یوې لنډې مودې د روغتیايي ستونزو له کبله یوې غیر محارېې قطعې ته و لیرل شوم او په دغو پُستونو کې مې دنده تر سره کړه : د چهارآسیاب د روزنیز مرکز ، د احتیاط او پیژنتون د آمر په توگه ، د اتمې فرقې د ښوونې او روزنې د آمر په توگه ، د اپراسیون د ریاست د دویم مرستیال ، د اپراسیون د رئیس او د پوځ د ښوونې او روزنې د رئیس په توگه .

د څوارلسو کالو په اوږدو کې په سر ښندنې ، هلو ځلو او د درندو دندو د پیتو په پورته کولو سره سره زما پرمختگ سوکه سوکه وو . د اړتیا او وخت د غوښتنو پربنسټ د پوځ د قطعو او جزوتامونو د مرستې لپاره گڼ شمیر ولایتونو ته تللی يم . د پوځ د افسرانو او بریدگیو د ښوونې او روزنې ، د سرتیرو د ښوونې او روزنې او د قطعو د محاربوي احضاراتو د پیاوړتیا په چارو کې ، له تکتیکي نورمونو سره سم د مدافعی د سیستم په را منځته کولو کې ، د ترهگریزو کړو وړو او پر استوگنو سیمو باندې د درندو وسلو د اور د مخنیوي په لاره کې د پوځ د نورو هیواد پالو بولندویانو ترڅنگ گام په گام پرمخ تللی يم .

سره له دې چې د پوځي پوهو پوهاند او ارکان حرب وم ، زما لسگونو همليکو ملگرو زما په پرتله په گوند او دولت کې لوړ دريځونه درلودل . هغه څه مې چې تر لاسه کړی زما د کارپوهنې او ورهڼې له پایلو څخه وې نه دا چې د گوندي او دولتي لوړ پوړو چار واکو له پلوه راته کوم ځانگړی امتیاز راکړل شوی وي .

غواړم زیاته کړم چې هېڅکله زه په دې نه يم تورن شوی يم چې گڼې ما دې ویاړ کړی وي . که ویاړمې هم کړی وي یوازې دومره ول چې د مخابرې د یوه خبر رسوونکي په توگه مې د پوځي شوری پیغام ولسمشر ته رسولی دی . ولسمشرته مې له درنښت ډک دودیز پوځي سلام وروسته ویلي : " منلیه ولسمشره! واکمني د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند ته لیردېدلې ، تاسو تسلیم سئ . " هغه خپل ځواب ماته په مرمی راکړ چې سخت ټپي شوم .

زما د ویاړ او نومیالیتوب لامل زما ټپي کېدل ول او هغه هم د پاڅون په لومړۍ ورځ په هغو مرمیو چې د هاغه وخت د ولسمشر له پلوه ویشتل شوې وې ، نه دا چې ما دې پرهغوی ډزې کړې وي .

سیاه سنگ: آیا ددغو خبرو اترو په پای کې نورې کومې خبرې لری؟

امام الدین: یو ټکی غواړم رایاد کړم چې خلکو ویل داؤد خان په خپل چال چاچلند کې د نورو ځانگړتیاوو د لرلو ترڅنگ احساساتي سړی وو اوډیر ژر په کوشنۍ خبره خپه کیده . ښایي د پوځي شوری د سولې د پیغام په وړاندې چې ماته ورته په ډیر درنښت وړاندی کړ د داؤد خان د بورنورې غبرگون لامل ، د هغه د احساساتو غلبه وي ، که

نه په ټوليز ډول سياستوال او ستر واکمنان هېڅکله وسلې ته لاس نه ور وړي او د سولې غږ ته د وسلې په سره اور ځواب نه ورکوي.

ان د سردار داؤود د کورنۍ غړي او ور سره بدرگه ملگري يې د هغه پيام په وړاندې چې ما ور وور، د سردار داؤود د بورنورې غبرگون پلويان نه ول. هغه د پوځي شوری د پيغام په وړاندې په قهر کيږي او وسله را پورته کوي او غواړي زموږ خوا ته ډزې وکړي. په هماغه شېبه کې د هغه له کورنۍ څخه يو نجلې را پورته کيږي د هغه لاس نيسي چې د تاوتریخوالي مخه ونيسي؛ خو نجلۍ د داؤود خان د تومانیچۍ د مری له امله ټپي کيږي او پرځمکه لويږي. دا په خپله دهغې رښتیا څرگندونه کوي چې له هغه سره زموږ چال چلند له تاوتریخوالي ډک نه وو، موږ يوازې د هغه پيغام وروڼکي وو چې د پوځي شوری د پريکړې پر بنسټ يې د هغه د سوله ييزې تسليمېدنې غوښتنه کوله.

کاشکې داؤود خان د مرمۍ د ويشتلو پرځای يوه خبره کړې وای چې هغه مې اړوندو چارواکو ته رسولې وای او د انساني انگيرنې له اډانې وتلې دداسې يوې خونړې پيښې د رامنځته کيدلو مخه نيول شوی وای.

لکه څنگه چې ما مخکې وويل، کله چې د گلخانې له ماڼۍ وتلم د کوماندو د قطعې پاتې پرسونل زما راتلو ته سترگې په لاره ول زه يې ټپي او په وينو کې لیت پیت ولېدل. ښايي دغسې يوه حالت ددې لامل شوی وي چې پاتې پرسونل په ډله ييزه توگه او په خپل سر ناڅاپي بريد کړی وي.

زه ورځپاڼه ليکونکی نه يم، خو ماته په زباد رسيدلې چې يو شمير ليکوالان د خپلو لوستونکو د شميرې د زياتوالي لپاره د مطالبو په وړاندې کولو کې له ډوزو (مبالغو) او پر حقيقت د سيوري د غورولو له لارې ډنډورې د واقعيت په توگه خپروي.

هر هغه څه چې ما په سترگو ليدلي ول پرته له زيادښت او کمښت د کابل ناته ددرندې ويب پاڼې ښاغلو لوستونکو ته مې وړاندې کړل او ورمند (قضاوت) ولس ته سپارم.

له تاسو د هيواد د يوې مهمې پيښې په اړه د واقعيتونو د چاڼ کولو په اړه ستاسو له ټولگې څخه منندوی يم چې زما خبرې په ورين تندي پرته له زيادښت او کمښت خپروئ. تاسو ته د ډير صبر او حوصلې غوښتنه کوم او هيله مند يم چې د بې بنسټو ډنډورو پر ځای رښتوني واقعيتونه د هيواد تاريخ ته وړاندې کړئ.

همدغه واقعيتونه به وي چې زموږ د ربرېدلې او جگړو ځپلې پرگنو په منځ کې د پوهاوي لاره پرانيزي، د ولس د ټپونو درملنه به وکړي او توی شوې وپنې به پرې وينځي. دا ټول به ددې لامل شي چې زموږ د ټاټوبي پرگنې به د بشري ټولنو د پرمختگ په لاره کې په سر لورۍ او وياړ و درومي.

شپارسمه برخه

"د دیارلس سوه او اووه پینځوسم کال د غوايي د مېاشتې اوومه توره ورځ"

د دیارلس سوه او اووه پینځوسم کال د وري د مېاشتې په دوه ویشتمه نېټه (د ۱۹۷۸ز کال د اپریل یولسمه) د منځنۍ "سه شنبې" په ورځ مخکې له دې چې د وزیرانو غونډه پیل شي د کابینې له څو تنو ملگرو سره د دفتر د رئیس په کوټه کې ناست وم. د فوائد عامې وزیر "غوټ الدین فایق" ناڅاپه راغی او ویې ویل: "خبر یاست چې له دغو لعنتیانو څخه یو یې مردار شوی دی؟" او بیا یې کیسه را پیل کړه چې د میر اکبر خیبر مړی مطبوعې ته نږدې د سړک د غاړې د یوې ویالې ترڅنګ موندل شوی دی. لږ وروسته غونډه پیل شوه، که مې له یاده نه وي وتلي، گومان کوم د کورنیو چارو وزیر هم په غونډه کې له نوموړې پېښې څخه یادونه وکړه.

پرچمیانو د ډیر شورماشور په را پورته کولو د خیبر له وژنې څخه گټه پورته کړه او حکومت یې د نوموړي په وژنه گرم و باله. د خیبر د ښخولو او د فاتحې د لمانځلو په ورځ، په فوتي اعلانونو کې په خیبر پورې د اړوندو خپلوانو

فاتحه اخیستونکو د نومونو ترڅنگ د ببرک او اناهیتا راتبزاد نومونه هم د خلکو تر غوږونو ورسول شول. (په رسنیو او فوتي اعلانونو کې په دودیز ډول یوازې د مړي د ډیرو نیږدې خپلوانو د نومونو یادونه د منلو وړ وه. په دې تړاو بڼایي پرچمیانو په راډیو کې خپل کسان درلودل او پرته له دې چې د اطلاعاتو وزیر ورڅخه خبر شي په غلا یې اعلان د راډیو د څپو له لارې خپور کړی وو.)

جنازه د یوه عجیب لاریون په ترڅ کې له مکروریانو څخه پورته شوه او هغه یې د "مړه دې وي امریکا" د شعارونو په ورکولو د امریکا د سفارت ترمخ، ارگ ته د راغځیدلې سړک، د پښتونستان واک، پل خشتي او د میوند د جادې له لارې شهدای صالحین ته د یوې لویې بدرگې په ملتیا ورسوله.

د قبر پرسر مخکې له مخکې لودسپیکرونه ایښودل شوي ول. د پرچم او خلق د رمو مشرانو په ترڅه ډال او ډیل ویناوې واورولې او په غږیتاو او بریدونو یې حکومت د خیبر په وژنې تورناوه.

د هماغې ورځې په سبا په صدارت کې د ولسمشر د مرستیال سید عبداللله تر مشرۍ لاندې یوه غونډه وشوه چې د همدغې سکالو په تړاو هم خبرې اترې وشوې. د سوداگری وزیر محمد خان جلالر چې په پښتونستان واک کې د پلان د وزیر د دفتر له کړکۍ څخه یې د لاریون ننداره کړې وه، د لاریون کوونکو د زیاتې شمیرې د یادولو په ترڅ کې یې پښه داندیښنې وړ وبلله. د کورنیو چارو وزیر ټینگار کاوه او ویل یې: "هېڅ د اندیښنې ځای نه دی، ځکه د لاریون کوونکو غټه شمیره زموږ خپل لیرل شوي کسان ول." (د فاتحې په لمانځلو کې گڼه گڼه ډیره وه، ان د اندرابي له پله څخه د شاه دوشمشیرې تر جومات پورې خلکو لیکې جوړې کړې وې).

د وزیرانو په غونډه کې ټول په یوه غږ ول چې د لاریون کوونکو پر وړاندې دې قانوني گامونه اوچت شي. له هغه وروسته د همدغې خبرې په اړه د ولسمشر مرستیال او د مالې وزیر سید عبداللله او د کورنیو چارو وزیر عبدالقدیر له ولسمشر سره خبرې اترې وکړې.

د دیارلس سوه او اووه پینځوسم کال د وري د مېاشتې په نهه ویشتمه نېټه [د ۱۹۷۸ز کال د اپریل اتلسمه] د وزیرانو د شوری په غونډه کې په دې اړه اوږدې خبرې اترې وشوې او پریکړه وشوه چې د دولت دستگاه دې د پرچم او خلق په ډلو پورې د اړوندو کسانو له شتون څخه پاکه او د لاریون کوونکو پر وړاندې دې د قانون په اډانه کې گامونه اوچت شي. د لوړو اومسلکي زده کړو وزیر صدیق محبي د خنډونو په را وړاندې کولو ویل: "د پوهنتون د یو شمیر استادانو بدلول ساده کار نه دی".

د دیارلس سوه او اووه پینځوسم کال د غوايي د مېاشتې په پینځمه نېټه [د ۱۹۷۸ز کال د اپریل شپږویشتمه] د وزیرانو د شوری په غونډه کې د عدلیې وزیر او لوی څارنوال وفي الله سمعي د میر اکبر خیبرد ښخولو په ورځ د کمونیستانو د لاریون او پردولت د هغوی د بې شرمو بریدونو په تړاو د جزأ د قانون په اډانه کې سپرته او روښنایي

واچوله او وېې ويل چې د قانون د ... مادې پر بنسټ محکمه کولای شي دغسې مجرم کسان تر اوو کالو پورې بندي کړي .

د ماسپښين شا او خوا کله چې د ډوډۍ د خونې پر لور روان وو ، د زينو په لاره کې د ماليې وزير راته وويل : " زما په گومان هېڅ ډول گام اوچتولو اړتيا ته نسته. ما ورڅخه وپوښل : " نو څه وکړو. " هغه په ځواب کې وويل : " هېڅ " د ماسپښين په غونډه کې د خلقي او پرچمي د رمو د مشرانو د نيولو په اړه خبرې اترې راپورته شوې او د کورنيو چارو وزير خپلې لارښوونې تر لاسه کړې. له دې چې د مجلس اجنداوې پای ته نه وې رسيدلې د غونډې په پای کې پريکړه وشوه چې د پنځنۍ " پنجشنبې " په ورځ د ديارلس سوه او اووه پنځوسم کال د غوايي د مېاشتې په اوومه نېټه [۱۹۷۸ز کال د اپريل ۲۸] دې راتلونکې غونډه و نيول شي .

کور ته له رسيدلو سم له صدارت څخه تلفون راغی [او راته وويل شول] " راځی چې غونډه ده " .

په صدارت کې د ماليې وزير راته وويل : " ښه به دا وي چې ټول دلته پاتې شو چې د نيونو خبره پټه پاتې شي " . د شپې تر ناوخته پورې په صدارت کې پاتې شوو. د کورنيو چارو وزير شيبه په شيبه د پوليسو له کړو وړو څخه مجلس ته گزارش ورکاوه. ترهغه ځايه چې زما په ياد راځي ، له حفيظ الله امين پرته چې د نيولو څرنگوالی يې روښانه نه وو نورې ټولې نيونې ترسره شوې وې. د شپې ناوخته غونډه پای ته ورسيدله او ټول خپلو کورونو ته ستانه شوو .

د ځلنۍ " چهارشنبې " په ماښام [۱۹۷۸ز د اپريل شپږويشتمه] د ويل شويو نيونو په اړه له راډيو څخه يوه خبرتياخپره شوه. د نوموړې خبرتيا په مسوده کې ولسمشر د " نورمحمد تره کي " نوم په " مشهور په تره کي " سم کړی وو .

د پنځنۍ " پنجشنبې " په ورځ د غوايي په اوومه [۱۹۷۸ز د اپريل ۲۷] له غونډې مخکې وزارت ته ولاړم. د ليکونو د لاسليک کولو په ترڅ کې ، اداري رئيس ، محمد رحيم رفيق راته وويل چې د هغه يو گاونډی د پرچم د ډلې غړی دی او نن سهار يې ورته ويلي ول چې " مور غرونو ته خپرو او د دولت پر وړاندې وسله وال مقاومت را پيلوو " .

د گلخانې په ماڼۍ کې د غونډې له پيليدا مخکې د کورنيو چارو له وزير سره د مخه ښې په وخت مې د ولسمشر وينا را ياده کړه. هغه وويل : " وروره! مور بايد خپلو غورونه او سترگې کابو او پرانيستي وساتو. " له دغو خبرو وروسته دواړه د غونډې خونې ته ننوتلو. په دوديز ډول محمد داؤد يوه شيبه وروسته د غونډې خونې ته راغی او له هر وزير سره له روغې او پوښتنو وروسته د غونډې د مشرۍ په ځای کې کښيناست.

په پيل کې د کورنيو چارو وزير امنيتي گزارش وړاندې کړ او څرگنده يې کړه چې د خلق او پرچم د رمو مشران څنگه او چيرې بنديان دي. د عدليې وزيرهم چې د لوی څارنوال دنده يې هم ترسره کوله د قانون په اډانه کې د هغوی پروړاندې د دعوی په اړه مالومات ورکړل. له هغه وروسته غونډې د اټکل شويو سکالو په تړاو خبرې اترې پيل کړې.

د غونډې د اجندا يوه سکالو هم د کار او کارگر د قانون خبره وه او موږ بايد د کاربندۍ د څپرکۍ په اړه خبرې او شننې کړې وای .

يوه لنډه شيبه وروسته د ولسمشرۍ د رياست يو مرستندوی (ياور) د غونډې خونې ته ننوت ، او نيغ د ولسمشر خواته ورغی او هغه ته يې د ليکل شوې پاڼې يوه ټوټه ورکړه. ارواښاد مرستندې ته څه وويل او د سر په ښورولو يې هغه ته د تللو اجازه ورکړه. له څو لنډو شېبو وروسته د گارد بولندوی صاحبجان او يوبل تن (چې نوم يې زما په یاد نه دی) خونې ته را ننوتل. هغوی هم نيغ په نيغه د ولسمشر پر لور ورغلل او هغه ته يې يوه ليکل شوې پاڼه وسپارله. هغوی [محمد داؤود] د پاڼې له لوستلو وروسته ناڅاپه له ځايه پورته شو او په ډيرو ستوغواوتونو گامونو د غونډې له خونې دباندې د خپل کار د خونې په لور وخوځېد.

څو دقيقې نه وې تيرې شوې چې د شوبلو يوه ويروونکي ډز ودانۍ وښوروله. وحيد عبدالله راته وويل : " څلورم زغره وال ځواک له څرخې پله څخه را خوځېدلی دی" دغه خبره د ټولو غوږونو ته ورسيدله او د غونډې لړۍ په ټپه و دريدله. د غونډې ټول غړي د غونډې په خونه ، دالان او د دفتر د رئيس په خونه کې په تگ راتگ کې ول. د ماليې وزير عبداللله او د کورنيو چارو وزير د ولسمشر په خونه کې ول. د دفاع وزير حيدر رسولي او د فوآند عامې وزيران غونډې ته نه ول راغلي .

زه ډيرې وختونه د دفتر د رئيس په خونه کې وم او کله ناکله به دالان يا د گلخانې د ماڼۍ د مخ چمن ته راووتلم او غوښتل مې پوه شم چې څه تيرېږي. په دغو شېبو کې مې څو ځله د گارد بولندوی وليد چې د لارښوونو د اخيستلو لپاره د ولسمشر دفتر ته په تگ راتگ کې وو. د ارگ ټولې دروازې تړل شوې وې. د ودانيو گرد چاپيره ډير سرتيري د څار لپاره ځای پرځای شوي ول. له ارگ دباندې د شوبلو د گرزهار او د ماشينگنو او درندو وسلو نه دريدونکې ډزې اوريدل کېدلې .

د ياور خونه چې د ولسمشر د دفتر په خوله کې وه ورغلم او غوښتل مې پوه شم چې څه خبره ده. له هغه ځايه مې د مخابراتو وزارت ته تېلفون وکړ چې خبر واخلم. د تېلفون هاغه بل لوري د تېلفون رئيس سيد فقير علوي په ډيرې ترخې ژبې او بوږنوږي غږ وويل: " د خداي په پار! دا څه حال دی؟" له هغه سره خبرو گټه نه درلودله ځکه د هغه واښې او واښې تېنېدلې وې. د تېلفون له مرکز سره مې اړيکه ټينگه کړه. يو تن مؤظف چې له غږ سره يې ټول لوړ پوړې چارواکي بلد ول ، ماته وويل : " وزير صاحب! حالت ډير کړکيچن دی او همدا اوس وسله وال کسان د وزارت ودانۍ ته را ننوتلي دي." ما د تېلفون له لارې ډزې واوريدلې او په ډيرې نهيلۍ مې تېلفون بيرته کښيښود .

د ولسمشر له خونې څخه د کورنيو چارو وزير له را وتلو سره سم د ولسمشر دفتر ته ولاړم او د مخابراتو و دوزارت خبر مې ورکړ. ولسمشر چې ترهيدلی ښکاريده وويل : " هو. د راډيو مرکز يې هم نيولی دی." د ياور په خونه کې نورکسان هم ليدل کيدل چې اوس د هغوی څيرې زما په یاد نه دي. کله چې له زينو را کښته کيدم د دفتر رئيس

ارواښاد اکبرجان مې مخې ته راغی او وپې ویل: " باید د دلکشا د دروازې له لارې د کورنۍ غړي د گلخانۍ ماڼۍ ته راوستل شي. عمر جان وايي چې نه غواړي له خپلې کورنۍ سره له کوره ووځي. که وکولای شی هغوی راوړی، ښه به وي." له دغې خبرې سره یوځای د نوموړي خونې ته ننوتلو. د کابینې یو شمیر غړي هم هلته لیدل کیدل .

د تېلفون زنگ یو په بل پسې راته او هېڅ نه دریده. له هر لورې د تېلفونونو زنگونه راتلل ، چا مالومات ورکول او چا مالومات غوښتل. په دغه شېبه کې د نامتو حضرت " شیرآغاجان" تېلفون راغی. هغه ویل : " ښاغلي ولسمشر ته وواياست چې که کوم امر وي زه د مرستې لپاره چمتو یم." ځواب: " مننه! هرکله که اړتیا پېښ شوه ، تاسو ته وایو. " همدارنگه د ملي مصونیت د رئیس جنرال محمد اسماعیل تېلفون راغی. هغه ویل : " همدا اوس د دولت په پلوي جیت الوتکو په الوتنې پیل وکړ. هیله لرم چې په څو شېبو کې دغې ماجرا ته پای ورکړل شي." کله چې دغه خبر مو واورید ، د الوتکو د درندو غږونو ازانگې له ورايه را خپرې شوې.

ساعت ته مې پام شو ، د ماسپینین دوې یا درې بجې وې. غوښتل مې دویم پور ته وخیرم ، د زینو په ورستۍ برخه کې له عمر داؤد سره مخامخ شوم. له روغېر وروسته مې ورڅخه وپوښتل چې ولې گلخانې ته نه راځی. هغه وویل : " زه په کور کې وم توپک را سره وو. که هر چا تیری کړی وای ، نو ډزې مې کولې." د ملي مصونیت د رئیس له خبرڅخه مې خبر کړ او لږ شېبه مو سره خبرې وکړې. هغه وویل. " کله چې دغه ستونزه له منځه ولاړه شي، په دولت کې له یوې پاک کاري وروسته باید هرڅه په کلکه او ځیر په پام کې ونیول شي ."

اوس هغه شېبه وه چې د کورنۍ ټول غړي گلخانې ته راوړل شوي ول او د ولسمشر د دفتر ترشا په نورو دفترونو کې ځای پر ځای شوي ول. ارواښاد محمد نعیم ، د مالیې وزیر ، د کورنیو چارو وزیر او یو یا دوه تنه نور[چې د کابینې غړي نه ول] د ولسمشر په خونه کې له اروښاد سره یو ځای ول. سردار محمد داؤد د تېلفون له لارې د دفاع له وزارت سره اړیکه ونیوله خو اوضاع ډیره خړه پړه وه .

زه ، ودانې ته د ننوتلو د دالان په دروازه کې ولاړ او په سوچونو کې ډوب وم. د مالیې په وزیر مې سترگې واوښتلې چې یو کلاشنیکوف یې په لاس کې وو او له زینو راکښته کیده. موږ دواړه له هغه ځایه را ووتلو او د گلخانې ترمخ په چمن کې ودریدلو. کلاشنیکوف ته مې په نغوټې وویل " په دې څه کوی؟" هغه وویل: " وروره ! لږ لږه د ځان ساتنه خو وکړو ."

په دغه شېبه کې د گارد یو افسر (عبدالحق علومي چې وروسته غټ پرچمی را وخوت) موږ ته رانېرډې شو او وپې ویل: " تر څو چې زموږ له ټبرونو او سینو څخه څوک نه وي تیر شوي ، هېڅوک نه شي کولای تاسو ته نیرډې شي ."

موږ دواړه بیا ودانۍ ته ننوتلو. هغه پورته په زینو وخوت او زه لاندې پاتې شوم. په دغه شېبه کې ومې لیدل چې مجید یاور (د بازمحمد خان زوی) په بیړه له زینو راکښته شو او له یوې نیمه تړلې کړکۍ څخه چې مخه یې د دلکشا د بڼې پر لور پړانېستل کیدله ، په کلاشنیکوف د جیت الوتکو پر لور ډزې کوي .

ور نیردې شوم او ومې پوښتل: "څه خبره ده؟" مجید پرته له دې چې ماته وگوري، وویل: "هغوی زموږ پر ضد عملیات کوي." د مجید دغې خبرې د ملي مصوونیت د رئیس پر ورکړل شوې خبر د نهیلې سرې اوبه وشیندلې. په همدغه شیبه کې ما له کړکۍ ولېدل چې د دلکشا د برج ساعت د الوتکې په توغندي ویشتل شوی وو.

خړمازیگر خپله لمن کرار کرار غوړوله او لمر په لویدو وو. د توپکو یو یو ډز اوریدل کیده او د الوتکو د ویرونکې گږزا ږغ له لیرې لیرې تر غوړو کېده. د ولسمشر د خونې ترڅنگ د کابینې غړې په یوې کوشنۍ خونې کې راټول شوي ول او د زبیبونکي چوپتیا په ناوړین کې یې یو بل ته په پټه خوله کتل.

ولسمشر خونې ته را ننوت. موږ ټول له خپلو ځایونوڅخه د هغه د درنښت لپاره را پورته او په پښو ودریدلو. هغه په یوې آرام څوکۍ کې کښیناست. معنویات یې پیاوړي او ان څرگنده موسکا یې په څیره کې ځلیدله. ولسمشر سوکه سوکه خبرې پیل کړې او د خبرو په ترڅ کې یې ټوله پازوالي (مسؤولیت) په غاړه اخیستله او دداسې پینې گومان یې نه کاوه.

موږ ټول چوپه خوله پاتې وو. په پای کې ما وویل: "موږ ټول ستاسو همکاران یو. هغه څه چې ستاسو پازوالي ده زموږ هم ده." نور د چا غږ پورته نه شو. څو شېبې وروسته، ولسمشر وویل: "د گارد ځواک ډیر کوشنی دی. ولیدل شي چې څه کیږي." په همدغې شېبې کې د کوټې دروازه پرانیستل شوه او.....

د هغه لیکوال نوم او د کتاب پیژندنه چې پر بنسټ یې د "پسرلني سباوون د گوليو باران" شپاړلسمه او اوولسمه برخه لیکل شوې، په راتلونکو برخو کې وشي.

د ژباړونکي یادونه: لیکوال درې ځایه د [گله] وویيکی یاد کړی دی. د فارسي ژبې تر ټولو د ډاډ وړ قاموس [فرهنگ دهخدا] کې د گله وویيکی داسې مانا کړی دی:

[گله]. [گَل / لَل / گَل / لَل / لَل / لَل] (ا) گله و رمه، گوسفند و شتر و خر و گاو و آهو و امثال آن باشد. (برهان). گله، اسپ و شتر و گاو و گوسفند و در قوشخانه، پادشاهان هندوستان گله گلنگ و گله قرقره نیز گویند. (آندراج): اعرم؛ گله (بز). (منتهی الارب). جول؛ گله شتران و شترمرغان و گوسپندان. جمه؛ گله شتران. جلمد؛ گله بزرگ شتران. جزمه؛ یک گله از شتر. جماله؛ گله شتران نر. خرقة؛ گله ملخ. خذروف؛ گله شتران. خطر؛ گله شتران. خیط؛ گله شترمرغ. خیطی؛ گله شترمرغ. خنطوله؛ گله گاو و شتر و ستور. دیکساء؛ گله ای بزرگ از گوسپندان و چهارپایان. رأب؛ گله هفتاد شتر. صوار؛ گله ماده گاووان. صیار؛ گله گاووان. عَجَاجَة؛ گله بزرگ از شتران. عانة؛ گله خرگور. علابط، علبط، علبطه؛... گله گوسفند از پنجاه تا هر قدر که باشد. منسر یا منسر؛ گله اسب از 30 تا 40 و یا از 40 تا 50 یا تا 60 یا از صد تا دو صد. ورد؛ گله مرغان. وقر؛ گله پانصد گوسپند. همهامه؛ گله بزرگ از شتران. هادیات؛ گله گاووان دشتی و جز آن که پیش پیش روند. هور؛ گله گوسپندان بدان

جهت که از کثرت بعض بر بعض می افتد. هند؛ گلهٔ صد شتر یا اندکی زائد از صد یا اندکی از آن یا دو صد.
(منتهی الارب).

ترکیب ها:

- گلهٔ آهو . گلهٔ اسب . گلهٔ خر . گلهٔ خروس . گلهٔ زنبور . گلهٔ شتر . گلهٔ شترمرغ . گلهٔ کبوتر . گلهٔ گاو . گلهٔ
گوسفند . گلهٔ مرغان . گلهٔ ملخ :

نماند ایچ در دشت اسبان گله

بیاورد چوپان به میدان گله.

همدی ته ورته مانا د فرهنگ عمید په قاموس کې شته :

[گله] [گ ل] رمه ، گروه ، دسته ، رمه ء گاو و گوسفند و سایر چهارپایان

زه د یوه ژباړونکي په توگه دا حق نه لرم چې د لیکوال یو لیکل شوی توری یا لیرې یا په بل ډول مانا کړم او د پښتو
په څلور ټوکیز تشریحی قاموس او د پښتو ټولنی په دوه ټوکیز پښتو په پښتو قاموس کې [گله] په رمې مانا شوی
دی.

اووه لسمه برخه

"د دیارلس سوه او اووه پینځوسم کال د غوايي د مېاشتې اوومه توره ورځ - ۲"

ولسمشر خونې ته را ننوت. مور ټول له خپلو ځایونوڅخه د هغه د درنښت لپاره را پورته او په پښو ودریدلو. هغه په یوې آرام څوکۍ کې کښیناست. معنویات یې پیاوړي او ان څرگنده موسکا یې په څیره کې ځلیدله. ولسمشر سوکه سوکه خبرې پیل کړې او د خبرو په ترڅ کې یې ټوله پازوالي (مسؤولیت) په غاړه اخیستله او دداسې پینې گومان یې نه کاوه .

مور ټول چوپه خوله پاتې وو. په پای کې ما وویل: " مور ټول ستاسو همکاران یو. هغه څه چې ستاسو پازوالي ده زموږ هم ده. " نور د چا غږ پورته نه شو. څو شېبې وروسته، ولسمشر وویل: " د گارد ځواک ډیر کوشنی دی. ولیدل شي چې څه کیږي. " په همدغې شېبې کې د کوتې دروازه پرانیستل شوه او پیشخدمت پتنوس په لاس چې ساندوویچ پکې ټول شوي ول خونې ته را ننوت. لومړی ولسمشر چې د ټولې ورځې په اوږدو کې یې څه ول خوړلي یو ساندوویچ واخیست او نورو هم په خوړلو پیل وکړ .

هوا تیاره شوې وه. د ماشینګنو غږونه نه اورېدل کېدل. راډیو افغانستان په خپرونو پیل کړی وو. د محمد اسلم وطنجار او عبدالقادر په نومونو دوه تنو افسرانو په دري او پښتو ژبو خبرتیا خپره کړه او په هغه کې یې د والاحضرت سردار محمد داؤود او د هغه د حکومت د پرځېدلو خبرې وکړې. د مالیې وزیر په ملنډو وویل: " ته دغه وطنجار ته و گوره!" (د بي بي سي راډیو هم په افغانستان کې د کمونیستي کودتا خبر ورکړ او ویې ویل: " د ولسمشر برخلیک لا تر اوسه څرگند نه دی. ")

ولسمشر د گلخانې د ماڼۍ په لاندیني دالان کې ناست وو. ښاغلی محمد نعیم، د کابینې غړي او د کورنۍ یو شمیر غړي تر هغه را تاو ول. وحید عبدالله ولسمشر ته ولاړوړاندیز وکړ: " تاسو باید کندهار ته ولاړشی " نوموړي ارواښاد د لارې په اوږدو کې د مهتاب قلعي، مقر او کلات د ځواکونو یادونه وکړه او ویې ویل: " دژوند تر وروستۍ شېبې به دغه ځای پرینږدم " عمر داؤود غږ وکړ: " بابا! زه هم همداسې فکر کوم. " وحید عبدالله وویل: " د خدای په پار! د افغانستان برخلیک به څنگه شي؟ "

زه د ارواښاد نعیم تر څنگ ولاړ وم. هغه د خپل همیشني عادت له مخې چې د هغه یوه ځانګړتیا وه په نرمه ژبه وویل: نن مو باید د پینې له هماغه لومړۍ شیبې څخه په دې اړه فکر کړی وای. " وروسته، پرته له دې چې د کندهار پر لور د تګ کومه پریکړه شوي وي، صاحبجان ته لارښوونه وشوه چې د کندهار په لور د تګ لپاره دې یو موټر چمتو کړي. گومان کوم دغه لارښوونه وحید عبدالله ورکړه .

لږ شېبه وروسته صاحبجان راغی او خبر یې ورکړ چې موټر چمتو دی. ددغه خبر په اوریدلو وحید عبدالله زینو ته نږدې ولاړ او په لوړ غږ یې وویل: "راشئ!" د کورنۍ ټول غړي په ځغاستو ځغاستو له زینو راکښته شول. د ولسمشر ماندینه میرمن زینب داؤد چې تر ټولو مخکې ولاړه وه او کله چې کندهار ته د تگ په اړه خبره شوه، ولسمشر ته یې وویل: "زه نه ځم. ته ولاړ شه چې مهمه ده." د میرمن زینب موخه دا وه چې د ولسمشر یوازې تگ به هغه ته آسانتیا رامنځته کړي. ددغو خبرو له څو ځلي تکراریدلو وروسته، ارواښاد ولسمشر زړه نا زړه له خپله ځایه پاڅېد؛ د بالاپوښ اغوستلو او خولۍ پرسرکولو په شېبه کې ډیرستړی او لالهاند ښکاریده.

ولسمشر له دروازې ووت او د هغه ترشا ټول ولاړ کسان هم وخوځېدل. له دې چې موټر د دروازې څنگ ته ولاړ یو شمیر له دروازې ورسره ووتل او نور په دالان کې ودریدل. زه د هغو کسانو په ډله کې وم چې د ولسمشر ترڅنگ ول.

د موټر دروازه لا نه وه خلاصه شوې چې د ارگ (د گلخانې ماڼۍ ته له مخامخ ودانۍ) د جومات له لوري د ونو له منځه لومړی د توپک یو ډز او له هغه وروسته بل ډز وشو او مردکي د گلخانې د ماڼۍ په کابو ومښتل. ما واوریدل چې ارواښاد داؤد خان وویل: "اولا!" او په بیره د ارگ د گلخانې د دروازې پر لور وخوځید. موږ هم ورپسې وخوځېدل. د توپک پرله پسې ډزې خپرې شوې پاتې کسانو هم په تښتېدلو واښو واښو په موږ پسې را وخځستل او د دالان ښي او کین لوري ته یې د ځان د ساتنې او خونديتوب لپاره ځای لټاوه.

د ماشینګڼو ډزې له هرې خوا خپرې شوې او دالان ته د راننوتلو لاره، زینې او د زینو دیوالونه تر ټینګ اور لاندې ونیول شوې. په همدغې شېبه کې د دالان څراغ ټوټې ټوټې شو او ټوټې یې هرې خواته خپرې شوې. ساتونکې مې ولید چې پرځمکه پریوت، ودانۍ تیاره شوه او سور قیامت بل شو. له هغه وروسته د ماشینګڼو ډزې بندې شوې، کراري شوه، د آرامۍ یوه لنډه شېبه را ورسیدله. ټولو د یوه تاندې سا کښلو لپاره داسې یوې شېبه ته اړتیا درلودله.

له کړکیو څخه د پیکه روښنایۍ تر رڼا لاندې د ټپي شویوکسانو په لټه کې شوم. نظام الدین غازي زما ترڅنگ ولاړ وو، هرې خواته یې په تر هورو سترګو کتل او هڅه یې کوله چې ټپیانو ته مرسته ورسوي. له هغه مې وپوښتل: "ښاغلی ولسمشر څنگه دی، چیرې دی؟" هغه وویل: "شکر ښه دی او په شاتینۍ کوټه کې دی".

په دې شېبه کې د میرمن زینب داؤد غږ مې واورید چې ویل یې: "راشئ، مرسته وکړئ!" نظام الدین غازي په بیره له ځایه پورته شو او پیغله زړښته داؤد یې چې په پښې ټپې شوې وه په غیږ کې ونیوله. د کورنیو چارو وزیر مې ولید چې خپله کوشنۍ ماشینګڼه یې د خونې د بخارې له پاسه په کوپه (تاقچه) کې کښیښودله او له لاسه یې وینې بهېدلې.

ټول په لالهانده سرگردانی کې ډوب ول او زه نه پوهیدم چې څه وکړم ، د چا خبر واخلم ، چیرې ولاړ سم او له چا سره مرسته مرسته وکړم. زه نه پوهیدم چې څنگه او ولې نه یم ټپي شوی او روغ رمت پاتې شوی یم. توره تیاره وه ، کله به ودریدلم او کله به کښیناستم ، گرد چاپیره مې څه نه لیدل. نه پوهیدم چې څومره وخت همداسې تیر شو. د نهیلیو څپو مې پرمخ منگولې لگولې او گومان مې کاوه چې هرڅه له لاسه تللي دي .

په دغه شېبه کې زما سترگې په ارواښاد محمد نعیم ولگېدلې چې زما له مخه تیر شو او کړکۍ ته نږدې په ډیرې خواری او سختۍ پر څوکۍ کښیناست. په ډیرې کراری د هغه څنگ ته ور نږدې شوم او ومې پوښتل : " څه وکړو؟ آیا سپین بیرغونه پورته کړو؟" هغه په بشپړې نومیدۍ او ډیر ټیټ ټپي غږ وویل : " هر څه مو چې زړه غواړي ، ویې کړئ." څو شېبې وروسته پوه شوم چې هغه هم ټپي شوی وو .

د لالهاندو او ځپلو گومانونو زبېښونکو منگولو زبېښلم. د گارد بولندی صاحبجان مې چې لویه ورځ یې پوځي جامې په ځان کې وې ، په ملکي جامو کې ولاړ ولید. په بیره د هغه څنگ ته ور نږدې شوم او و مې پوښتل : " څه خبره ده؟" د هغه پرمخ چې ترڅې موسکا په بیرحمۍ منگولې ښخې کړې وې وویل : " اوس چې د گارد له منځه خیانت را پیل شوی دی ، زما له لاسه هېڅ نه کیږي." (هغه چا چې ډزې کړې وې د عبدالمجید په نامه د گارد یو تن افسر وو او په دې خبره زه د څرخي پله په زندان کې پوه شوم) صاحبجان وویل : " ما دغه خبره ښاغلي ولسمشر ته وړاندې کړه." صاحبجان هغې خونې ته د سر په ښورولو پوه کړم چې ولسمشر هلته وو. له هغه وروسته یې ماته د خدای په امانۍ لاس راکړ او ولاړ .

صاحبجان یو ډیر ښه رښتونی او سپیڅلی سړی وو. هغه له خپل ځواک ، د ولسمشرۍ له گارد ، سره یو ځای د سهار له لومړیو بیا د هاغې تورې شپې تر وروستیو شېبو پورې د هیواد او ولس د دښمنانو پر وړاندې په میړانۍ او سرښندنې مقاومت وکړ. صاحبجان یوه شوبله په خپل لاس په توغندیو له منځه وړې وه ؛ د عزیز په نامه د جنرال عارف خان وراره غوښتل په همدغې شوبلې د ارگ دروازه والوزوي. د گارد د ټپیانو شمیره هم لوړه وه .

کله چې د گارد بولندوې د دالان له دروازې ووت ، زه پورته په زینو وختلم او غوښتل مې د ولسمشر د کار له دفتر څخه له خپلې کورنۍ سره اړیکه ونیسم چې د خپلو کوشنیانو خبر واخلم. د ښاري تلفونونو ځالگۍ شنډه شوې وه. ما د ولسمشر د کار د دفتر ترشا د تلفون یوه بله کوشنۍ ځالگۍ ځای پرځای کړې وه چې د ښاري تلفونونو له ځالگۍ څخه یې جلا کار کاوه او ولسمشر کولای شوی له خپلو نږدې همکارانو سره د دفتر او کور له لارې اړیکه ټینګه کړي. له دې کبله نوموړې تلفوني ځالگۍ کار کاوه .

کله چې دفتر ته ننوتل ، میرمن زهره نعیم راته وویل : " د ودانۍ تر شا یو ځای اور اخیستای دی." د ولسمشر د دفتر ترشا کوټې ته ولاړم. له هغه ځایه مې ولیدل چې د ارگ د کالیو او جامو یو زیرمتون د وسلو د اور په درې کې اور اخیستای وو او سوځېده. خپل کورته مې تلفون وکړ. لس کلنې لور مې تلفون پورته کړ. له هغې مې وپوښتل :

څنگه ياست" هغې ځواب راکړ: "ښه يو تر ده به بد نور څه حال وي؟" په ياد مې نه راځي چې له چا سره مې نورې خبرې کړې وي .

له دفتره راووتلم او له زينو کښته شوم. په دالان کې ، د غونډو په خونه او د هغه ترڅنگ خونې کې چې دروازې يې خلاصې وې ، څوک ولاړ او څوک ناست په سترگو کېدل. توره تياره وه ، د چا مخ مې نه شواي ليدای. يوازې دومره پوه شوم چې ارواښاد محمد نعيم په خپل ځای کې ناست دئ. له ځان سره مې وويل: آيا ولسمشر وگورم؟ هغه به چيرته وي؟ که ورشم و نه ځورېږي؟ څه ورته ووايم؟

په همدغو سوچونو او انديښنو کې ډوب د غونډو د خونې ترڅنگ کوټې ته ننوتلم. د کړکۍ له لارې د راغځېدلې بيکه رڼا په روښنايي کې مې کولای شواي مخونه و پيژنم. د کابينې څوتنه غږي هلته ناست ول .

څو شېبې ټول چوپه خوله ناست وو. وروسته د کانو او صنايعو له وزير تواب آصفي سره له ودانۍ دباندې ووتلم. نه پوهېږم موږ پسې څو تنه نور را وخوځېدل. څو شېبې د ودانۍ گردچاپيره وگرځېدلو. د شېبې لس بجې وې. له ساتونکو پرته د هېڅ چا څرک نه لگيده .

په ياد مې دي چې د تورې تيارې په چوپه چوپتيا کې سپورمۍ ځلیدله ، نرمة هوا چلیدله او گونکې مرگونې چوپيتا په هر چا خوله لگوله. احساس مې کاوه چې دغه چوپتيا د يوې سترې او بدمرغې پيښې زيرنده ده. نهيلی ټول چاپيريال په خپلو منگولو کې داسې په ټينگه زيبښه ته به وايې چې دغه شپه پای نه لري. چاپيريال د لالهاندو سرگردانيو او فکري تمرکز په نشتوالي کې ډوب وو. د همدغې تورې شېبې په زړه کې څوک د ودانۍ په لاندیني پور، څوک په پورتنی او څوک هم له ودانۍ د باندې ناست ، پروت او يا د گام وهلو په حال کې وو او د راپيښېدونکې پيښې لپاره د ټولو سترگو لارې څارلې .

د سهار د روښنايي څرک رانېکاره شو. د کلابندی کړۍ ماته شوې وه. کمونستان ارگ ته دننه رانوتل ، په لومړي گام کې يې د کابينې وزيران ونيول. د ماليې او کورنيو چارو وزيران چې وسله وال ول له ولسمشر سره پاتې شول. په همدې شېبه کې د گلخانې او جومات ترمنځ سيمې کې پوځي قطعه را ورسيدله او په يوې قوماندې د ښادۍ له ډزو وروسته ماڼۍ ته ننوتل.

څو شېبې وروسته ، د ويروونکو مرميو گږزهار کټ مټ لکه دا چې د څو کلاشنیکوفونو شاوورونو په يوه ځل تش شي واوريدل شول او بيا مرگونې چوپتيا چې د هيواد د بدمرغۍ پيلامه وه خپره شوه. افغانستان له هماغو شېبو وروسته تر نن پورې د خپل تاريخ په ناپايو تيارو ورځو کې ډوب دئ .

په دې توگه د هيواد د تاريخ پرتندي د پلرني ټاټوبي د مينې په لاره کې ستره سربښندنه او قرباني د ديارلس سوه او اووه پينځوسم کال د غوايي د مېاشتې په اتمه [۱۹۷۸زکال ، د اپريل ۲۸] ولېکل شوه. دغه سربښندنه د افغانستان د

تاریخ دوه تنو سترو نومیالیود خپلو گرانو کورنیو د غړیو په گډون د سر په وینو په لاس کې واخیستله. په دغې وینې بهونې کې د ارواښاد محمد داؤود په گډون د هغه د کورنۍ اتلس تنه غړي په شهادت ورسیدل. اروا دې ښاده او سپیڅلی جنت دې ورپه برخه وي!

په دغه اور کې سید عبدالله هم وژل شوی وو. د کورنیو چارو وزیر عبدالقدیر چې د پرون شپې په اور کې ټپي شوی وو، د روغتون څلورسوه بستریزه روغتون ته ولیږل شو او هلته یې ځان حق ته وسپاره. عمر داؤود او خالد داؤود د پرون شپې په ډزو کې له ټپي کېدلو وروسته وژل شوي ول.

د لمر رڼا هر لور خپره وه خو ما گومان کاوه چې زما ټول چاپیریال په توره تیاره کې ډوب او ژوند خپله مانا له لاسه ورکړې ده. ماته یې اوس پروا نه کوله چې څه به را پېښېږي.

د ارگ د تلفون په مرکز کې موږ تر څارنې لاندې ونیول شوو او په چوپه خوله مو یو بل کتل. ټول په نومیده او دېرې وړې توگه د ږندې ترهگرۍ په لومو کې زبېنل کېدلو. وخت په وژونکي سوکه توب تیریده.

د سرحداتو وزیر عبدالقیوم مې و لید چې د یوه سرتیري په بدرگه کوټې ته راوستل شو او ویې ویل چې د گارد له بولندوی صاحبجان سره په حرمسرای کې دننه وو. له هغه وروسته یو پنډ او غښلی سپری خونې ته ننوت، ټول یې له سترگو لاندې تیر کړل او له کوټې ووت. لږ شېبه وروسته هماغه سپری (څو موده وروسته څرگنده شوه چې د نوموړي سپري نوم اسدالله سروري وو او دی هماغه سپری وو چې د تره کي د ضبط احوالات د ادارې مشر چې [د افغانستان د گټو د ساتلو اداره] نومیده و ټاکل شو او په زرگونو زرگونو بې گناه کسان یې د وژلو لومو ته ولیږل) او یو بل افسر چې سپری سترگې یې گاتي وتلي وې، کوټې ته راننوتل.

نوموړی افسر چې په کلاشنیکوف یې برچه هم سپره وه د کوټې په یوه گوټ کې و درید، کلاشنیکوف یې زموږ پر خوا را تاو کړ او ویې ویل: "لاسونه مو پورته کړئ!" افسر چې ډیر توغمناک او قهرولي ښکاریده د کرهنې له وزیر عزیزالله واصفي څخه و پوښتل: "باختري صاحب چې د هدې په فارم کې تاسو ته میلمستیا (په هغه وخت کې چې واصفي د ننگرهار والي وو) درکړې وه، ولې رانغلې؟ واصفي وویل: "وروره! د چا یې پرې څه؟ زړه مې ونه غوښتل، ورنغللم".

د همدغو خبرو په ترڅ کې اسدالله سروري زموږ د هریوه پلټنه پیل کړه. سروري ډاکټر عبدالمجید خان ته وویل "د دربار وزیر صاحب!" ما د سروري خبره ور سمه کړه او مې ویل: "د دولت وزیر". سروري وویل: "پروا نه لري. له یو بل څخه کوم توپیر نه لري". سروري ددې په ویلو غوښتل څرگنده کړي چې د جمهوریت او شاهي رژیمونه له یو بل څخه توپیر نه لري. توابع واصفي ته یې د "سردار صاحب" په ویلو، وویل: "په یاد مو دي چې ستاسو د چورلکې پیلوټ وم؟ (ښایي کوم وخت یې اصفي د هیواد لویډیڅو سیمو ته بیولی وو). کله چې ما ته را نږدې شو و یې ویل: "تاسو ولې داؤود خان ته ونه ویل چې تسلیم شي؟ هغه به تل ویل چې ستاسو خبره مني" (د سروري دغه

خبره زما غورته آشنا ښکاره شوه. کله چې عبدالقيوم د کانو او صنايعو وزير وو ما ته يې ويلي ول چې [رهبر] ستاسو خبرې اوري. د سترگو په رپ کې دا خبره مې پخه په زړه را پرېوتله چې قيوم له دوی سره اړيکه درلودله. کله چې د څرخي پله په زندان کې بندي وم خبر شوم چې عبدالقيوم له خلقيانو او ښځې يې ميرمن معصومې وردک له نور محمد تره کي سره نيغې اړيکې درلودلې).

چوپه خوله پاتې شوم او څه مې ونه ويل. عبدالله عمر زما ترڅنگ ولاړ وو، سروري ورته نيږدې شو او د بنز موټر کيلي يې ورڅخه واخيستله او ويې ويل: "اوس زموږ وار دئ چې د موټرانو سواری وکړو". په همدې ترڅ کې مې وليدل چې د کورنۍ روغ او ټپي غړي د دروازې له مخې تيرېږي او د محمد عمر نور ماندينه ميرمن سلطانه نور د نورو ترمخ روانه ده. د نظام الدين کوشنيان زهرا او داؤود مې وليدل چې دواړه ټپيان شوي ول.

کله چې د ميرمن سلطاني نور سترگې په ما ولگېدلې، و دريدله او د لاس په اشاره يې را ته وويل: "ټوله گناه د دوی ده. هغوی چنواړي کړي!" د افغانستان د پخواني پاچا محمد ظاهرشاه خور او د وليعهد سردار احمد شاه خوانبې گومان کاوه چې زه د چنگاښ د شپږويشتمې [۱۹۷۳ز کال د جولای ۱۷] د پاڅون د لاملينونو له ډلې څخه يم.

زموږ له پلټلو وروسته اسدالله سروري له خپلو ساتونکو سره له خونې ووت. موږ تر ډيرې مودې پورې سترگې په لار کښينول شوو. سروري بيا له دوه تنو ساتونکو سره بيرته راغی او د دروازې څنگ ته دوه تنو ناستو کسانو ته يې د لاس په نغوته وويل: "تاسو او تاسو" او دواړه يې له ځان سره بوتلل.

سروري د هرو لسو يا پينځلسو دقيقو په ترڅ کې راته او يو يا دوه تنه به يې له ځان سره بوتلل. زما او د ډاکټر عبدالرحيم نوين وار را ورسيد. موږ په موټر کې کښينول شولو او د دفاع وزارت ودانۍ ته يې بوتلو او نيغ په نيغه يې د ودانۍ ځمکلاندې برخې ته يوه ځای ته چې د دفتر په شان ښکارېده بوتلو. نور کسان هم هلته ول.

ماسپښين مهال چې وو سروري کوټې ته راغی او له ماسره يې خبرې پيل کړې. ما له سروري څخه و پوښتل: "د ولايتونو حالت څنگه دئ؟" هغه وويل: "کابل مرکز دئ. مرکز چې تسليم وي، په ولايتونو کې ستونزه نه وي." بيا مې له هغه وپوښتل: "شهيدان کله خاورو ته سپارل کيږي؟" هغه وويل: "لومړی داؤود خان او نعيم خان غيايي محاکمه کيږي." هغه نظام الدين غازي نه پيژانده. کله مې چې هغه ور وپيژانده ويې ويل: "حيف د هغه د ځوانۍ!"

سروري وويل: "نعيم خان زموږ يو تن ملگری ټپي کړی دئ." او زياته يې کړه: "د گارد له بولندوی صاحبجان څخه مې وپوښتل چې ولې مو مقاومت وکړ؟ هغه وويل: خبر نه وم (په بله مانا چې) کمونيستان په پيښه کې ښکېل دي."

هغه په دېرې توندي او جدي ژبې وويل: " که نن نه وای تسليم شوی ، په پام کې نيول شوې وه چې يو پينځه سوه کيلوي بمب پر ارگ را وغورځول شي. پوهيږئ چې پينځه سوه کيلوي بمب څه کوي؟ ارگ به يې له خاورو او دورو سره په هوا کړئ واي ."

له هغې ورځې وروسته مو بيا سروري ونه ليد. څو وخته وروسته له يوه تن سرتيري څخه چې د شهيدانو د ساتونکو له ډلې څخه وو خبر شوم چې د شهيدانو مړي يې د مرزجان په غونډۍ کې خاورو ته سپارلي دي. اروا دې ښاده وي .

د غوايي د اتمې د ماسپښين په يوه بجه [۱۹۸۷ د اپريل ۲۸] د ډوډۍ خورلو لپاره يوې لويې خونې ته بوتلل شوو. په خونه کې ډير لوړ پورې چارواکي ، د پوځ او پوليس افسران ليدل کيدل. يوه په زړه پورې سړي چې زما پام يې ځانته را واړاوه جنرال محمد عظيم وو چې له تقاعد څخه له لاس په سر کېدلو وروسته د کندهار د قول اردو د بولندوی په توگه ټاکل شوی وو. (د غوايي له مياشتې څو مياشتې مخکې ما کندهار ته سفر کړی وو. د لښکرکوټ د ودانۍ د کتلو په ترڅ کې جنرال عظيم راته وويل: " زما سردې له [رهبره] څار وي" او خپل لاس يې په ټينگه پر ټبر واهه خو اوس يې د کندهار د والي ايوب عزيز له ټينگار څخه په سترگو پټولو يوه بشپړه قول اردو د ولس او هېواد دښمنانو ته سپارلې وه.)

دورځې په اوږدو کې ابراهيم مجيد سراج ، غوث الدين فايق چې په پکتيا کې ول ، وحيد عبدالله چې تيره شپه له تيمورشاه آصفي او د باز محمد خان له زوی مجيد ياور سره له ارگه وتلي ول هم زموږ په ډله کې را زيات شول. وحيد عبدالله ماته وويل: " پرون شپه د فريد رشيد کورته ولاړم او غوښتل مې پاکستان ته ولاړ شم خو راته ډيره خطرناکه وه ، ونه شوه ."

دا ورځ هم په همدې ډول تيره شوه. د ماښام ډوډۍ د دفاع د وزارت د ډوډۍ خورلو په خونه کې جوړه شوې وه. په خونه نور کسان هم چې د غوايي په اتمې نيول شوي ول ليدل کيدل. له هغې ډلې څخه محمد رحيم د پخواني پاچا ناظم چې د خوب په بالاپوښ کې ليدل کيده ، زما پام يې ځانته را واړاوه. ولي جان يوسف هم د خوب په جامو کې ليدل کېده .

د بيدولو لپاره يوې لويې خونې ته بوتلل شوو. ټولو بنديانو ته پوځي کمپلې ورکړل شوې. ټول پر ځمکه پريوتل چې بيده شي. سباسهار بيا د ډوډۍ خونې ته د سبا ناري لپاره ولاړو. له سباناري وروسته بيرته ترځمکلاندې خونو ته راغلو. پريمينځل او تشناب ته تگ خورا زيات ستونزمن وو ځکه د دفاع د وزارت د ودانۍ د اوبو ټانکۍ د شوبلې د مرمۍ له امله چې د ودانۍ کينې خواته لگيدلې وه زيانمنه شوې وه. د تشنابونو د پاکۍ حالت ډير بد وو .

لومړۍ اونۍ په همدې ډول تیره شوه. د ورځې په اوږدو کې به تل خلقیان او پرچمیان زموږ خونې ته راتلل او کمونیستي ببوللې به یې ویلې. کله به چې د سبانه او د غرمې د ډوډۍ لپاره د ډوډۍ خونې ته تللو د ارگ خواته له پاسنیو کړکیو مو لیدل چې خلک ډله ډله ارگ ته ننوځي ځکه چې کمونیستانو د ارگ او دلکشا دروازې د خلکو پرمخ پرانیستلې وې .

د راډیو له لارې اوریدل کېدل چې د ارگ دننه خبریالان خلکوته وایي چې : " دا ظلم او خپل سرۍ مانۍ وه ". هغوی د خلکو د تیرایستلو لپاره څو دانې ځنځیر او زولنې نندارې ته ایښودلې وې او زیاتول یې: " اوس دلته هېڅ بندي نشته " او ویل به یې: " تیره اونۍ په دغې مانۍ (دلکشا) کې د شپې بانډارونه او نڅاوې وې " .

دغو خبریالانو چې تر پرون پورې یې د جمهوریت لپاره خپل ستوني خیرل نن له هماغه ستوني د هیواد او ولس د دشمنانو لپاره چيغې وهي .

جمعه محمد محمدي چې د کابینې غړی وو ، په خپله ژبه یې په بدو او سپکو ویلو پیل وکړ . (هغه له خلقیانو سره اړیکه درلودله). جنرال شاهپور احمد زی چې د ولسمشر د ډیر ډاډ وړ سړی وو او د حربي پوهنتون د بولندوی په توگه ټاکل شوی وو پښې یې د کمونیستانو له پرستې را ووتلې . لنډه دا چې هر څه چې لیدل او اوریدل کېدل له ډیرې ژورې خواشینۍ سره په ککړتیا نغښتي ول .

د غوايي د مېاشتې په شپاړلسمه د پیلنۍ " شنبې " په ورځ [۱۹۷۸زکال د مې ۶] ډاکټر عبدالمجید ، ابراهیم سراج او محمد خان جلالر له زندانه خلاص شول. ډاکټر عبدالمجید څو وخته وروسته بیا بندي شو او تر یوې مودې پورې له مور سره په څرخي پله کې وو. د لوړو او مسلکي زده کړو وزیر صدیق محبي په دویمه یا دریمه ورځ له بنده خلاص او کور ته ولیږل شو .

د غوايي د مېاشتې په نولسمه نیټه د منځنۍ " سه شنبې " په ورځ [۱۹۷۸ د مې ۹] د عسکري کلوپ آمر عبدالعلي چې نور محمد تره کي د کابل د امنیۍ د بولندوی په توگه ټاکلی وو زموږ کوټې ته راغی او له ځمکې او آسمانه یې په گز او پل او اوتو بوتو را پیل کړه او ویل یې چې ده ته دنده سپارل شوې وه چې ارگ ته د داؤود خان د نیولو لپاره ورشي ، خو په وروستۍ شپه کې تره کي د هغه د تگ مخه ونیوله او ویې ویل : " بل څوک اوستوم ، تاته به تاوان ورسېږي " هغه وویل : " نن د مازدیگر په څلورو بجو انقلابي شورا په صدارت کې غونډه لري او ستاسو د برخلیک په اړه پریکړه کېږي. " (نوموړی په لوگر کې د مجاهدینو له پلوه ووژل شو)

د شپې نهه بجې شا او خوا کله چې د ماښام د ډوډۍ له خوړولو وروسته بیرته راستانه شوي وو د خونې دروازه خلاصه شوه او د ډاکټر محمد حسن شرق یو ملگری خلیل د مرکزي کمیټې غړی او د مهتاب کلا د توپچي غنډ بولندوی را ښکاره شو . (د تاج بیگ د غونډۍ مانۍ د غوايي د مېاشتې په اوومه [۱۹۷۸ د اپریل ۲۷] د توپچي ځواک تر اور لاندې راغلې وه). خلیل د عدلیې وزیر وفي الله سمیعي ته چې په کوټه کې گرځېده ، وویل : " ښاغلی وزیر!

تاسو راځی او خپل بکس هم در سره واخلي. " وحید عبدالله وویل: " خلیل جانہ ، دا دی د مخابراتو وزیر هم دلته دی" د هغه موخه دا وه چې که د خلیل پام ماته نه وي شوی ، نو له ما سره دې روغبړ وکړي. وحید عبدالله له خوشحالی خندل او گومان یې کاوه چې اوس ټول بندیان خلاصیږي .

د وفي الله سمیعی له تلو لنډه موده تیره شوې وه چې خلیل بیا دروازه خلاصه کړه او دا ځل یې وحیدعبدالله ته لاس و ښورواوه او ویې ویل: " ښاغلی مرستیال! تاسو راځی او خپل بکس هم در سره را واخلي. " وحید عبدالله په ډیره خوشحالی او خندا له ځایه پورته شو او له در واږې ووت. سبا ماښام د یوې راډیویي مرکې په ترڅ کې د نورمحمد تره کي له خولې مو واوریدل چې : " وحید عبدالله په ارگ کې د مقاومت په لړ کې وژل شوی دی " .

په دې توگه د بندیانو لومړۍ ډله و حید عبدالله ، وفي الله سمیعی ، جنرال عبدالله روکی ، جنرال عبدالقدیر خلیق ، محمد رحیم او یو شمیر نور د وژونو لومو ته ولېږل شول .

محمد موسی شفیق ، د دفاع وزیر غلام حیدر رسولي ، ستر درستیر جنرال عبدالعزیز ، د قوای کار بولندوی جنرال عبدالوهاب د کودتا په لومړۍ ورځ اعدام شوي ول. د ولسمشرۍ د گارد بولندوی صاحبجان د غوايي د مېاشتې په اتمه [۱۹۷۸ز کال د اپریل ۲۷] د ارگ د کلابندی له ماتیدلو وروسته اعدام شوی وو " .

اخځ :

(د "قیام و جمهوریت بیست و شش سرطان سیزده پنجاه و دو هجري شمسي" [۱۹۷۳ د جولای ۱۷] د کتاب له ۲۴ تر ۳۲ پاڼې پورې. لیکوال او ټولگه د : دیپلوم انجنیر کریم عطایي ، دویم چاپ ، سنت گلن، سویتزرلند، ۲۰۰۴)

اتلسمه برخه

فضل الرحمن تاجيار

"د خلقي او پرچمي باغيانو پر وړاندې د افغانستان د جمهوري ارگ دفاع"، د محمد داؤود د جمهوري ارگ د اپراسيون د آمر فضل الرحمن تاجيار د خبرو سرليک دی. دغه د لومړي لاس يادښت لېک په کليفورنيا کې د "مجاهد ولس" د خپرونې له بنسټ ايښودونکي او چلوونکي محمد حسن ولسمل سره د يوې مرکې په ترڅ کې په [؟] گڼه /ورځ/ مېاشت/ ۱۹۹۴ز کال کې خپور شوی دی .

موږ د ښاغلي تاجيار خبرې دلته د هغه له اجازې پرته لږ څه را لنډې کړې او غټ غټ ټکي مو ورڅخه اخیستي دي. ددغه يادښت بشپړه بڼه کولای شئ www.dawatfreemedia.org: ولولئ او موږ هم له همدغه ځايه په پورونې را اخیستی دی .

"د ارگ ساتنه"

کله چې د غوايي په اوومه [۱۹۷۸ز د اپریل ۲۷] د شوروي اتحاد په نیغ ملاتړ په افغانستان کې د غوايي کودتا کیدله زه جگتورن فضل الرحمن تاجیار د شهید سردار محمد داؤود خان د جمهوري گارد رئیس ارکان او د اپراسیون آمر وم. پر ارگ د کمونیستو کودتاچیانو د برید له پیله ما په خپله د ارگ په وسله واله مدافعه او د مدافعی په سمبالولو کې برخه اخیستې او د جمهوري ریاست د غمړې پرځېدنې ترپای پورې ددغې ناوړین ځپلې تاریخي پېښې شاهد وم .

د گارد افسران : ضیا مجید د جمهوري گارد بولندوی ، جگتورن عبدالحق علومي د کشف آمر ، جگړن سید جان او تورن محمد عزیز حساس پیژندل شوي کمونیستان ول. یو شمیر نور افسران چې یا د خلق او پرچم په چوپړ کې ول او یا یې له مخورو کسانو سره نیردې پیژندگلوي درلودله، د گارد د ساتونکو په ډله کې ول .

په خپله ولسمشر او د دفاع وزیر د دغو کسانو موخو ته په پاملرنې یو څه مودې مخکې د گارد په قطعه کې د هغوی پر شتون په شک کې لویدلي ول. له دې امله ضیا مجید یې له گارد څخه لیرې کړ او د هغه پر ځای یې صاحبجان چې له هېڅ اړخ سره یې تړاو نه درلود د گارد مشر په توگه و ټاکه .

د گارد نوي بولندوی صاحبجان چې ظاهراً غاړه ایښوونکی او پازپیژانده ښکاري دنده پیژندونکی ښکاریده د (خلق د ډلې له یو لوړپوړي غړي) شیرجان مزدور یار سره یې نیردې اړیکې درلودلې. ښایي دغه به شخصي اړیکې وې. هرگوره ، د ولسمشرۍ له مانۍ څخه په نااغیزمن مقاومت کې ددغسې کسانو شتون بې اغیزې نه وو .

له دغې ډلې څخه یو شمیر کسانو لکه عبدالحق علومي او سید جان زما تر مخه دوه مخیزې ونډې لوبولې. یوه ورځ د گارد بولندوی له گارد څخه د عبدالحق علومي ، سید جان او عزیز حساس د شړلو په اړه زما د لید لوری غوښتنه وکړه. ما وویل : " دا په تاسو او د ښاغلي ولسمشر په پریکړې پورې اړه لري." وروسته څرگنده شوه چې ولسمشر د هغوی د بدلون پریکړه ځنډولې وه. پاتې دې نه وي چې د گارد د افسرانو په منځ کې یو شمیر ښي لاسي اورپکي افسران هم ول .

د دیارلس سوه او اووه پینځوسم کال د غوايي د مېاشتې د کودتا تر ورځې د جمهوري گارد د قطعې په جوړښت کې دوه پلي کنډکونه ، د دافع هوا ژغورونکی د ماشینگڼو ټولی او د مخابراتې ټولی په لاندې ډول ول :

د سوق او ادارې ډله : د قطعې بولندوی : جگړن صاحبجان /د قطعې د بولندوی مرستیال او د اپراسیون آمر: جگتورن فضل الرحمن تاجیار/ د اپراسیون مرستیالان : جگړن سید جان ، تورن عزت الله ، تورن ظاهر او تورن حمیدالله د سپورت آمر/ د کشف آمر: جگتورن عبدالحق علومي / د کشف مرستیال : .... /د مخابراتې آمر: جگتورن آقا محمد / د مخابراتې ټولی : د ټولي بولندوی : تورن عبدالفتاح / د انضباط بلوک : د بلوک بولندوی: جگتورن فضل احمد/ د اور وژنې بلوک : د بلوک بولندوی: تورن خواجه عبدالمجید/ د اور وژنې د بلوک ضابط : بریدمن ببرک .

د اکمال ډله: د لوژستیک آمر: جگړن عبدالغفور/ د تخنیک آمر: جگړن ذاکر/ د روغتیا آمر جگړن ډاکټر لالا جان/
د پيژند مدير: جگړن عبدالرحيم شادان / د موزیک ټولې : جگړن عبدالسمیع ابوي/ د نقلیې ټولې: تورن
عبدالحفیظ

لومړی پلي کنډک : د کنډک بولندوی : ډگرمن محمد سرور/ لومړی پلي ټولې: د ټولي بولندوی: تورن عزیز حساس
/ دویم پلي ټولې: د ټولي بولندوی: تورن غلام رباني/ دریم پلي ټولې: د ټولي بولندوی: تورن محمد اکبر/ د درندو
ماشینګنو بلوک: د بلوک بولندوی: تورن ضیا الدین

دویم پلي کنډک : د کنډک بولندوی: جگړن محمد عزیز/ لومړی پلي ټولې: د ټولي بولندوی: تورن محمد صدیق
/ دویم پلي ټولې: د ټولي بولندوی: جگړن محمد ظاهر/ دریم پلي ټولې: د ټولي بولندوی: جگړن محمد نادر/
د درندو ماشینګنو بلوک: د بلوک بولندوی زلمی

مرستندویه جزوتام: د دافع هوا ماشینګني : د ټولي بولندوی : جگړن دایان / د افسرانو ، بریدګیو او د جمهوري
ګارد د قطعي د سرتیرو ټوله شمیره: یو زرو او شپږ سوه تنه

د سترګو لیدلو پینې

د غوايي د کودتا له پینې څو ورځې مخکې میر اکبرخبر د یو شمیر ناپیژندل شویو کسانو له پلوه وژل شوی وو.
کمونیستانو د سمبال شویو لیکو په ترڅ کې چې شمیر یې زرګونو کسانو ته رسیده د جنازې لمانځنه تر سره کړه.
دغه لیکې د "مړه دې وي پانګوالي" د شعار په ورکولو د امریکا د سفارت له مخې د جمهوري ارګ پر لور په خوځښت
راغلې. کله چې د ارګ مخې ته را ورسیدلې، د جمهوري ارګ د اوپراسیون آمر سیدجان او د کشف آمر عبدالحق
علمي دواړه له اجازې پرته د ګارد ختیځې دروازې ته ولاړل او د پینې د لړۍ ننداره یې کوله. د ارګ له مخې
ددغو لیکو تیریدنه حکومت ته د یوه څرګند ګواښ او اخطار په توګه وو .

د خیبر د مړي له ښخولو وروسته ، ما د ګارد له بولندوی صاحبجان سره نوموړی خبره یاده کړه. هغه د ترلاسه شویو
راپورونو پر بنسټ وویل: " ددغو لیکو ګڼ شمیر کسان د چاردهي د ولسوال (د داؤود خان د ناظر د باز محمد خان
د مشر زوی) جاسوسان او یو شمیر یې د کورنیو چارو د وزارت ، د دفاع د وزارت او ملي مصؤونیت مخبران ول.
څارګرو ځانګو ددغې ډلې ګڼ شمیر کسان د حکومت وړ لیږل شوي کسان بلل او په دې توګه یې چارواکي غولول
چې روان اکر وکر ته په کلکه او جدي توګه ونه ګوري .

د وزیرانو د غونډې د پریکړې پر بنسټ د نورمحمد تره کي ، ببرک کارمل او دهغوی د ډلې ټپلې د نیولو د امر له
ورکړې وروسته ، د ګارد بولندوی امر وکړ چې شپه په قطعه کې پاتې شم. د دفاع د وزیر ډګر جنرال غلام حیدر

رسولي د امر پر بنسټ د غوايي اوومه [۱۹۷۸ز د اپريل ۲۷] د تره کي او کارمل او د هغوی د پلویانو د نیولو په ښادی کې د خوشالی د ورځې په توگه اعلان شوې وه .

د هماغې ورځې د سهار د اتو بجو په شا او خوا کې مې د اور وژنې د موټرانو غږ واورید. د پخوا په شان مې د کابل د ولایت د اور وژنې له نوکریوال څخه مالومات تر لاسه کړل. هغه وویل: " د بالا حصار په غنډ کې اور رامنځته شوی دی". بولندوی صاحبجان ته مې تېلفون وکړ، هغه په دفتر کې نه وو. څو شېبې وروسته هغه په خپله تېلفون وکړ او ویې ویل: " د ریشخورو په اوومه فرقه کې د فرقې پر بولندوی جنرال نظیم خان باندې برید شوی خو نوموړی تښتیدلی دی. د فرقې رئیس ارکان ډگروال قاسم خان ټپي دی او هغه یې روغتون ته لیږدولی دی".

په همدې ترڅ کې دگارد له منځه د ډز غږ واوریدل شو. وویل شول چې: د تورن عزیز حساس د ټولي یوه سرتیري په تیر وتنې ډز کړی دی " دغه په لوی لاس ډز، ښایي په ارگ دننه کمونیستانو د قطعې د سربدالی او ویرولو لپاره کړی وي .

د نهو بجو په شا او خوا کې د داؤود خان مرستندوی " یاور" بریدمن مجید (د بازمحمد خان زوی) د گلخانې له مانۍ تېلفون وکړ او ویې ویل: " د ملي دفاع وزیر صاحب تېلفون کړی وو او ویې ویل چې صاحبجان ته وواياست چې له څرخي پله څخه درې ځنځیره شوبلې را خوځېدلې او د کابل د ښار پر لور را روانې دي. " مجید خان په پای کې وویل: " قوماندان صاحب مې ونه موند، له دې امله دغه خبرتیا مې تاسو ته در ورسوله".

د گارد د بولندوی په لټه کې شوم چې د دفاع د وزیر امر ورته ور ورسوم. د قطعې د پلټلو لپاره د اپراسیون له دفتره لاندې راغلم. کله چې د کانو او صنایعو وزارت ته مخامخ د گارد دروازې ته ورسیدلم، د گارد بولندوی مې ولید .

د څرخي له پله څخه را خوځېدلې شوبلې د محمودخان له پله څخه په را تیریدا نیغ په نیغه د ارگ پر لور راتلې او په ډیره بیړه د دفاع د وزارت د ودانۍ مخ ته را نیږدې کېدلې. له دغو شوبلو څخه یوې یې د دفاع د وزارت پر ودانۍ ډز وکړ. شوبلې د ملي دفاع د وزارت له مخې په تیریدا د گارد ختیځې دروازې او بیا د چنگاښ د شپږویشتمې د څلور لارې پر خوا په خوځښت راغلې .

د قوای مرکز د ځواک رئیس ارکان تورن جنرال عبدالعلي گارد ته تېلفون وکړ او ویې ویل: " دگارد د مرستې لپاره د بالا حصار له غنډه مرسته در رسیږي. " د گارد بولندوی چې له ختیځې دروازې څخه یې پیښې په سترگو لیدلې د ملي دفاع د وزارت د استخبارتو رئیس ته تېلفون وکړ او د دفاع د وزارت پر ودانۍ د شوبلو د اور په اړه یې ورڅخه د مالوماتو غوښتنه وکړه. نوموړي په ځواب کې وویل: " ما گومان کړی وو چې شوبلې تاسو را بللې دي".

وروسته څرگنده شوه چې دغه شوبلې په اسلم وطنجار پورې تړلې وې. ويل كېږي چې د دفاع د وزارت پر ودانۍ لومړی ډز په خپله وطنجار كړی وو. له هغه وروسته د محمود خان د پله له لورې درې ځنځيره شوبلې د ارگ مخې ته را ورسيدلې او بيا د پښتونستان واټ پر لور ولاړې .

د گارد بولندوی ما ته امر وکړ چې شوبلې و دروم. دا ځکه چې د شوبلو سرتيرو ته ويل شوي ول چې تاسو ته د کابل ښار په منځ کې د لاريون د مخنيوي لپاره دنده درکړل شوی او هغوی له کودتا څخه خبر نه ول. له دې امله شوبلې زما د لاس په ښورولو ودریدلې او زما امر يې ومانه په دې مانا چې سرتيري له ټانکه دباندي را ووتل. هغوی مې د پلټلو لپاره گارد ته دننه وليږل خو د شوبلو چلوونکي چې بریدگي ول او له کودتا خبر ول له خپلو شوبلو سره و تښتيدل. هغوی د پلان د وزارت مخ ته مورچل و نيو او د شوبلې پرسر په اېښودل شوې ماشينگنې يې زما پر خوا ډزې پيل كړې.

زه يوازې وم، د بانک ودانۍ ته نښتی يو زيارت وو او د زيارت تر مخ د ونو په منځ کې پټ شوم. د ماشينگنو د ډزو د اور په ترڅ کې زيارت ته ننوتم له هغه وروسته له ديواله پورته وختلم او گارد ته ننوتم .

د گارد بولندوی امر وکړ چې د پلټلو يوه ډله دې وټاکل شي او له سرتيرو څخه دې پلټنې پيل شي. له دې چې د اضطرار حالت وو ما د سرتيرو د حبس امر وکړ. د گارد له بولندوی سره يو ځای د ختيځې دروازې پر لور ولاړم. د ارگ پر لورد چنگانښ د شپږوېشمتې له څلورلارې څخه د محاربوي ماشينونو د راتگ غږ اوريدل كیده. وروسته څرگنده شوه چې نوموړي محاربوي ماشينونه د څلورم زغره وال ځواک محاربوي ماشينونه دي .

دگارد بولندوی ماته امر راكړ چې نوموړي محاربوي ماشينونه و دروم. كله چې د گارد د لومړي كنډك له بولندوی ډگرمن محمد سرور سره يوځای د محاربوي ماشينونو د ليكې پر لور و خوځيدم، و مې ليدل چې د محاربوي ماشين نښه ويشتونكی د وسلې ميل زمور پر لور را وڅرخاوه او مور يې تر نښې لاندې و نيولو. ما او محمد سرورځای پر ځای پروت وکړ ، د محاربوي ماشين توغندی د بالاحصار پريوه زغره وال گاډي چې د مرستې لپاره راغلی وو ومښت چې د ډگروال سردار غلام صديق زوی د نظام قراول د بریدمن غلام عثمان تندي يې ټپي كړ .

د گارد بولندوی پېښه په خپلو سترگو وليدله او امر يې وکړ چې شوبلې تر اور لاندې ونيسم. د هغه د امر پر بنسټ " اور" مې پيل كړ. د جمهوري گارد زړه ورو ، مېرنيو او مسلمانو سر تيرو محاربوي ماشينونه تر اور لاندې ونيول او شوبلو اور واخيست. ددغو محاربوي ماشينونو په منځ کې د جنرال عارف وراره عمر هم وو. هغه له نورو لسو تنو سره د اور په منگولو کې وسوځېد. له هغه وروسته د محاربوي ماشينونو تر شا دريدلو شوبلو د گارد پر لور خوځښت پيل كړ .

ماجزو تامونو ته امر كړی وو چې تر بل امر پورې د ارگ پر لورهره راتلونكې شوبله يا بل ډول جنگي گاډی دې درې وړې كړي. په نوموړو نښتوكې د گارد قطعې د کودتاجيانو اته شوبلې د كانو او صنايعو د وزارت د ودانۍ تر مخ ،

د افغانستان بانک د ودانۍ د گوټ تر څنګ زیارت " د ارګ ختیځې دروازې او د چنګاښ د شپږویشتمې په څلور لاره کې له منځه تللې وې. د نوموړو شوبلو درې وړې ټوټې تر څو ورځو پورې هلته لیدل کېدلې .

د وطنجارد شوبلو کنډک د چنګاښ د شپږویشتمې له څلور لارې څخه بیرته د محمود خان د پله پر لور په شا شو. له پیښو وروسته راته څرګنده شوه چې هغوی د هوایي ځواک رئیس ارکان قادر ته خبر ورکړی وو چې د جمهوري ګارد ځواکونو شوبلې له منځه وړي او موږ نه شو کولای مقاومت وکړو له دې امله په شا کېږو. خو قادر د هغوی د په شا کېدنې مخه و نیوله او ژمنه یې و سپارله چې ډیر ژر به الوتکې د هغوی مرستې ته ور ولېږل شي .

د کودتا د ورځ په پیل کې د هوایي او مدافعه هوایي لوی بولندوی ډګر جنرال موسی خان د هغه له یاور سره یوځای د هوایي ځواک د کمونیستانو له پلوه وژل شوي ول .

د دفاع د وزیر موټر چلوونکی د ګارد ختیځې دروازې ته راغی او ماته یې وویل : " د ملي دفاع وزیر د خپلې تومانچې جاغور د نښې په توګه د ګارد بولندوی ته را لېږلی او ویلي یې دي چې هېڅ اندېښنه مه کوی ، ما د هوایي ځواکونو بولندوی ته امر کړی دی چې الوتکې را والوزي او پاتې شوبلې له منځه یو سي !"

شاوژور مې را واخیست چې دغه اړینه نښه د ګارد بولندوی ته ورسوم. د مازدیګر د څلورو بجو په شا او خوا کې د ولسمشر د کور له دایمي ساتندویه ټولې څخه یو سرتیری چې مشري یې تورن غلام رباني کوله راغی او د مرستې غوښتنه یې وکړه. له هغه مې وپوښتل : " ستاسو افسران چیرې دي؟" هغه وویل : " ټول تښتیدلي دي." د لومړي کنډک له لومړي ټولي څخه د تورن رباني پرځای بریدمن معاذالله مې د داؤد خان کورته ولېږه ، خو هغه هم و تښتیده. غلام رباني او د هغه افسران د ګارد د بولندوی او د ولسمشر د ډاډ وړ کسان ول خو له ځانه یې د ورسپارل شویو دندو په پرمخ بیولو کې یې جدیت نه څرګنداوه. (د کودتا په ورځ ، غلام رباني خپل ټولی په یوه لیکه په مورچل چې ځای پر ځای کړی وو. له همدې امله د کمونیستانو هوایي بمباریو د هغه د ټولي گڼ شمیر کسان وژلي ول) وروسته له دې چې د دفاع د وزیر شاوژور د نښې په توګه زما لاس ته راغی ، د الوتکو را رسیدلو ته سترگې په لار وم. ماسپینن مهال د الوتکو د ګرزهار غږونه مې تر غوږو شول. الوتکو د مرستې پر ځای د جمهوري ګارد پر جزوتامونو ډزې او د بمونو وړول را پیل کړل. یوې الوتکې د دلکشا پر ماڼۍ ډزې وکړې. د ګارد د دافع هوا بلوک چې دویم بریدمن شاه محمود یې بولندويي کوله د الوتکو پر لور ځوابیه ډزې پیل کړې. د ځوابیه ډزو له امله یوه الوتکه د ریشخورو په سیمه کې را وغورځېدله. پاتې الوتکو د گلخانې پر ماڼۍ بمونه را وغورځول .

چوپه چوپتیا هرې خوا ته خپره شوه. په مدافعه کې د ګارد سرتیرو لوږه روحیه درلودله او راتلونکې بولنې ته سترګه په لاره ول. یو ځل بیا د ګارد د بولندوی په لټه کې شوم. په دې شېبه کې هغه په خپله د ګارد ختیځې دروازې ته تېلفون وکړ او ماته یې امر راکړ چې دهغه دفتر ته ورشم او ویې ویل: " ښاغلي ولسمشر امر کړی دی چې په هر ډول چې کیږي باید د راډیو ودانۍ او ستیشن بیرته ونیسو. له دې امله تاسو (د هغه موخه زه : د اوپراسیون آمر وه) له

هر ټولي څخه يو يو توغندی ویشتونکی ، چې ټول اته تنه کيږي له ځان سره واخلي او داسې په پټه ولاړ شي چې څوک در باندې پوه نه شي ."

د گارد بولندوی پوهیده چې په هر ټولي کې يو يو تن توغندی ویشتونکی شته او د کسانو په ټاکنه او د راډيو ستیشن ته د هغوي پر ليرنه گوندي افسران په آسانی خبريدل. په هغه شيبه کې چې نوموړي خپل امر ورکاوه ، د گارد د مخابرې آمر جگتورن آقا محمد هم وو. (آقا محمد د صاحبجان له ډيرو نيردې خپلوانو او د هغه د ډاډ وړ سړی وو او له يو بل سره يې کورنی تگ راتگ درلود)

د کابل راډيو ودانۍ (د اسلم وطنجار تر مشرۍ لاندې) د څلورم زغره وال ځواک کنډک نيولې وه. شيرجان مزدوريار هم هلته وو. هغه هم له صاحبجان سره کورنی تگ راتگ درلود .

د غوايي د اوومې له کودتا څو مياشتې مخکې ، يوه ورځ د گارد د بولندوی دفتر ته ولاړم. د بولندوی ياور راته وويل: "جگن شيرجان مزدوريار د گارد له بولندوی سره يو ځای ناست دی، خو تاسو کولای شې ولاړ شې." دفترته ننوتلم. له سلام او روغېر وروسته مزدوريار راته وويل: "آمر صاحب! زه کله ناکله د شپې له پلوه د صاحبجان خان ليدلو ته راځم. ستاسو سرتيري له ما " د شپې نوم " غواړي او دننه راتللو ته اجازه نه راکوي. ما په ځواب کې وويل: "بناغليه ! تاسو په خپله يو د تجربې خاوند افسر ياست او په پوځي دود او قانون ښه پوهيږئ. دا به څنگه شوني وي چې څوک دې ارگ ته ننوځي او په دننه ولاړ کسان دې ورڅخه پوښتنه ونه کړي؟" مزدوريار وويل: "ټول خلک ما پيژني چې زه د صاحبجان ملگری يم." ما ځواب ورکړ: " پوهيږم چې تاسو د بناغلي بولندوی ملگری او ټولگيوال ياست. که بناغلی بولندوی يو رسمي امر ورکړي چې ستاسو مخه دې څوک ونه نيسي ، زه به هغه ټولو اړوندو جزوتامونو ته ووايم اوتاسو به له دغې رېږې څخه خلاص شې." څرگنده ده چې د گارد بولندوی هېڅکله داسې امر نه شو ورکولای.

د راډيو د ودانۍ د نيولو په اړه ما د گارد بولندوی ته داسې وويل: " بناغلی بولندوی! زه يو سرتيري يم. هرڅه چې تاسو امر وکړئ ، په سترگو! ترسره کوم يې. کله چې د راډيو د ودانۍ د نيولو لپاره ولاړ شم نو زما پرځای د گارد د سوق او ادارې لپاره بل څوک وټاکئ." هغه د څو شېبو لپاره په سوچونو کې ډوب شو او بيا يې وويل: "نه! تاسو مه ځئ. تاسو د گارد سوق او اداره په لاس کې واخلي. زه به په دې اړه لږ څه نور ژور سوچ وکړم ."

کله چې له دفتره دباندې راوتلم ، هغه غږ وکړ او ويې ويل: "عبدالحق علومي بندي کړئ. ټول فساد د هغه تر پښو لاندې دی." (څرگنده ده چې د اضطرار په هغسې شېبو کې د هغه بندي کول نا شوني ول)

په دغه شېبه کې هغه شوبلې چې نن سهار د گارد د يوال تر مخ درول شوې وې او سرتيري يې قطعې ته دننه د پلټنو لپاره ليرل شوي ول د شوبلو د هغو چلوونکو په مرسته چې له خپلو شوبلو سره تښتېدلي ول د پلان د وزارت له ودانۍ سره له جوخت ټکي څخه يې د گارد پر لور په ډزو پيل وکړ .

د گارد د مخابرې آمر آقا محمد د مخابرې له لومړي بریدمن سره د جمهوري گارد مخابرې په شنډولو کې ، د بې سیم د بطریو په لیرې کولو ، نیغه او اغیزمنه ونډه درلودله. وروسته څرگند شوه چې هغوی دواړه د سرسپارلو خلقیانو له ډلې څخه ول .

زه بیا قطعې ته راغلم او لیدل مې چې اکر وکر لا کړکچین اود خونړیتوب پر خوا درومي. ما باید خپل سرتیري د لاس او گریوان جگړې لپاره چمتو کړي وای. امر مې ورکړ چې ټول سرتیري او افسران دې بمبونه په لاسونو کې واخلي. له هغې ډلې څخه جگتورن محمد نادر (د فقیر خوشدل زوی) ځای پر ځای زما امر پلي کړ ؛ هغه خپلې ټولې دندې په ډیرې رښتونۍ ، گروهنې او سپیڅلتیا تر سره کړې .

د جزوتامونو د (ځانگړي شوي) وسلتون وسلې خلاصې شوې وې او وسلتون باید بیرته د ډیپو له غنډ څخه ډک شوی وای. خو د گارد د وسله پالۍ آمر جگړن ډاکر د کار د نیمگړي کولو لپاره بې پروایي کوله او پلمې یې پلټلې ، هغه د غنډ د ډیپو پرانیستل د گارد د بولندوی په امر پورې تړلی گاڼه. هغه نه غوښتل چې جزوتامونه ته وسله ورکړل شي. ما په خپله پازوالۍ یا مسؤولیت لیکلی امر ورکړ چې پر جزو تامونو دې د غنډ له وسلتون څخه وسلې وویشل شي .

له هغه وروسته د گارد له بولندوی څخه د نورو لارښوونو د اخیستلو لپاره د گلخانې ماڼۍ ته ولاړم. و مې لیدل چې ښاغلی ولسمشر صاحب داؤود خان په خونه کې گرځي . پوځي سلام مې وکړ . وپې ویل : " څوک یې؟ خان را وپیژنه. " ما خپل نوم ، پوځي رتبه او دنده په پوځي غږ ورته وویل. ولسمشر راڅخه وپوښتل: " د یوه سرتیري په توگه د وضعیت په اړه څه گومان کوئ؟" د اکر وکر د انځور په راکښلو مې داسې ځواب ورکړ:

"ښاغلی ولسمشر صاحب! د زغر و وال ځواک د قطعو او جزوتامونو بریدونه د جمهوري گارد د جزوتامونو له پلوه په شا تمبول شوي دي ؛ د ختیځې دروازې ، د دلکشا د ماڼۍ دروازې ، د کابل سینما او د چنگاښ د شپږویشتمې څلور لارې مخته ټولې یرغلگرې شوبلې درې وړې شوي دي. موږ پر اکروکر بر لاسي یو. یوازې د پلان د وزارت د ودانۍ له څنگه د هغوی درې شوبلې یو یو ډز کوي. ښایي هغوی ډیره وسله او مردکي ونه لري او ژر به چوپ شي. خو نه شو کولای د هوایي ځواک د بریدونو مخه ونیسو ځکه د هوا ضد وسلې نه لرو. که د کابل د گارنیزون د لیواگانو له ډلې څخه یو څوک د راډیو د وانۍ نیولو ته وگومارل شي ، که لوی څښتن غوښتي وي نو بریا به زموږ په برخه شي ."

ښاغلي ولسمشر وویل: " زویه! اندیښنه مه کوئ. ما په کندهار کې عظیم جان ته امر کړی دی چې د مرستې لپاره را ودانگي. " (د ولسمشر موخه ډگر جنرال عظیم خان د کندهار د قول اردو بولندوی وو. هغه باید الوتکو ته امر کړی وای چې د یرغلگرو شوبلو د ډرې وړې کولو لپاره دې راشي. وروسته څرگنده شوه چې عظیم خان د خپل پرچمي یاور اکرم له پلوه تسلیمیدلو ته اړ شوی وو.)

يو ځل بيا مې پوځي سلام وړکړ او د گلخانې له ماڼۍ څخه را ووتلم. کابل راډيو د داؤود خان د وژل کيدلو او د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د بريا خبرتياوې خپرولې. د حرمسرا له پاسه ناڅاپه د الوتکو يو ډله تيره شوه. حرمسرا يې تر اور لاندې ونيوله. نه پوهيږم چې د گارد بولندوی له کوم ځايه تېلفون وکړ او ويې ويل چې د حرمسرا د تشولو لپاره بايد لاس په کار شو .

الوتکو د گلخانې ماڼۍ تر اور لاندې نيولې وه. په دې شېبه کې د کنډک د بولندوی ډگرمن محمد سرور د ټپي کېدلو خبر راغی. د گارد د بولندوی موټر مې په بېره چمتو کړ او دنده مې وسپارله چې نوموړی دې د پوځ څلور سوه بستريز روغتون ته ورسوي. روغتون ته له ليرلو مخکې سرور خان د ژوند په وروستۍ شېبې کې راته وويل: " د خپل ځان احتياط وکړه، دا کمونيستان ما او تا نه پرېږدي." او له خبرو پاتې شو. وروسته څرگنده شوه چې د لارې په اوږدو کې يې ځان حق ته سپارلی وو. هغه يو ډير زړور ، مېړنی او هيوادپال افسر وو. اروا دې ښاده وي!

له دې چې جزوتامونه په خپلو مورچلونو کې ول ، د قواي کار د ټولي په مرسته چې د ارگ د ودانيو د بيا رغولو لپاره راغلی وو ، د گارد يو يا دوه بلوکه مې په کار و گومارل چې د قروانې او د سرتيرو د ډوډۍ خوړلو د لويو لوبو په کارولو د حرمسرای اور مړ کړي او د هغه يو شمير توکي مو دباندي را وايستل .

د حرمسرا له تشولو وروسته ، بيا مې د شپې تر نيمايو پورې د گارد بولندوی ونه ليد. د نيمې شپې شا او خوا وه چې ما ته يې د ارگ په ختيځې دروازې کې زنگ وواهه او ويې ويل چې يوه لارۍ د گلخانې ماڼۍ ته ور وليږم ځکه چې پام کې ده ښاغلی ولسمشر د گلخانې له ماڼۍ څخه د باندي ووځي .

په همدغې شېبې کې د محمد داؤود له زامنو څخه يو تن غوښتل د ماڼۍ له دروازې څخه را ووځي خو کمونيستانو په ارگ کې دننه وويشت. د دوازې دوه تنه ساتونکي يې هم وويشتل .

څو موده وړاندې عزيز حساس چې وروسته د ببرک د گارد د بولندوی په توگه وټاکل شو او د ډگر جنرالۍ رتبې ته رسول شوی وو راته داسې وويل: " کله چې د داؤود خان زوی عمرجان غوښتل د گلخانې له ماڼۍ څخه دباندي را ووځي ، د اور وژنې د بلوک ضابط ، بریدمن ببرک عمرجان وواژه. د گلخانې د ماڼۍ دوه تنه ساتونکي چې زما له ټولي (عزيز حساس) څخه ول ټپيان شول ."

بریدمن ببرک د جمهوريت له پرځېدنې وروسته د نورمحمد تره کي د ياور په توگه ټاکل شوی وو. نوموړی د تره کي د ډلې له خلقيانو څخه وو چې د امين او تره کي ترمنځ په شخړه او اخ و ډب کې د امين د پلويانو له پلوه و نيول شو او بيا يې وواژه .

ما د ۲۰۰۸ز کال د سپتامبر په مېاشت کې د داؤود خان د جمهوري گارد د پخوانيو افسرانو د ټولي له يوه تن بولندوی او له دوه تنو نورو څخه چې په نورو دفترونو کې يې کار کاوه د همدغې خبرې په اړه پوښتنې وکړې. هغوی وويل:

" د اور وژنې د بلوک بولندوی تورن عبدالمجید یوه ټولې ته ولاړ او غوښتنه یې وکړه چې یو ډلگي سرتیري دي د هغه د مرستې لپاره په خدمتي ډول ورکړل شي. د نوموړي ټولې بولندوی یو ډلگي سرتیري تورن عبدالمجید ور ولیږل چې مشري دې هم په خپله وکړي .

کله چې د هوايي ځواک بمبارۍ پیلېږي د ببرک په نامه د خواجه عبدالمجید یو ضابط د شپې له تورې تیارې څخه په گټه اخیستنې په غلا د جومات څنگ ته نږدې د بوټو په منځ کې ځان پټوي. نوموړی خدمتي ډلگي ته چې له یل ټولې څخه د مرساتې لپاره ور لگېږل شوی وو د " اور" امر ورکوي او د هغه له امله د لومړي کنډک بولندوی ډگرمن سرور تپي کیږي (د نوموړي ډلگي ، ډلگي مشرغلام رسول نومیده او د فراه له ولایت څخه وو. نوموړي د ټولې بولندوی ته ویلي ول : " پرون شپه وروسته له دې چې له خپل ډلگي سره د تورن عبدالمجید تر مشرۍ لاندې ولاړم ، زه یې د گلخانې مانۍ ته بوتلم. توره تیاره وه او ما ته یې د " اور" امر راکړ. ما هم امر پلی کړ او پوه نه شوم چې څوک وژل شوي او څوک تپیان شوي دي ."

له پورتنیو خبرو داسې ښکاري چې د اور وژنې د بلوک بولندوی تورن عبدالمجید او د هغه ضابط ببرک د داؤود خان د زوی عمر او ډگرمن سرور خان په شهادت او د گلخانې د مانۍ د دوه تنو ساتونکو په تپي کېدنه کې نیغ لاس درلود .

د ۲۰۰۸ز کال د سپتامبر په ۲۱ نېټه مې د گلخانې د مانۍ د ډزو په اړه د داؤود خان د جمهوري گارد د سپورت له پخواني آمر څخه پوښتنه وکړه. هغه وویل : " د اور وژنې د بلوک بولندوی تورن خواجه عبدالمجید او ضابط یې ببرک چې د هغه سړی وو ، د گلخانې پر مانۍ ډزې کړې وې. " د سپورت آمر دغه پېښه د خواجه عبدالمجید له خولې راته داسې وویل: " خواجه ویل چې پر غلام سرور خان مې د شا له لوري داسې ډزې وکړې چې دوه قاته شو. " (عبدالمجید دا هم ویلي ول : " ډیره هڅه مې وکړه چې د اوپراسیون آمر [تاجیار] هم له منځه یوسم خو هغه هرې خواته په ځغاسته کې وو او پر یوه ځای نه دریده.)

کله چې زه [تاجیار] د سیاسي بندیانو له عمومي بڅښنې وروسته ..... د ببرک کارمل د رژیم په امر له بند څخه خلاص شوم د یوه خپلوان د مړي د ښخولو لپاره قول اېچکان ته تللی وم او هلته مې خواجه عبدالمجید ولید. له سلام وروسته ، د جگړنۍ د رتبې مبارکي مې ورته وویل. تورن حمیدالله چې په جمهوري گارد کې یې دنده درلودله هم راغلی وو. نوموړي د خبرو په ترڅ کې راته څرگنده کړه چې : " آمرصاحب! خواجه مجید تاسو ته نوی ژوند در کړی دی. " و مې پوښتل : " څنگه؟ " په ځواب کې یې وویل : " خواجه مجید وایي چې د تشریفاتو د ټولې بولندوی عزیز حساس غوښتل تاسو د شا له لوري په ماشینگڼه وولي او له منځه مو یوسي، خو مجید د هغه مخه نیولې وه. " ما مننه وکړه او ومې ویل : " البته زما اجل نه وو راغلی ."

د ۲۰۰۸ز کال د سپتامبر په مېاشت کې مې دغه خبره له عزیز حساس څخه وپوښتله. هغه وویل: " اصله خبره خو دا ده چې خواجه مجید ستاسو د وژلو په لټه کې وو." دا چې څوک رښتیا وایي، یوازې لوی څښتن پوهیږي. خو خواجه مجید چې یو غیرګوندي، مرتجع او موقع پیژندونکی او ورځپاڼی (مرتجع) سړی وو یوازې یې د پېښو دروندوالي ته کتل چې پېښه د چا په ګټه پای ته رسیږي نو له هغه وروسته یې ځان په هماغې ډلې پورې نښلاوه. له بلې خوا له دې چې د خواجه مجید ضابط بېرک یو سرسپارلی خلقی وو د کودتا په شپه یې خواجه مجید ته ویلي ول چې له هغه سره دې هم اندی (همفکر) اوسی. له نوموړو شننو، کره کتنو او شواهدو څخه په څرګنده برېښیږي چې د سردار داؤود خان د زوی عمر جان او د لومړي کنډک د بولندوی سرورخان په شهادت، د گلخانې د مانۍ د دوه تنو ساتونکو په تېپي کیدلو او زما د له منځه وړلو په هڅه کې د خواجه مجید او بېرک نیغ په نیغه لاس لرل په زباد رسیږي.

له دغې پېښې وروسته د ګارډ قطعه د شپې تر نیمايو پورې مرستې او لارښوونې ته سترګې په لار ناسته وه. د لوړو چار واکو له پلوه هېڅ ډول ګام اوچت نه شو. د شپې د یوې بجې شا او خوا (۱۹۷۸ز کال د اپریل ۲۸) وه چې د گلخانې مانۍ ته د لارښوونې د اخیستلو لپاره ولاړم. د لارې په اوږدو کې عبدالحق علومي او سید جان هم له ما سره یو ځای شول. هغوی پر ما زور اچاوه او په ټینګار یې ویل: " د ګارډ بولندوی ورک شوی دی او د بولندې واک ستاسو (د اوپراسیون آمر) په لاس کې ده. باید یوه لاره و پلټې، مانا دا چې قطعه ور تسلیم کړئ."

د گلخانې مانۍ ته ننوتلم، د ګارډ بولندوی نه ښکاریده. د جګتورن نادر په وینا هغه خپل ځان د کوتۍ د باغچې تر ځمکلاندې ځای کې پټ کړی وو. داؤود خان بیا هم د وضعیت مالومات وغوښتل. په ځواب کې مې وویل: " په وضعیت کې د پاملرنې وړ بدلون نه دی راغلی او موږ ته مرسته هم نه ده را رسیدلې."

په همدغه وخت کې سید جان او عبدالحق علومي داؤود خان ته په دوه مخۍ او منافقت داسې اوتې بوتې وویشتلې: " موږ د ځان د وینې تر وروستي څاڅکي پورې له تاسو دفاع کوو." دغه هوډ او ژمنه درواغ ول. رښتیا دا وه چې دواړه یې پرچمیان ول او د داؤود خان له شهادته وروسته تر جنرالۍ او لوړو څوکیو ورسیدل.

داؤود خان ته د راپور له سپارلو وروسته له سیدجان او عبدالحق علومي سره یو ځای د گلخانې له مانۍ را ووتلم. صاصبجان تلفون وکړ او ویې ویل چې یو شمیر وسله د گلخانې مانۍ ته ور ولیږم. د انضباط بلوک ته مې په بیره امر وکړ. وسله و سپارل شوه. په مانۍ کې دننه د کورنیو چارو وزیر قدیرنورستاني، د مالیې وزیر سید عبداللله، د کانو او صنایعو وزیر تواب آصفي، د عامې روغتیا وزیر عبدالله عمر، د کرهني وزیر عزیزالله واصفي، د بهرنیو چارو د وزارت مرستیال و حید عبدالله، د عدلیې وزیر وفي الله سمیعی او د کابینې نور غړي ول.

د نیږدې سهار درې نیمې بجې وې. د پل خشتي له جوماته د آذان غږ راغی. د جګتورن نادرخان له لارې خبر شوم چې د ګارډ بولندوی د گلخانې مانۍ ته راغلی دی. غوښتل مې د لارښوونو د اخیستلو لپاره هلته ورشم. مانۍ ته

ننوتلم او داؤود خان مې وليد. د ماليې او کورنيو چارو وزيران دواړه راته نيږدې شول او مالومات يې وغوښتل. ما وويل: "وضعيت د پخوا په شان دى." هغوى ، سيد عبدالله او د کابينې نور غړي له داؤود خان سره په يوه خونه کې ول. داؤود خان را نيږدې شو او داسې يې را ته وويل: "زويه! ځوان يې ، ولاړ سه ځان ور تسليم کړه. ما خپله پريکړه کړې ده." صاحبجان هم راته وويل: "ښاغلي ولسمشر صاحب خپله پريکړه کړې ده. تاسو ولاړ سئ ، قطعه را ټوله کړئ او امر ورکړئ چې خپلې وسلې دې وسلتونو ته وسپاري."

د يوه مسلمان او افغان په توگه چې د ناموس ، اسلام د هيواد د ځمکنۍ بشپړتيا او د ملي نواميسو د ساتلو لپاره مې په خداى او قران سوگند او لوړه کړې وه د داسې يوه امر منل او هغه ته غاړه ايښوونه را ته خورا گرانه وه. صاحبجان د دويم ځل لپاره راته وويل: "دا د ښاغلي ولسمشر صاحب امر دى. ولاړ سئ او امر پلى کړئ." ما په درنښت سلام وکړ او را ووتم .

د غوايي د مېاشتې په اتمې [۱۹۷۸ز اپريل ۲۸] شا او خوا د سهار شپږ بجې وې چې د کابل په آسمان کې د کفر او کمونيزم د تيارې لمر په را ختلو شو او د ولسمشر او د گارد د بولندوى د امر پر بنسټ مې د گارد د قطعې ته د ټول سئ امر ورکړ. وروسته له دې چې د گارد ټوله قطعه را ټوله شوه ، په داسې حال کې چې د هيواد مينه ، دين ، افغاني غيرت ، د افغانستان د مسلمانانو د ناموس او د هيوادپالنې احساس را ته اجازه نه راکوله او ستونې مې غم لړلي ناوړين کښيکاره ، د ولسمشر صاحب امر مې اعلان کړ. د گارد د قطعې سرتيرو نه منله او نه يې غوښتل خپله وسله پر ځمکه کښيږدي .

پورته مې وويل چې د کودتا د پيل په شېبو کې له بالاحصار څخه يو مرستندوى ټولى راغلى وو او ما د نوموړي ټولي افسران او سرتيري بې وسلې کړي ول او د مخاږې په ټولې کې مې بنديان کړي ول ، له همدغه ټولي څخه د لعل محمد او تورن رسول په نومونو دوه تنو پرچميانو د گارد کنترول په لاس کې ونيو او مور ته يې داسې امر وکړ: "لاسونه مو پر سرونو کښيږدئ او يو يو په يوه ليکه د گارد له دروازې څخه ووځئ".

کله چې د پښتونستان واک ته را ورسيدلو، زه چې د کتار لومړى سړى وم (له خپل پخواني ټولگيوال) جگړن نورالله سره مخامخ شوم. هغه وويل: "اوس که زر مرمۍ دې په دا خېټه کې در تشې کړم ، بيا هم لږ ده. همدا ته وې چې "عمرجان" دې شهيد کړ، او شوبلو ته دې اور واچاوه." په ځواب کې مې وويل: "هرڅه چې کوئ ويې وکړه. په جگړه کې حلوا نه ويشل کيږي." (نور الله خلقى وو ، وروسته د حربي پوهنتون مرستيال او د هوايي ځواکونو د بولندوى په توگه وټاکل شو. هغه د ..... کمونيستي رژيم له ړنگيدلو وروسته له افغانستانه و تښتيد او اوس په ډنمارک کې د .... له پيسو په چرچو بوخت دى.)

وروسته له دې چې افسران او سرتيري له گارد څخه راووتل د پښتونستان واک د تندوبي "فواره" گرد چاپيره د "خيبر کافي" ته مخامخ د محلدينو او کمونيستانو .... تر څار لاندې ونيول شولو. له هغه ځايه يې د آريانا سينما ته

بوتلو. عزیز حساس، عبدالحق علومي او نور پرچميان په هماغه ورځ خوشې شول. د مازديگر څلور بجې وې د ملي بس په سرويسونو کې يې څلورم زغره وال ځواک ته بوتلو.

درې ورځې وروسته زما سترگې په هاغه جيب موټر را وا وښتې چې صاحبجان په کې سپريده. اوس زما پخوانی ټولېگوال توفيق احمد عزيزي پکې سپريده. څرگنده شوه چې نوموړی د گارد د بولندوی په توگه ټاکل شوی دی. کله چې سترگې يې په ما ولگېدلې وې ويل: "اې هيواد پلوریه! اې د امريکا سي آي اې! وه ځائينه! ولې دې د جمهوري گارد مخې ته شوبلو ته اور واچاوه؟ ولې دې زموږ کسان ووژل؟" ناڅاپه يې په ما برید وکړ او کله څپيره يې زما په مخ راکړه او امر يې وکړ چې په هېڅ ډول نه شم کولای نه کوټې دباندي ووځم او لس تنه ساتونکي يې زما د ساتلو لپاره و ټاکل.

د کمونيستي رژيم له منځته راتگ وروسته توفيق احمد عزيزي په ډيلي او مسکو کې د پوځي اتشې او د پوځ د مفتش په توگه و گومارل شو او د ډگر جنرالۍ تر رتبې ورسيد. کله چې په هند کې يې دنده تر سره کوله، د پوهنتون زده کوونکو او خلکو پر سفارت برید وکړ او نوموړی يې په ترڅ ښه و ډباوه. نوموړی په ۱۹۸۹ز کال کې له يوگوسلاويا څخه امريکا ته ولاړ. (دوه مېاشتې مخکې [اکتوبر ۲۰۰۸] د نبيل مسکينيار په ټلويزيون کې د ښاغلي حسن اميري په پروگرام کې يوې ميرمن ټلفون وکړ او وې ويل: "توفيق احمد عزيزي، د گارد پخوانی بولندوی، صاحبجان يې د راډيو له ودانۍ بوت او په خپل لاس يې وواژه.")

څرنگه چې وويل شول، ما د غوايي د مېاشتې په اتمې نېټه [۲۸ اپريل ۱۹۷۸ز کال] د نيږدې سهار په درې نيمو بجو شهيد سردار محمد داؤود خان د گلخانې په ماڼۍ کې د گام وهلو په حال کې ليدلی دی. هغه ماته د مقاومت د درولو امر راکړ او دغه امر يې د گارد د بولندوی له خوا را ته دوه ځله تکرار شو چې هرو مرو دې پلي شي. ما نوموړی امر د سهار په شپږو بجو يعنې دوه نيم ساعته وروسته پلي کړ.

داسې انگيرل کيږي چې د مقاومت له پای ته رسيدلو او د گارد له سيمې زموږ له وتلو وروسته د سهار له شپږو بجو وروسته [۲۸ اپريل ۱۹۸۷] په بالاحصار کې ميشتې د ۴۴۴ کوماندو قطعې بریدمن امام الدين او يو شمير وسله وال کسان کلاشنیکوفونه په لاس ماڼۍ ته ننوتلي او په ډيرې سپين سترگۍ يې داؤود خان او جمهوري رژيم لوړ پوړو چارواکو ته ويلي: "د گوند د مرکزي کميټې د امر پر بنسټ تاسو محکوم ياست او ځانونه تسليم کړئ!"

سردار داؤود د امام الدين او تش په نامه مرکزي کميټې امر ته د غاړې په نه ايښودلو او نه پاملرنې په تومانچه ډز کوي او د امام الدين بدرگه کسان يو ځای په يوه وار پر سردار محمد داؤود او د کابينې پرنورو غړو ډزې کوي او د سردار محمد داؤود خان، د هغه د ورور سردار محمد نعيم خان، د کورنۍ او د کابينې د غړو په گډون نهه ديرش تنه په ډيرې شپډلتيا او وحشت په شهادت رسوي.

نولسمه برخه

د فرهاد لیبب د خبرو د لړۍ دوام

د ۲۰۰۹ زکال د جنورۍ په څلورمه نیټه د "چند سطر شکسته در باره تجاوز روس در افغانستان" د کتاب لیکوال فرهاد لیبب، چې د [هند په نوي ډیلي کې په ۱۹۸۱ زکال د لیتو د خپرندويې ټولنې له پلوه خپور شوی]، د www.kabulpress.org ویب پاڼې ته یې د "عمق فاجعه" تر سر لیک لاندې یو یادښت لیک را لیږلی وو. د هماغې ورځې په سبا د نوموړي یادښت لیک پراخه بڼه د یوې ښکلې سریزې په ترڅ کې په څو نورو رسنیو کې خپور شو. نوموړي په پیل کې په هر ځای کې د "و آن گلوله باران بامداد بهار/ د پسرلي سباوون د گوليو باران" د "لیکوال" له ونډې څخه پرته له دې چې د "صبورالله سیاه سنگ" نوم یاد کړي یادونه کړې او گڼې په دغې لنډې څپرې کې لیبب ته لیکوال له یوه "تایپ کوونکي" پرته بل ښه ځای نه دی موندلی.

دا دى د فرهاد لبيب د خبرو لړۍ د هغه له اجازې پرته له شپږم پارگراف څخه وروسته را اخلو. لوستونکي کولای شي لومړی ټوله لېکنه دلته و لولي:

<http://kabulpress.org/my/spip.php?article2799>

www.farda.org/articles/08_updates/081200/article_f_labib.htm

"د ناتار ژور تل"

سره له دې چې د افغانستان د لومړني ولسمشر ، د هغه د کورنۍ او یارانو د شهادت د پېښې په اړه پراخ لاسوندونه او مدارک په لاس کې شته او په داسې حال کې چې د ولسمشر په وژنه او وژونکو ته د وژنې د شریک او لارښود په توګه لا تر اوسه د امام الدین پر اوږې او مټ د ولسمشر د ډزو د ټپونو نښې لیدل کېږي بیا هم د درو لسيزو په تیریدا د وژونکو پیژندنه نه ده شوې .

په همدې لړ کې ، امام الدین اوس د غوايي د کودتا خونړی جنایت "مشروع دفاع" (!) بولي. آیا په دغسې له ملنډو ډک اړ و دوړ کې کیدای شي د هغې ورځې راتګ ته سترګې په لاره کښینو چې زموږ د هیواد د خپلواکۍ د ګټلو د زرګونو زرګونو وژونکو په سرو وینو پښې د نیاو یا محاکمې تر میز پورې را ورسول شي او د کړو وړو سزا یې په لاس کې ورکړل شي؟

د زرګونو زرګونو شهیدانو ژوند او شتمني د " افغانستان د خلق ډیموکراتیک ګوند" د غړو له پلوه درې وړې او له خاورو سره یو شوه ؛ لږ تر لږه په دیارلس سوه او اته پینځوسم لمريز کال (۱۹۷۹ز) کې د غوايي د کودتا د رژیم له پلوه د دولس زرو شهیدانو نومونه په برالا او څرګند ډول د کورنیو چارو د وزارت په دیوالونو وڅړول شول دا ځکه چې نور د هغوی پاتې کسان او خپلوان د جلا دو واکمنو د سر خوړۍ لامل ونه ګرځي. خو هغه څه چې د وخت تیریدا په زباد رسولي دا دي چې د کړو وړو سزا حق او تاریخ هم بیرحمه ، سخت زړی او سپیڅلی ورمندګر "قاضي" دی .

اووه ویشت کاله مخکې (۱۹۸۲ز) کله چې ما د غوايي د کودتا په اړه خپل یادښتلیکونه لیکل د امام الدین د خبرو په تړاو زه دې پایلې ته رسیدلی وم چې نوموړی د دوه وو خبرو په اړه رښتیا نه وایي:

۱) (دا چې ویلي یې ول د یوه " ځنګیز /جناحي اور" په تر سره کولو یې داؤد خان او ور سره کسان ووژل ، او

۲) (په دغو خونړیو عملیاتو کې د اصلي وژونکو د نومونو او پیژند نه برینډول

ما د امام الدین د خبرو په اړه خپله جاج اخیستنه ولیکله او د هیواد یو شمیر تاریخپوهانو هغه په کلکه په پام کې و نیوله او په خپلو لیکنو کې یې ځای ورکړ. له دې چې له ډیرو کلونو وروسته پورتنۍ خبره یو ځل بیا د صبورالله سیاه سنگ له پلوه تر شننې او کره کتنې لاندې راغلی دا دی زه هم د افغانستان د پخواني وسله ځواک د یوه غړي په توګه اړکیرم خپل دلایل را وړاندې کړم .

یوازې امام الدین؟ که د منطق او ژور خیر له کړکۍ ورته وکتل شي نو د دغسې عملیاتو د پلي کولو لپاره ، په ځانگړې توگه د یوه هیواد د ولسمشر د نیولو یا وژلو لپاره عادي اوکار نا آزمویلي خلک نه لیرل کیږي. دا به لنډ پوهنه او ساده باده توب وي که ومنو چې د کودتا د مشرتابه ډله هرڅومره چې ناپوهه وي د داؤد خان د نیولو لپاره دې نا خبره او کارنا آزمویلي کسان د ولسمشرۍ مانۍ ته ولیري. ځکه کودتاجیان ښه پوهېدل چې په حقیقت کې دغه ځانگړي او مهم عملیات د دوی برخلیک جوړوي. په دې توگه هر پوه او عاقل انسان دې ومني چې د هغه وخت د ولسمشر د نیولو لپاره هرو مرو کارپوه ، د ډاډ وړ او د پوځي علمیاتو له رمزونو او رازونو څخه خبر کسان لیرل شوي دي .

څو بنسټيزې پوښتنې: په دغسې یوه فوق العاده حساس او خونړي خوځښت کې ولې امام الدین یوازې وو؟ که دا و انگيرو چې له هغه سره بدرگه کسان یوازې د افغانستان د وسله وال ځواک څلور تنه افسران یا سرتیري ول نو څرگنده ده چې امام الدین په یوازې سر د ولسمشر وژونکی نه بلکه دوی ټول د ولسمشر وژونکي دي. په دې توگه پوښتنه دا ده چې د ولسمشر له شهادته وروسته ولې یوازې امام الدین لوړو پوړیو ته رسول کیږي او پاتې بدرگه کسان بې نومه او بې نښانه ورک پاتې کیږي؟ که له هغه سره بدرگه کسان د افغانستان د وسله وال ځواک غړي ول او په داسې یوې سرسپارنې یې د کودتا د رژیم لپاره سربښندنه کړې نو ولې دغو کسانو ته د امام الدین په شان رسمي دريځونه او امتیازات ونه کړل شول؟ که له هغه سره بدرگه کسان په رښتیا د افغانستان د وسله وال ځواک غړي ول ، آیا د دومره کلونو په اوږدو کې دوی نه شوی کولای لږ تر لږه د خپلو دوستانو او هملیکو ملگرو په منځ کې کوشنۍ سر ټکونه او شکایت وکړي؟ ولې یوازې امام الدین ټپي او د همدغه داستان یوازينی " اتل " وبلل شو؟

د [ښاغلي میر محمد صدیق فرهنگ] د کتاب [افغانستان در پنج قرن اخیر] په ۸۶۷ پاڼه کې ولسمشر ته د خبرو اترو لپاره د قادر او وطنجار د لیرلو په اړه داسې لیکل شوي دي : " دغه وړاندیز د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند په مرکزي کمیټې کې وړاندې شو " ؛ او له هغه وروسته د هماغه کتاب په ۶۸۶ پاڼه کې د قادر له خولې ویل کیږي : " زه او وطنجار د مانۍ پر لور و خوځېدلو . خو ملگرو زموږ مخه و نیوله او دوه تنو نورو ته دننه ورکړل شوه چې داؤد خان ته ورشي. " ، اوس نورې اړینې پوښتنې را منځته کیږي :

دغه " ملگري " څوک ول چې د گوند د مرکزي کمیټې له صلاحیت څخه د هغوی صلاحیت لوړ وو؟ ولې قادر په رندۍ او چالاکی د دغو ټپو او مرموزو " ملگرو " له مخ څخه ټیکری له لیري کوي چې ان د هغوی د یوې ایکی وړیا خبره د خلق د ډیموکراتیک گوند د مشرتابه له حکم څخه لوړه ده ؟ ولې دغه پټ راز لا تر اوسه همداسې پټ ساتل کیږي؟

ددغسې اړینو عملیاتو لپاره د چمتووالي اړتیا: له نیکه مرغه چې په هم په هیواد کې دننه او په بهر کې میشت د افغانستان د وسله وال ځواک گڼ شمیر غړي چې د غوايي د کودتا په شپو وروځو کې د افغانستان د ملي وسله وال

خُواک غړي ول لا تر اوسه ژوندي دي. هغه کسان چې پوځي زده کړه لري په ځانگړې توگه د لوړو زده کړو خاوند افسران ښه پوهيږي چې د افغانستان د وسله وال خُواک غړي هېڅکله د همدغسې عملياتو (د ولسمشر پر ماني د برید ، د هغه د وژنې يا نيولو) لپاره نه کومه ځانگړې روزنه ليدلې او نه د وسله وال خُواک په ښوونيزو او روزنيزو بنسټونو کې د دغسې عملياتو روزنه تر سره شوې ده. مانا دا چې په يو چا يا څو کسانو په مخامخ ډول په يوه څلور د يوالي چاپيريال کې د برېښنا په توندوالي برید تر سره کول ....

خو له دې سره سره په روښانه ډول وينو چې په دغو عملياتو کې پينځه تنه د يو لسو يا (اووه لسو) سر په لاس کې اخیستي کسانو پر وړاندې په يوې کوشنۍ سر پوښلې څلور ديوالي کې دريږي ؛ په انگړ کې دننه کوربانه د يرغلگر په پرتله له خپل چاپيريال سره ښه بلد او آشنا دي خو پرته له دې چې د يرغلگرو له ډلې څخه يو تن ووژل شي ، هغوی ټول د همدغې پينځه کسيزې ډلې له پلوه له پښو غورځول کيږي او يوازې د امام الدين په نامه د کومانو د قطعې افسر لږ ټپي کيږي او بس .

د عملياتو ورته والی : هغه عمليات چې د ديارلس سوه او اووه پينځوسم کال د غوايي د مېاشتې د اتمې په سهار (۱۹۷۸ز د اپريل ۲۸) د ولسمشرۍ په ماني کې پلي کيږي او په پای کې ولسمشر او د هغه د کورنۍ گڼ شمير غړي شهيدان کيږي (دا چې د ارگ په مدافعه کې څومره ساتونکي په هاغه ورځ وژل شوي ، څرگند نه دي) ، د افغانستان په تاريخ کې د دغو ډول عملياتو د پلي کولو بڼه او څرنگوالي ساری نه لري ، په ځانگړې توگه د ښځمنو او ماشومانو پرمخ د اور د خولې پرانيستل چې ټول يې د ولسمشر له استوگنځي څخه د باندې ول. يوازينۍ منطقي انگيرنه دا ده چې د افغانستان د وسله وال خُواک په جامو کې د دغه له شرمه ډکې کړنې او جنایت په تر سره کولو کې د روسي کومانډو لاسونه ښکيل و بولو .

بايد ورغبرگه کړم چې دغه عمليات له څو اړخونو له هغو عملياتو سره ورته والی لري چې د ديارلس سوه اته پينځوسم کال د مرغومي په شپږمه نېټه (۱۹۷۹ ز د دسامبر ۲۷) د تاج بيگ په غونډۍ کې د حفيظ الله امين او هغه ته د نيږدو کسانو پر وړاندې تر سره شول .

ولې امام الدين په عملياتو کې د خپلو ښکېلو بدرگه کسانو د نومونو له برېښولو څخه اوږه سپکوي؟ د غوايي له کودتا يوه اونۍ وروسته امام الدين نوموړې پېښه په دغو ټکيو ما [فرهاد لبيب] ته وويله : " کله چې ما ته د داؤود خان د نيولو امر راکړ شو هيچ چا زړه نه کاوه چې له ما سره ارگ ته دننه ولاړ شي. ما يو چلوونکی پيژانده ، له هغه او نورو څلورو تنو سره يوځای چې ما نه پيژانډل په زغره وال گاډې کې ارگ ته دننه ولاړو ."

له دې به تير شو چې نن امام الدين له خپلو ټولو خبرو ټپ منکره دئ او زياتوي چې د خپلو بدرگه کسانو نومونه نه پيژني! خو د پاملرنې وړ ټکی دا دې چې : د فتح محمد په نامه يو تن ښه په ياد لري چې هغه يې روغتون ور ساوه. ان د هغو کسانو خبرې او نومونه لا تر اوسه په ياد لري چې هغوی يې د راډيو افغانستان په ودانۍ کې ليدلي ول او

هغه هم په داسې يوه مرګوني ټپي حالت کې "چې له لاسه يې وينې څڅېدلې"، خو د "غوايي د نه په شا کېدونکي" انقلاب د توپکوالو نومونه چې له هغه سره يوځای په دغو عملياتو کې بدرګه شول په ياد نه لري!

د هغې پيښې د گوليو د باران په وړيا کې امام الدين چې په خپله وينا يې هډوکي يې "شپارلس ټوټې" شوی وو او د "شوګ" او وينې څڅېدنې له امله هره شېبه بې هوښه کېده د ولسمشرۍ په مانۍ کې د ميشتو کسانو نومونه، روغتون د تللو لاره، د راډيو افغانستان ودانۍ او نور ټول په ياد لري خو يوازې د "څلورو تنو" برخليک جوړوونکو کسانو نومونه چې له ده سره بدرګه ول په ياد نه لري!

هيښنده خو دا ده چې امام الدين د "مرګ او ژوند" د پولې په هاغسې يوې حساسې شيبې کې کولای شي د راډيو افغانستان په ودانۍ کې د برياليو عملياتو راپور "په ډير ځير او ټکي په ټکي" د کودتا د مشرتابه ډلې ته وړاندې کړي .

منځپوښتونکي ټکي دا دي چې که امام الدين پر ارګ د عملياتو د پلي کولو امر د شهنواز تڼي له لارې د کودتا له مشرتابه څخه ترلاسه کړی وو نو ولې يې د پوځي سلسله مراتب په پام کې نيولو نوموړی "راپور" يې شهنواز تڼي ته چې په هماغه سيمه کې حاضر وو ور نه کړ او د هغه پرځای په ټپي ځان د پوځي سلسله مراتبو په نه پام کې نيولو نېغ په نېغه ځان د راډيو په ودانۍ کې ديره د کودتا د مشرتابه ډلې ته رسوي ؟

پايله : له دغو پوښتنو، شننو او کره کتنو څخه زما ټوله جاج اخیستنه او انگيرنه دا ده چې د ولسمشر محمد داؤود اصلي وژونکي نه د افغانستان د وسله وال ځواک غړي او نه هم د پوځ د ښوونيزو او روزنيزو بنسټونو غړي دي بلکه نوموړي "څلور تنه" د پخواني شوروي د (کي جي بي) د ملکي او د (جي آريو) د پوځي څارګرو څانګو تکړه او ښه روزل شوي غړي ول چې د يوه سنجول شوي پلان له مخې له امام الدين سره يو ځای شوي او د عملياتو له تر سره کولو وروسته بيرته خپلو پټنځايونو ته تللي دي .

په پخې انگيرنې ويلای شو چې په دغو عملياتو کې امام الدين د روسي کمانډويانو د لارښوونې او ژباړې دندې په غاړه درلودله او بس. دلته که د شهيد محمد داؤود خان د ژوند وروستۍ خبرې په پام کې ونيسو چې : "زه روسانو او کمونيستانو ته نه تسليمېرم" نو مور به تر ډيرې کچې ددغو پټو رازونو تکل ته لاره ومومو .

هر گوره ، د پورتنیو يادونو له سپړنې او شننې څخه زما موخه دا نه ده چې له يو شمير څرګندو او ځانګړو کسانو سره دښمنۍ ته مټې را بډ وهم او نه هم د هيواد د تاريخي حقايقو د تحريف هيله لرم. زما هيله دا ده چې حق دې خپل رښتونی او ټاکلی ځای ومومي او زموږ راتلونکي زوزاتونه د ناپوهۍ او بې لارۍ د ژورو کړليچونو په لوخړو کې بند پاتې نه شي .

د غوايي کودتا، د افغانستان د لومړني ولسمشر او په پټو سترگو د هغه د کورنۍ وژنه، او هم د کودتا له پایلو څخه رامنځته شوې وړانۍ يوه ساده پيښه نه وه چې پر هغې دې سترگې پټې شي، بلکه ددغې پيښې پایلې له موږ غواړي چې هر اړخيزه، ژوره، محتاطه او عادلانه څيړنه تر سره کړو. بشپړ ډاډ لرم چې زموږ د هيواد په ناتار او ناوړين ځپلي چاپيريال کې به که نن وي يا سبا د عدالت د رامنځته کيدلو او د عادلانه لټون او غوښتون لپاره لاره پرانيستل شي".

شلمه برخه

عبدالرحيم شادان

د ۲۰۰۷ ز کال د نوامبر د مېاشتې په يولسمه نېټه يو چا چې نه غواړي نوم يې دلته واخيستل شي وويل: "د ديارلس سوه او اوه پينځوسم کال د غوايي د مېاشتې په اوومه او اتمه نېټه عبدالرحيم شادان د محمد داوود د ولسمشرۍ په ماڼۍ ارگ کې وو. غوره گڼم چې د نوموړي يادښتليکونه هم دلته راوړل شي."

له عبدالرحيم شادان څخه مننه چې پرته له زيادښت او کمښت دغه درې يادښتليکونه يې را واستول:

"د عبدالحميد مبارز د خبرو پر وړاندې " ليک"/ د يوه بې ځايه تور غندنه/ ۱۹۹۹ز کال د جنوري پينځلسمه"، " (يوه ليکوال ته) ليک/ ۲۰۰۱ ز کال د جولای ۲۷" او " (هماغه ليکوال ته) دويم ليک/ ۲۰۰۱ ز کال د نوامبر ۱۲"

که څه هم د دویم لیک ډیرې برخې د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د وژل کیدلو له څرنگوالي سره نیغ تړاو نه لري ، ښایي د لیک یو شمیر روښانوونکې برخې د ځینو لوستونکو لپاره په زړه پورې وي .

"د یوه بې ځایه تور غندنه "

تاریخ باید له توکمیزو ، ژبنیزو ، سیمه ییزو ، سیاسي او گروهنیزو تنگ الواکيو "تعصب" پرته د واقعیتونو پر بنسټ ولیکل شي نه د کوڅې او بازار د گنگوسو او ډنډورو پر بنسټ .

ما په وروستیو وختونو کې [د ۱۹۹۸ز کال په دسامبر کې] د عبدالحمید مبارز کتاب " تحلیل واقعات سیاسي افغانستان" ولوست. په خواشینۍ چې په کتاب کې دننه په ډیرو برخو کې له خیتې راوتلو کیسو ، ذهنیگریو، خیالي انځورگریو، سپکو بازاری روایتونو، درغلیو او تور لگونو سره مخامخ کیږو .

د دغه کتاب په تومنه کې له ډیر تضاد او اړوپیچ " تناقض" سره مخامخ کیږو چې ښاغلي لیکوال د ځان د غټاوي لپاره راوړي دي. د دغه کتاب شننه به شنونکو او کره کتونکو ته پرېږدم ، دلته غواړم د یوه بې ځایه تور په اړه خبرې وکړم چې پر ما [عبدالرحیم شادان] لگول شوی دی:

ښاغلی مبارز د خپل کتاب په ۳۷۶ پاڼه کې د دیارلس سوه اووه پینځوسم کال د غوايي د مېاشتې د اوومې د ماښام په اړه د خپلو کیسو جوړولو په لړ کې وایي چې :

"د غوايي د اوومې ورځې په ماښام د [گارد بولندوی] صاحبجان سردار محمد داؤود خان ته وړاندیز کوي چې دی به د ارگ سویلي لارچې (کرکۍ) بلل کیدله پرانیزې او یو ولایت ته دې ولاړ شي. محمد داؤود چې خپله او د محمد نعیم کورنۍ یې په ارگ کې راټوله کړې وه ، دغه وړاندیز مني او کله چې غواړي په موټر کې سپور شي له یوه گوت څخه ډزې کیږي او دا ډزې له ارگ څخه دننه دي. وروسته څرگنده شوه چې دغه سبوتاژ د شادان له پلوه (چې وروسته پرچمی جنرال شو) تر سره شوی وو، ځکه د گارد په لوړ پوړو افسرانو کې نوموړی یوازینی ژوندی افسر دی چې نورو پاتې افسرانو په سربښندنې ځانونه له لاسه ورکړي ول ."

دغه کیسه د سړي په ذهن کې " په کورکې ناست له ټول بغداده خبر پانده " کیسه را ژوندۍ کوي. عبدالحمید مبارز په ډیرې سپین سترگۍ درواغ وایي ځکه:

۱) موږ په کلکه له ارگ څخه ساتنه کوله. په هماغو لومړیو شپبو کې ، کله چې د زغره والې لیوا شوبلو د ددفاع د وزارت پر ودانۍ او د ارگ پر ختیځې دروازې برید وکړ ، په لومړي گام کې د لومړي کنډک د بولندوی شهید ډگرمن په بولنې مو د زغره وال ځواک څلور محاربيو ماشینونه د ارگ دروازې ته مخامخ ، د کانو او صنایعو د وزارت ودانۍ ته مخامخ ، ختیځې دروازې ته مخامخ او د سلامخانې دروازې ته مخامخ په سپکو توغندیو ویجاړ

کړل. همدارنگه د ارگ د دفاع په لړ کې د زغره وال ځواک په لسگونو شوبلې له کاره و لويدلې او په نوموړو شوبلو کې څلور شپيته تنه مو ژوندي يرغمل و نيول او په ارگ کې مو بنديان کړل .

۲) هر پوه سپری کولای شي و انگيري چې د گارد ټول وسله وال ځواک له ارگ ، له ولسمشر او د هغه له کورنۍ څخه ساتنه کوي او له ارگه دباندې په لسگونو شوبلې او زغره وال گادې درې وړې کوي ؛ که په دغسې يوې شېبې کې په ارگ کې دننه يو يا څو تنه پر ولسمشر ډزې وکړي نو د گارد ځواکونه به پر ډزې کوونکي داسې د گوليو باران جوړ کړي چې د هغه يوه ټوټه به هم ونه موندل شي.

۳) کتاب د لنډ پوهنې او له ساده او رڼو حقايقو څخه د بې خبرۍ پر بنسټ ليکل شوی دی. ټول پوهيږي چې د پوځي کودتا بولنه پرچميانو نه وه ورکړې. (بناغلي ليکوال مبارز ته بنايي چې په دې تړاو لږ پلټنه وکړي). له همدې امله په گارد کې ميشتو پرچميانو گومان کاوه چې بنايي يو شمير اور پکودغې دروهې ته لمن وهلي وي نو ځکه يې په پريکنده ډول جگړه او له ارگ څخه يې ساتنه کوله .

۴) زه عبدالرحيم شادان په هغه وخت کې د ولسمشرۍ د گارد د پيژند د مديريت آمر وم. محمد داؤود زه پيژندلم. عربي هيوادونو ، يوگوسلاويا ، هند ، پاکستان او ايران ته يې زه د خپلو سفرونو په ترڅ کې د خپل امنيت د سرگروپ په توگه ټاکلی وم. ماته زما وجدان اجازه نه را کوله چې ددغسې يوه ډاډ په بدل کې هاغسې يو ناځوانه کړو ورو ته لاس واچوم چې مبارز له خپلې گيډې را ايستلي دي .

هغه څه چې ما په رڼو سترگو ليدلي دي لنډيز يې په لاندې ډول دی:

د گارد بولندوی ارواښاد صاحبجان د [۱۹۷۸ز کال د اپريل په ۲۸] د شپې د دوه وو بجو په شا او خوا کې امر وکړ يوه لارۍ چې گرد چاپيره يې په سپکو توغنديو سمبال شوې وي چمتو شي. په لارۍ کې د يوه بنز موټر لپاره ځای پرځای کول هم په پام کې و نيول شول ؛ د ارگ شمالي دروازه د دلکشا مانۍ او لومړۍ مانۍ ته لاره ورکوي چې له هغه ځايه د فرانسې سفارت ته د تللو خوندي لاره ځي ؛ که سردار محمد داؤود خان منلې وای نو کولای يې شواي چې له همدې لارې د فرانسې سفارت اويا هرې خواته چې زړه يې غوښتل ولاړ شي .

د گارد بولندوی سردار محمد داؤود خان ته ورغی او د لارۍ له چمتووالي څخه يې ورته خبر ورکړ. ددغه خبر د ورکولو په ترڅ کې دغه کسان د ولسمشر مخ ته حاضر ول :

ډگرمن سيدجان د گارد د اوپراسيون مرستيال (وروسته د افغانستان د ډيموکراتيک جمهوريت د وسله والو ځواکونو په اعلى قوماندانۍ کې تورنجنرال) ، عبدالحق علومي د جمهوري رياست د گارد د کشف آمر (وروسته د تورنجنرال په رتبه د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د مرکزي کميټې د عدل او دفاع د کميټې مشر) او جگتورن آقا محمد

سردار محمد داؤود د صاحبجان را پور واورید خو د هغه وړاندیز یې ونه مانه او په زغرده یې وویل:

"زه په ارگ کې پاتې کېږم"

مبارز وايي "د ارگ له یوه گوت څخه ډزې کېږي، او دغه ډزې له ارگ څخه دننه دي. وروسته څرگنده شوه چې دغه سبوتاژ د شادان له...." زه له مبارز څخه پوښتنه کوم چې "زه خو د توغندیو او مرمیو د سره اور په باران کې له هغو کسانو سره یو ځای چې نومونه مې پورته یاد کړل د ولسمشر تر مخ ولاړ وم، ته د ارگ په کوم گوت کې پټ شوی وې او د ارگ له کوم گوت څخه تا لیدلي، اوریدلي یا پوه شوی یې چې ډزې د چا دي؟"

درغلن لیکوال بیا لیکي چې: "د گارد له لوړپوړو افسرانو څخه یوازې شادان ژوندی وو او پاتې کسانو په سربښدنې ځانونه له لاس ورکړي ول."

مبارز یا په لوی لاس درواغ وايي او یا یې یوازې د سپینې ناپوهۍ په ټال کې سپینې پانې تورې کړې دي؛ ځکه د گارد د افسرانو له ډلې څخه ځوان بریدمن چوپان (د هماغې ورځې د شپږو بجو په شا او خوا کې) او ډگرمن محمد سرور په شهادت ورسیدل، دیرش تنه سرتیري ټپیان شول او نور ټول ژوندي پاتې دي. له هغې ډلې څخه تورجنرال عبدالحق علومي په ۱۹۹۳ کال کې په کابل کې شهید شو او تورن سید جان ژوندی دي.

نوموړی لیکوال د هماغې شپې د پېښو په تړاو د سپرلو په دوام وايي: "ډگروال صاحبجان د غوايي د اتمې [۱۹۷۸ز د اپریل ۲۸] تر نیمې شپې پورې مقاومت ته دوام ورکوي چې وروسته د هوايي بمباریو په لړ کې په شهادت رسیږي"

بیا هم د مبارز بې خبري او د حقایقو تحریف! شهید صاحبجان په بمباریو کې و نه وژل شو، بلکه د ارگ له تسلیمۍ وروسته کود تاجیان نوموړی یرغل نیسي او بیا یې د راډیو افغانستان ۵۲ شمیرې سټډیو ته بیایي. (د راډیو څو تنو کارکوونکو او ویاندانو کیسه وکړه چې د [۱۹۷۸ز د اپریل په ۲۸] نېټه یې د ورځې په لومړیو ساعتو کې صاحبجان د راډیو په سټډیو کې لیدلی وو. البته څرگنده ده چې کودتا چیانو له هغه وروسته نوموړی په شهادت و رساوو)

د پېښې د لړۍ دوام په دې ډول دی: د غوايي په اتمې [۱۹۷۸ز د اپریل په ۲۸] د سهار د څلورو بجو په شا او خوا کې سردار محمد داؤود خان صاحبجان، سید جان او عبدالحق علومي را وغښتل؛ ارگ ته د نورو قطعاتو د مرستې د نه رسیدنې او د مقاومت د بې ځای والي په پام کې نیولو یې داسې لارښوونه ورکړه:

"نه غواړم ځوانان له منځه ولاړ سي. ددې لپاره چې د ډیروځوانانو د وژل کیدلو مخه نیول شوي وي، گارد تسلیم کړی. زه نه تسلیمېږم. ما د دفاع د وزارت، صدارت او د ولسمشرۍ په پښو سټونو کې هیواد او ولس ته سپیڅلي خدمتونه کړي دي. هېڅکله مې افغانستان او د افغانستان ولس ته خیانت نه دی کړی. که ما کومه پازوالي یا جرم درلود نو ما دې د افغانستان د ولس په نیاو کې محکمه کړي."

دا وې د افغانستان د لومړني ولسمشر سردار محمد داؤد خبرې چې د ولسمشر د گارد افسرانو ته يې وکړې. د همدغې لارښوونې پر بنسټ د ارگ د ختيځې دروازې پرسر سپين بيرغ و خړول شو او گارد تسليم شو.

په څو ورستيو کلونو کې يوشمير افغان ليکوالانو يو شمير رسالې، يادښتليکونه، د سترگو ليدلي حالونه او تاريخي کتابونه خپاره کړي دي چې د افغانستان د شلمې پيړۍ د دويمې نيمايي د تاريخي واقعيتونو په روښانونو کې خورا مرسته کوي. په دې ډله کې يو شمير "تش په نامه ليکوالانو" هم چې د تاريخ د ليکلو واک نه لري او ان د هغوی د ليکنې د ليکلاردود څرنگوالي تر پوښتنې لاندې دې پانې تورې کړې دي او د پازوالۍ د پيټي له پورته کولو او د رښتيا موندنې له هڅو پرته يا غټ غټ درواغ وايي او يا تحريف شوي حقايق رامنځته کوي.

ددغو درغلنو له ډلې څخه يو يا دوه تنه چې د خلق او پرچم د واکمنۍ په کلونو کې يې "د غيرگوندي" تر نامه لاندې لوړ دولتي دريځونه درلودل نن ددغو تورونو او ليکنو له لارې پرته له دې چې د هغو کلنو په پيښو کې يې "گډون کړی وی" غواړي تا او ما ته ووايي چې "خپلواک، اتل او مجاهد" وو. دغسې کسان هغو چوغکو ته پاتې کيږي چې ککره تر وزرونو لاندې نښاسي او د تيارو په ټال کې په سوچهولو زانگي او څوک نه ويني. له همدغې ډلې څخه يو يې عبدالحميد مبارز دی.

د "تحليل واقعات سياسي افغانستان" د کتاب په څلورم پوښ کې د هغه ليکل شوی ژوند ليک څرگندوي چې نوموړي د خپل ژوندانه لوړ ادارې دريځونه د خپلو لوڅو پوڅو او هلو ځلو له لارې د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گونداو د پخواني شوروي اتحاد د سلاکارانو د ډاډ له ترلاسه کولو وروسته د پرچميانو په وخت کې د "ښوونې او روزنې د وزارت د مرستيال" پر څوکۍ کښينول شوی وو.

په دغسې رسمي دريځ کې د يوه سړي د ټاکلو واک يوازې د سياسي بيرو يا د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د لوړ مقام په لاس کې وو. هېڅ پوه سړی نه شي کولای ومني چې يو "گوندي ضد" (په کتاب کې د مبارز بله څيره!) دې په ناڅاپه او د گوند د ډاډ له تر لاسه کولو وروسته پر دغسې يوه اداري دريځ ټکوهل شي.

مبارز په ناورهڼه توگه غواړي د لوستونکي په سترگو کې خاورې و شيندي. هغه د خپلو دندو د سپړنې په لړ کې وايي: "په ۱۹۸۰ز کال کې د سواد د زدکړې مرستيال او له هغه وروسته فرانسې ته کډوال شو"، خو نه غواړي ووايي چې تر څو کلونو پورې په نوموړي ادارې کې دريځ پاتې شو. تر هغې شپې پورې چې ډاډه وو چې شوروي ځواکونه په افغانستان کې پاتې کيږي، کلونه کلونه د "وزير د مرستيال" په توگه پاتې شوی وو، خو کله چې ورته څرگنده شوه چې شوروي ځواکونه له افغانستانه وځي، نود تينښتې او کډوال کيدلو په لټه کې کيږي او له خلقيانو او پرچميانو سره د مخالفت د ډغرو وهلو لپاره ملاتړي!

د هيواد د سياسي او پوځي حقايقو تل ته رسيدل، پر هغو پوهيدل او له هغوڅخه کره کتنه کول ژورې څيړنې، پلټنې، شپه او ورځ خولې تويولو او بشپړ ناپييلتوب ته اړتيا لري. نه ليکل ډيرښه دي تر درواغ ويلو او تور تړلو. يو

په بل پسې کتاب خپرول ، درواغ ، تور تړل او د ولس سترگو ته افسانې د حقيقت په توگه څرگندول ستره گناه ده او عبدالحميد مبارز پر دغه بې لارې شوې له گړنگونو ډک کړليچ ، يوازينې يا لومړنې تللی سړی نه دی .

پيری پيری مخکې مولانا جلالدين بلخي له دغسې قلم په لاس ليکوالانو څخه داسې سر تگونه کړې ده:

"چون قلم در دست غداری بود/ لاجرم منصور بر داری بود." ❖ جرمني، 15 جنوری 1999

لومړنی ليک

گرانه دوسته.....

د سلام له ډالۍ کولو وروسته هيله من يم چې له خپلې کورنۍ سره روغ او رمی اوسۍ. ستاسو د ديارلس سوه اتيايم لمريز کال د غوايي د مياشتې د لسمۍ (۲۰۰۱ز د اپريل د ۳۰) نېټې ليک مې تر لاسه کړ. دا دی ستاسو پوښتنو ته په لاندې ډول ځواب وایم :

۱) له ديارلس سوه او اووه پينځوسم لمريز [۱۹۷۸ز] کال مخکې ، ما د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د پرچم له ډلې سره اړيکه درلودله ، لامل يې دا وو چې د ولسمشرۍ د ارگ يو شمير افسرانو د پرچم له ډلې سره اړيکه درلودله او ما د دندو د تر سره کولو په ترڅ کې له هغوی سره نيردې اړيکې درلودلې .

د غوايي له کودتا وروسته د دواړو خلق او پرچم د ډلو له پلوه د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند غړيتوب ته وبلل شوم. ماته د خلق يا پرچم په ډله کې ښکيلوالي ارزښت نه درلود ځکه د ديارلس سوه شپږپينځوسم لمريز کال د چنگاښ د دولسمې [۱۹۷۷ز د جولای ۳] نېټې له کنفرانس وروسته گوند د يوه يوموتې د [ا.خ.ډ.گ] په نامه يادیده. له دې امله پر کال ديارلس سوه او اووه پينځوسم [۱۹۷۸ز] د گارد په لومړني سازمان کې د ازماينښتي غړي او پر کال ديارلس سوه اته پينځوسم [۱۹۷۹ز] د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند په اصلي غړيتوب ومنل شوم .

۲) د غوايي له کودتا مخکې د جمهوري په اردو کې د دواړو خواوو افسران ول. ولسشر ، ارواښاد صاحبجان او په څه ناڅه ډول د دفاع د وزارت مشرتابه د پرچم د ډلې کدرونه پيژندل.د گارد د کشف آمر عبدالحق علومي د خلق د ډلې افسران اوما (عبدالرحيم شادان) چې په هغه وخت کې د گارد د پيژند مدير وم پرچمي افسران پيژندل .

۳) له ديارلس سوه څلور پينځوسم [۱۹۷۴ز] وروسته د ولسمشرۍ او د دفاع د وزارت د مشرتابه د لومړنی څپې ټکان د پرچم د ډلې پرافسرانو ورغلې. په لومړي پړاو کې د ولسمشرۍ د گارد بولندوی ښاغلی ضيا مجيد په هند کې د پوځي اتشې په توگه وټاکل شو .

په ديارلس سوه او پينځه پينځوسم او ديارلس سوه شپږ پينځوسم [۱۹۷۶ او ۱۹۷۷] کې ، د پرچم د ډلې اتلس تنه افسران چې گڼ شمير يې د گوند نامتو کدرونه ول او د خلق د ډلې لس تنه افسران له گارد څخه د (دفاع د وزارت)

د مرکز او یا د ولایتونو قطعاتو ته تبدیل شول. البته، له دې سره سره د دواړو ډلو افسران د غوايي د کودتا تر شپو ورځو پورې د ولسمشرۍ د گارد په جزوتامونو کې جذب او ځای پرځای شوي ول.

۴) د غوايي له کودتا وروسته د (پرچم) د ډلې له دوه ویشتنو څخه چې گڼ شمیر یې د گوند کدرونه ول په لوړو گوندي او دولتي مقامونو وگومارل شول چې د یوشمیر نامتو کسانو نومونه یې په لاندې ډول دي:

- ښاغلی ضیا مجید د ولسمشرۍ د گارد بولندوی/ په هند کې پوځي اتشه/ د ملي دفاع د وزارت د نړیوالو اړیکو مدیر

- ارواښاد ډگرمن گل آقا خان د ولسمشرۍ د گارد د اوپراسیون آمر/ د غوايي له کودتا وروسته تر برید جنرالۍ ورسید/ د هرات د اوومې فرقې بولندوی، د ملي دفاع د وزارت د سیاسي چارو رئیس او د افغانستان د خلکو د ډیموکراتیکې جمهورۍ د انقلابي لوړې شوری مرستیال

- ډگرمن سید جان د گارد د اوپراسیون د آمریت مرستیال/ د غوايي له کودتا وروسته

د تورنجنرالۍ تر رتبې ورسید/ د افغانستان د خلکو د ډیموکراتیک جمهوریت د وسله وال ځواک د سرقوماندانۍ د پوځ د څانگې پازوال

- ارواښاد عبدالحق علومي د ولسمشرۍ د ماڼۍ د کشف آمر/ د غوايي له کودتا وروسته د تورنجنرالۍ تر رتبې ورسید/ په کندهار کې د دولتي امنیت (خاد) رئیس، د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند د مرکزي کمیټې د عدل او دفاع مشر

- محمد عزیز حساس د ولسمشرۍ د گارد د تشریفاتو د ټولې بولندوی/ د غوايي له کودتا وروسته د تورنجنرالۍ تر رتبې ورسید/ د ولسمشرۍ د گارد بولندوی، د حربي پوهنتون د قوماندانۍ مرستیال، د دولتي امنیت (خاد) د لسمې ادارې رئیس

- جگتورن سید حسن رشاد د گارد د دویم کنډک بولندوی/ د غوايي له کودتا وروسته د تورنجنرالۍ تر رتبې ورسید/ د ستردرستیز د امنیت آمر

- ډگرمن محمد نادر خان وردک د ولسمشرۍ د گارد د تشریفاتو د کنډک بولندوی

- جگرن دستگیر خان د ولسمشرۍ د مخابراتي د آمریت مرستیال

- یو شمیر ټیټ پورې افسران او بریدگي چې د غوايي له کودتا وروسته یې په سرښندنې ارزښتناکې دندې تر سره کړې د مډالونو او دولتي نښانونو په ورکړې و ستایل شول

د خلق د ډلې د غړو شمير لس تنه وو. هغوی هم د غوايي له کودتا وروسته د خلق په گارد او د وسله وال ځواک په قطعاتو کې په سربسندنې سترې دندې ترسره کړې

۵ (د غوايي د مېاشتې په اوومه د پنځنۍ په ورځ [۱۹۷۸ز د اپريل ۲۷] د دفاع د وزارت په لارښوونې د مرکز او ولايتونو په ټولو قطعاتو او گارنيزيونونو کې د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د مشرتابه د نيول کيدلو او زندان ته د هغوی د لويدلو په خوشحالي. د ښادي لمانځنې په لاره اچول شوې وې. د گارد د جزوتامونو په گډون ټول قطعات د سهار له نهو بجو وروسته د ښادۍ د لمانځنې په خوښيو بوخت ول. د ورځې د يولسو بجو په شا او خوا کې د دفاع وزارت ټولو قطعاتو په ځانگړې توگه د ولسمشرۍ گارد ته دنده ورکړه چې د ولسمشرۍ له ماڼۍ څخه دفاع وکړي. ځکه د پينځلسم او څلورم زغره وال ځواک شوبلې او محاربوي ماشينونه له خپل وضع الجيشي حالته دباندې را وتلې او د ښار پر لور په خوځېدو وې .

ارواښاد صاحبجان د دفاع د وزارت د لارښوونې له ترلاسه کولو وروسته د اضطرار حالت اعلان او امر يې ورکړ چې د ولسمشرۍ د گارد ټول جزوتامونه دې له ارگ ، جمهوري رياست او گارد څخه په ساتنه کې چمتو شي .

د گارد جزوتامونو ، له خپل پرسونل او په خپل جوړښت کې له ټاکلې وسلې سره چې لا مخکې په لومړۍ درجه احضاراتو کې راغلي ول په ډير لنډ وخت کې (درې نيمې دقيقې) د ټول سټ په ډگر کې راټول او له هغه ځايه يې خپلو دفاعي مورچلونو ته مخه کړه. هغوی له مورچل نيولو وروسته دفاع را پيل کړه .

په پيل کې [د گارد] ټولو خلقي او پرچمي افسران له سمبالو وسله والو جزوتامونو سره ټاکلې سيمې او مورچلونه (چې مخکې يې په څو څو ځله د لومړي درجه احضاراتو په ترڅ کې د مورچلونو د نيولو تمرين کړی وو) و نيولې او له ارگ ، گارد او جمهوري رياست څخه په دفاع کې ښکېل شول .

په هماغو لومړيو شيبو کې چې د پينځلسم زغره وال ځواک ۷۱۵ شميرې شوبلې د دفاع د وزارت پرودانۍ او د ارگ پرختيځې دروازې ډزې وکړې ؛ د ولسمشرۍ د گارد د لومړي کنډک بولندوی ارواښاد محمد سرور خان (د گارد د ختيځ اړخ د دفاع او ساتنې پازوال) خپلو ترلاس لاندې سرتيرو او جزوتامونو ته داسې امر ورکړ: " د پينځلسم او څلورم زغره وال ځواک شوبلې او محاربوي ماشينونه چې گارد ، ارگ ، جمهوري رياست اويا د ملي دفاع وزارت ته نږدې کيږي او ډزې وکړي د سترگو په رپ کې د توغنديو تر اور لاندې ونيسئ او درې وړې يې کړئ "

د جزوتامونو بولندويانو او پرسونل (سرتيرو) په بېره پر شوبلو او محاربوي ماشينونو په سپکو توغنديو هغه شوبلې چې د دفاع د وزارت پر ودانۍ او د ارگ پرختيځې دروازې يې ډزې کړې وې له کاره و غورځولې. هغوی د گارد د قراول مخته ، د ختيځې دروازې مخته او د سلامخانې دروازې مخته (د څلورم زغره وال ځواک او د شهيد عمر قطعاه) راغلي محاربوي ماشينونه او په هغو کې ناست پرسونل درې وړې کړل او وسوځېدل .

د غوايي د اوومې د پېښو په لړ کې شهيد ډگرمن محمد سرورخان او يو شمير په وسلو سمبال افسران د گارد او ارگ مخته پرسرک ننوتل او د يرغلگرو شوبلو ٦٤ تنه پرسونل چې د گارد د پرله پسې توغنديو او نورو وسلو د ډزو له امله له خوځښته پاتې شوي ول او يا د ارگ او گارد پر لور د خوځښت زړه يې نه درلود پلي او ټول يې بندي او تر جدي څار لاندې يې ونيول. نيول شوي کسان د هماغې ورځې د سهار تر شپږو بجو پورې تر هغو شپږو چې گارد تسليميده، هماغلته ول.

٦ (له دې چې د پوځي کودتا لارښوونه او امر د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د پرچم د ډلې له پلوه نه ورکړل شوې، د پرچم د ډلې افسران د ماښام تر اوو بجو پورې د اړيکې د نشتوالي له امله د پېښې له لامل څخه خبر نه ول، ځکه چې د گارد او جمهوري رياست د تلفوني اړيکو ټولې اړيکې پريک شوې وې. هغوی د مخابراتي د امریت مرستيال دستگيرخان ته دنده ورکړه چې له گارد څخه د باندې ووځي او د بشپړو مالوماتو له تر لاسه کولو وروسته دې بيرته ارگ ته راشي.

د دستگيرخان د هر ډول گواښ په منلو د ارگ تر ديوال لاندې ويالې له لارې له ارگه د باندې ووت. نوموړی د مالوماتو له تر لاسه کولو وروسته د ماښام په اوو بجو بيرته راغی او د پرچم د ډلې افسرانو ته يې خبر ورکړ چې کودتا د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د خلق ډلې پيل کړې ده.

له هغه وروسته د پرچم د ډلې افسرانو د گوند د پوځي څانگې د ملاتړ پياوړتيا ته ملا وتړله. همدارنگه د جزوتامونو بولندويانو چې گڼ شمير يې د گوند د دواړو ډلو غړي ول له دفاع څخه لاس پر سر شول او د گوند په گټه يې هڅې پيل کړې.

٧ (ارواښاد صاحبجان د گارد د بولندې (د قوماندې په قرارگاه) په ځای کې وو او کله نا کله به د گلخانې مانۍ ته د ولسمشر د ليدلو لپاره په تگ راتگ کې وو. د کندکونو، ټوليو او بلوکونو بولندويانو له خپلو مورچلونو څخه دفاع کوله.

د ماښام له شپږو بجو وروسته د جمهوري رياست په هوايي چاپيريال کې د هوايي ځواک الوتکې رابنکاره شوې او جزو تامونه په ځانگړې توگه د دلکشا د ساعت برج ته څيرمه د دفاع هوا) ستريل 2 (M ټولي او د ارگ د سويلي ديوال اړخونه يې تر اور لاندې ونيول. د (دفاع هوا د ستريل 2 (M ټولي بولندوي بریدمن چوپان د الوتکو د ماشينگنو د ډزو له امله شهيد شو.

د ماښام له اوو بجو وروسته بم غورځوونکو الوتکو د گارد ټولې سيمې، ارگ او د دلکشا پر بڼ د بمبونو وړيا پيل کړه. د هغې په پای کې په ارگ کې دننه يو شمير زيرمتونونو اور واخيست او د اور په لمبو کې ايرې شول.

د پینځلسم زغره وال ځواک شوبلو د آریانا له څلور لاندې ، پښتونستان واک او د کابل هوټل له شا او خوا د گارد او ارگ پر ودانیو پرله پسې ډزې کولې. د همدغو ډزو له امله د گارد دروغتون د ودانۍ یوه څنډه " د افغانستان بانگ" ونړیدله .

د ماښام له اتو بجو وروسته د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند د خلق ډلې په دې نامه چې یرغلگر ځواکونه د دلکشا بن ته ننوتلي او غواړي له هغې لارې گارد او ارگ ته ننوځي د گارد د لومړي کنډک سرغندویه او هڅاند بولندوی یوه گوت ته بیایي او هلته یې په شهادت رسوي (نوموړي له خپلو جزوتانونو سره یوځای د ارگ له ختیځ اړخ ، گارد او جمهوري ریاست څخه په سربښدنې اوسرسپارلې توگه دفاع کوله)

د شپې له لسو بجو وروسته د گوند د لارښوونې پر بنسټ اغیزمن تبلیغات ترلاس لاندې ونیول شول: " که جمهوري گارد تسلیم نه شي ، لارښوونه شوې چې پرگارد او جمهوري ریاست دې ۵۰۰ کیلويي بمونه و وړول شي ترڅو ټول له خاورو سره یو شي ."

د غوايي په اتمې نیتې د سهار په څلورو بجو (۱۹۷۸ د اپریل په ۲۸) سردار محمد داؤد ، د گارد بولندوی صاحبجان، د گارد د اوپراسیون مرستیال سیدجان او د گارد د کشف آمر عبدالحق علومي را غواړي او ارگ ته د نورو ځواکونو له پلوه د مرستې د نه رسیدلو او د مقاومت د بې ځای والي په پام کې نیولو داسې وویل:

"نه غواړم ځوانان له منځه ولاړ سي. د دې لپاره چې د ډیروځوانانو د وژل کیدلو مخه نیول شوي وي ، گارد تسلیم کړی. زه نه تسلیمېرم. ما د دفاع د وزارت ، صدارت او د ولسمشرۍ په پټو ستونو کې هیواد او ولس ته سپیڅلي خدمتونه کړي دي. هېڅکله مې افغانستان او د افغانستان ولس ته خیانت نه دی کړی. که ما کومه پازوالي یا جرم درلود نو ما دې د افغانستان د ولس په نیاو کې محکمه کړي ."

د ولسمشر له لارښوونې او د گارد د بولندوی د امر پر بنسټ د سهار له څلورو بجو وروسته د ارگ د ساعت د برج (ختیځې دروازې) پرسر سپین بیرغ لوړ او د تسلیمیدلو تابیا تر لاس لاندې ونیول شوه.

۸ (ماسردار محمد داؤد څو څو ځله د گلخانې په ماڼۍ کې ، او کله چې هغه د ودانولو له پروژو څخه لیدنه کوله او هم عربي هیوادونو ، یوگوسلاویا ، سویس ، ترکیې او هند ته د سفر پر مهال لیدلی دی. چال چلند یې له سپیڅلۍ دوستۍ ډک وو او سړي ته یې زړورتیا وربخښله .

په هغه شیبه کې چې صاحبجان ولسمشر ته د گلخانې ماڼۍ ته مخامخ لاری برابره چې کړه چې که وغواړي د فرانسې سفارت (یا بل لوري) ته ولاړ شي د محمد داؤد روحیه ډیره لوړه وه. (هغه ونه منله چې له ارگ څخه ووځي). خو د هغه د هملازو ملگرو په ځانگړې توگه د کابینې د غړو روحیه چې په هماغه ورځ د وزیرانو په غونډه کې یې گډون کړی وو ، ډیره الوتې او ضعیفه وه .

سره له دې چې ما له کابل څخه خپل یادښت لیکونه نه دي راوړي که تاسو د ارگ ، گارد او جمهوري ریاست په اړوند نورې پوښتنې هم ولرئ مالومات به درکړم. والسلام. عبدالرحیم شادان ، جرمني ، د دیارلس سوه او اتیایم کال د چنگاښ شپږمه [۲۰۰۱ز کال د جون ۲۷]

دويم ليک

ښاغلی..... ،

د سلام او درناوي له وړاندې کولو وروسته هيله من يم چې له خپلې کورنۍ او خپلوانو سره روغ او رمی اوسئ. ستاسو د دیارلس سوه او اتیایم کال د لړم د مېاشتې د دیارلسمې (۲۰۰۱ د اکتوبر د ۲۹) نېټې لیک را ورسید. دا د هغه ټکي چې زما په یاد دي سپړنه یې په لاندې ډول تاسو ته وړاندې کوم :

۱) د ولسمشر سردار محمد داؤود او د جمهوري گارد د بولندوی د لارښوونې پر بنسټ د افغانستان د پخواني پاچا محمد ظاهر شاه د حسابي او عایداتي شتمنیو د پلټلو لپاره یو څیړونکی پلاوی په لاندې ډول جوړ او وگومارل شو : ښاغلی محمود لطیف د محمد ظاهر شاه شخصي مرستیال چې په هاغه وخت کې یې د لنډ مهال لپاره د جمهوري ریاست اداري چارې پرمخ بیولې : د پلاوي مشر/ عبدالرحیم شادان د جمهوري گارد د پیژند مدیر : د پلاوی مرستیال او غړی/ ښاغلی آقا محمد د گارد د مخابراتي آمر: د پلاوي غړی/ ښاغلی .... (نوم یې زما په یاد نه دی) د لوژستیک محاسب : د پلاوي غړی

پلاوي دنده درلودله چې د قلم مخصوص او شتمنیو (کاریز میر او دره اجر) حسابي چارې له نیږدې و پلټي ، کنترول یې کړي او ویې څیړي .

۲) د پخواني پاچا د کورنۍ غړو د چنگاښ له کودتا مخکې (۱۹۷۳ د جولای ۱۷) په ډیر پرمه او درناوي بهر ته سفرونه کول. له لوړ پوړو مامورینو او د هوایي ډگر د امنیت له آمر پرته VIP خونې یا د الوتکې څنگ ته چا نه شواي کواي هغوی ته ور نیږدې شي. له کودتا وروسته کله چې د پاچا میرمنې او د کورنۍ نورو غړو غوښتل روم ته سفر وکړي ، د هغوی توکي او بکسونه د یوه ټیټ پوړي افسر له پلوه ضبط شول .

د هغه وخت د کورنیو چار د وزارت د ژاندارم او پولیسو د لوی بولندوی د لارښوونې پر بنسټ د محمد ظاهر شاه د کورنۍ نقدي او جنسي توکي چې په یوه اوسپنیز صندوق کې ځای پر ځای شوي ول د کابل د هوایي ډگر د امنیت قوماندانۍ د چارواکو له پلوه ونیول شول .

دغه بکس د جمهوري ریاست د لارښوونې پر بنسټ له هوایي ډگر څخه " دافغانستان بانک" ته ولیږل شو چې هلته ساتل کیده. نوموړي توکي د ښاغلي محمود لطیف ، عبدالرحیم شادان ، ارواښاد صاحبجان ، ښاغلي محمد موسی عظیمي له پلوه چې په هاغه وخت کې "د افغانستان بانک" مرستیال وو لاسلیک ، مهر او په نښه شو .

۳) د پلټنو د لاسوند په څلورومې مادې کې راغلي : " څرمن لاسي نصواري بکس چې په تکل کې یې سره زر او جواهر دي په سرتړلي توگه له پوښ سره یوځای د یوولسو کیلوگرامو په وزن د مخکیني پلاوي له پلوه وزن ، په نښه او لاسلیک شو " .

۴) کله چې پلاوي بکس خلاص کړ ومې لیدل چې په بکس کې دننه یو شمیر سره زر لکه په غمیو پسولل شوي د غاړې د سرو زرو گرانبيیه هارونه ، گوتې او والیگان د بکس په کښتني برخه کې ځای پرځای شوي ول .

د څرمن بکس په تکل کې یو شمیر ډالر (چې شمیره یې زما له یاده وتلې) هم چې د سرو زرو ترڅنگ په پاکټونو کې ایښودل شوي ول د کابل په هوایي ډگر کې د شاهي کورنۍ له لاسه واخیستل شول .

۵) د غه توکي او اسعار له یوه کال او څو میاشتو وروسته د نوموړې کورنۍ د غړو د نومونو له څرگندیدلو او د پلاوي له نښو او لاسلېک وروسته د هریوه په نامه او پټې په بیلا بیلو پاکټونو کې د(شاهي کورنۍ د استازي) محمد علي سلیمان له لارې چې په هغه وخت کې یې د بهرنیو چارو د وزارت د تشریفاتو په ریاست کې دننه تر سره کوله روم ته ولیږل شول. (د اسعارو شمیره د هریوه په نامه : له ۵۰۰ او ۶۰۰ ډالرو تر ۸۲۰ او ۱۱۰۰ ډالرو پورې او تر ټولو غټه شمیره یې ۱۸۰۰ ډالره وه)

۶) د جمهوریت په لومړیو او دویمو کلونو کې [۱۹۷۳ او ۱۹۷۴] په صندوق کې دننه د سرو زرو په څرمن بکس کې له ځای پرځای شویو اسعارو پرته ، محمد ظاهر او کورنۍ ته یې نورې پیسې ونه لیږل شوې. د جمهوریت د دریم کال په پای او د څلورم کال په پیل [۱۹۷۵ او ۱۹۷۶] کې د محمدظاهر د اقتصادي ستونزو په پام کې نیولو د هغه د شتمنۍ او بانکي ونډې له گټې څخه په مېاشت کې دوه زره ډالر د شاهي کورنۍ د لگښت لپاره لیږل کېدل. همدا رنگه په دیارلس سوه او پینځه پینځوسم کال کې [۱۹۷۶ز] کې د پاچا د بانکي ونډې بیه د یوه چک له لارې هغه ته ولیږل شوه .

۷) د هغه ترڅنگ د پاچا د کار په دفتر کې یو ټوک په لاس لیکل شوی کتاب ، لرغونې خطي نسخې او ارزښتناک کتابونه د محمد ظاهر په کتابتون کې ول. دغه ټول د اطلاعاتو او فرهنگ د وزارت، ملي آرشیف ، د دفتر د ریاست او د جمهوري ریاست او گارد د یوه بشپړ او سمبال شوي پلاوي له لارې ملي آرشیف ته ولیږل شول .

۸) ددې پوښتنې په ځواب کې چې آیا د غوايي د مېاشتې [۲۷ اپریل ۱۹۷۸ز] کودتا ناکامه یا شنډه کیدای شوای ، باید وویل شي :

سره له دې چې د جمهوري گارد سرتیرو او بولندویانو د غوايي د مېاشتې د اتمې [۲۸ اپریل ۱۹۷۸] د سهار تر څلورو بجو پورې په ټینګه او سربښدنې له گارد ، جمهوري ریاست او خپلو مورچلونو څخه دفاع وکړه له دې چې په گارد کې دننه د گوند ډیرغړي ول له دې امله د وسله ځواک پروراندې مقاومت بې ځایه او د کودتا شنډول نا شوني ول .

په حقیقت کې د همدغې خبرې په پوهیدا سردار محمد داؤود لارښوونه ورکړه چې : " گارد تسلیم کړئ تر څو ځوانان ونه وژل شي "...

په وروستيو کلونو کې که د افغانستان په کورنيو چارو کې د سترو هيوادونو لکه امريکا او چين او د عربي هيوادونو، ايران او پاکستان لاسوهنې نه وې شوای او د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند کورنۍ گوندپيمارۍ او شخړې هوارې شوې وای ، د افغانستان وسله وال ځواک دومره پياوړی شوی وو چې په ۱۹۹۲ زکال کې يې دولت پرته له کوشني مقاومت نه تسليم اووه ."

ستاسو د بريا په هبله. والسلام. عبدالرحيم شادن ، جرمني ، د ديارلس سوه او اتيايم لمريز کال د لړم يوويشتمه نېټه [۱۲ نوامبر ۲۰۰۱ زکال]

یوویشتمه برخه

د "مرجان" د پردې ترشا نقشه جوړوونکی

د دیارلس سوہ او اووہ پینخسوم لمریز کال د غوایی د اوومې له کودتا مخکې هم د محمد داؤود خان د وژلو نقشې کنبل شوې وې. د دغې نقشې په خاورو کې د چا د لاس نښې په سترگو کیږي؟ دغې پوښتنې ته د سم یا لږ تر لږه رښتیا ته د نږدې ځواب موندلو لپاره باید د څو سمو او ناسمو گزارشونو له کړلیچونو څخه واوړو.

۱) (مرجان او توره په شاتګپالنه یا ارتجاع

ښايي باور کول پرې گران وي ، خو د ميرمحمد صديق فرهنگ د " افغانستان در پنج قرن اخير " کتاب په ۸۴۱ پاڼه کې [لومړی چاپ ، د عرفان ، تهران/ايران له خپرونو ، د غوايي مياشت ، ديارلس سوه او څلور اويايم لمريز کال ۱۹۹۵ ز کال ، اپريل] د علي احمد خرم د وژل کيدا په اړه لاندنی پاراگراف په سترگو کيږي :

" [پرکال ؟] د نوامبر په مياشت کې د پلان وزير علي احمد خرم چې له يوه جاپاني پلاوي سره د خپل کار په دفتر کې په خبرو اترو بوخت وو د پوليسو د ساتونکو د افسر د سترگو تر څار لاندې د يوه سړي په لاس چې په وچ زور د هغه دفتر ته ننوتلی وو را و ایستل شو او د سړک پرغاړه د تومانچي په مرمی ووژل شو. وژونکي چې د پلان له وزير څخه غوښتل نوموړی دې تر هيواد مشر [محمد داؤود] پورې ورسوي ، د سړک د غاړې په گڼه گونډه کې ورک شو. خو وروسته د مرجان په نامه يو سړی د بگراميو پرسرک له يوه ښکاري توپک سره و نيول شو او د نياوتون د حکم پر بنسټ د وژونکي په توگه تورن و بلل شو. کمونيستانو پر هغه د اخواني تور ولگاوه خو د هغه وخت د عدليې وزير نوموړی پرچمی و باله. له دې چې خلکو پر حکومت ويسا او ډاډينه نه درلودله نو د هېڅ لوري پر خبرو يې باور ونه کړ. څرگنده نه ده چې هيواد مشر له رښتينو خبرو تر کومې کچې خبروو خو خاورو ته د علي احمد خرم د مړي د سپارلو پر وخت د هغه وژونکی يې د تورې ارتجاع له چوپړيانو څخه و گانه. " بس .

۲) مرجان چپي وو کې ښي اړخې؟

" د پلان وزير علي احمد خرم ووژل شو : پلټنو څرگنده کړه چې وژونکی [مرجان] په چپيانو پورې تړلی وو خو له ورايه له اخوانيانو سره يو ځای شوی وو. هيواد مشر [محمد داؤود] د مړي د ښخولو پر مهال گواښ وکړ او ويې ويل : دولت به هېڅکله او هېڅ څوک که چپي وي که ښي اړخې پرينږدي چې د افغانستان له برخليک سره لوبې وکړي. خاورو ته د علي احمد خرم د مړي د سپارلو پرمهال د شوروي سفير هم راغلی وو. (د " قيام جمهوريت بيست و شش سرطان سيزده پنجاه و دو هجري شمسي " [۱۹۷۳ز کال د جولای ۱۷] د کتاب ۱۹ پاڼه ، ليکوال او ټولگر : دپلوم انجنير کريم عطايي ، دويم چاپ ، سنټ گلن ، سویتزرلند ، ۲۰۰۴ز کال)

۳) مرجان ، گلبدين حکمتيار او جيمي کارتر

" د ديارلس سوه شپږ پينځوسم لمريز کال د لړم د مياشتې په څلورويشتمه نېټه [۱۹۷۷ز کال د نوامبر ۱۶] په رڼا ورځ د پلان د وزير علي احمد خرم وژنه يوه بورنووونکې پيښه وه. د مرجان په نامه د لغمان د ولايت استوگن يو ښوونکی چې کمونيستي ليد لوری يې له ورايه څرگند وو د وزارت په ودانۍ کې د پلان له وزير څخه د ليدنې کتنې غوښتنه وکړه. دغه غوښتنه په ډير ټينگار او له گواښونو ډکه وه .

وزیر له جاپاني پلاني پلاوي سره خپله غونډه وځنډوله او مرجان سره د ليدنې په موخه د غونډې له خونې راووت. د مرجان له گواښه ډکه غوښتنه پر همدغه ځای پای ته ونه رسيدله. مرجان له خرم څخه وغوښتل چې هغه دې هيواد مشر داؤود ته ورسوي. خرم چې د گواښ او ويرې په منگولو کې رابښکيل شوی وو د مرجان غوښتنه و منله او له هغه سره د ارگ پر لور وخوځيد .

د [دواړو ترمخ] د پوښتنو او ځوابونو لړۍ اوږده شوه. د وزير مرستې ته کوم مأمور يا څارندوی را ونه دانگل. وزير مخته او تر شا يې مرجان د وزارت له ودانۍ د ارگ پر لور په خوځېدا شول. علي احمد خرم د وزارت د ودانۍ مخته د مرجان د تومانچې د ډز له امله پر ځمکه را پريوت. وزير ته د مرستې په رسولو کې ډير ځنډ شوی وو. نوموړی په روغتون کې مړ شو .

مرجان و تښتيد او په شاه شهيد مېنه کې په خپل کور کې پټ شو. له پلټنيزو هڅو او مقاومت پرته نوموړي له خپلې تومانچې سره ځان پوليسو ته وسپاره. نوموړي داؤود ته څرگنده کړه چې وزير د وزارت په ودانۍ کې خوندي نه دی .

خاورو ته د خرم د جنازې د سپارلو په وخت کې د ملگرو او عربي هيوادونو د سفيرانو تر څنگ د شوروي سفير ميخائيلوويچ پوازونوف هم راغلی وو. داؤود له ويرغاړۍ او نوميدۍ ډکه وينا واوروله. هغه چې نه شواي کولای خپل احساسات په خپل واک کې وساتي له دواړو د امريکا له متحده ايالاتو او شوروي اتحاد څخه سر ټکونه وکړه او زياته يې کړه چې د شوروي په مرستو کې هم شخصي گټې نغښتې دي. (د داؤود خان دغه وينا په رسنيو کې خپره نه شوه. د اطلاعاتو او کلتور وزير عبدالرحيم نوين په بېړه د راډيو ودانۍ ته راغی او وينا يې له منځه يووړه.)

د پيښې د پلټنې لړۍ پيل شوه. د پيښې په تړاو ډيرې ريښې او څانگې و ځغليدلې او بېځايه و پرسول شوه. يو شمير مأمورين په پلټنو کې وگومارل شول. مأمورينو ته د شپې تنخوا وټاکل شوه او د کورنيو چارو د وزارت تر ځمکلاندې ودانې د پلټنو لپاره په پام کې و نيول شوه .

د نوي اساسي قانون پر بنسټ د پلټنې واک څارنوالۍ ته ورکړ شوی وو خو څارندويانو و کولای شول د " مرستندويانو" تر نامه لاندې د پلټنې لړۍ ته لاره ومومي او په پای کې د پلټنې د پرمختگ لړۍ په خپله ولکه کې ونيسي. د پلټنې په ډله کې يوشمير پيژندل شوي او ښکاره څارندويانو لکه باقي ، نبي ، اتمر ، همکار ، قطره ، خير محمد او نورو پرچميانو برخه درلودله او څارنوالانو ته څرمه يا فرعي ونډه ورکړل شوه. (د څارنوالو پر تنديو لا له پخوا د اخوانيت ټاپې لگول شوې وې ، ځکه چې د هغو په منځ کې يو شمير د شريعاتو له پوهنځي څخه راوتلي کسان هم ول.)

له هغه وروسته چې مرجان خپله خوله په څرگندونو او منلو پرانيستله او د علي احمد خرم وژنه او خپله اړيکه يې له اخوانيانو سره په تړاو ومنله نو د څارنوالانو ويره او وحشت لا زيات شو. له دې امله هغوی د څارندويانو برلاسی ته غاړه کښيښودله .

د عدلیې وزیر وډی الله سمیعی او د هغه مرستیال عبدالهادی هدایت کمزوی دریخ درلود ځکه، د هغوی پر نومونو د اسلامي غورځنگ د غړو او د " اخوانیانو" تور لگول شوی وو. له دې چې د عدلیې وزیر د چنگاښ په کودتا کې ونډه نه درلودله نو دې امله د دویمې کچې وزیرانو په کتار کې شمیرل کیده. نور څوک هم نه ول چې داؤد د پینو له لړۍ او جرړوڅخه خبر کړي .

مرجان نه ووهل شو او نه وځپل شو او په خپله خوښه او زړه یې خوله په خبرو پرانیستله. وژونکی یوازې یو سړی وو او د پلټنې د ډلې غړي ډیر ول. د پوښتنو او ځوابونو لړۍ تر یوې مودې دوام وکړ. دوسیه بشپړه شوه او په پای کې په راډیو کې یې خبر ورکړل شو .

په دغه پېښه کې د امریکا متحده ایالات او د هغه هیواد ولسمشر نیغ په نیغه، گلبدین حکمتیار او په ولسي جرگه کې د شینوارو استازی محمد اعظم شینواری د لاس لرلو په تور پر وبلل شول .

وژونکي داسې ومنله: " گلاب الدین حکمتیار د جیمي کارتر په لارښوونه د شینوارو له استازي محمد اعظم سره په گډه د میر علي احمد خرم د وژنې نقشه جوړه کړه. ددغې نقشې په پلي کولو کې ما [مرجان] ته حکمتیار لارښوونه را کړه او ما د کارتر نقشه پلې کړه".

(له دغې پېښې مخکې د جبل السراج د سمټو د شرکت مشر، مهندس شیرآقا چې د محمد داؤد د ملي کلپ د دور د ملگرو له ډلې څخه شمیرل کیده په خپل کور کې پرته له دې چې د کور شیانو ته یې لاس ور وړل شي ، ووژل شو. داسې انگیرل کیږي چې دغه وژنه کوم پاخه او تکړه جنایتکار په پخسناکۍ (غصه) او سړې سینې تر سره کړي وي)

محمد داؤد د پلټنې د ډلې جاج او په دوسیه کې وړاندې شوي لاسوندونه و منل. دوسیه په عادي توگه نیاوتون ته ولیږل شوه. هغوی ونه شوای کولای چې خپلې خپرې کارتر ، حکمتیار او د شینوارو استازي ته و غځوي ، په پای کې یوازې د مرجان په زنداني کولو بسنه وشوه .

سره له دې چې مرجان کولای شوای و تنبتي خو سربښندنه یې ومنله. خو که مرجان تښتیدلای وای چا کولای شوای د جیمي کارتر او گلبدین حکمتیار پښه په دغه پېښه کې ښکیل و گڼي؟

په همدغه وخت کې د شینوارو استازی محمد اعظم شینواری د محمد افضل خان شینواري زوی د دیورند له کرښې هاغه غاړه واوونست او وتښتید. نوموړي د شینوارو په سیمه کې ژوند کاوه او په جهاد کې یې هم برخه واخیستله. سره له دې چې د نور محمد تره کي او حفیظ الله امین د رژیم پروخت د هغه د کورنۍ ښځمنې او کوشنیان د څرخي پله زندان ته لویدلي ول ، پرکال دیارلس سوه او اووه شپیتم [۱۹۸۸] د ډاکټرنجیب په بلنه کابل ته راغی او د ننگرهار د والي په توگه وټاکل شو .

(ډاکټر حقشناس د خپلو نورو لیکنو په شان پرته له دې چې لاسوند وړاندې کړي د " دسایس و جنایت روس در افغانستان" د کتاب په ۴۷۴ پاڼه کې له عبدالسمیع ژوند څخه نوم اخلي او هغه د مرجان د پېښې د نیاوتون (محکمې) د مشر په توګه یادوي. ښایي د هغه موخه د عدلیې د وزارت د پلټنو رئیس سمیع الدین ژوند وي ، ځکه د عبدالسمیع ژوند په نامه نه کوم څارنوال وو او نه کوم وړمنډګر 'قاضي'")

د غوايي له اوومې (۱۹۷۸ز کال د اپریل ۲۷) وروسته مرجان له چا سره ونه لیدل. ویل کیږي چې ښایي مرجان روسیې ته لیږل شوی وي. (سره له دې چې مرجان د خلق د ډلې غړیتوب درلود خو بیا هم د نورالامیني او امیني په رژیمونو کې په زندان کې پاتې شو او آزاد نه شو. خلقیانو ادعا کوله چې نوموړي له گوندي لارښوونو څخه سرغړونه کړې ده. دا خبره ددې لامل شوه چې مرجان لیونی شي. د ببرک د رژیم پرمهال هم مرجان د څو مودې لپاره په زندان کې پاتې شو. هغه پرکال دیارلس سوه دري شپېتم [۱۹۸۴] تر درمنلې لاندې ونیول شو او پرکال دیارلس سوه او څلور شپېتم [۱۹۸۵] له بند څخه خلاص شو. د هغه مړی څه موده وروسته د کابل د [سرک؟] تر غاړې وموندل شو، داسې ښکاري چې نوموړی د زیات الکهولي څښاک له امله چې [پلاستيکي شراب] بلل کیدل مړ شوی وي. [د داوود خان د کي جي بي په لومو کې/داوود خان در چنگال کي جي بي] د کتاب له ۱۳۳ تر ۱۳۶ پاڼو پورې او هم ۲۹۸ پاڼه، د الف هارون لیکنه ، ژباړه ، سمونه او یادونه د حامد، د میوند د خپرندويې ټولنې خپرونه ، پېښاور/پاکستان، دسامبر ۱۹۹۷.]

۴) مرجان او ډاکټر حلیم تنویر

د مرجان په اړه د پورتنیو مالوماتو ۹۹ په سلو کې برعکس د " تاریخ و روزنامه نگاری افغانستان" [د ډاکټر حلیم تنویر لیکنه ، د صبور د اسلامي مرکز چاپ /پېښاور/پاکستان، جنوري ۲۰۰۰] د کتاب په ۲۱۶ او ۲۱۷ پاڼو کې پرته له دې چې د " داوود خان د کي جي بي په لومو کې / داوود خان در چنگال کي جي بي " له کتاب او یا د لیکوال او ژباړونکي (الف هارون او حامد) څخه په کوم ګوټ کې یاونه شوي وي ، مالومات ورکړل شوي دي .

دا دئ هماغه سل په سلو کې مالومات چې له هماغه ځایه څخه اخیستل شوي دي :

" د شاهدانو له ډلې څخه یو تن لیکي : " کله چې د دیارلس سوه اووه پینځوسم لمريز کال د مرغومي په میاشت کې [دسامبر ۱۹۷۸] د څرخي پله په زندان کې بندي شوم معلم مرجان مې په دویم بلاک کې ولید. لاس او پښې غورځول او خوځښت یې غیر نورماله او یو شېبه یې هم د یوه روغ رمټ انسان په څیر خبرې نه کولې. مرجان د د یارلس سوه اته پینځوسم لمريز کال د مرغومي په پینځلسمه نېټه [۱۹۷۹ز د جنوري پینځمه] د عمومي بڅښنې په ترڅ کې له زندانه خوشې شو ."

ډاکټر تنوير د "تاريخ و روزنامه نگاری افغانستان" کتاب په هماغه ۲۱۷ پاڼه کې زیاتوي: "رښتیا خبره دا ده چې کمونستانو مرجان د نوم په بدلون روسیې ته بیولی، د هغه ماغزه یې ورگډه وډ کړل او د رښتیا د برېښیدلو د مخنیوی لپاره یې مرجان په یوه لیوني بدل کړ او بیا یې کابل ته را ولېږه چې د هماغې دروهې د رښتونې خټې او تومنې په اړه څه ونه شي ویلای .

څو ترڅې پوښتنې: د ډاکټر حلیم تنوير په وینا د مرجان د لاس او پښو غورځول او خوځښت چې غیر نورمال "ول، نو ولې په بند کې له دوه کاله او څو میاشتو وروسته د هیواد له کرښو دباندي د یوې پیاوړې دستگاه له پلوه دې په "عقلي گډوډې" ککړ شي او له هغه وروسته دې ورڅخه یو "لیونی" جوړ شي؟ ولې کمونستانو مرجان روسیې ته بیه او هلته یې په یوه "لیوني بدلاوه؟" آیا کمونستانو نشوای کولای مرجان ته د څرخي پله په زندان کې یو ساده امپول ورکړي چې خوله یې د تل لپاره ور وټري او یا یې په یوه لیوني بدل کړي؟ دغه ماجرا یې ولې د "مرجان" د ښایسته نوم له بدلولو څخه را پیل کړه؟ ولې مرجان یې له روسیې څخه بیرته کابل ته راولېږه؟ او همدغو ته ورته څو نورې پوښتنې چې د [ځکه] ځواب نه لري.....

کاشکې ډاکټر تنوير د خپلو خبرو په پیل کې د "رښتیا خبرې... " ضریب نه وای راوستای او دا یې نه وای هیره کړې چې: داسې یوې دستگاه ته چې د خپلو او پرديو مشرانو وژنه د ودکا د شرابو څښلو په څیر ساده وي، نو د مرجان په څیر د یوه سړي وژونکي له غاړې څرول چې پرته له وهلو او ټکولو یې ویلي ول "ما علي احمد خرم وژلی دی" ښایي د یوې غوماشې له وژلو هم ساده وي .

که د ډاکټر حلیم تنوير د لیکنې هماغه پارگراف د مشرانو له دغې خبرې سره سمون خورلای چې "حقیقت یا له ماشوم یا له لیوني پوښتنې" نو دا به ومنو چې ښایي روسیې د مرجان په لیوني کولو او په لوی لاس کابل ته د هغه په بیرته رالیږلو غوښتل د پلازمینې تلوسناک استوگن د "دروهي یا دسیسې په رښتنو" جرړو پوه کړي!

ه (مرجان او حفیظ الله امین

"د [افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند] د خلق د څانگې د ډیرو پټو پوځي سازمانونو پازوالي حفیظ الله امین او ډاکټر شاه ولي، او د پرچم د څانگې د پټو سازمانونو پازوالي نور احمد نور او عبدالوکيل په غاړه درلودله. دغه داوړه سازمانونه د دوه اړخیزه ارگانیک ډاډ د نشتوالي له امله له یو بل سره ټینګ نه ول او بدل شوي .

د همدغه یو گوني گوند د مشرتابه په ټولو پوړیو کې د خلق او پرچم د څانگو فرکسیونونو په برابرې توگه ونډه اخیستې وه. د ا.د. خ.ډ.گ نا اټکل کیدونکي یووالي، د "ملي غورځنگ" گوندي مشر سردار محمد داؤود، واکمنې اشرافي کړی، بیلابیل ښي لاسي سازمانونه او هم د سیمې په شاتگپالې ټولنې له هر وخت پخوا بوڅ، غچ اخیستونکي، پرغزناک، ترهوري او په ژوره توگه هینس پینس کړل. خو د انترناسیونالیستي یو موټې وروړی او د ا.د. خ.ډ.گ کې دننه د سیاسي او سازماني یو موټیوالي له پېڅې د "ملي غورځنگ" د گوند د مشرانو له لیونتوبه د ډکو دروهو جرړې

او په دغه سازمان کې د نړیوال ښکېلاک د پټو او څرگندو ایجنټانو هڅې په خپل وخت بر بندې او د اصولي نرمښت او نوښت په رڼاکې شنډې او له خاورو سره یو شوې .

د گوندي یو والي د لړۍ غوړیدا او پرمختلنه ، د مخ په ودې روڼ اندې ټولنیزې مبارزې چټکتیا ، د ا.د.خ.ډ.گ د ژوندانه او جگړیزې وړتیا غښتلي کیدل ، د هیواد انقلابي مبارزینو ته دا پیاوړتیا ور په برخه کړه چې د واکمن ملي غورځنگ د امر او نهی او د سردار محمد داؤود د ځانغښتونکي بنسټپالنې او د دولت د نورو لوړ پوړو استازو پر وړاندې د پینځه کلنې ترهگرې پالیسۍ له تراخه زغم وروسته لانجمنه او ډیموکراته جگړه راپیل او د ۱۹۷۶زکال د مې د مېاشتې په لومړۍ د نړۍ د کارگرانو د یوموتیوالي د ښادۍ د لمانځنې په ورځ یې د لومړي ځل لپاره په واپونو کې د لاریونونو د سېمالولو له لارې د رژیم د چوپې خولې د دروهې کړۍ ورماته کړه. خو د ا.د.خ.ډ.گ د سیاسي بیرو له دغې زړورې او په وخت برابرې پریکړې څخه د هغه مهال پولیس لا مخکې خبر شوي ول ؛ او دغه خبره د غوايي له پاڅون وروسته را بر بنده شوه .

د سردار محمد داؤود د واکمنۍ په وروستي کال کې د سیاسي بیرو د غونډو لړۍ د نورمحمد تره کي د کور د کین اړخ په گاونډیتوب کې د خپل سري رژیم د پولیسو له پلوه ثبتیدلې او د " ملي غورځنگ" د مشر منگولو ته ور رسیدلې. هر گوره ، دولت د گوند له دغې پریکړې څخه په خبریدلو د ا.د.خ.ډ.گ د مشرتابه پرډلې یې د خپل برید لړۍ ته چټکتیا ورکړه. مخکې له دې چې سردار داؤود د ا.د.خ.ډ.گ پرمشرتابه برید وکړي ایران او عربستان ته یې سفر وکړ او د روحانیت غدکه (چپن) یې پرځان کړه او د بې ځایو پلمو او بېخوندو تلوسو په لټه کې شو .

د سردار محمد داؤود په شان حفیظ الله امین او بېرک کارمل هم هر یوه په بیلابیلو کچو د گوند د دواړو څانگو د یو والي په تړاو ویرې او اندېښنې درلودلې. هغوی د دوه اړخیزو ختاوتنو او بدگومانو له امله دې ته غاړه کښینښودله چې د گوند پوځي سازمانونو له یوبل سره یوځای او و اوبدل شي ، ځکه هغوی ویل چې افسران نه شي کولای پریو بل ډاډ وکړي.

دا چې آیا امین له سردار محمد داؤود سره تړاو او اړیکه درلودله یا نه ، په دې اړه د ډاډ وړ لاسوندونه نشته. خو حفیظ الله امین د سردار داؤود د دولت د بیروکراتیکې واکمنۍ پرمهال په آزاده توگه او د مبارزې د اصولو په نه پام کې نیولو، د پوځي سازمانونو او افسرانو چارې په ډاډه زړه پرته له کومې ستونزې پرمخ بیولې. له بله اړخه د سیاسي بیرو کار پوهه غړي به تل او په پرله پسې ډول د سردار داؤود د کورنیو چارو د وزیر قدیر نورستاني د څارگر و ځالگیو تر سیوري لاندې څارل کیدل .

د کودتا د رژیم د ملي مصوؤنیت د سازمان دوسیې ددغه انکار نه منونکي حقیقت پرستنې ولاړې وې چې سردار داؤود د ا.د.خ.ډ.گ د پوځي سازمانونو او افسرانو له کړو وړو څخه په بشپړ ډول خبر وو. هغه د " خلق" د ډلې افسران پیژندل او ددغو افسرانو د هر یوه د نامه ترڅنگ یې (۷) نښه په سره رنگ کارلې وه .

د سياسي بيرو د غړو د دوسيو په پرتله د حفيظ الله امين دوسيه پريږه وه. د گوند د مشرتابه او د پوځي سازمان (د سردار محمد داؤود د ملي مصؤونيت لاسوندونه) ما په خپله د غوايي د پاڅون (۱۹۷۸ز کال د اپريل ۲۷) د لومړۍ اونۍ په پای کې د يوه پلاوي په مشرۍ و پلټلې .

کله چې له واکمنو کړيو سره د حفيظ الله امين د ترنست په اړه له نور محمد تره کي څخه پوښتنه کيدله هغه به په موسکۍ خوله ، نغوټو ، لغازو او غير جدي توگه داسې ويل: هماغسې چې موږ د کارگرې پارکې د دوران جوړونکې ايډيالوژۍ د خپراوي لپاره د " پيام وجدان" له خپرونې څخه گټه اخلو ، پرته له دې چې د واکمنو کړيو انديښنې را وپارول شي زموږ گوند ته هم ښايي چې د پوځ په کرښو کې د پيژندل شويو کسانو له لارې د اصوالي نوبت او نرمښت په اډانه کې د مخکښو زيارگالو ايډيالوژي دود او ترويج کړي او د گوند سياسي او ټولنيز بنسټ پياوړی کړي .

که دغه گومانونه او ذهني ترنستونه يوې خواته کښيږدو ، په دې شک شک نشته چې حفيظ الله امين يو انارشېست ، پيښه پاروونکې ، وېلاړ وال (اراده گرا) ، ځانخوښی ، بيرحمه ، د سرې سينې خاوند، پريکند، څوکۍ پال، لوړتياپال، تيزهوبښه ، هڅاند، زړور او د لوړهوډ لرونکی او د رياضي ښه ښوونکې وو. هماغسې چې بارق شفيعي يې ستايي ، حفيظ الله امين ليواله وو چې د گوند د مشرتابه په کړۍ کې " يوازينی بې سياله" مشر و اوسي. د غوايي له پاڅونه مخکې او له هغه وروسته د هغه په کړو وړو کې پياوړې ځانتښۍ ، هرڅه پر خپله ستنه راتاوول (ځان چورلېځ) ، او د واکمنۍ خونړي تمرکز ته د څرگندو لوڅو پوڅو او هلو ځلو هڅې ليدل کيدلې.

حفيظ الله امين د بهرنيو چارو د وزارت په تالار کې د " ديارلس سوه او اووه پينځوسم لمريز کال د پاڅون" د لومړۍ کليزې د لمانځنې په ماښامنۍ ميلمستيا کې په برالا او څرگند ډول ويل چې هغه به په افغاني ټولنه کې د ستالين ونډه و لوبوي. د امين د سياسي ژوند ستره نيمگړتيا او د هغه د ماتې لامل دا وو چې نوموړي د گوندي او دولتي اصولو او تگلارو په پرتله شخصي اړيکو ته ډير لومړيتوب ورکاوه. همدارنگه هغه گوندي اودولتي کړنلارو او سازمانی موازينو ته پاملرنه نه کوله .

بايد پوه شو چې ظاهر بدخشي ، کریم زرغون ، امان الله استوار، ظاهر افق او ابراهيم شامل ټول خلقي کادرونه ول چې د ديارلس سوه او اووه پينځوسم کال د غوايي د مېاشتې د اوومې (۲۷ د اپريل ، ۱۹۷۸ز کال) له پاڅون څخه مخکې له امين سره په گوند کې دننه د شخړو له کبله په يوه بڼه نه په بله بڼه دې اته اړ شول چې له گوند څخه لاس واخلي. له ډاکټر زرغون پرته ، نورو په بيلا بيلو ډولونو او تکتیکونو په نورو سازمانونو کې په جلا جلا نومونو خپلې مبارزې ته دوام ورکړ .

د حفيظ امين د خپلسرو پارونو له ډلې څخه يوه يې د ديارلس سوه او شپږ پينځوسم لمريز کال د لړم په پينځه ويشتمه (د نوامبر ۱۶ ، کال ۱۹۷۷ز) نېټه د سردار داؤود د حکومت د پلان د وزير علي احمد خرم د ترور نقشه وه.

د کندز په ولایت کې د گوند د کنترول د کمیسیون پلټنو څرگنده کړه چې دغه نقشه د حفیظ الله امین له پلوه جوړه شوې وه .

زه په هغه وخت کې د گوندي کنترول د کمیسیون مشر وم. د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند د مرکزي کمیټې د سیاسي بیرو د فوق العاده پلاوي په جوړښت کې ، د گوندي کنترول د کمیسیون غړي سلیمان لایق، د کندز د ولایت د ورهنگرو پازوال نظام الدین تهذیب او د کمیسیون نورو غړو گډون درلود.

پلټنو څلور ورځې دوام وکړ. د پلاوي پوښتنو ته د نظام الدین تهذیب په کور کې د گوند له سلو تنو څخه زیاتو کادرونو ځوابونه وویل. د څیړنو له پایلو څخه را څرگنده شوه چې حفیظ الله امین د خپلې دروهې د پلي کولو لپاره د گوند له غړو او ان د گوند له کادرونو څخه گټه اخیستې وه او هغوی یې کارولي ول .

له دغو پاروونکو کړو وړو څخه د امین موخه دا وه : د مرجان د گواښنو په ویره کې دې علي احمد خرم ارگ ته ننوځي او ترهگر مرجان دې تر سردار محمد داؤود پورې بوزي. له هغه وروسته دې د سردار داؤود پرضد ترهگره کړنه ترسره او سردار داؤود دې ووژني. بیا دې پوځ په تیارسې ودرول شي. په دې توگه به حفیظ الله امین د وسله وال ځواک د پاڅون له لارې په آسانی سیاسي واکمني په خپلو منگولو کې راخپله او هم به د وسله وال ځواک د پاڅون په لړ کې خپل سیاسي سیالان او مخالفین درې وړې او وځپي. (د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند پر مشرتابه د داؤود تر برید پورې د گوند د کنترول دوسیه ، د دیارلس سوه او اووه پینځوسم لمريز کال د غوايي د مېاشتې تر پینځمې [۱۹۷۸ز، د اپریل ۲۵] نېټې پورې د سلیمان لایق په کور کې خوندي وه. خو د سلیمان لایق د شفاهي گزارش پر بنسټ دغه لاسوندونه د سردار محمد داؤود له برید سره سم له منځه ولاړل.)

د سیاسي دفتر د لیږل شوي پلاوي جاج اخیستنې او لید لوري د غوايي د پاڅون په پېښو کې په زیاد ورسیدلې؛ ځکه د افغانستان د ډیموکراتیک جمهوریت د جوړیدلو په سبا ورځ د امین لومړنی گام د خرم د ترور د زندانیانو را بلل ول او له هغو څخه د شینواري په نامه د یوه سړي آزادول او پنځول ول چې نوي جوړ شوي دولت خپلې لومړنۍ مادي مرستې له شینواري څخه را پیل کړې. د نوموړو بندیانو له ډلې څخه یوازې وژونکی مرجان له زندانه خوشې نه شو .

کله چې د ا.د.خ.ډ.گ، د گوند د څار یا کنترول د کمیسیون له لارې د حفیظ الله امین دغه پاروونکې دروهه را برېښه کړه نو په بیره یې له مرکزي کمیټې څخه د حفیظ امین د ایستلو او په لومړي سر کې د گوند د پوځي څانگې د پټو سازمانی چارو له پازوالۍ څخه د هغه د شړلو سکالو را پورته کړه .

د سياسي دفتر په يوه غونډه کې د پټ سازمان له پازوالۍ او له مرکزي کميټې څخه د حفيظ الله امين د شړلو د مصوبې طرح کریم ميثاق وليکله. خو نور محمد تره کی او ببرک کارمل د مصوبې د ليرد او منلو مخه ونيوله .

تره کي د امين د شړلو خبره ځکه وځنډوله چې لومړی دې د يوې مياشتې په اوږدو کې د وسله وال ځواک لوړپوړي افسران او د پوځي څانگي مخکښ کسان د امين د اغيزو له کوډو څخه را وايستل شي .

د تره کي دغه دريځ په هېڅ ډول د سياسي بيرو ډ ډيرو غړو لپاره د بسنې او منلو وړ نه وو. د دغه دريځ د پخې خټې او تومنې لامل لا تر اوسه څرگند نه دی او پر هغه قضاوت کول هم گران ښکاري. " (ظهور و زوال حزب ديموکراتيک خلق افغانستان"، د اکاډيمسین دستگير پنجشيري لېکنه ، له ۵۲ تر ۵۶ پاڼو پورې ، پېښاور / پاکستان ، ۱۹۹۹ زکال ، جنوري)

د همدغو خبرو پر سر د ۲۰۰۸ز کال د اگست پر شپاړلسمې نېټې د لاندنيو پوښتنو او ځوابونو لړۍ ورزياته شوه :

سياه سنگ: مرجان د پوهې او زده کړې له اړخه څه ډول سپری وو؟

پنجشیری: مرجان لوړې زده کړې وې، په عالي دارالمعلمين کې يې لوستنې کړې وې او ساينس يې درس ورکاوه .

سياه سنگ: ستاسو د څار يا د کنترول کميسيون د مرجان د کارنامې د پلټلو لپاره چې تاسو يې مشري کوله او سليمان لايق ، قدوس غوربندی او نظام الدين تهذيب يې غړي ول ولې کاندې يې غوره کړ؟

پنجشیری: مرجان د کندز د ولايت د علي آباد په ولسوالۍ کې په يوه ښوونځي کې ښوونکی وو. هماغلته ډيري خلک د نوموړي له سياسي کړو وړو څخه خبر ول.

سياه سنگ: ستاسو په وينا د څار کميسيون د خپلې څلور ورځنۍ پلټنې په ترڅ کې له سلو څخه پورته گوندي کادرونو سره خبرې اترې کړې چې مرجان د افغانستان د خلق ديموکراتيک گوند غړی وو او د محمد داؤود د وژلو فرمان يې له حفيظ الله څخه تر لاسه کړی وو. د دغه پټ راز له رابربنديدلو وروسته ستاسو په گوند کې کورنی غبرگون او د گوند ټوليز دريځ په څه ډول وو؟

پنجشیری: د څار د کميسيون د کار د پایلو له هر اړخيزو څيړنو وروسته په لومړي سر کې د افغانستان د خلق ديموکراتيک گوند له مرکزي کميټې څخه د حفيظ الله امين د شړلو او له پټ پوځي سازمان څخه د هغه د پازوالۍ د بيرته اخيستلو سکالو تر خبرو اترو لاندې ونيول شوه. د هغه په څنگ کې د گوند مشرتابه لارښوونه وکړه چې ژر تر ژره دې يوه خبرتيا خپره او په هغې کې دې ټينگار وشي چې مرجان اخوانی دی او د افغانستان د خلق ديموکراتيک گوند غړی نه دی.

سياه سنگ: آیا د مرجان په تړاو نوموړې خبرتيا خپره شوه؟

پنجشیري: هو. مور هغه خبرتيا په پراخه کچه خپره کړه .

محمد اقبال وزيري: بله نقشه

د ۲۰۰۸ زکال د جولای د مېاشتې په ديارلسمه نېټه کانديد اکاډيميسين محمد اعظم سيستاني د " پسرلني سباوون د گوليو باران" ته لاندینی يادښت ليک را وليږه :

" د نور محمد تره کي په حکومت کې د دفاع د وزارت د سياسي چارو پخوانی رئیس محمد اقبال وزيري چې اوس په هالنډ کې کډوال دی په خپل کتاب کې " د ثور پاڅون ، د کي جي بي دسيسې او د شوروي يرغل " (د دانش د خپرندويه ټولنې خپرونه ، پېښاور، ۲۰۰۷) تردغه سرليک لاندې " د شوروي اتحاد له خوا د محمد داؤود پر ضد د کودتا تجويز " داسې ليکلي دي :

۱) (۷۲ پاڼه - [دغه پاڼه سيستاني صاحب له پښتو ، دري ته ژباړلې وه]

" د داؤود خان د جمهوري رياست ارگ ته ، خلقيانو له دوه وو لاره څخه ځانته لاره پرانيستلې وه : يو شمير ننگرهاريو ملگرو د داؤود خان د ناظر بزمحمد د زوي نیک محمد له لارې او بلې ډلې د گارد له بولندوی صاحبجان سره د پيژندنې او ملگرتوب له لارې (د يادونې وړ ده چې د لومړۍ ډلې مخ د غوايي له کودتا څخه مخکې لوڅ شو او له گارد څخه په شپوني ، د وسله وال ځواک نورو ليوگانو ته وليږل شول).

د خلقيانو له پلوه د مخابرې افسر آقا محمد د گارد بولندوی گومارل شوی وو، سره له دې چې د گوند د مشرتابه له پلوه د گارد ملگرو ته لارښوونه نه وه ورکړل شوې خو آقا محمد تر سهاره د محمد داؤود تر څار او سترگو لاندې د مخابراتو دنده پر مخ بيوله او خپله دنده يې په ډيرې پوهې او ورهڼې د خلقيانو په گټه تر سره کړه ، ان داؤود خان د کار تر پایه پرهغه بدگومانه نه شو .

په هغو شېبو کې چې داؤود خان يا د هغه نورو ملگرو آقا محمد ته لارښوونه کوله چې پلاني بولندوی يا پلانی قطعې ته دغه پيغام مخابره کړه نو اقا محمد به د مخابره کولو په وخت کې په ډيرې چالاکۍ او ټگماری د مخابرې ځانگړې تڼۍ دومره کنبيکارېله چې غږ به رشکين (مغشوش) کيده او بل لوري به نشوای کولای د داؤود خان غږ په روښانه او څرگند ډول واورې. په پای کې بل لوري نه شوای کولای قوماندې ترلاسه کړي .

د ماخستن د لمانځه مهال وو چې د داؤود خان ملگرو پريکړه وکړه چې له ارگ څخه ووځي. له دغه پټ راز څخه محمد آقا خبر شو او خپلو خلقي ملگرو ته يې ورساوه. په پای کې د داؤود خان زوی شهيد شو او نور کسان د گلخانې مانی ته و تښتيدل. په دې توگه د تښتې پلان ناکامه شو ."

۲) (۵۱ پاڼه - [دغه پاڼه سيستاني صاحب له پښتو ، دري ته ژباړلې وه]

د دیارلس سوه دریځلویښتم کال [۱۹۶۴] د اساسي قانون پر بنسټ د نیستاً ډیموکراتیکو لاسته راوړنو ټغر محمد داؤود وړ ټول کړ او یواړخیز یو گوندي سیاسي جوړښت یې رامنځته کړ. محمد داؤود چې د دولت په چارو کې پر یو شمیر ناوړو کسانو ډډه لگولې وه د یوه گرگر (مستبد) واکمن په انځور کې یو ځل بیا را وځلید. محمد داؤود له خپل څنگ څخه د پخواني پاچا یو شمیر پلویان و شړل او روڼ اندي یې پرځان را ټول کړل. ان محمد نعیم خان [د محمد داؤود ورور] له دغې پو پنا کوونکې تگلارې څخه دومره زړه تورن وو چې د [محمد داؤود] له زوی عمر داؤود سره یوځای د هغه د وژلو په لټه کې شو .

دغې موخې ته د رسیدلو لپاره محمد نعیم خان ، عمر داؤود ته دنده سپاري چې په دې تړاو دې له پاچاگل وفادار سره خبرې وکړي. داؤود خان کلونه مخکې پاچاگل وفادار له پکتیا څخه کابل ته راغونښتی وو او په حربي ښوونځي کې یې زده کړې کولې. پاچاگل وفادار د آډینې (جمعی) او پیلني (شنبې) په ورځو د هیواد مشر په کور کې وو او د دغې کورنۍ د غړي په توگه روزل شوی وو. داؤود خان پر پاچاگل وفادار بشپړ ډاډ درلود .

عمر داؤود ، پاچا گل خپل کور ته رابولي او له نوموړي سره د همدغې خبرې په گډولو هغه ته وایي چې اکا یې [محمد نعیم] هم غواړي په دې تړاو ورسره خبرې وکړي. بله ورځ نعیم خان او پاچا گل له یو بل سره گوري. پاچاگل د محمد نعیم د وړاندیز په ځواب کې وایي : " که داؤود خان د یوه لوړ غره پر سر بیده وي او زما په لاس کې گل وي ، زه به گل هغه ته نیردې ورسره ورم چې د گل بوی یې له خوبه را وینښ نه کړي. تاسو خود هغه د وژلو په اړه له ما سره خبرې کوئ." دغه خبرې ماته پاچاگل په فرانکفورټ [جرمني / کال؟] کې ویلي دي .

ښاغلی اعظم سیستاني په پای کې زیاتوي : " ما نوموړې خبره له ډاکټر اکرم عثمان سره یاده کړه. هغه وویل : عمرجان زما ټولگيوال وو او ترهغه ځایه چې زما په یاد راځي دومره پوهیږم چې عمرجان د چرگ د وژلو زړه نه درلود، څه دا چې یو سړی ووژني او په تیره بیا د خپل پلار وژني ته دې زړه ښه کاندې. عمر ډیر بې تمې سړی وو او هڅه یې کوله چې ځان له سیاسته لیرې وساتي. خپل پلار ته یې ډیر ژور درناوی درلود. د هغه ترڅنگ سردار نعیم خان خپل ورور داؤود خان ته د زړه له کومې درناوی درلود او اړیکې یې لکه د پلار او زوی اړیکې وې. له دې امله کولای شم ووايم چې د لیکوال دغه ادعا بې خټې او تومنې ده او جرړې نه لري."

دوویشتمه برخه

بیا هم مرجان...

د "Conflict in Afghanistan: A Historical Encyclopedia" کتاب په ۱۴۹۰ پانه کې چې د Frank Clements لېکنه ده د "خرم، علی احمد له ۱۹۳۱ تر ۱۹۷۷" سرلیک لاندې داسې راغلي دي:

"علي احمد خرم په [کابل/افغانستان کې] خپل کار د پلان په وزارت کې له ۱۹۵۶ز کال څخه را وروسته پیل کړ. نوموړی په ۱۹۵۷ز کال کې د کابل پوهنتون د اقتصاد له پوهنځي او په ۱۹۶۸ د [امريکا په پنسلوانيا کې] د پیتزبور له پوهنتون څخه فارغ او تر ۱۹۶۸ز کال پورې د امریکا په متحده ایالاتو کې د نورو زده کړو لپاره پاتې شوی دی. خرم په ۱۹۵۸ ز کال کې د پلان په وزارت کې د پلان جوړولو او د پلانود همغږۍ د څانگې مشر وو او تر ۱۹۷۱ ز کال پورې د پلان جوړولو او سوداگرۍ د څانگې د مشر په توگه پاتې شو. له ۱۹۷۱ تر ۱۹۷۷ز کال پورې یې د پلان د وزیر په توگه کار کاوه .

د علي احمد خرم د وزارت په دور کې محمد داؤود پریکړه کړې وه چې د هیواد له اوږو څخه د شوروي د مالي مرستو د پیتې دروندوالی راتیټ او د پرمختگ په چارو کې د مالي مرستو لپاره ایران او عربي دولتونو ته مخ واړوي . له همدې امله علي احمد خرم ته ویل شوي ول چې تر لاس لاندې او په پام کې نیول شوي پروژې دې ژر تر ژره پای ته ورسوي او د شوروي د نورو مرستو له منلو څخه دې ډډه وکړي .

خرم د ۱۹۷۷ز کال د نوامبر په شپاړلسمه نېټه د محمد مرجان په پلوه ووژل شو. مرجان ویل چې دغه وژنه یې د " اسلامي انقلاب" په نامه تر سره کړې ده ، د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند د " خلق" له ډلې سره د هغه تړاو نورې پوښتنې را پورته کړې وې. نوموړی په ابدی حبس محکوم او وروسته د عمومي بڅښنې په لړ کې له زندانه خلاص شو ."

(References: Louise Dupree & Albert Linette, eds 1974

Afghanistan in the 1970s, New York: Praeger), ABC CLIO, 2003

"مرجان د کي جي بي مری"

ما د دیارلس سوه او یو اوایم کال د وري د مېاشتې په دیارلسمه [۱۹۹۲ داپریل ۲۶] د " افغان ، ملي یو والي" د خپرونې په دریمه گڼه کې د " هاشم میوند وال په وژنه کې پر محمد داؤود د بې بنسټو تورونود لگولو" تر سرلیک لاندې یوه لیکنه خپره کړه او ټینگار مې کړی وو چې د علي احمد خرم ، میراکبر خیبر ، سردار محمد داؤود او د هغه د کورنۍ او زموږ د نورو زرگونو هیوادوالو د وژنې پریکړه د کي جي بي څارگرې ادارې کړې وه. " (غوث الدین

فائق د " رازې که نمیخواستم افشا گردد" د کتاب ۱۰۸ پاڼه ، پېښاور/پاکستان د افغاني مطبوعاتو مرکز، ۲۰۰۱زکال ، مارچ)

"زه اخواني نه يم"

د مرجان په لاس د علي احمد خرم د وژنې په اړه د " چند سطر شکسته در باره تجاوز روس در افغانستان" (نوی دیلی/ هند ، د لیتو د خپرونديې ټولنې خپرونه) په کتاب کې په ۱۹۸۱زکال کې په ډیر لنډیز راغلې او همدغه لیکنه په ۱۹۹۵ زکال کې د " پگاه" د میاشتنۍ خپرونې په پینځمه گڼه کې په کاناډا کې د دویم ځل لپاره خپره داسې شوې ده :

د دیارلس سوه او اوه پینځوسم [۱۹۷۸ز] کال په وروستيو شپو ورځو کې د هوايي ځواک له یو شمیر افسرانو سره یو ځای و نیول شوم چې د څرخي د پله د زندان دویم بلاک ته و سپارل شوو. د وخت په تیریدلو د زندان له چاپیریال سره اشنا کیدلو؛ و ما مې وریدل چې مرجان هم د بلاک د همدغه دالان په خونو کې بندي دی. د علي احمد خرم د وژنې خبر او د هغه د وژونکي اعترافات مې د رسنیو له لارې اوریدلي ول او د مرجان لیدنه راته په زړه پورې وه.

له یوې مودې وروسته مې مرجان ولید او غوښتل مې له نیردې ورسره وگورم. مرجان /.../ لوره ډنگره ونه او له هډوکو ډک وچ مخ یې درلود. د تفریح په ترڅ کې د بلاک په انگر کې دریده ، خپله غاړه به یې لږ کږه نیوله او تر ډیر وخت پورې به یې سترگې لمر ته نیولې. مرجان ډیرې لږ خبرې کولې او د بې سر او پایو خبرو لور او گودر یې مالوم نه وو او خبرې یې بې اندوله وې .

یوه ورځ مې له مرجان څخه د پلان د وزیر د وژنې په اړه پوښتنه وکړه. هغه ځواب راکړ: " هر هغه څه چې تاسو د راډیو له لارې اوریدلي او په ورځپاڼو کې مو لوستلي ، له اخواني توب او له گلبدين حکمتیار سره زما له نیغو اړیکو پرته ، نورې ټولې خبرې سمې وې!"

مورپه لومړیو کې انگیرل چې گڼې مرجان د [افغانستان د خلق] ډیموکراتیک گوند او واکمن حکومت له ویرې درواغ وایي خو د وخت تیریدلو او د خلقي حکومت د پرله پسې وژنو لړۍ چې موخه یې د اخوانیانو ، مساواتیانو او په روس پورې د نه تړل شویو چپیانو وژنه وه بل ډول انځور رامنځته کړ ، له ټولو د پام وړ خواشینوونکې خبره د دویم بلاک په انگر کې د دیارلس سوه اته پنځوسم لمریز کال د غبرگولي د مېاشتې په اتمه او یولسمه نېټه [۱۹۷۹ز کال د مې ۲۹ او د جون لومړۍ] د داوود د واکمنۍ د دور د بندیانو ډله ییزه وژنه وه (په وژل شویو کسانو کې داسې بندیان هم ول چې د خپل بند قانوني موده یې تیره کړې وه لکه ښاغلی فصیح د بامیانو د ولایت د یکاولنگ له ولسوالۍ څخه)

ددغو ټولو پېښو په لږ کې چې زموږ ترمخ تیریدلې د مرجان د خطرناکې دوسیې په پام کې نیولو سره د هغه ژوندي پاتې کیدل موږ ټول په شک کې و غورځولو او پوه شوو چې ترکاسې لاندې بله نیم کاسه هم شته .

د څرخي پله په زندان کې د مرجان د دوسیې مستنظین او د دهمزنگ د محبس مدیر غني عمرزی صافي هم له موږ سره د زندان په حجره کې بندیان ول. مرجان چې هر وخت نوموړي کسان لیدل نو د خپل د لاس د گوتو په کږولو به یې ویل: " هغوی زما د لاس گوتې را ماتې کړې دي ".

یوه ورځ مې له غني څخه د مرجان د " اخوانیتوب یا نه اخوانیتوب " په اړه وپوښتل. هغه ماته ځواب را نه کړ. هر گوره ، زموږ شک هغه مهال په یقین واوښت چې مرجان د دیارلس سوه اته پینځوسم لمريز کال د مرغومي د مېاشتې د شپاړلسمې [۱۹۸۰ز کال د جنوري شپږمه] نیتې له عمومي بخښنې یوه اونۍ مخکې له یو شمیر نورو بندي پرچمیانو سره یو ځای له بنده آزاد شو" دو تصحیح و یک تبصره، فرهاد لیب، گڼه 91، د مارچ لومړۍ 2009، www.kabulnath.de

"مرجان نه خلقي وو ، نه پرچمي "

د ۲۰۰۹ زکال د فبرورۍ په شپاړلسمه نېټه جنرال خوشحال پیروز صافي په ورین تندی ومنله چې د مرجان د ژوندانه او د هغه د کارنامو په اړه یو شمیر پوښتنو ته ځواب را کړي .

سیاه سنگ: ویل کیږي چې تاسو مرجان له ډیر نیږدې پیژانده؟

جنرال پیروز: له مرجان څخه زما پیژنده زما د دندې په تړاو وه. کله چې نوموړی د علي احمد خرم د وژنې په تور و نیول شو زه د کورنیو چارو د وزارت د منتظره قطعې د کشف آمر وم. د هغه له نیول کیدلو وروسته مې پینځلس شپې په یوې خونې کې ورسره تیرې کړې. د یوه ساتونکي په توگه ما د مرجان د ځاني امن او خوندي ساتلو دنده درلودله .

سیاه سنگ: هغه څه ډول سړی وو؟

جنرال پیروز: که ستاسو موخه د هغه د خیرې بیلگې وي ، مرجان تور بخونې لمرسوځولې رنگ درلود ، لوړه ډنگره ونه ، غټې سترگې او ډکې وروځې یې درلودلې ، له رواني اړخه لږ نا آرامه او عصبي وو. د پلار نوم یې غلام سخي وو. یو ورور یې ډاکټر افضل نومیده چې په روسیه کې یې زده کړې کړې وې او په سید نور محمد شاه مینه [کارته نو] کې یې ژوند کاوه. سره له دې چې مرجان د یوې بې وزلې کورنۍ له تېغ څخه سر راپورته کړې وو خو ښوونځي یې په لوړو نمره او لوړې درجې پای ته رسولی وو. په تنکۍ ځوانۍ کې یې گلان پلورل. د لید لوري له اړخه ویلای شم چې ښې زده کړې یې کړې وې ؛ هغه لوړې زده کړې یې ترسره کړې وې او په منځنۍ کچه یې هر اړخیزه مالومات

هم درلودل. مرجان د ننگرهار ولايت په شگه کې زيږېدلی وو او په تېر زاخيل وو. مرجان درې ماندينې درلودلې، دوې ماندينې يې له شگې او يوه ماندينه يې له کندز څخه وه.

سياه سنگ: له دغو دوه وو گزارشونو څخه کوم يو يې رښتيا يا لږ تر لږه له رښتيا سره ډډه لگوي. گزارشونه وايي چې: "مرجان د بگراميو پر سړک له ښکاري توپک سره و نيول شو" او "مرجان د [پلان د وزيرعلي احمد خرم له وژنې وروسته] و تښتيد او ځان يې په شاه شهيد مينه کې خپل کورته ورساوه. نوموړی د تښتې او مقاومت له هڅو پرته ځان له يوې تومانچې سره پوليسو ته سپاري".

جنرال پيروز: د ديارلس سوه شپږ پينځوسم کال د لړم د مېاشتې په څلورويشتمه نېټه د ځلنۍ "چهارشنبې" په ورځ [۱۹۷۷ د نوامبر ۱۶] مرجان و کولای شول چې د علي احمد خرم له وژنې وروسته د پيښې له سيمې څخه وتښتي. وروسته څرگنده شوه چې په ټکسي کې سيد نور محمد شاه مېنې ته د خپل ورور کورته تللی وو. له هغه وروسته مرجان له ډيرو گړنگونو او کړليچونو په تيريدا ځان د يک لنگه کوتل ته رسولی وو او له هغه ځايه يې غوښتل له بگراميو څخه ولاړ شي او ځان د خلکو له سترگو په کوم گوټ کې پټ کړي. د لارې په اوږدو کې د نساجي د رئيس موټر ناڅاپه د مرجان مخې ته ورځي. مرجان موټر دروي او له زور زياتي او گواښونو څخه کار اخلي او غواړي چې ده ته هم په موټر کې ځای ورکړي. په دغې شېبې کې د مرجان هڅې بريالۍ نه وې ځکه په همدغه شېبه کې يو بل سړی تيرېږي چې دوه سپيان له ځان سره لري او پيښه يې له ورايه څارله نوموړي سړي ليدل چې يو ناپيژندل شوی سړی شکمنې لوڅې پوڅې او هلې ځلې کوي. هماغه سړی د مرجان پرځان خپل سپيان خوشې کوي. مرجان بله لار نه لري او بيرته سيد نورمحمد شاه مېنې ته را گرځي. په پای کې د هماغې ورځې د ماسپښين په څلورو بجو د سيد نورمحمد شاه مېنې د ۲۴ سړک [کارته نو] د نانوایي په تم ځای کې د پوليسو گوتو ته لويږي، سره له دې چې په لاس کې يې توپک او تومانچه وه، نيول کېږي.

سياه سنگ: آیا خرم په هماغه تومانچې وژل شوی وو؟

جنرال پيروز: نه! د عدلي طب پلټنو او څيړنو څرگنده کړه چې د پلان د وزير له مړي څخه د امريکايي Walther تومانچې گولۍ موندل شوې وه. خو دا څرگنده نه شوه چې نوموړې والتر تومانچه په څه ډول ورکه شوه. آیا مرجان نوموړې تومانچه په کوم نا مالوم ځای کې ليرې غورځولې وه يا يې په پټه چاته ورکړې وه؟ زه نه پوهېږم. خو له وژونکي څخه يو ښکاري (چره يې) توپک او يوه اسپانوي "Llama" تومانچه لاس ته راغلې وه.

سياه سنگ: آیا تاسو پوهېږئ چې د مرجان گوتو ته نوموړی ښکاري توپک په څه ډول ورغلی وو؟

جنرال پيروز: د مرجان ورور ډاکټر افضل د پلټنې ډلې ته داسې وويل: د علي احمد خرم له وژل کيدلو دوې ورځې مخکې ما مرجان ته په کور کې ډير نصيحت وکړ او ورته مې وويل چې تا زده کړې کړي دي او تا ته ښايي چې له وړانکارو او غير قانوني کړو وړو څخه ځان ليرې وساتي خو مرجان د تل په شان له ما سره شخړه کوله او زما د خبرو

پروا يې نه کوله. وروسته خبر شوم چې دغسې يو غټ جنايت يې تر سره کړی دی. مرجان د پيښې له سيمې څخه له تبتيدا وروسته، زما د ماندينې په وينا زما کورته راغی او له هغې يې و غوښتل چې ښکاري توپک او تومانچه دې ورته په بېره ورکړي. زما ماندينې مقاومت او مخالفت وکړ. خو مرجان په دې بريالی شو چې نوموړې وسله له اجازې پرته را پورته او له کوره ووځي .

سياه سنگ: د مرجان تر ځادر لاندې د پتو نقشو او کسانو په اړه څه مالومات لرئ؟

جنرال پيروز: مرجان د خپلو شخصي او خصوصي کيسو ترڅنگ چې هره شپه به يې ماته کولې د پلټنې د ډلې د پوښتنو او ځوابونو لړۍ به يې هم ټکي په ټکي را ته ويله. يوه شپه مرجان راته داسې وويل: " دوه کاله مخکې [۱۹۷۵] کله چې زه کندز ته د ساينس د ښوونکي په توگه ولاړم هلته په امام صاحب کې له گلبدين حکمتيار سره آشنا شوم. هغه ماته وويل ' غريب سړی يې او روزگار دې هم سم نه دی. مگر زه در سره مرسته کولای سم چې ژوند دې ښه سي. گلبدين زياته کړه چې: ' له ما سره اړيکه ټينگه وساته. تا له ځان سره پاکستان ته بيايم او له يوې مودې وروسته بيرته هيواد ته را ستنيرو" لنډه دا چې له هغه سره پاکستان ته ولاړم او هلته مې د پوځي زده کړو يوه دوره تيره کړه. هيواد ته د ستنيدا په وخت کې ماته حکمتيار د شگې په سيمه کې وويل: " دلته د څو شېبو لپاره د يو چا ليدلو ته ورځو." له هغه وروسته زه يې يوه سړي ته ور وپيژندلم اوورته يې و ويل: " دا سړی زما نوی ملگري دی." نوموړي سړي له روغې او د هر لور او گودر له خبرو وروسته يې يوه سړي ته چې بزگر ښکاريده گوته ونيوله او ويې ويل: " ايا کولای شى د هغه سړي ژوند په يوه ډز واخلي؟ " هک پک پاتې شوم او گلبدين ته مې وکتل. گلبدين غلى او بې تفاوته ولاړ وو. پوه شوم چې اوضاع خراپه ده. ما هم له ناچارۍ پرېکړه وکړه او ناپيژانده بزگر مې په يوه ډز مړ کړ. حکمتيار په ډيره سره سينه ماته مخ را تاو کړ او په موسکا يې وويل: " آپرين! ښه ښه ویشتلای شي. له هغه وروسته د کندز په لور و خوځېدلو."

سياه سنگ: مرجان د علي احمد خرم په اړه څه ويل؟

جنرال پيروز: زه به يې تاسو د مرجان له خولې ووايم. " ماته يوه ورځ گلبدين حکمتيار داسې دنده را وسپارله: کابل ته ولاړ شه او علي احمد خرم د کار له دفتره دباندي را وباسه. له هغه سره يو ځای د وزيرانو په موټر کې پورته شه او ورته ووايه چې تا ارگ ته داؤود ته بوځي. له دې چې د وزيرانو موټران د ارگ په دروازه کې نه پلټل کيږي د خرم په مرستې په ډيرې آسانۍ کولای شى د داؤود خان د کار دفتر ته ولاړ شى او هلته يې ځای په ځای ووژنى. ددغې پيښې په ترڅ کې به درې تنه نور ستا امنيت ونيسي."

سياه سنگ: ولې د نورو وزيرانو له ډلې څخه علي احمد خرم په نښه شوی وو؟

جنرال پيروز: د مرجان په وينا خبره په هيڅ ډول د پلان د وزير پر سر نه وه. هر وزير چې گوتو ته ورغلى وو د هغه کار كيده د هغه موخه دا وه چې د وزيرانو په ځانگړي موټر کې ارگ ته دننه ولاړ شي او د سردار داؤود ليدلو ته

ورسول شي. د مرجان موخه د ولسمشر وژل ول او له وزير سره يې سر او کار نه درلود. مرجان د خپلې نقشې د پلي کولو لپاره د پلان وزير ځکه غوره کړ چې د نورو وزارتونو برخلاف د پلان د وزارت ودانۍ په ډير ښه ځای کې د سرک په غاړه کې پرته وه؛ او نوموړې ودانۍ نه کومه څلور ديوالي او نه ساتونکي درلودل. په دې مانا چې په ډيرې آسانۍ يې کولای شول ځان خپلې ټاکلې موخې ورسوي.

سياه سنگ: او د علي احمد خرم د وژل کيدلو څرنگوالی؟

جنرال پيروز: مرجان وويل: کله چې زما زړه مې ډاډه شو چې هغوی زما امنيت د افغان لوی پلورنځي [فروشگاه بزرگ افغان] ودانۍ ته نيردې نيولی دی او د کومې خرابۍ په رامنځته کيدلو د امنيت نيونکو ټکسي زما د ژغورنې لپاره را دانگلای شي نو د پلان د وزارت له دروازې نيغ په نيغه د وزير سکرتر ته ورغلم او هغه ته ومې ويل: د پلان ښاغلي وزير صاحب ته يو ډير ضروري او مهم پيغام لرم. سکرتر وويل: وزير صاحب له يوه بهرني ميلمه سره د ليدلو په غونډه کې بوخت دی. سترگې په لار کښينۍ چې غونډه پای ته ورسيرې. ما وويل: نه! نه شم کولای سترگې په لار پاتې شم. زه بايد همدا اوس هغه ووينم. سکرتر وويل: اجازه نشته. وزيرصاحب ته ستاسو تگ هېڅ امکان نه لري. هغه د جاپان له يوه سوداگريز پلاوي سره ډيره مهمه او ضروري غونډه لري. ما وويل: زما کار تر ټولو مهم او ضروري دی او پرته له دې چې د سکرتر ټينگار او مخنيوی په پام کې ونيسم د وزير خونې ته ننوتلم او هغه ته مې په بېره وويل چې ما له ځان سره د داوود خان د ليدلو لپاره ارگ ته دننه بوځي. مخکې له دې چې علي احمد خرم کوم غبرگون له ځانه څرگند کړي وړاندې ولاړم او د هغه د دفتر د ټيلفون مزی مې پريک کړ. وزير بله چاره نه درلودله او له ما سره يوځای له خونې را ووت او په لاره روان شوو. وزير موټر ته د پورته کيدلو په حال کې خنډونه رامنځته کول. له بلې خوا وخت مې له لاسه ورکاوه او له بل لوري خلک او څو تنه وسله والو کسانو مخته را دانگل. ما چې داسې وليدل نو ما هم وزير په ډزو وويشت او په ټکسي کې و تښتيدم.

سياه سنگ: آیا دا رښتيا ده چې مرجان د پلټنو په لړ کې نه وهل شوي او نه ټکول شوی او هر څه يې په خپله خوښه وويل؟

جنرال پيروز: سل په سلو کې رښتيا ده. مرجان له وهلو ټکولو پرته هرڅه په خپله ومنل. دا هم بايد ور غبرگه کړم چې د مرجان له نيول کيدلو وروسته تر څو اونيو پورې په ولچک او زولنو کې ساتل کيده. چارواکي انديښمن ول چې مرجان ځان ونه وژني او يا کوم بل خطرناک کار ته لاس وانه چوي.

سياه سنگ: آیا د ځان وژنې نښې نښانې په هغه کې ليدل کيدلې؟

جنرال پيروز: مرجان په څو څو ځله ماته ويلي ول چې: کاشکې يوه تيره اوسپنه، ميخ، چاکو يا تيغگی مې لاس ته راغلی وای چې ځان مې ددغه ژوند له شر څخه خلاص کړای وای.

سیاه سنگ: ویل کیږي چې مرجان رواني ستونزې درلودلې، آیا رښتیا ده؟

جنرال پیروز: په پخوانیو یې نه پوهیږم. خو دومره پوهیږم چې د چا خبره د مرجان "اعصاب لږ خراب" ول. ما د مرجان په ساتلو کې پینځلس شپې ورځې نوکریوالي وکړه، بیا کورته ولاړم، دوه ورځې ورسته بیرته راغلم په هکپکوالي مې ولیدل چې د مرجان رنگ تک ژړ او مخ، لاس او پښې یې شنې اوبتې وې او سر یې په یوه دستمال کې پیچلی وو. ما وپوښتل چې څه ورباندې شوي ول ما ته وویل شول: کله چې ته نه وی، د کابل ولایت د قرار گاه بولندوی هاشم (غویی هاشم / هاشم گاو/دا د مرجان تکیه کلام وو چې هر چا ته به یې "غویی / گاو" ویل) د مرجان خونې ورغلی وو او له هغه یې یو شمیر پوښتنې وکړې. یا مرجان سم ځوابونه نه ول ورکړي یا یې داسې شیان ورته ویلي ول چې هغه یې ډیر سخت په قهر کړی وو. په پای کې نوموړي بولندوی مرجان ته د ناموس سپکې سپورې او ښکنځل وکړل؛ د مرجان دوې ماندینې هم د کورنیو چارو وزارت ته راوړل شوې وې او هغوی ته یې په نغوټې سپکې خبرې کړې وې. مرجان د ښکنځولو په اوریدلو د خونې له گوټ څخه کوشنی میز را پورته کړ او د بولندوی هاشم په ککره یې وواهه او هغه یې په ځمکه را ځملاوه. په همدې ترڅ کې مرجان بولندی ته لاس واچاوه چې د هغه تومانیچه را واخلي. وسله والو ساتونکو په بیړه را ودانگل او مرجان یې ټینگ ونيو چې تومانیچه یې لاس ته ور نه شي. د وسله والو ساتونکو یو تن د تومانیچې میل د مرجان په ککره دومره ټینگ وواهه چې د مرجان د ککرې پوټکي او هډوکي ژور تپ واخیست. ددې لپاره د مرجان د ټپي کیدلو پازوالي بیرته د مرجان په غاړه ور و غورځوي هغوی وویل چې مرجان د بولندوی هاشم له وهلو ورسته د تشناب په لور منډه کړه او خپله ککره یې د لاس مینځلو د اوبو په نلکه ټپي کړه. هر گوره همدو پېښو ته ورته او د مرجان نورو کارونو ته په کتنې کولای شو ووايو چې مرجان په نسبتاً ژورې عصبي ناروغۍ اخته شوی وو. د ساري په ډول، مرجان به په ناڅاپه سترگې لمر ته نیولې او تر شونډو لاندې به په بې مانا ډول غومبیده.

سیاه سنگ: د مرجان د سیاسي اړیکو په اړه څه مالومات لرئ؟

جنرال پیروز: مرجان د خپلو اعترافاتو او کیسو پربنسټ د گلبدين حکمتيار د اسلامي گوند غړی وو.

سیاه سنگ: آیا مرجان د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند غړی نه وو؟

جنرال پیروز: دا چې وایي مرجان کین اړخی وو او یا کین اړخی لید لوری یې درلود له سره تر پایه غلطه ده. په هماغو لومړیو پینځلسو ورځو کې چې زه له مرجان سره وم، هغه راته داسې وویل: نه پوهیږم زه لیونی شوی یم یا د پلټنې ډله لیونی ده. و مې پوښتل، څنگه؟ مرجان وویل: نن یې ماته ویل چې که ته ومنی چې د خلق د ډلې غړی یې، مور دې خوشې کوو!

سیاه سنگ: د پلټنې د ډلې نومونه مو په یاد دي؟

جنرال پیروز: صدیق واحدی وردک ، میر گل ، له مرجان څخه پلټنې کولې او یو بل تن هم وو چې هر څه کوم نوم یې زما په یاد نه راځي.

سیاه سنگ: الف هارون د " داؤد خان د کې جي بي په لومو کې " کتاب لیکلی ، نوموړی کتاب حامد ژباړلی او ځینې سَمونې یې هم پکې راوړي دي. په نوموړي کتاب کې د پلټنې د ډلې د غړو نومونه داسې یاد شوي دي : " باقي ، نبی ، اتمر ، همکار ، قطره ، خیر محمد او نور پرچمیان..."

جنرال پیروز: دا سمه ده چې نوموړي کسان ټول د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند د پرچم د ډلې غړي ول. خو راځئ لومړی په هماغه کال کې چې د مرجان د پلټنې خبره تر لاس لاندې وه د هغوی برخلیک ته پام واچوو او بیا د خبرې له سموالي یا نه سموالي څخه جاج واخلو:

باقی د کورنیو چارو د وزارت د پیژند مدیر او د کابل د قاضي له کلا [قلعه قاضي] څخه وو. نوموړي د کورنیو چارو له وزیر سره د ستونزې له امله لومړی د هلمند ولایت د امنیې د بولندوی په توگه ټاکل شوی وو او بیا کورناستی شو او رسمي دنده یې نه درلودله. د اتمر نوم غلام علي وو او د کورنیو چارو د وزارت د څارگرې څانگې غړی وو. اتمر له کارپوهنیز اړخه نه شواي کولای د مرجان د پلټنې په پلاوی کې برخه واخلي. په همدې توگه نبی د ترافیکو د ریاست کار کوونکی وو، قطره د قوای کار بولندوی او خیر محمد د ښوونې او روزنې آمر وو. دغو کسانو له کومو سوریو او سرچینو کولای شواي د مرجان د پلټنې په لړۍ کې برخه واخلي؟

سیاه سنگ: ستاسو له خبرو داسې ښکاري چې د مرجان لپاره د پردې ترشا نقشه جوړوونکی گلبدين حکمتیار وو ، نه حفيظ الله امين. آیا همدا پایلیزه جاج اخیستنه سمه ده؟

جنرال پیروز: حفيظ الله امين دومره ساده سړی نه وو چې د سردار محمد داؤد د له منځه وړلو لپاره داسې یوه ساده نقشه را و باسي او د وزیرانو په موټر کې د علي احمد خرم له لارې مرجان ارگ ته دننه ننه باسي او نقشه پلې کړي. البته ، همدغه حفيظ الله امين داسې کارونه تر سره کړي چې له هغو سره په پرتله د علي احمد خرم وژنه " هېڅ" بلل کیږي. خو کله چې رښتیا ویل کیږي باید یوازې او یوازې هماغه " حقیقت " دې پرته له زیادښت او کمښت او پرته له شخصي دریځ نیولو او غرضونو وویل شي .

کین لوری : مولا گل ، او ورسره ورور یې کابل ته نیږدې د خاورو د هغې کواری پر سر توغ ږدي چې تر لاندې د افغانستان د لومړنی ولسمشر شهید سردار محمد داؤود خان او د هغه د کورنۍ مړي پراته دي چې د ۱۹۷۸ز کال په کودتا کې د کمونیستو کودتاچیانو په لاس په دیرې بیرحمۍ ووژل شول د سردار محمد د ښخیدلو ځای تر دیرشو کالو پورې د پټ راز په توگه پاتې وو.

درویشتمه برخه/ وروستی برخه

شب رفت و حدیث ما به پایان نرسید

شب را چه گنه؟ قصه ما بود دراز

ژباړه :

شپه ولاړه زموږ خبرې لا پاتې دي تر اوسه

د شپې گناه په څه ده ؟ کیسه زموږ اوږده وه

هماغسې چې پروسېر کال ویل شوي ول ، دغه لنډه څیړنه لا تر اوسه او هیڅکله به ونه شي کولای چې د (افغانستان د لومړني ولسمشر) محمد داؤود د سیاسي کارنامو پراخ اړخونه ، د هغه د گناه یا د بې گناهی سَموالی یا نه سَموالی را وسپري .

د " پسرلني سباوون د گوليو د باران" په پای کې ښايي يو شمير لوستونکي و غواړي يو څه د " پايليزي اخیستنې" په نامه ولولي. له دې چې زه د نورو کسانو د ویناوو د ټایپ کوونکي په توگه ځان د " پايليزي جاج ليکنې" د ليکلو جوگه نه بولم هيله من يم هغه مشران او کارپوهان چې کارپوهنيزه دنده يې تاريخ ليکنه ده پرته له دې چې په زړونو کې يې د هغو له پايلو څخه کوشنې انديښنه يا خرڅښنه را و پاريري ، دغه تشه ډکه کړي .

پورته ليکل شوي دي : درويشتمه برخه/ وروستۍ" ، دا ځکه چې د محمد داؤود خان او د هغه د کورنۍ د وژل کيدا په اړوند نورې نوې ليکنې لاس ته نه دي راغلي چې د " بينوا او کابل ناتې" په ښکلو ويبپاڼو کې کښيښودل شي. خو په یاد ولری چې د " پسرلني سباوون د گوليو باران" څلورويشتمې او پينځويشتمې څنگيزې برخې يا ملپانې هم لري .

دوې راتلونکې برخې به چې په پراخو مالوتي څانگو پسولل شوي د هغو کسانو د نومونو له لښتنليک سره به جوگه وي چې ددغې ليکنې له پيله تر نن پورې يې خپلې هڅې نه دي سپمولي ؛ نوموړې برخې د "فردا" www.farda.org او www.Benawa.com ويبپاڼو ته وليږل شي .

که د دوستانو ملاتړ، ياري ، زغم او د زړه له کومې تاوده پيامونه را سره نه وای نو د " پسرلني سباوون د گوليو باران" به هم د پاڼو پر کرښو نه وای راغلاى .

سياه سنگ

د ۲۰۰۹ز کال د مارچ پينځلسمه

د دوه وو برخلېکونو تر منځ کرښه

Carlotta Gall چې د افغانستان او پاکستان په تړاو گزارشونه يې ډيري وختونه د New York Times په ورځپاڼه کې راغبرگيږي ، د اليانور گال او سنديگال لور ده (ښايي د ډيرلر شمير کسانو لپاره د سندی گال نوم چې د افغانستان د جهاد د کلونو په اوږدو کې له نامتو څيرو او " د افغانستان لپاره د سنديگال د بلنې د ټولنې " بنسټ ايښودونکی وو ، نا آشنا وي.)

میرمن گال د ۲۰۰۹ زکال د جنوري په ۳۱ نیټه نیو یارک ټایمز ته یوه لیکنه ولیږله. د لیکنې سرلیک دا وو: "د هغه راز له مخې خادر لیرې شو چې پر یوه پیر د پای ټکې ږدي". نوموړې لیکنه په لاندینۍ پته د ۲۰۰۹ز کال د فبرورۍ په لومړۍ نیټه خپره شوې ده.

www.nytimes.com/2009/02/01/world/asia/01afghan.html

کله چې د ۱۹۷۸ ز کال [د اپریل د ۲۹/۲۸] په مرګونې خونړۍ شپې، د شپاړلسو مړیو د ښخولو فرمان ورسید، د وسله وال ځواک یوه ځوان خو ویرجن افسر وغوښتل د دغه ځای جغرافیا په خپلو یادونو کې ژوندۍ وساتي. افسر، د خپلو همکارانو د خبرو اترو له منځه پوه شوی وو چې هغوی د افغانستان د لومړني ولسمشر "سردار محمد داؤود خان" او د هغه د کورنۍ مړي تر خاورو لاندې کړي دي. افسر، د ښخولو له ځایه د سپرک تر غاړې واټن په شمارلو گامونو میچ کړ.

له هغه اله گوله ځپلي دور وروسته، د کمونیستي کودتا په ترڅ د داؤود خان وژنې، له ځان سره د دیرش کلن ناورین د جګړو لړۍ نغښتې درلودله. دغې خونړۍ جګړې چې د پای څرک یې لا تراوسه نه دی څرګند، هره افغانه کورنۍ دې وېرې او تاواني کړه.

د پخواني وسله وال ځواک افسر پادشاه میر له دیرش کلنۍ جګړې وروسته د حامد کرزي د واکمنۍ تر رڼا لاندې له څه ناڅه آزادۍ او آرامۍ وروسته یو پټ راز را برېښ کړ. اوسنۍ واکمني د شاهدانو په مرسته د دې جوګه شوه چې د لومړني ولسمشر او د هغه د کورنۍ د مړیو هډوکي بیا و مومي چې ډیر ژر خاورو ته له بیا خاورو سپارلو وروسته به د هغوی د فاتحې لمانځنه ترلاس لاندې ونیول شي.

محمد داؤود د "افغانستان د جمهوریت" بنسټ ایښودونکی او د "مډرن" دولت د پرمختګ ځلانده څیره وه. هغه خپل د اکا زوی، د افغانستان وروستنی پاچا محمد ظاهر، د دیارلس سوه او دوینځوسم لمريز کال د چنګاښ د شپږويشتمې [۱۹۷۳، جولای ۱۷] په کودتا کې را وپرخاوه او پینځه کاله وروسته د هغه وژنې، هیواد د وینو او وړانیو د ژور تل پر لور و خوځاوه.

د محمد داؤود دري څلویښت کلن لمسی نادر نعیم وايي: "که له هر افغانه وپوښتئ چې دغه ټوله [وراني] له کومه ځایه راپیل شوه نو هغه به هرو مرو درته ووايي: د داؤود خان له وژل کیدا وروسته چې د دوه وو برخلیکونو ترمنځ یوه کرښه ده. د دیارلس سوه او اوه پینځوسم لمريز کال د غوايي اوومه [۱۹۷۸ز د اپریل ۲۷] د افغانستان د خپلواکۍ وروستۍ ورځ وه".

په هغه شپه د ولسمشرۍ په ماڼۍ کې د محمد داؤود د کورنۍ اتلس تنه غړي او د ماڼۍ یو شمیر کارمندان او افسران ووژل شول او له ښاره دباندي د شپې د تیارې په تورتم کې تر خاورو لاندې شول. څوک نه پوهیدل چې چیرې .

د ژول شویو کسانو په ډله کې د ولسمشر د کورنۍ اتلس تنه غړي ، د ولسمشر ماندینه ، ورور ، درې لوڼې ، درې زامن ، زوم ، نرور او څلور تنه لمسیان ول.

د هغه څه پر بنسټ چې نادر نعیم یې وایي د محمد داؤود د کورنۍ ټول غړي د دیارلس سوه او اووه پینځوسم لمریز کال د غوايي د مېاشتې په اتمې [۱۹۷۸ز د اپریل ۲۸] نېټې د سهار د څلورو او پینځو بجو په شا او خوا کې د سرو گوليو په باران کې ووژل شول. له یوې ورځنۍ خونړۍ جگړې وروسته ، د امام الدین په نامه یو افسر له یوې ډلې سره د ولسمشرۍ ماڼۍ ته ولاړ چې ولسمشر ونیسي. محمد داؤود د کودتاجیانو له ډلې سره تلل ونه منل او د خپلې تومانچې اور یې د هغوی پرمخ پرانیست. د تومانچې د اور په ځواب کې یاغي توپکوال پر محمد داؤود او د هغه پر کورنۍ د گوليو په باران کې را توی شول .

کمونیستانو د ولسمشر له وژلو وروسته د شلو مېاشتو په اوږدو کې د وینو ویالې و بهولې او کار هغه ځای ته ورسید چې د دیارلس سوه او اته پینځوسم کال لمریز د مرغومي په میاشت کې [۱۹۷۹ز دسامبر] د " شوروي اتحاد" سره لښکر پرافغانستان یرغل وکړو او د لس کلن نیواک په اوږدو کې په زرگونو افغانانو ووژل شول او یا تري تم شول. ډیري بلهاریان " قربانیان" د وسله وال ځواک اډې ته نیږدې د څرخي پله د لمن د لمر خاته لورته په بې نښو گورونو کې تر خاورو لاندې کیدل .

پروسر کال ، د اوسنۍ واکمنۍ د پلټونکو یوې ډلې د دوه تنو شاهدانو په مرستې د نوموړي ځای پلټنې پیل کړې. له دغو دوه تنو شاهدانو څخه یو تن د نن ورځې کورناستی جنرال او د پرون ورځې د [څلورم زغره وال ځواک] د څارنې او ساتنې/ حفظ و مراقبت] مدیر پادشاه میر وو. هغه ته امر شوی وو چې د [زیس] په موټر کې ټول راوړل شوي مړي په څرخي پله کې پوځي اډې ته نیږدې د شپې په تورتم کې تر خاورو لاندې کړي. (د پادشاه میر په وینا ، په نوموړې شپه کله چې مړي تر خاورو لاندې کیدل ، د کودتا له مشرانو څخه یو تن ډگرمن محمد اسلم وطنجار هم هلته وو)

پادشاه میر د یوې مرکې په ترڅ کې روښانه چې په څه ډول یې مړي له خپلو همکارانو سره د شوبلې په یوه کیندل شوي مورچل " موضع" کې واچول. کله چې مړي په کیندل شوي ځای کې واچول شول ، پادشاه میر د مړيو د جسدونو په منځ کې پښې کښیښودلې چې له اسلامي دود سره سم د مړيو مخونه قبلې ته واړوي .

نوموړي زياته كړه: " ما ونه شو كولاى مړي و پيژنم ، خو دومره پوهيدم چې د داؤود خان له كورنۍ څخه ول." همدا شان پادشاه مير د يوه موټر چلوونكي خبرې په ياد راوړي. هغه ويلي ول: " ما كلونه كلونه د دغې كورنۍ چوپړ كې كړى دى."

له هغه وروسته چې " د مړيو پر جسدونو د خاورو اچولو " امر وشو ، ښاغلي پادشاه مير لومړى د لوى موټر ترپال را واخيست او د مړيو پر مخ يې خپور كړ او بيا يې د قبر له څنډې د سړك تر غاړې پورې (۹۰) گامونه و شميرل تر څو د گور ځاى ځايگى يې سم په ياد پاتې شي .

په دويمه شپه د پادشاه مير مرستيال ته فرمان ور كړ شو چې ديارلس نور تازه جسدونه په بل قبر كې هماغه شا او خوا ته تر خاورو لاندې كړي.

ښاغلى مير ډير ژر له كابله ووت او په غرونو كې د كمونيستي ضد مقاومت له پاڅون سره يو ځاى شو ؛ څو كاله وروسته يې د محمد داؤود د كورنۍ د پاتې غړو يوه تن ته د مړيو د برخليک څرنگوالى څرگند كړ .

د هغو ورځو شپاړلس كلن بزگر، مولاگل يو بل شاهد دى. مولاگل د کودتا په لومړيو ورځو د هماغه داستان سرچينه د هغو سرتيرو له خولې چې دده پر ځمكه يې كېردي. وهلي وه ، ترلاسه كړې وه او خپلې مور ته يې ويلې وه.

درې مياشتې وروسته ، كله چې سرتيري ولاړل ، مولا گل د مور په غوښتنې د قبرونو تر شا او خوا ډبرې راټولې كړې او د " شهيد د توغ " په نامه يې يو ټوكر پر قبر په رڼا كړ .

دغه ماجرا د واكمن گوند د " تلاشي ډلې " ته بس وه چې لاس په كار شي. هغوى د مولا گل پر كور را توى شول. شپاړلس كلن ځوان غرونو ته و تښتيد او له مجاهدينو سره يو ځاى شو ؛ د مولاگل له تېښتې وروسته ، كورنۍ يې پاكستان ته ولاړه .

ښاغلي گل هم دغه پت راز ، له ځان سره ساتلى وو تر څو چې شپږ مياشتې مخكې [د ۲۰۰۸ز كال د جولای / اگست مياشت] د محمد داؤود او د هغه د كورنۍ د گور د موندلو د پلټونكي كميسيون كارمندان د (كابل) د خواجه غار كلي ته راغلل.

د محمد داؤود لمسى سردار محمود غازي د قبرونو د كيندنې پر مهال هم وو. نوموړي له ښاغلي پادشاه مير غوښتنه وكړه چې كابل ته راشي او مرستې ته ور ودانگي. جنرال له خپلې وروستۍ نښې سره را ورسيد.

ښاغلي غازي وويل: " مور ټول د غونډۍ پر سر ولاړ وو. جنرال پادشاه مير د ځمكې يوه گوټ ته گوته ونيوله او زياته يې كړه: " دلته ...!" دوې ورځې وروسته د كيندونكو ډلې هغوى وموندل."

د عامې روغتيا د وزارت مرستيال او د کميسيون سمبالوونکي فيض الله کاکړ وويل: "د هېوکو بيا پيژندنې څو مياشتې و نيولې. د دېرش کالو په اوږدو کې د پريړ او زاړه ترپال کرباس د مړيو مخونه رزولي ول او يوازې د ترپال اوسپنيزې کړۍ پاتې وې. د مړيو جامې له منځه تللي وې. د ولسمشر د خور، عايشې، پيژندنه د هغې د ځانگړو اورتوپيدېکو بوتانو له مخې وشوه، د ولسمشر د زوی عمرداؤود، پيژندنه د اوږو د سر د دوه وو چټک تسمو د کړيو له مخې چې د خپل کمربند په دوه وو څنډو به يې تړلې، وشوه".

په پای کې محمد داؤود هم د غاښونو د قالب او د قرآن مجيد د سرو زرو د يوه کوشني ټوک له مخې وپيژندل شو چې تل به يې د خپلې کړتۍ په استرکې دننه د ټبر پرسر ټومبه.

ډاکټر کاکړ د محمد داؤود د يوه تن د ياورانو، جنرال انور شاه خان له خولې وويل: "د قرآن مجيد دغه ټوک د سعودي عربستان پاچا د افغانستان ولسمشر ته ور کړی وو".

د کميسيون کارمندانو د دربار له جامه مينځونکي غلام دروېش سره چې د محمد داؤود جامې به يې مينځلې هم خبرې اترې وکړې. هغه وويل: "هو. ولسمشر تل قرآن مجيد د خپلې کړتۍ په جيب کې دننه ايښوده".

د ډاکټر کاکړ په وينا، د هېوکو څيړنه څرگندوي چې پر ولسمشر د گوليو باران شوی وو او زوی يې عمر په دوه وو گوليو وژل شوی وو.

د محمد داؤود د خوښينې او د هغه د لور له خوا د لمسي د مړيو څرک چې د کودتا په ورځ ټپيان شوي ول او په روغتون کې يې سا ورکړې وه، لا تراوسه نه دی لگيدلی. د دغې کورنۍ څو تنه پاتې غړي لومړی بنديان شول او بيا له هيواده د باندي ووتل. د هغوی يو شمير د ۲۰۰۱ ز کال په پای کې د طالبانو له پرځېدنې وروسته افغانستان ته راستانه شول.

د محمد داؤود د فاتحې لمانځنه به نه يوازې د افغانستان د تاريخ يوه خونړۍ څنډه په نښه کړي، بلکه د هغه د کورنۍ پاتې غړو په ځانگړې توگه هغو کسانو ته چې دېرش کاله مخکې يې پرهرونه ليدلې ول، رواني آرامي ور په برخه کړي.

د محمد داؤود لمسيانو، ښاغلو غازي او نعيم وويل، هغوی هيله من دي چې خاورو ته د مړيو دويم ځل سپارل د ملي پخلاينې د لړۍ درشل وگرځي او داسې يوه کميسيون ته لاره پرانيزي چې د تيرو دېرشو کالو د وړانيو حساب او کتاب چې د هر حکومت تر سيوري لاندې شوي وي، را څرگند کړي.

ښاغلی غازي د محمد داؤود د زوم محمد نظام زوی دی. د غازي پلار په هغه وخت کې د بهرنيو چارو د وزارت کارمندوو چې د غازي له نيکه سره يوځای ووژل شو. غازي زياته کره: مور دلته د وينې په بدل کې د وينې د غچ،

يا د دښمنۍ په بدل کې د دښمنۍ لپاره نه يو راغلي. د رښتيا او رښتونولۍ له مخې بايد ځادر ليرې شي او د افغانستان د ولس مخې ته دې کښيښودل شي".

دغې کورنۍ ته د وژل شويو کسانو د هډوکو بيا موندنې د زړه تسل ورپه برخه کړې دی. ښاغلي غازي زياته کړه: "موږ مسلمانان يو. مړي بايد آرامځايونه او ژونديان بايد لمانځنځايونه ولري چې لمنځنې ترسره کړای شي. که دغه غوښتنې تر سره شي، زموږ زړونه به خورا زيات تسل شي".

مل کرښې

۱ (له څپرنيز اړخه، د نيويارک ټايمز په گزارش کې يو شمير بيلگې سمې نه دي. د ساري په ډول لاندینۍ کرښې:

-محمد داؤود او کورنۍ يې د ديارلس سوه او اووه پنځوسم لمريز کال د غوايي د مېاشتې په اوومې نېټې [۱۹۷۸ز د اپريل ۲۸] د سهار د شپږو او اوو بجو او په پياوړې انگيرنې د سهار د شپږ نيمو او اوو بجو ترمنځ ووژل شول، نه د هغې ورځې د سهار د څلورو او پينځو بجو تر منځ.

-په ارگ کې دننه د وژل شويو افسرانو او کارمندانو شميره څرگنده نه ده، خو دومره څرگنده ده چې د محمد داؤود له کورنۍ څخه يوازې عمر داؤود د نيمې شپې په تور تم کې او نور ټول د غوايي د اوومې له تور ماښام وروسته د ديارلس سوه او اووه پنځوسم لمريز کال د غوايي د مېاشتې د اتمې [۱۹۷۸ز کال د اپريل ۲۷ او ۲۸] نېټې د شنه سهار د گوليو تر باران لاندې ونيول شول.

۲ (د دغه گزارش په انځوريزه برخه کې مولا گل او ورور يې د هغو کواريو خاورو پر څنډه ليدل کيږي چې تر لاندې يې د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ مړي ايښودل شوي ول.

څلور وېشتمه برخه

مل کړنې

۱) د ۲۰۰۹ز کال د مارچ د مېاشتې په ۳۰ نېټه چې ددغې لړۍ د لیکنې د پای مهالیز وخت وو ، د کاناډا د مونتریا له ښاره د محمد آصف صافي په نامه یوه افغان دوست وویل چې تر راتلونکي مېاشت پورې به د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د وژل کېدا د څرنګوالي په اړوند د " پسرلني سباوون د گولېو د باران" د لړۍ لپاره نوي او تاند مالومات وړاندې کړي .

محمد آصف صافي د خبرو په لړ کې له " جګتورن نور احمد تره خیل" څخه یادونه وکړه او زیاتوي چې خلکو د کتور په نامه پیژانده . محمد آصف صافي د تره خیل په اړه داسې وايي:

"کتوري راته " د ۱۹۷۸ز کال د اله گولې او نښتو خبرې کولې ؛ هغه د خبرو په ترڅ کې ما ته وویل : " زه هم د بولندوی شهنواز تني په امر د ولسمشرۍ ماڼۍ ته تللی وم. وروسته له دې چې امام الدین ، سردار محمد داؤود ټپي کړ ما خپلو پینځلس تنو کوماندیانو ته د اور امر ورکړ. د هغه ټوله کورنۍ په ډزو کې له منځه ولاړه. کله چې ډاډه شوم چې نور هېڅ څوک ژوندي نه دي پاتې ، ولاړم او د داؤود خان سپینه تومانچه مې له ځان سره را واخیستله ."

د محمد آصف صافي په وینا وروسته له دې چې تره خیلې نوراحمد کتور د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ په وژنې اعتراف وکړ احمد شاه مسعود د ۱۹۸۳ ز کال د نوامبر په مېاشت کې په خپل امر په پیشغور " پنجشیر " کې له غاړې وځړاوه او او زیندی یې کړ .

د محمد آصف صافي او شهنواز تني ترمنځ د ثبت شویو خبرو لیکنزه بڼه چې په هغې کې د جګتورن نور احمد تره خیلې د لیرلو او ارګ ته او د هغه د ونډې په اړه خبرې شوې دي زموږ پر دغو مل کړنو به یوه بله لړۍ ورزیاته کړي .

۲) د انجنیر خلیل الله رؤوفي د لیکنې " افشای حقایق بیشتر ..... " ځینې برخې : هېڅ شک نشته چې حفیظ الله امین او اسدالله سروري دواړه د KGB جاسوسان ول خو د داؤود خان د هاغه وخت د واکمنۍ په پړاو کې چې د چا په گومان کې د کودتا د سمبالتیا او د رژیم د پرځېدا خبره لا نه گرځېدله بیا هم داؤود خان په کلکې سرتمبه گۍ او پریکنده ډول د هیواد د واکمنۍ واگې په یوازې او خپلواکه توگه په لاس کې درلودلې. هغه خپل هر مخالف په

وچ زور ټکاوه او هر شکمن سړی ان که د هغه د ډاډ وړ سړی به هم وو ، هغه به یې له سیاسي او پوځي ډگر څخه لېرې کاوه .

د بېلگې په توگه په دغه وخت کې یې خپل ځوان کودتاچي ملگري لکه د مخابراتو وزیر عبدالحمید محتاط ، د سرحداتو وزیر پاچا گل وفادار ، د کورنیو چار وزیر فیض محمد ، د هوايي او هوايي مدافعی رئیس ارکان ډگروال اکبر مقصودي چې ددوی په مرستې یې واکمني تر لاسه کړې وه له ځانه لیرې ، پر هغوی په قهر شو او له دندې یې گونډې کړل او یو شمیر نور کسان یې تر څار لاندې و نیول .

کین لاسي لارښود پرته له دې چې د خپل کاري شپول ترگرد چاپیره چاپیریال یوه پوهه او هوښیاره ډله را ټوله کړي پر نورو ټولو کین لاسو سیاسي بهیرونو او ډلو یې د غندنې پریږه کړنښه را وکاروله. د داوود خان دغه سیاست هغه مهال پلي کېږي چې له روسانو سره یې په برېښه اړیکې پریک کړې وې او د هغوی تر ځمکې لاندې کورنۍ ځالگۍ د سر سپارلو کسانو له پلوه لکه د دفاع وزیر حیدر رسولي ، د لوی درستیز عزیزخان چې خلکو د " تور عزیز / عزیز سیاه " په نامه پیژانده ، او د دفاع د وزارت د استخباراتو د رئیس جان نثار خان تر کلک څار او نیونې لاندې راغې وې .

د روسانو له څارگرو ځالگیو سره د اسدالله سروري له اړیکو سره سره او پرته له دې چې نوموړي له روسانو څومره ژورې او څه ډول اړیکې درلودلې بیا هم د داوودي ددغسې درانده سیاست تر سیوري لاندې هغوی هېڅ کاره ول او د داوود د قهار رژیم پر وړاندې یې دومره زړه او جرئت نه درلود چې په برالا ډول سر راپورته کړي ځکه د KGB له مرستې سره سره په هغوی کې دومره زړه او جرئت نه وو چې کوم گواښ زیږوونکي چلند ته دې لاس واچوي .

که امین د خلق د ډلې په استازیتوب د پوځ په یوې کوشنې کړۍ کې د افسرانو د جلب او جذب دنده درلودله دا ددې مانا نه ښندي چې نوموړی دې په هیواد کې د یوه مطرح ځواک په توگه د ښاغلي لیبب په وینا د داوود د لارې خنډ وگرځي او په دې دې بریالی شي چې د هغه مخه ور ډب کړي او نه سروري کومه پخه ونډه درلودلای شوی چې د یوه ورک نومي تورن په توگه یې په هوايي ځواک کې کار کاوه. خو د غوايي له کودتا وروسته دواړه د بې خرته واک او ځواک پر گدی ځای پر ځای کېږي او دواړه د دوه سرو ښامارانو په جامه کې د ټولنې پر زړه ور ننوځي او په خپل هیواد کې د وژنې او د ستر خونړي ناتار په بنسټ ایښودونکو بدلېږي .

د هغې تر څنگ داوود خان د هیواد په ملکي او پوځي چارو کې د شوروي سلاکارانو د آزادې لاسوهنې د لړۍ لمن کرار کرار ور لنډه کړه او د هغوی پر ځای یې کورني سلاکاران ځای پر ځای کړل او هغوی یې اړ کړل چې په خپلو کار پوهنیزو برخو کې له ژمنې او هوډ وروسته خپله پازوالي په غاړه واخلي ، د دفاع وزارت ته امر شوی وو چې د وسله وال ځواک په ټولو څانگو کې دې د سلاکارانو د اړتیا څرنګوالی و څیړي او د هغوی شمیره دې اړینې کچې ته را ټیټه کړي. د بېلگې په توگه د توغندیو په لیوا (لیواي راکټ) کې چې د وسله وال ځواک تر ټولو عصري ځواک

شميرل کېده ځوارلس سلاکاران ول چې په ځانگړو کارپوهنيزو برخو کې ښکيل ول ، خو له کورنيو انجنيرانو څخه د ژمني له اخیستلو وروسته د نورموږو سلاکارانو شميره دريو تنو ته راټيټه شوه او پاتې کسان بيرته خپل هيواد ته ستانه شول. دغسې چاڼ د وسله وال ځواک په ټولو ليوگانو او کنډکونو کې ترلاس لاندې ونيول شول او پلي شول .

ښاغلی لبيب په خپل کتاب کې وايي چې د غوايي له کودتا مخکې د دفاع په وزارت کې په ځانگړې توگه د هوايي ځواکونو په اډانه کې د مهمو کادرونو مقرريدل او بدلیدل د روسانو له پلوه ترسره کېدل ، حال دا چې شوروي مستشاران نور هغه خپلسري واکمنان نه ول چې په هر کار کې دې په خلاص لاس ، لاسوهنه وکړي ، دا خو لا پريږده چې روسان دې دومره واک ولري چې ډگروال قادر خان دې د هوايي ځواک د درستيزوال په توگه و گوماري يا دې د بگرام له گارنيزيون څخه رحيم نورستاني ليرې کړي ، دا دومره آسانه نه وه او هغسې نه وه لکه څنگه چې ښاغلي لبيب يې وايي. په پوځي چارو کې يوازينی پريکړه کوونکی او واکمن سړی په خپله ولسمشر وو او د يوه قهاره پاچا په څير به يې امرونه ليرل. خو د هغه تيروتنه په دې کې وه چې ددغسې برخه ليک جوړونکي سياست په لاره کې يې د کرملين غبرگون په هېڅ شميرلی وو .

د KGB د لاسپوڅو يوه بله روزل شوې مری ډگروال قادر خان وو چې د غوايي د کودتا په برياليتوب کې يې پريکنده ونډه درلودله. ښاغلي لبيب باور لري چې د وسله وال ځواک په داسې يوه مهم دريځ کې د هغه مقرريدل له کودتا څخه يوه مياشت مخکې د KGB د ځالگيو په منځگړيتوب ترسره شوي ول. خو تر هغه ځايه چې روښانه ده د هوايي ځواک د درستيزوال په توگه د قادر خان گومارنه د غوايي له کودتا يوه مياشت مخکې نه بلکه ډيره موده وړاندې د داؤود خان د ډيرو د ډاډ وړ او د کورنيو کړيو او ځالگيو له پلوه تر سره شوې وه .

د چنگاښ د کودتا د گډونوال په توگه قادر خان د څو استوي کرکتر په لرلو دا وړتيا او ورهڼه درلودله تر څو د داؤود خان ډاډ په هرې شونې بېې تر لاسه کړي چې د همدغې موخې د ترسره کېدا لپاره د دفاع د وزير غلام حيدر رسولي د زوم او د آريانا د رئيس انجينير نجيب الله له لارې يې و کولای شول د " ملي غورځنگ " د گوند غړيتوب تر لاسه کړي. او په همدې ترڅ کې يې د هوايي ځواک په کړيو کې د " ملي غورځنگ " د گوند د چارو سمبالتيا هم پر مخ بيوله .

قادرخان په چابکۍ او هوښيارۍ و کولای شول چې داؤود خان ته ځان له همدې لارې نيردې کړي او د يوه افسر [ظاهراً د يوه پاليال او سر سپارلي افسر په جامه کې] د داؤود خان تر مخ د پاليالی لوره وکړي او د هوايي مدافعي د درستيزوال دريځ په خپلو منگولو کې راخپل کړي .

د داؤود خان په دولت کې نورستانيانو د پام وړ ځواک را خپل کړی وو او قادرخان د هغوی پر ضد د دفاع وزير رسولي ته له اړو پيچه ډک " ضد ونقيض " راپورنه ور کول ، د هغه موخه داوه چې د بگرام د گارنيزيون هڅاند او منضبط بولندوی ډگروال رحيم نورستاني له خپلې لارې د يوه خنډ په توگه ليرې کړي ؛ ځکه د هغه په شتون کې په

بگرام کې هېڅ پیلوټ نه شواى کولای په خپل سر الوتنه وکړي. قادرخان په خپلې موخې کې بريالی کېږي. له کودتا څو میاشتې مخکې یې د داؤود خان په لاس رحیم خان له دندې گوښه کړ او دغه دنده یې نرم چلند ډگروال غلام سخي ته ور کړه. دا هغه تیر وتنه وه چې په حقیقت کې داؤود خان په خپل لاس د خپل مرگ حکم لاسلېک کړ ځکه دا د بگرام او شینډنډ هوایي ځواکونه ول چې د یوه هیواد او دولت برخلیک یې د خلق د گوند د کودتا پر تندي و لیکه .

خپلې موخې ته د رسېدا په لاره کې قادر خان له ځانه پورته کسانو ته هېڅکله سر تپت نه کړ او تر لاس لاندې کسانو باندې یې هېڅ ډول خپلسري ونه سپموله. د کودتا د بریا په شنه سهار یې د هوایي او مدافعه هوایي ځواک بولندوی ډگر جنرال موسی خان چې د هیواد د وسله وال ځواک یو سپیڅلی او کارپوه افسر وو د هغه له یوه مرستیال تورجنرال ستارخان سره یو ځای د کار په دفتر کې په کلاشنیکوف ووژل . له هغه وروسته په بېره د بگرام د هوایي ډگر پر خوا والوت ، هلته یې د گارنیزيون بولندوی ډگروال سخي و نیو او بندي یې کړ ، د بولنې " قوماندې " د دریځ ولکه یې په خپل لاس کې واخیسته او خپل ژمن ملگري پیلوټان یې د کودتا لپاره چمتو کړل چې والوزي. یو ساعت وروسته یې د خواجه رواش د هوایي ډگر په اډه کې د بلې وژنې امر ورکړ. هغه خپل نېردي او هم مسلکه ملگري لکه د څارگرې څانگې مدیر ډگروال قاسم خان ، د ښوونې او روزنې آمر ډگروال عنایت ، د هوایي ځواک سر انجنیر مرتضی قل د حرکاتو مدیر ډگروال سلطان پیلوټ او یو شمیر نور هیواد پال او په کار پوه افسران یې پرته له دلیل او گناه په خپل امر په تړلو لاسونو د هوایي ډگر پولیگونونو ته ولېږل او تر خاورو لاندې یې کړل. ددغو تاریخي او ځلاندو غوږه مالیو او چوپړونو له شامته نوموړی د دفاع د وزیر په توگه وټاکل شو او یو ځل بیا یې نوي رژیم ته د پالیالی لوږه وکړه. د غوايي د کودتا په همدغو شپو ورځو کې د هیواد په وسله والو ځواکونو کې نورستانیانو ډیر ځواک درلود او ددفاع وزیر حیدر رسولي له هغوی سره د یو شمیر سیاسي ټکرونو له امله ښه چلند نه درلود .

د څلورم زغره وال ځواک بولندوی سرور نورستاني چې د داؤود د چنگاښ د کودتا یو په ځان غره افسروو ، دفاع وزیر ته یې هېڅ پام نه درلود او نه یې هغه ته ارزښت ورکاوه ، له داؤود پرته یې په خپل سر بل سر نه پیژانده . د بگرام په گارنیزيون کې ډگروال رحیم نورستاني ، د گارنیزيون یو تر ټولو ځواکمن بولندوی وو. ډگروال دین محمد نورستاني د هوایي ځواک د بولندوي په توگه کار کاوه ، قدیر نورستاني د کورنیو چار وزیر وو ، دوی ټولو د داؤود خان د ولسمشرۍ د ځمکنیو او هوایي ځواکونو کلیدي جرړې جوړولې .

داؤود له یوې خوا ددغو ستونزو په تړاو په اندیښنه کې ډوب وو او له بله اړخه د څلورم زغره وال ځواک پرضد د حیدر رسولي پاروونکو راپورونو د داؤود شک لاسپې را وپاراوه ، داؤود له قدیر نورستاني پرته ، نور ټول د ځواک او واک له لوړې څوکې راکښته کړل ، ان د سرور نورستاني د جنرالۍ رتبه یې منظور نه کړه. له همدې امله وو چې د څلورم زغره وال ځواک د بولندوی خوا له داؤود څانه شنه شوه او د خپلې ماندینې د ناروغۍ په پلمه شوروي ته ولاړ .

داؤود خان د نورو کسانو په پرتله حیدر رسولي ته ډیر غور نیوه او پر هغه یې ډاډ کاوه ، د هغه خبره به یې منله ، د سرور نورستاني او د نورو پوځي کړکيچنو سکالو په اړوند یې د حیدر رسولي راپورنه حقیقت ته نیږدې بلل ، خو رښتیا دا ده چې دغه نورستاني کادرونه په ټولې سپیڅلتیا خپل مشر او لارښود داؤود خان ته خورا زیات پالیاله ول ، د هغوی شتون د داؤود د واکمنۍ ستنو ته ټینګښت ور بخښلی وو ، یو شمیر پوځي او سیاسي ناندرۍ د دولت په کورنیو او له دولته دباندې کړې په کلکه د غوړیدا په درشل کې وې او په دغسې یوه چاپیریال کې داؤود خان له خپل ناوړه او لټ دفاع وزیر سره یو ځای ددغو ناندریو خطرناکو پایلو ته پام نه کاوه او په پای کې هر څه په بل مخ واوښتل چې د جمهوري رژیم د هغه له لارښود سره ځای د پوپنا کېدنې په ډنډ کې ډوب شو /.../ .

د هغې تر څنګ د هیواد د پیاوړي او ځواکمن ولسمشر داؤود خان او د هغه د کورنۍ د وینو بیه بې ارزښته او ټپته وبلل شوه ، داؤود خان د یوه مؤمن او گروهن افغان په توګه د افغانستان له پرمختګ او خپلواکۍ سره ډیره مېنه درلودله او د هغه لپاره یې هلې ځلې کولې خو لږ تر لږه ان د هغه غوښتنې ته چا غور ونه ونيو ، د کودتا دوه تنه پاڅه ګډونوال او سمبالوونکي قادر خان او اسلم وطنجار د هغه حضور ته ارګ ته ور نه غلل او د (امام الدین په وینا) یوازې د کوماندو د لومړي ټولي بولندوی شهنواز تڼي ته امر ورکړل شو چې د پوځي شوری پیغام داؤود خان ته ورسوي .

تورن شهنواز تڼي چې د نامتو کېدا ازانګی یې وروسته یې خپرې شوې د دغسې یوې مهمې دندې د سرته رسولو پازوالي چې هیواد د بدلون په درشل کې وو د خپل ټولې بریدمن امام الدین ته سپاري ، دغه ځوان بریدمن له خپلو دریو تنو سرتیرو سره په ارګ ورننوځي او هغه داؤود خان ته چې خروښ او قهر یې د تور ایندوکش " هندوکش " له لور والي لا لور تللی وو وایي چې وسله دې پرځمکه واچوه او ځان تسلیم کړه .

دا هغه تاریخي سپکاوی وو چې د افغانستان ولسمشر سل ځله مرګ تر هغه غوره باله او په پای کې یې خپل ځان او خپله کورنۍ د نام و ننگ او پت قرباني و گرځاوه .

د امام الدین په ځوابونو کې د دغې ویروونکې تاریخي پېښې انځور په دومره بې ارزښته لیرلید کې غبرګون موندلی چې ګڼې کودتا ، کودتا وي او په هغې کې وچ او لاندې یوځای سوځي ، د کودتا فرهنگ له رحم او روغې جوړې سره تل په ټکر کې وي او خپل مخالفین باید په هماغه شېبه کې درې وړې کړي. له دې امله د هغه په انګیرنې ، د افغانستان د ولسمشر محمد داؤود له منځه وړل هم ددغه فورمولې له اډانې نه شي وتلاي .

ددغې لېکنې د بشپړ متن د لوستلو لپاره کولای شئ و گورئ:

www.farda.org/articles/08_updates/081100/article_kh_rauffi.htm

۳) انجنیر نجیب الله داوړي د " فاکتھای غیرقابل انکار دست روسها در امر سقوط رژیم محمد داوود و پیروزی کودتای ثور" تر سر لیک لاندې د ۲۰۰۸ زکال د اگست د مېاشتې د لیکنې په پای کې داسې لیکلي: (د لیکوال له اجازې پرته دغه برخه لږ را لنډه شوې ده)

د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند ان د مرکزي کمیټې او سیاسي بیرو د غړو په منځ کې داسې کسان هم ول چې د شوروي پالنې په پرتله ، ولسپال ول. له هغې ډلې څخه کولای شو د میرمحمد اکبر خیبر او خلیل زمر نومونه را واخلو. خلیل زمر د غوايي له کودتا څو میاشتې مخکې د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند له مرکزي کمیټې سره پریکون وکړ او د داوود خان له حکومت او دولت څخه یې خپل ملاتړ اعلان کړ. د غوايي له کودتا وروسته نوموړی د لسو کالو لپاره د همدغه جرم په کړس کې لس کاله د څرخي پله په زندان کې د محکمې له حکمه پرته تیر کړل.

خیبر ددې پلوی وو چې د پرچم ډله دې د ملي غورځنگ له گوند سره یو ځای شي تر څو له داوود خان سره د بنسټیزو پروژو په سرته رسولو کې جوگه شي. خو د خیبر دغه لیر لید د مسکو له نړۍ واکۍ او هیلو سره سمون نه خوړ ، ځکه چې روسان په خپلو گټو پسې گرځېدل سره له دې چې د داوود خان رغښتیزو پروژو له اقتصادي اړخونو په یوه بڼه له سوسیالیزم سره ډډه لگوله خو روسان هېڅکله د افغان ولس د سوکالیۍ او د داوود خان د ملي رغابیزو پروژو پروا نه کوله. په پای کې میر اکبر خیبر د سترگو په رپ کې د پرچم د ډلې له پوځي بازوالۍ څخه گوښه کړای شو او پر ځای یې نور احمد نور د پرچم د ډلې د پوځي څانگې بازوال و گومارل شو .

تر اوسه د خیبر د وژنې په اړوند بیلابیل لید لوري او انگیرنې وړاندې شوي دي او په دې وروستیو کې دا گنگوسې هم خپرې شوې چې گنې گلب الدین حمکتیار د خیبر وژنه د خپلو پلویانو له کارونو څخه گڼلې ده .

هغه څه چې څرگند دي دا دي چې د افغانستان په وسله وال ځواک کې له خلقي او پرچمي افسرانو پرته یو شمیرو نورو خپلواکو افسرانو د شوروي له GRU یا د (شوروي له پوځي څارگرې ادارې) Glavnoje Razvedyvatel'noje Upravlenije (GRU) سره نیغ په نیغه اړیکې درلودلې او هره شېبه تیارسۍ ول چې د شوروي د گټو پر بنسټ کار وکړي . په دې کې شک نشته چې د پرچم د پوځي څانگې د بازوال په توگه د خیبر او GRU تر منځ اړیکې له یوې خوا او د GRU او حفیظ الله امین ترمنځ په اړیکو کې له بل خوا چې په وسله وال ځواک کې د خلق د ډلې بازوال وو ، یو شمیر رمزونو او رازونو پټ ول. ښایي خیبر له GRU سره د ټولو اړیکو لرونکو افسرانو لیست درلود او د ټولو پرچمي او یو شمیر خلقي افسرانو په نومونو پوهیده چې د اور د بولنې واک یې په لاس کې درلود.

هر گوره ، مسکو پریکنده پریکړه کړې وه چې د داوود خان واکمني را وپړځوي ، ان نور محمد تره کي په خپلې یوې مرکې کې ویلي ول چې غوښتل یې انقلاب د هماغه کال د زمري [جولای/اگست] په مېاشت کې پلی کړي تر څو د " زمري " د انقلاب په نامه و نومول شي!

د ملي غورځنگ له گوند سره د پرچم د ډلې د يو ځای کېدنې په تړاو د خيبر پريکړه او له داؤد خان څخه له ځونې څار پرته د خيبر ملاتړ له يوې خوا او له بلې خوا د ديارلس سوه او اوه پينځوسم کال د زمري په مېاشت [جولای/اگست ۱۹۷۸ز] کې د داؤد خان پر وړاندې له کيدونې کودتاڅخه د خيبر خبرتيا ، شورويان په شک کې و غورځول او وېې انگيرل چې ښايي خيبر د هغو پرچمي او خلقي افسرانو نومونه به داؤد خان ته ورسوي چې د اور د ورکړې واک په لاس کې لري .

دلته ده چې د خيبر د ترور تابيا نيول کيږي. د ديارلس سوه او اوه پينځوسم لمريز کال د وري د مېاشتې په اته ويشتمه د دوه نۍ " دوشنبې " په ورځ [۱۹۷۸ز کال د اپريل ۱۷] د کابل په مکروريانو کې دولتي مطبعې ته نيردې د يوه پوځي جيب موټر له منځه په خيبر ډزې کيږي. په هماغو شيبو کې د شوروي د سفارت يو تن کاروونکي اوبلوف د سړک په هاغه بله غاړه کې ليدل کيږي .

دا چې د خيبر له وژل کېدا وروسته د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند په خپلې څوارلس کلنۍ واکمنۍ کې له خيبر څخه هېڅ يادونه ونه کړه ، ان پليو په لاره تلونکو کسانو د هغه پر انځور ختې او لوڅرې و منبلې او د هغه د قبر لوحه له ځايه بې ځايه کړه ، د هغه د قبر په بيا جوړونه کې د گوندي ملگرو چوپيټا او بې پروايي ټول ددې مانا ښندي چې د خيبر د وژنې جرړې چيرې پرتې دي. څرگنده ده چې د خيبر په جنازه کې د غروو اوبسکو تويول " د تمساح د اوبسکو تويول " يوازې يوه درغلنه وه .

يو شمير کسان وايي چې د کودتا د پلي کيدا د پلان تابيا حفيظ الله امين جوړه کړې وه چې د ديارلس سوه اوه پينځوسم لمريز کال [۲۶ اپريل ۱۹۷۸ز] د غوايي د مېاشتې د شپږمې / اومې په باراني شپه يې د سيد محمد گلابزوی له لارې اړوندو افسرانو ته ورسوله ، ترڅو " سبا ته خپلو کنډکونو ته له رسيدا سره سم " دې کودتا پلې کړي ، ان تر دې کچې چې گڼ شمير پرچمي افسران په لومړيو کې له کودتا خبر نه ول او دننه په ارگ کې يې له داؤد خان په سربښندنې دفاع کوله .

دغه خبره دومره ساده نه ده. د ډگروال عبدالقادر تر مشرۍ لاندې د انقلابي افسرانو سازمان هم د هيواد په پوځي قطعاتو کې يو شمير لارښوونې له GRU څخه تر لاسه کړې وې تر څو د محمد داؤد په پلوي هر ډول خوځښت شنې کړي.

د غوايي په کودتا کې د روسانو د لاس لرلو فاکتونه کولای شو داسې را وشميرو :

لومړی (په دې کې هېڅ شک نشته چې د GRU او حفيظ الله امين ترمنځ د کودتا د پلي کيدا په اړوند ژمنې او پټپټانۍ شتون درلود. دا چې حفيظ الله امين له کودتا وروسته په لوړ غږ ډير غږومبيده څرگندوي چې د GRU پياوړی لاس يې تر شا درلود .

په هغه وخت کې د ګرځند ټېلفون ټکنالوژي په نړۍ کې د هر چا په لاس کې نه وه. د افغانستان په پلازمېنه او ولايتونو کې يوازې د ټېلفون څو کلاسيک مزي ول او امين دا امکان په لاس کې نه درلود چې له څو خنډونو په تيريدا دې ځان سانترال ته ورسوي او له نوموړو ټېلفونونو څخه دې له خلقي افسرانو سره خبرې وکړي او د انقلاب د پيليدا امر دې ورکړي. په هغو شيبو کې چې محمد داؤد د دولت او وسله وال ځواک ، واک په خپل لاس کې درلود امين او د هغه کسانو نه شواى کولای د وسله وال ځواک د مخابراتو له لارې خپلو ګوندي ملګرو ته د هيواد د ولاياتو په قطعاتو کې د وسله وال پاڅون خبر ورکړي. له بلې خوا خلقيانو دومره امکانات نه درلودل چې په څو لنډو ساعتونو کې دې ځانونه ولايتونو ته ورسوي او تر لاسه شوي امرونه دې خپلو اړوندو ملګرو ته ورسوي .

خو په دې کې شک نشته چې د افغانستان په بيلا بيلو قطعاتو کې له GRU سره په اړيکه کې افسرانو کوشني لاسي ټېلفونونه درلودل ، دغه ټکنالوژي يوازې شوروي او امريکا پوځيانو درلودله چې د هغې له لارې يې امرونه يې ترلاسه کول. ځکه د ديارلس سوه او اوه پينځوسم کال د غوايي په اوومې [۱۹۷۸ز د اپريل ۲۷] کله چې ددفاع د وزارت پر ودانې ماسپښين نيږدې د کودتا لومړى ډز کيږي د ننگرهار د يولسمې فرقى بولندوى جنرال محمد يونس ددفاع په وزارت کې وو ، نوموړى په چټکۍ ځان ننگرهار ته رسوي هلته په بېره فرقه تيارسئ کوي او زغره والو ، پليو او د مخابراتو قطعاتو ته د کابل پر لور د خوځېدا امر ورکوي. د قطعاتو چمتو کېدا يو يا دوه ساعته وخت نيو ، مخکې له دې چې قطعات د خوځښت لپاره چمتو شي له خپلو لوړ پوړو افسرانو سره يې غونډه ونيوله او غوښتل يې کابل ته د ورتګ او د کودتا د شنډولو د پلان په اړه خبرې وکړي .

په دغه شېبه کې د مخابراتو يو تن افسر د غونډې خونې ته ور ننوځي او وايي چې له کابله يې يو محرم پيام تر لاسه کړى او غواړي هغه يوازې جنرال محمد يونس خان ته ووايي. جنرال يونس خان له نوموړي افسر څخه پوښتنه کوي : " څه خبره ده؟ " افسر وايي " راغلى پيام ډير محرم دى او نه شم کولای هغه د ټولو تر مخ ووايم. که يو ځل کولای شئ د باندې را ووځئ " .

کله چې جنرال محمد يونس خان د باندې وځي ، نوموړى افسر خپله تومانچه را اخلي او جنرال يونس خان ځاى پر ځاى وژني. له دغې پټې او مرموزې وژنې وروسته نور کسان دا جرئت نه مومي چې د جنرال يونس خان پلان پر مخ بوزي. په پاى کې د غوايي د کودتا په شنډولو کې د ننگرهار د يولسمې فرقى تابيا شنډيږي .

همدې ته ورته په کندهار کې هم پېښيږي. د کندهار د قول اردو بولندوى جنرال محمد عظيم وزيرى په کابل کې د کودتا د قطعاتو د درې وړې کولو په موخه د کندهار د قول اردو کنډکونه د قول اردو له فرقى د باندې را باسي او ټول د کابل د کندهار د لارې په اوږدو کې د دامان د ولسوالۍ د ودانۍ تر مخ د خوځښت په موخه دروي. له هغه وروسته له خپلو افسرانو سره د پلان د جوړولو لپاره غونډه نيسي تر څو د لارې په اوږدو کې د نورو موټرانو تګ راتګ بند کړي او نيغ په نيغه ځانونه له سرخوږاوي پرته کابل ته ورسوي. هغوى د غزني ۱۴ فرقى ته خبر ورکړى وو

چې د لويې لارې په اوږدو کې دې د موټرو تگ راتگ بند کړي ، دوی په همدغو خبرو بوخت ول چې ناڅاپه د څو مترو له واټن څخه پر جنرال عظيم وزيرې او د هغه پر ملگرو د ماشينگني ډزې کيږي او ټول ځای پر ځای وژل کيږي .

دويم) د ايران پا چا مخکې له مخکې داؤود خان ته په افغانستان کې د شوروي د پلويانو له خوا د کودتا د گواښ خبرداری ورکړی وو له همدې امله ول چې ايران ، د افغانستان د جمهوري رياست په ارگ کې د ايران د شاهنشاهی د گارد د قطعاتو ځای د پر ځای کيدلو او د افغانستان مهمو اور لرونکو قطعاتو ته ، د ايران د لوړ پوړو افسرانو د ليرد وړاندیز کړی وو. داؤود خان د ايران د پاچا وړاندیز ونه مانه او ويل کيږي چې يو وخت يې خپلو ملگرو ته ويلي ول چې غواړي شوروي پوځي سلاکاران هم خپلو هيوادونو ته وليږي .

د غوايي د اوومې په ماسپينين نعيم خان د داؤود له مخالفت سره سره د فرانسې سفارت ته چې د ولسمشرۍ ماڼۍ ته څيرمه پروت وو ورغی او د هغه ځای له مخابرو څخه په گټه اخيستني يې د ايران له پاچا څخه د بېرنيو مرستو غوښتنه وکړه. د ايران پاچا له نعيم خان څخه بخښنه و غوښتله او ويلي ول چې اوس وار له واره تير دی .

د مخابري له دغې اړيکې سره سم د فرانسې پر سفارت کلک هوايي بريدونه تر سره کيږي. د نوي ښار (شهر نو) او وزير اکبرخان اوسيدونکي ددغې پيښې شاهدان دي. که څه هم د سفارت پر ودانۍ بمب ونه منبت خو دا په خپله په زباد رسوي چې روسانو د پرمختللو وسايلو ټول اړخونه مخکې له مخکې په ډير ځير څارل .

دريم) د کودتاچيانو او د ولسمشرۍ د ارگ د ساتونکي ځواک تر منځ جگړه د شپي له تيارې سره سم شېبه په شېبه پياوړېدلې او هغه مهال يې زور واخيست چې هوايي بريدونه پای ته ورسيدل. ان د شپې د لسو او يولسو بجو په شا او خوا کې د ارگ ځواکونه د ارگ له انگره دباندي را ووتل او د راډيو افغانستان په لور يې کودتاچيان پسې واخيستل. دغه پرمختگ د کودتا پلويان سخت وويروول. هغوی د کودتا مشران د راډيو افغانستان له ودانۍ د باندي و ايستل او هغوی يې د کابل د هوايي ډگر د چنار سيمې ته و لېږدول. په همدغه شېبه کې نا څاپه د کابل د تشيال په زړه کې څو جنگي الوتکې را څرگندې شوې او د شپې په تياره کې يې د ولسمشرۍ ارگ د بمبارد تر اور لاندې ونيو. د دغو بمباريو کلکوالي د داؤود خان د پلويو ځواکونو د ټاکنيستانو پر روحيې چې کودتاچيان يې پسې اخيستي ول نا وړه اغيزه وکړه او هغوی اړ شول چې بيرته په شا شي .

که دا په پام کې ونيسو چې د هوا له تياره کيدلو وروسته او د بگرام په هوايي ډگر کې د وسايلو د نشتوالي له امله چې هېڅ الوتکې نه شواي کولای له بگرامه و الوزي ، او وروسته له دې چې دولتي ځواکونو و کولای شول کودتاچيان د راډيو افغانستان پر لور په شا کړي ، دغه الوتکې په ناڅاپه له کومه ځايه راغلي او څنگه د ارگ بمبارد يې له سره را پيل کړ؟

ځواب څرگند دی : په پيښه کې حاضر روسان پوه شول چې د کودتا د ملاستن مخ په ماتيدو ده. هغوی د کودتا د ماتې د مخنيوی لپاره له مرستندويو الوتکو څخه مرسته و غوښتله چې له ترمز يا تاشکنده را والوزي او د جمهوري رياست ارگ تر اور لاندې ونيسي .

څلورم) د محمد داؤود د دولت په پرځونه کې يو له اصلي مريو څخه ډگروال قادر د ديارلس سوه او دو پينځوسم لمريز کال د چنگاښ د شپږويشتمې [۱۹۷۳ د جولای ۱۷] له کودتا وروسته د هوايي او مدافعه هوايي ځواک د درستيزوال په توگه ټاکل کيږي. نوموړی د څو کالو لپاره د هوايي او مدافعه هوايي ځواک رئيس ارکان په توگه کار کاوه او له هغه ځايه تبديليږي او د مسلخ د رئيس په توگه په کار گومارل کيږي. که څه هم د مسلخ رياست له پوځي اړخه يو پسيف پوست وو خو هماغه امتيازات يې درلودل چې د اوريږ ځواک لرونکي بل افسر درلودل .

ويل کيږي چې ډگروال قادر د غوايي له کودتا څو مياشتې مخکې د وخت دفاع وزير غلام حيدر رسولي ته د سرو زرو يوه غټه شميره د بډې په توگه ورکړې وه او له هغه وروسته يو ځل بيا د هوايي او مدافعه هوايي ځواک د درستيزوال په توگه راستون شو .

که تر کاسې لاندې بله نيم کاسه نه وي ، نو ډگروال قادر څه اړتيا درلودله چې د سرو زرو يوه غټه شميره د بډې په توگه ورکړې او د هوايي ځواک د درستيزوال په توگه دې بيرته راستون شي. ددې تر څنگ ، که GRU ډگروال قادر ته سره زر نه وای ورکړي هغه به دغه سره زر له کومه کړي وای ، هغه خو ځان د افغانستان د بې وزلو او رپرگالو پرگنو په ډله کې شميره نو دغه پانگه يې له کوم ځايه تر لاسه کړې وه؟

په دې اړوند د متن د لوستلو لپاره دلته ولاړ سئ :

www.goftaman.com/daten/fa/articles/part11/article1763.htm

۴ " (آيا شوروي د غوايي د اوومې د کودتا په تابيا او پلان جوړونې کې لاس درلود ؟ / آيا شوروي در تهيه و پلانگذاري کودتای هفت ثور دست داشت ؟ " د ش. ن . حقشناس په څير يو شمير ليکوالان باور لري چې " روسي الوتکې له تاشکنده والوتلې او د شپې تر دريو بجو پورې يې د ولسمشرۍ ارگ په پرله پسې او کلک ډول د بمبارد تر اور لاندې ونيو " .

دغه ادعا چورلټ غلطه ده ، ځکه د محمد داؤود جمهوري گارډ د شپې تر يوې بجې پورې له پښو و غورځېد او ددويم ځل بمبارد ته اړتيا نه لېدل کېدله. حقشناس په دې اړوند چې نوموړې الوتکې دې له تاشکنده الوتلې وې هېڅ ډول لاسوند نه وړاندې کوي ، هغه يوازې د انگيرنې پر اوږو سپور او په اورپکۍ او لنډ الواکې ژبه خبرې کوي .

فرهاد لېبب هغه افسر وو چې د خلقيانو د واکمنۍ پر مهال له کابله وتلی وو، نوموړی د مير محمد صديق فرهنگ د کتاب (افغانستان در پنج قرن اخير) د دويم ټوک د ۸۱ پاڼې له مخې لېکي : " د کودتا امر په کابل کې د شوروي

په سفارت کې جوړ او د سرور منگل په نامه د يوه افسر له پلوه حفيظ الله امين ته و لېږدول شو. حفيظ الله امين نوموړی فرمان لاس په لاس گلابزوی ته ورکوي او گلابزوی تر لاسه شوی پيغام اړوندو افسرانو ته رسوي ."

سرور منگل افسر نه وو ، هغه د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند د پرچم د ډلې له ملکي کادرونو څخه وو او له حفيظ الله امين سره يې هېڅ تړاو او اړيکه نه درلودله. له بل لوري لبيب هېڅ داسې لاسوند نه وړاندې کوي چې د شوروي په سفارت کې دې د کودتا د دستور د ورکړې څرنگوالی په زباد ورسوي .

د " تجاوز " د کتاب ليکوالان په (پينځلسمه پاڼه) کې ليکي : " موږ په پای کې دې پايلې ته ورسيدو چې د [۱۹۷۸ز کال] د اپريل د ۲۷/۲۸ بدلون د شوروي دولت لپاره غير منتظره وو او هغوی په دې اړوند هېڅ ډول پلان نه وو جوړ کړی. په کابل کې د شوروي سفير پوزانوف وايي : " زه له کارمل ، تره کي او امين سره د غوايي له بدلون وروسته آشنا شوم " له انقلابه مخکې ، داؤود د افغانستان په وسله وال ځواک کې څه د باندې ۳۰۰ تنه روسي سلاکاران گومارلي ول. ښايي د شوروي دولت همدغو سلاکارانو ته دنده سپارلي وي تر څو د رژيم پر وړاندې مبارزه وکړي .

په دې اړوند موږ له ل.ن. گوريلو سره يوه مرکه لرو. د هغه په وينا ، د گوند له غړو او افسرانو سره يې هېڅ ډول اړيکه نه درلودله او نه يې شواي کولای دغسې اړيکه ولري. برعکس ، له داؤود خان سره زموږ اړيکې ډيرې ښې وې. هغه به ويل : " ان که د روسي سلاکارانو د سر يو ويښته کم شي ، زه به مجرم له منځه يوسم. " په ۱۹۷۲ زکال کې کله چې روسي سلاکاران افغانستان ته راغلل هغوی به له ساتونکي او وسلې پرته په ښار کې گرځېدل او خلکو به ورسره په ورين تندي روغبر کاوه. زموږ د سلاکار په وينا ، داؤود خان په روسي سلاکارانو او د هغوی په پوځي مرستو ډيره ډډه لگوله ."

سليگ هريسن او ډيگو کورډويز دغې پوښتنې ته په ځواب کې چې آيا شورويانو په کودتا کې ونډه درلودله که نه ، آيا د کودتا پلان د هغوی له خوا جوړ شوی وو که نه ، د خپل کتاب " حقايق پشت پرده تهاجم شوروي به افغانستان " په ۴۷ ، ۵۲ او ۵۳ پاڼو کې داسې لېکلي دي : " د غوايي د کودتا د جزئياتو پلټنه څرگندوي چې د کودتا تابيا په خپل وروستني پړاو کې په خپله د افغانانو له پلوه و نيول شوه ، که د شوروي څارگرې څانگې په دې اړوند مرستې ته را دانگلي وي ښايي د عملياتو له پيل وروسته يې دا کار کړی وي. په دې مانا چې شورويان په يوه تر سره شوي عمل کې راگير پاتې شول.

د شته لاسوندونو پر بنسټ په ټوليز ډول داسې بريښي چې شوروي دې يوې ناڅاپي پيښې ته لنډ گنډ ځواب ويلای وي. الکساندر موروزوف چې د KGB د مرستيال په توگه کار کاوه او د مأموريت پير يې د غوايي له کودتا څو مياشتې مخکې پای ته رسيدلې وو وايي چې مسکو پوهيده چې کودتا د پيښېدلو په درشل کې ده او موږ ته د مسکو چارواکو په کلکه لارښوونه کې وه چې ځان ورڅخه ليرې و ساتو. خو KGB په دې نه وه بريالی شوې چې د کودتا څرنگوالی په ځير ومومي. کله چې د شوروي د پوځي څارگري يوه څري " جاسوس " د امين له پلان څخه خپل څارگر

سازمان ته خبر ورکړ هغه ويلي ول چې کودتا به د اپريل د مېاشتې په ۲۵ شپه د شپي نېهه يا لس بجې پيل شي . KGB وروسته وموندله چې امين په خپل پيغام کې دا هم ور غبرگه کړې وه چې دغه خبره دې له روسانو څخه په کلکه پټه وساتل شي . آيا امين ويړه درلوده چې مور به پښه را وړاندې کړو؟ له دسيسه جوړونکو (کودتاچيانو) څخه يو تن چې د امين په پرتله د شوروي اتحاد دولت او د شوروي اتحاد کمونيست گوند ته ډير پالياله وو ، مور ته ددغه راز له مخې پورنې ليرې کړ . کيدای شوای چې چا په دې تړاو داؤود ته خبر ورکړای وای ، خو نه په کابل کې د شوروي په سفارت کې ، او نه په ماسکو کې داسې څوک ليدل کېدل چې د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند ته دې خيانت وکړي .

موزوروف ماته وويل : له نيمې شپې لږ وروسته ورته د KGB د مرکزي دفتر او د بهرنيو چارو د وزارت پيغانونه را ورسيدل . په هغو کې مور ته لارښوونه شوې وه چې د دغې ماجرا په پارونه کې د امين مخه ونيسو . په کودتا کې د شوروي ونډه ، لنډه گنډه او ناڅاپي وه او دغه خبره هغه مهال را څرگنده شوه چې د نوي رژيم له رامنځته کيدلو وروسته د رژيم د غړو په منځ کې د واکمنۍ پر سره شخړې او ناندري را پيل شوې ."

له دې امله د غوايي د اوومې وسله وال پاڅون کولای شو يو افغان پاڅون او کودتا و شميرو . د شوروي اتحاد د دفاع د وزارت ، د کورنيو چارو د وزارت ، دولتي امنيت او د بهرنيو چارو د وزارت له آرشيفونو څخه داسې لاسوندونه لا تر اوسه نه دي ترلاسه شوي او نه دي خپاره شوي چې د کودتا په هڅونه ، تابيا او پلان جوړونه کې دې د شورويانو لاس لرل په زباد ورسوي . له دې امله دغه پاڅون په خپله د افغانانو کار وو ، چې په غير منتظره او ډراماتيک ډول رامنځته شو ، په دغه پاڅون کې د وسله وال ځواک د افسرانو د ځوانۍ د ځوښ او خروښ ظريفو احساساتو پريکنده ونډه درلودله . دغه پاڅون يو ماجرا زيروونکی پاڅون وو چې له اړينو پوځي سنجونو او د سياسي پايلو له ارزونې پرته د يوه خام پاڅون په توگه رامنځته شو . دغه پاڅون د داؤود د رژيم لوړ پوړ چارواکو د يوه کوشني بغاوت او شورش په توگه بللای وو . (ستر جنرال محمد نبي عظيمي : " اردو و سياست در سه دهه اخير در افغانستان " ۱۴۳ ، ۱۴۴ او ۱۴۵ پاڼې)

۵ (د عبدالصمد ازهر له ليکنې " حقيقت پوشيده مانده يک واقعيت " ځينې برخې : د ديارلس سوه دري څلويښتم لمريز کال د وږي د مېاشتې په شپږويشتمه نېټه [۱۹۶۴ ، د سپتامبر ۱۷] د کابل په دارالامان کې د يوه پټ سازمان بنسټ کښيښودل شو ، ددغه سازمان نوم " د وسله وال ځواک ډيموکراتيک انقلابي سازمان / سازمان دموکراتيک انقلابي اردو " (ساډا) وو چې د يوې پرمختگپالې ډلې له پلوه يې بنسټ کښيښودل شو ، دغې ډلې ډيرې مودې را هيسې هڅه کوله چې د هيواد او ولس رېږو او کړېدونو ته د پای او ژغورنې لاره ومومي . په کړۍ کې دغه کسان ول : له هوايي ځواک څخه يو افسر محمد عالم وصال ، د ځمکني ځواک درې تنه افسران : ذبيح الله زيارمل ، عبداللطيف انصاف او عزيزالرحمن ، د پوليسو دوه تنه افسران : مهراالحق قطره او عبدالصمد ازهر . د همدغې تاريخي غونډې په لړ کې مور پر ټولنيزو موخو ، تشکيلاتي اصولو موافقه وکړه چې د ټولو په رايه عبدالصمد ازهر د

سازمان د رئیس او ذبیح الله زیارمل د هغه د مرستیال په توگه و ټاکل شول او د لارښوونې له گواښه ډکه دنده دوی ته و سپارل شوه .

له نوموړو کسانو څخه هېڅ یوه یې په شوروي اتحاد کې زده کړې نه وې کړې خو د GRU او KGB له اغیزو څخه خورا برخمن ول. عبداللطیف انصاف او عزیزالرحمن درې کاله وروسته کله چې له پوځي ډگره را ووتل او ملکي ژوند یې غوره کړ ، د نوموړي سازمان د اسرارو د ساتلو په هوډ یې ، له سازمان سره پریکون وکړ . محمد عالم وصال چې د هوایي او مدافعه هوایي ځواک په لیکو کې یې بې شمیره ارزښتمن کارونه تر سره کړي ول په خواشینۍ چې د دیارلس سوه او اوه پینځوسم لمريز کال [۱۹۷۸ز] د جگړنۍ په رتبې او مهراالحق قطره چې ټول ژوند د هیواد د سوکالی په لاره کې کړیدلی وو د زړه د ناروغۍ له امله د سمونوال په رتبې په دیارلس سوه او دوه اوایم لمريز [۱۹۹۳ز] کې له نړۍ سترگې پټې کړې. ډگروال عبدالقادر نه ددغه سازمان د مشرتابه او نه د هغه په کښتنيو کړيو کې غړیتوب درلود او نه یې له هغه سره کومه اړیکه درلودله .

له یوې مودې وروسته د " ډیموکراتیک " کلمه ددغه سازمان له نامه څخه ځکه لیرې شوه چې سازمان یو پټ او پوځي سازمان وو او هم له نورو سازمانونو څخه د توپیره په موخه یوازې د " اردو د انقلابي سازمان " د نامه په غوره کېدا بسنه وشوه.

د دغه سازمان ټولیزې موخې د یوې خپلواکې ، پرمختللي ، بسيا ، بسیرازې ، ډیموکراتیکې او د ټولنیز عدالت پر ستنې د ولاړې ټولنې د جوړولو په هیله په انقلابي تگلارو او افکارو د وسله وال ځواک د افسرانو د پوهاي او سبمالتیا پر چورلیخ را څرخېدلې. له دې چې دغه سازمان یوه پټه کړۍ وه د سازمان په لیکو کې ښکیلو کسانو نه یو بل پیژندل او نه ټولنه د هغوی پر شتون او تگلارې خبره وه. هر ډول څارگر شک کولای شوی زموږ د کړۍ د غړو ژوند واخلي او یا به کړۍ له بشپړۍ پو پنا کېدنې سره مخامخ کړي. د کړۍ غړو ته دا شونې وه چې د یوه تن پو پنا کېدنه ښايي د شخصي یا ټولیز ویاړ له تر لاسه کولو پرته په تاریخ او ټولنه کې پو پنا شي. هغوی نه شوی کولای په لاریونونو کې گډون وکړي ، هغوی نه شوی کولای په ټاکنو یا رسنیو کې گډون وکړي. له همدې امله ول چې زموږ نامتو شعار دا وو : " مخ پر وړاندې د پټې او اتلوالې مبارزې پر لور! " دغه شعار ددغې کړۍ د هرغړي لپاره د انقلابي زیار یوه نښرغانده بیلگه وه .

د وسلوال ځواک انقلابي سازمان ، وروسته د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند د یوه څنګیز سازمان بڼه غوره کړه. له دې چې دغه سازمان په ډیرې جدي بڼې یوه پټه کړۍ وه ، له دې امله د گوند له مشرتابه سره د کړۍ د غړو اړیکه نا معقوله او له گواښه ډکه بریښېدلې ، نو ځکه عبدالصمد ازهر چې د کړۍ مشر وو د پخوانیو پیژندنو او پیاوړو ډاډونو او مخورتوب له امله له ملگرو (ببرک کارمل او میر اکبر خیبر) سره اړیکه در لودله. په ا وروستيو کلونو کې کله چې د ملگري کارمل پازوالۍ او کارونه ډیر شول یوازې یې له هغه سره په مهمو غونډو کې گډون

کاوه او په نورو چارو کې ملگري خيبر د ملگري کارمل او سازمان ترمنځ اړیکې سمبالولې. له نوموړو دوه وو تنو سره د ملگري خيبر اړیکې د سازمان د مشرتابه له پلوه تر سره کېدلې .

که د " افغانستان د کمونستانو د مورچل / جبهه کمونيسيتهاى افغانستان " په نامه کوم سازمان رامنځته شوی وي نو د هغه د بنسټ نېټه بيرته د ۱۹۶۴ز کال د سپتامبر مېاشتې ته نه ور گرځي بياي ددغه سازمان بنسټ څو کاله وروسته ايښودل شوی وي .

د داؤود خان د ۱۹۷۳ زکال په کودتا کې د گډون په تړاو په ټينگار بايد ووايم سره له دې چې يو کال مخکې د " وسله وال ځواک انقلابي سازمان " د کودتا لپاره د جلب او حذب او سمبالتيا له چارو خبرو وو او د سازمان ډيري غړي په کودتا کې د مرستې لپاره ور بلل شوي ول ، خو نه مو کودتا ته اوږه ورکړه او نه مو خپلو غړو ته اجازه ورکړه چې په هغې کې گډون وکړي. د دوه وو لاملونو له امله :

لومړی (داؤود خان يو هيوادپال ، پرمختگ غوښتونکی او بدلون پاله واکمن وو. له دې امله نه بايد د هغه دلاري خنډ گرځېدلي وای او هغه ته مو بايد لاره ورکړې وای .

دويم (ددې په منلو چې داؤود خان د سلطنتي کورنۍ يو غړی وو او د هغه گټې د پاچاهۍ په گټو کې نغښتې وې دې ته په کتلو دا پوښتنه رامنځته کېدله : آیا [س !!] له څارگرو وسايلو پرته کولای شواى د کودتا د سمبالتيا له چارو څخه خبر شي ؟ آیا کيدای شواى چې ددولت څارگرې څانگې د رياست ضبط احوالات - د کورنيو چارو د وزارت څارگرې څانگې ، د دفاع د وزارت څارگرې څانگې ، د سردار ولي څانگې څارگرې برخې او دوى ورته له دغو کړو وړو څخه بې خبره وي؟ دغو انگيرنو ددغه يون او خوځښت د ټولپهرو تگلارو پروړاندې شکونه او دوه زړي توبونه رامنځته کول .

کله چې ددغه سازمان غړو ته په کودتا کې د گډون لپاره بلنه ورکول کېدله د داؤود هيوادپالنې ته په درنښت او د هغه له دغې کړنې سره په ټکر کې زموږ غړو په بيلابيلو پلمو ځانونه ليرې ساتل. يوازې د فيض محمد په نامه ددغه سازمان يو تن غړي د خپل ورځني انقلابي ملگري تر اغيزې لاندې له هغوى سره غاړه غړۍ شوى وو او په فعاله ډول يې گډون کړى وو. له نوموړي څخه وروسته پوښتنې وشوې او حساب کتاب واخيستل شو ، هغه له منلو وروسته بخښنه وغوښتله .

د داؤود خان له کودتا وروسته ، ددغه سازمان غړو دنده درلودله چې له هغه سره همکاري وکړي. په کودتا کې گڼ شمير گډنوالو افسرانو د خپل انقلابي خصلت له امله په لنډ مهال کې زموږ د سازمان کړښو ته لاره وموندله. بياي همدغه دوه فکتورونه (له کودتا وروسته له داؤود خان سره همکاري او سازمان ته د کودتاچي افسرانو جلب او جذب) ددې لامل شوى وي چې گڼې [س !!] په دې انگيرنه کې لويديلى وي چې موږ په کودتا کې فعاله ونډه درلودله ."

ددغې لېکنې د بشپړ متن د لوستلو لپاره کولای شئ دغه پته وگورئ :

www.payamewatan.com/article-4/a.azhar051108.htm

00

ريجاينا (کانادا)

د اپريل دريمه 2009

د تلفونونو شميرې: 1 (306) 5438950 و 1 (306) 5020882

نخسبه: Siasang, 679 Rink Ave., Regina, SK., S4X2P3, CANADA

Главное Разведывательное Управление

پينځه وېشتمه برخه

مل کرښې

٦ (د ديارلس سوه او اوه پينځوسم لمريز کال د غوايي د مېاشتې په شپاړلسمه [١٩٧٨ د مې ٦] نېټه د افغانستان د ډيموکراتيک جمهوريت د انقلابي شوري په ناستځي کې د نور محمد تره کي د مطبوعاتي کنفرانس برخه. اخځ: " د افغانستان کلنی " ٤٤ گڼه ، پاڼې : ٧٣ ❖ ٧٤

پوښتنه : کولای شئ وواياست چې د جگړې په لړ کې څومره کسانو ته ځاني تاوان اوښتی دی ؟

ځواب : ما هېله در لودله چې يو څوک دې دغه پوښتنه را پورته کړي .

پوښتنه : او هم که وواياست چې له انقلاب وروسته څو تنه نيول شوي او څو تنه پانسي شوي دي ؟

ځواب : زه بايد په زغرده تاسو ته خبر درکړم چې مور ته او ناتارگو ته د اوښتي ځاني تاوان شميره له ٧٢ او ٧٣ څخه پورته نه ده. زموږ پينځه تنه همکاران همدا اوس په روغتون کې تر درملنې لاندې دي او زه پرون ماښام د هغوی ليدنې ته ورغلی وم ، د دښمن او ناتارگو د ځاني تاوان شميره لږ وه. هغوی د ځان دفاع کوله او مو تيری کاوه. له داؤود خان ، د هغه له خپلوانو او د هغه له يو شميرو وزيرانو پرته ، گومان نه کوم د هغوی د ځاني تاوان شميره دومره لوړه وي. دا يو تش پروپاگند دې چې گڼې په زرهاوو تنه وژل شوي دي .

پوښتنه : آیا د داؤود ټوله کابينه وژل شويده ؟

ځواب : د هغوی يو شمير ستي شول ځکه نه تسليمېدل.

پوښتنه : د باختر د خبري اژانس استازی : په پخواني رژيم کې د خوراکي او د ورځني ژوند د نورو اړينو توکو بيه په بې ساري ډول لوړه تللې وه ، آیا انقلابي رژيم په دې اړه کوم وړانديز په پام کې لري ؟

ځواب : تاسو کولای شئ د ښار په هټيو کې وگورئ ، له انقلابه مخکې د اوږو بيه ٨٣ افغانۍ وه ، اوس ٦٥ او ٦٠ ته را ټيټه شوې ده ، پرته له دې چې دولت د هټيو په بيو کې لاسوهنه وکړي ، هټيوالو په خپله ، بېې را ټيټې کړې دي. تاسو کولای شئ له نيږدې يې وگورئ چې ولس نوي حکومت ته ښه راغلاست وايي ، دا ځکه چې مور د لوړو پارکو له اشرافي کورنيو څخه نه يو. مور په هيواد کې له ښه نومياليتوبه برخمن يو. زموږ همکاران او د مرکزي کميټې ملگري د ولس په سترگو کې د يوې بيلگې په توگه ځای لري. تاسو زما کورته ولاړ شئ او له نيږدې يې وگورئ چې په څه ډول کور کې ژوند کوم. مور ناوړې او غير قانوني گټې نه دي پورته کړي. مور د ولس له منځه راپاڅيدلي

يو. د بيلگې په ډول زه په داسې يوې كورنۍ كې زيږيدلى يم چې نيمه بزگره او نيمه شپنه كورنۍ وه. ولس بايد خوښ اوسي ځكه اوس حكومت د هغو كسانو په لاس كې نه دى چې په لوړو پاركو كې يې ژوند كاوه. موږ اوس د ولس په چوپړ كې يو، موږ د ولس بچيان يو او هيڅكله به هغوى و نه زبښنو. موږ له زبښناك گرو څخه كركه لرو.

پوښتنه: ښاغلى رئيس! اوس چيرې ژوند كوئ، په خپل كور كې؟

ځواب: موږ په هغه كور كې ديره يو چې يو وخت داوود خان پكې ژوند كاوه. له دې چې دغه كور اوس د ولس په ولکه كې دى نو زه هم دلته د صدارت په ماڼۍ كې ژوند كوم. ماڼۍ به بيا د لوړو پاركو اشرافيانو ته ور نه كړو.

پوښتنه: ښاغلى تره كي! له كودتا وروسته څو تنه ونيول شول او د ولسمشرۍ د ماڼۍ گارډ ته څه ور پيښ شول؟

ځواب: د ولسمشرۍ د ماڼۍ د گارد كاركوونكى شته خو د گارد پوځي جوړښت ړنگ شوي دي.

پوښتنه: له كودتا وروسته څو تنه نيول شوي دي؟

ځواب: د هغوى كره شميره راته څرگنده نه ده ځكه تر اوسه يې د هغوى نومليك راته نه دى راوړى. خو شميره يې له ۲۰ څخه ۲۵ تنو پورته نه ده.

پوښتنه: څو تنه اعدام شول؟

ځواب: ډيرې پخواني وزيران خوشې شول، جنرالانو ته مو وويل چې خپلو كورونو كې دې كښېني او كورناستي دې شي. زموږ پر وړاندې دې ناوړه ډنډورې نه خپروي او موږ به هم د هغوى په ژوند كې لاسوهنه ونه كړو.

پوښتنه: آيا وحيد عبدالله ژوندى دى؟

ځواب: نه، وحيد عبدالله او هغه ته ورته ناتارگر له منځه ولاړل.

پوښتنه: آيا ولس به د ډيرو توکو د پيرودلو وړتيا ولري، آيا هغه به پياوړې شي، آيا په پام كې لرى چې باره "مزد" به لوړه شي؟

ځواب: د بارو لوړول د زيارگالو پرگنو د ژوندانه كچه نه شي لوړولاى. موږ بايد بيې را ټيټې كړو. خو تر اوسه مو پرېكړه نه ده كړې. دا په راتلونكې پورې اړه لري. كه موږ د بارو لوړاوى اړين وباله، باره به هم لوړه كړو.

پوښتنه: مخكې له دې چې دغه مرکه پاى ته ورسېږي، له دې چې موږ ستاسو په اړه لږ مالومات لرو زموږ دوه څه درې شخصي پوښتنو ته ځواب راكړئ. څو كلن ياست؟ خپلې زده كړې مو چيرې پاى ته رسولې دي؟ تاسو ۶۱ كلن ياست؟

ځواب: هو زه ۶۱ كلن يم.

پوښتنه : زده کړې مو چيرې تر سره کړې دي ؟

ځواب : د ښوونځي دوه ټولگي مې په خپل پلرني کلي " مقر " کې تر سره کړل. په ځوانۍ کې د يوه شرکت عادي کارگر ووم. د دغه شرکت له پلوه د [هند] بمبئي ته د کاتب په توگه واستول شوم ، هلته د شپې له پلوه ښوونځي ته ولاړم او تر لسم ټولگي مې زده کړې وکړې او په ۱۹۶۳ زکال کې بيرته هيواد ته راستون شوم .

پوښتنه : د شرکت نوم څه وو؟

ځواب : د پښتون د ميوې شرکت

۷) د ټايبست يادښت : ليدل کيږي چې يو شمير پوښتنو ته په بې پرواييۍ ځوابونه ويل شوي دي. که د نورمحمد تره کي له ژبې څخه د شميرو په ښوونه کې د هغه نه سپينوالی ، روڼوالی او له " سياسي " چلوټو ډکه انځورگري يوې خواته کښيږدو ، يا په لوی لاس يا (په ناخبره توگه) د هغه څلور کاله ځوان ښودل ، ښايي د پوښتنې وړ وي. سره له دې چې د يوه سړي د ژوندانه په شپږمې لسيزې کې د څلورو کالو کښته ، پورته ښودل کومه ځانگړتيا نه لري خو تره کي د دغې مرکې په ترڅ کې ۶۵ کلن وو ځکه نوموړی د ۱۹۱۳ زکال د جولای په يولسمه نېټه زېږيدلی وو .

۸) د کودتا ځاني تاوانونه : رسمي رسنيو د کودتا ځاني تاوانونه د ۱۰۰ او ۱۵۰ تنو تر منځ ښودل. رښتيا دا ده چې د تاوانونو شميره څو ځله زياته وه ، په ځانگړې توگه د ولسمشرۍ د ماڼۍ په گارډ کې په سلگونو تنه وژل شوي ول. د بگرام او خواجه رواش په هوايي ډگرونو کې د ځاني تاوانونو شميره پريږه او زېږه وه. په بگرام کې خلک په لوی لاس وژل کيدل ، دغه وژنې پرته له دې چا جرم کړی وي ، يوازې د شخصي سياليو او دښمنيو پر بنسټ کېدلې. په اوومې فرقي ، د قواي مرکز په قرارگاه ، د قواي مرکز په خپلواکو قطعاتو ، په دارالامان کې ډيري کسان د الوتکو په بمبارد او د توپچي ځواک د اور له کبله له منځه ولاړل. په شير پور کې د قواي مرکز د انضباطو په کنډک او يولسمې فرقي کې هم يو شمير کسان ووژل شول. په ټوليز ډول له دواړو خواوو څخه د زرو او يو نيم زرو په شا او خوا کې انسانان ووژل شول. گڼ شمير ملکي وگړي ووژل شول او څه يې ټپيان شول. دولت ونه غوښتل په دې اړوند کره او رڼه شميره څرگنده کړي. د نوي رژيم د رامنځته کېدا لپاره يو نيم زر تنو د کابل واټونه په سرو وينو رنگ کړل. دغه وپنه بهونه ، د نورو او نورو وينو بهونو خونړۍ پيلامه وه. خبره دې ځای ته ورسيدله چې د دغه هيواد ځمکه ، آسمان او ټول چاپيريال په سره رنگ ، رنگ شول. " اردو وسياست در سه دهه اخير افغانستان / ستر جنرال محمد نبي عظيمي . پ: ۱۴۲ ❖ ۱۴۳ "

۹) " (د سردار داؤود خان د مړي له هډوکو سره لوبې " ، د رزاق مأمون ليکنه ، پنځنۍ ، د ۲۰۰۸ ز کال د ډسامبر ۱۸) : " په دې وروستيو کې گنگوسې خپرې شوې چې گڼې ولسمشر کرزی په پام کې لري د سردار داؤود او ميرمن زينب داؤود د مړيو هډونه کندهار ته له ليردونې وروسته ، په کندهار کې خاوروته وسپاري. د ولسمشرۍ د ټاکنې

د مهاليز واټن په را نېرېدې كيدلو او په ټاكنو كې د راکړې وركړې د تېې په توديدا او د ټاكنيزو ډنډورو د شور او ږوړ نندارو ته په كتنې دغه انگيرنې ورځ په ورځ مخ په توديدا دي چې ولسمشر كرزى د نخبې د منځ په ويشتلو غواړي د مچنغزي په يوه كاني دوه مرغۍ وولي؛ دا د يوې واكمنۍ ډلې لپاره يوه طبيعي خبره ده. ډيره لږه شوني ښكاري چې دولت دې له دې لارې وكولاى شي ځان د سياسي ډاډ او افلاس له تشيال څخه و ژغوري. له بله اړخه د ولس له سترگو په پټه، د دغې هڅې پلي كيدا نه شي كولاى د ويښ ولس، ويښ ذهن ته بسياينه او ويساينه ور په برخه كړي.

ولسمشر ولې د خپلې شپږ كلنې واكمنې په اوږدو كې د سردار داؤود او د هغه د كورنۍ د هډونو د موندلو په لټه كې نه شو چې نن يې ورته دومره اړينوالى موندلاى دى؟ سره له دې چې دغې پوښتنې ته يو ډول انگيرونې ځواب شته او هغه دا چې تر مهاله چې دولت د نړيوالې ټولنې او د نورو بنسټونو لكه د بشري حقونو د ټولنو د پټو سترگو له ملاتړه برخمن وو، په بله وينا تر هغه مهاله چې د دولت ډونگرۍ "كفگير" د ديگي تل نه وو ترنگولى داؤود خان ته اړتيا نه ليدل كېدله. د اوسنۍ واكمنۍ كړۍ په باور دغه پروژې په دې ارزې چې پلې شي. كه هر څه وي، د دغه گام او چټول داسې يوه جوارگري ده چې پلي كوونكو ته هېڅ ډول تاوان نه رسوي؛ په دې اړه بايد د ځيروالي په لرلو ډيره پاملرنه وكړو ځكه دغه گام په افغانستان كې له سياست او د تاريخ له طبيعي يون سره په ټكر كې ده او د سردار داؤود كورنۍ ته ښايى چې د دغې چارې واكوالي او د واگو ټيکه دې د داسې كسانو په لاس كې نه وركوي چې له دغسې يوې شېبې څخه په گټه اخيستني د خپلو لنډ مهالو هيلو او گټو د لاسته راوړلو د لوڅو پوڅو په لاره كې ناوړه گټه اخلي.

د افغانستان د لومړني ولسمشر او د هغه د ماندينې هډونه دې ولې په هرو مرو توگه په كندهار كې خاوروته و سپارل شي؟ حال دا چې د هيواد نور واكمن مشران لكه ابدالي تيمورشاه، سردار محمد نادر، سردار عبدالرحمن خان په كابل كې خاوروته سپارل شوي دي او په پخوا كې هېڅ چا له دې پوښتنې سره ټكر نه دې كړى چې ولې د هيواد دغه سياسي مشران په كابل (د افغانستان په زړه او د تاريخي او فرهنگي ادلونونو بدلونونو د څرخني په منځتكي) كې خاورو ته سپارل شوي دي. كابل د خپل ټولنيز جوړښت، فرهنگي، ژب توكميز او د ملي گټو د اوبدنگ له اړخه د يوه كوشني افغانستان بڼه لري او دا د ټولو افغانانو گډ ښار دى. د دغو ټولنيزو توكم رنگو كرنښو له كارلو څخه موخه څه ده؟

سره له دې چې د سردار داؤود او د هغه د خپلوانو د هډونو د ليرد په اړه وروستۍ پريكړه نه ده خپره شوې خو داسې انگيرل كيږي چې دغه گام يوازې او په بشپړ ډول يو گړى او د سياسي گټه اخيستنو ډډې له ځان سره نغښتې لري. د افغانستان په ولسي جرگه كې د ولس استازو ته ښايي چې مخكې له مخكې دې د دغه گام د اوچتولو مخنيوي ته خپل غوږونه بوځ ونيسي.

د ولس استازي دې ، د توکمیزو ناندريو ټيکه والې ډلې ټپلې او يو گړي کسان نه پرېږدي چې د نن ورځې د سياست د بازار په بېبې دې د افغانستان د ملي گټو او ولس ته د چوپړ پر لارې د تللو کسانو په نامه (چې ځانونه يې د ولس د گټو په لاره کې ، نه د ډلو ټپلو او يو گړو کسانولپاره ، له لاسه ورکړي دي) د خپلو شخصي او ټاکنيزو موخو لپاره لوبه وکړي .

سردار محمد داؤود خان هېڅکله داسې وصيت يا سپارښتنه له ځانه نه ده پرې ايښې چې کوم کسان دې د هغه د ښخيدلو د ځای په ټاکنه کې پرېکړه وکړي. له شهيد سردار داؤود څخه هېڅ ډول شاهد يا نغوته نه شته چې هغه دې په يوه ځانگړي ولايت پورې تړلی و شميرل شي. د هغې تر څنگ د سردار داؤود خان د ابدې آرامځي د ټاکلو په اړه پرېکړه د ارواښاد د کورنۍ د خوښې او د ولسي جرگې د سلا مشورو د چاپيريال کار دی .

کابل د افغانستان د پلازمېنې په توگه ، د سياست او فرهنگ لرغونې منځټکي او له ملي تاريخي نوم څخه برخمن دی ؛ کابل په هر پير کې د وروۍ او د ورونو توکمونو د تړښت او د گډ سوله ييز ژوند د زانگو په بڼه خپل نوم او دريځ ساتلی دی . "

د نوموړې ليکنې د بشپړې لوستنې لپاره لاندې پته و گورئ :

www.kabulpress.org/my/spip.php?article2702

۱۰ (۲۰۰۹ ز کال منځنې " سه شنبه " د مارچ اولسمه ، د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د شپارلسو تنو د غړيو د مړيو هډونه د (کابل) د دارالامان په غونډۍ کې خاورو ته و سپارل شول.

په دې اړوند د نورو ليکنو د لوستلو لپاره لاندنۍ پتې وگورئ:

www.bbc.co.uk/pashto/news/story/2009/03/090318_daudkhan_ceremony.shtml

www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2009/03/090317_ram_daudkhan_funeral.shtml

۱۱ (مخکې له هغې چې د ديارلس سوه او پينځه پينځوسم د کب د مېاشتې په پينځمې نېټې [۱۹۷۶ز کال د فبرورۍ د مېاشتې ۲۶] د افغانستان د جمهوريت اساسي قانون توشيح شي محمد داؤود په ديارلس سوه او پينځه پينځوسم ل [۱۹۷۶ز] کال کې د ملي غورځنگ (ملي انقلاب) د گوند بنسټ کښيښود. د دغه گوند د بنسټ د تگلارې له لومړۍ مادې څخه داسې ښکاري چې د ملي غورځنگ د گوند بنسټ د ديارلس سوه او دوپينځوسم ل [۱۹۷۳ ز] له کودتا مخکې ايښودل شوی وو. ويل شوي چې د دغې ادعا د زباد لپاره لاسوند نه شته .

د بشپړ متن د لوستلو لپاره لاندنۍ پته و گورئ :

www.payam-aftab.com/category/print.php?nid=2831

۱۲ " (افغانستان در قرن بیستم / افغانستان په شلمه پېړۍ کې " لیکوال ډاکټر ظاهر طنین ، پې : ۲۱۵ او ۲۱۶ : محمد داؤد چې په ښکاره ډول یې د خیبر له وژنې وروسته ټکان خوړلی وو ، د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند د زور او پیاوړتیا د ښوونې نندارې سخت په خښم کړ . د ۱۹۷۸ز کال د اپریل د ۲۵ نېټې په ماښام را ډیو افغانستان د گوند د یو شمیر مشرانو لکه نور محمد تره کي او ببرک کارمل د نیولو خبر خپور کړ . په دې لړ کې د خلق د پوځي څانگې مشر حفیظ الله امین په لومړي سر کې په خپل کور کې تر څار لاندې ونیول شو . امین د ۱۹۷۸ز کال د اپریل د مېاشتې د ۲۵ نېټې له نیمايي شپې نیولې بیا د ۲۶ نېټې تر یولسو بجو پورې ډیر وخت په لاس کې درلود ترڅو د پوځي گام د اوچتولو تابیا ، نقشه او لارښوونه خپل زوی عبدالرحمن ته ورکړي ؛ عبدالرحمن نوموړې لارښوونه سیدمحمد گلابزوی ته ورسوله ، گلابزوی د کودتا له اړوندو بازوالو افسرانو سره په اړیکه کې وو .

گلابزوی وایي : **❖** د غوايي د مېاشتې شپږمه د څلنۍ **❖** چهارشنبې **❖** ورځ **❖** ۱۹۷۸ز اپریل ۲۶ **❖** د سهار شپږ بجې وې چې د حفیظ الله امین زوی عبدالرحمن زما کور ته راغی او ویې ویل : " شیر آقا **❖** خپل پلار ته یې شیر آقا ویل **❖** کلا بند شوی او تره کي صاحب او نور مشران یې زندان ته اچولي دي . سید محمد ته ووايه چې " ملگرو ته ووايي چې سبا دې انقلاب پیل کړي " ما د وسله وال ځواک گوندي بازوالي په غاړه درلودله ، هماغه ول چې په وسله وال ځواک او ان په نورو قطعو کې چې ما یې بازوالي نه درلودله ولاړم او دغه لارښوونه مې د شپې تر یوې بجې پورې ټولو قطعاتو ته ورسوله ، هم د هوايي او مدافعه هوايي او هم د ځمکنیو ځواکونو قطعاتو ته ولاړم . ډیر باران وریده . د گوند لارښوونه داسې وه چې : هرڅوک چې سبا خپلو قطعو ته ځي ، انقلاب دې را پیل کړي **❖** .

۱۳ " (افغانستان در قرن بیستم / افغانستان په شلمه پېړۍ کې " لیکوال ډاکټر ظاهر طنین ، پې : ۲۲۰ ، ۲۲۱ او ۲۲۲ : **❖** پوځیانو کودتا د بریالیتوب تر بریده ورسوله . خو هغه کسان چې وروسته واکمنان شول چیرې ول ؟ د ۱۹۷۸ز کال د اپریل په ۲۶ نېټه چې د تره کي او کارمل له نیول کیدا یوه ورځ تیره شوې وه ، د افغانستان د خلق ډیموکراتیک د گوند د نورومشرانو او فعالینو وانې وانې چې ځانونه یې پټ کړي ول تښتېدلې وې . دغه ډله د کابل په نوي ښار کې راټوله شوې وه تر څو له رامنځته شوي نوي حالت سره د خپل چلند دریځ او څرنگوالی روښانه کړي .

عبدالکریم مېثاق هم په دغه ډله کې وو . هغه وایي : **❖** د " کابل " په نوي ښار کې را ټول شوي وو . په دغه ډله کې زه ، سلیمان لایق ، بارق شفیعي ، قدوس غوربندي او نور احمد نور وو . مور د حبیب الله کارگر په کور کې چې د گوند غړی او بکس جوړوونکی وو په هاغه وخت کې راغونډ شوي وو . سترگو مو لارې څارلې چې څه ډول مالومات تر لاسه کېږي . په پای کې مو پریکړه وکړه چې ې له گوند سره اړیکه و نیسو او د گوند له منځه کورني مالومات تر لاسه کړو . له گوند سره مو اړیکه ونیوله . سرور منگل او داؤد رزمیار مو وموندل . دوی مور ته خبر راوړ چې څه تیرېږي او په ښار کې دننه ترینگلی حالت روان دی . وضع کړکیچنه ده نیول او بندي کېدل پیل شوي دي ؛ مور چې خپلو کورونو ته خپل کسان ولیږل ، ویل یې چې کورونه کلابند شوي دي . کورونه یې پلټلي ، کتابونه یې له ځان سره وړي ، لنډه دا چې د گوند دغړو د نیولو پلان شوی وو . په دې لړ کې مور د ځان په انديښنه کې شوو چې څه

وکړو؟ دلته دوې خبرې رامنځته شوې. یو شمیرکسانو وویل چې ځانونه پولیس ته سپارو. خپلو کورونو ته ځو او څرگنده ده چې هلته پوليسان دي او موږ نیسي. یو شمیر نورو وویل نه، موږ دا کار نه کوو. په دې ډله کې ما او نور احمد نور وویل چې موږ ځانونه نه سپارو. ځکه چې خبره روښانه ده، کله چې کورونو ته ولاړ شو، ټول بنديان کیږو او گوند پو پنا کیږي. بارق شفیعي، سلیمان لایق او قدوس غوربندي وویل چې نه، موږ ځو، د هغوی د استدلال پر څرخني دا مانا را تاویدله چې که هر څومره ځانونه پټ کړو دا له قانونه د سرغړاوي مانا ښندي خو که په پټه کې و نیول شو، زموږ جرمي ډډه درندیري/...../.

په پای کې زه او نور د [کابل] په ششدرک کې د رزمیار کورته راغلو او له رزمیاره مو و پوښتل چې څه خبره ده او څوک بنديان شوي دي؟ هغه وویل چې یوازې سلطانعلي کشتمند او نجیب الله نه دي بنديان شوي او په کوټه سنگي [وروسته د میرویس میدان په نامه و نومول شو] کې د گوند د یوه غړي په کور کې دي. موږ هغه ته وویل چې دواړه دې دلته راولي. هغوی یې راوستل او په دې سلا مو خبرې کولې چې څه وکړو. د همدغو سلا او خبرو په پای کې مو د گوند دغړو په تړاو پریکړه وکړه: له دې چې مرکزي کمیټه نشته او گوندي غونډه نه شي جوړیدلای ؟ د گوند هر غړی چې چیرې چې دی، هڅه دې وکړي چې ځان پولیس ته ونه سپاري. دا د غوايي اوومه نیټه وه، ناڅاپه مو د یوې چاودنې د درز غږ تر غوږو شو. موږ رزمیار ته وویل ورځه وروړه وگوره چې د باندې څه خبره ده. هغه ولاړ، څو شهبې وروسته راغی او ویې ویل: واللہ د دفاع د وزارت د ودانۍ تر مخ یوې شوبلې د دفاع د وزارت پر ودانې اور وکړ. موږ په دې خبرو اترو کې وو چې چا به دا کار کړی وي، خبرې مو کولې چې د بل درز غږ پورته شو. بیا مو د شوبلو د راتگ غږونه تر غوږو شول. شوبلې د څرخي پله له خوا د ښار پر لور راخوځېدلې وې. رزمیار ته مو وویل چې دباندې ولاړ شي او نور خبرونه دې راورپي. هغه دباندې ولاړ، بیرته راغی او ویې ویل چې له څرخي پله څخه د ښار پر لور شوبلې را خوځېدلې دي او در راډیو پر لور ځي. رزمیار چې دا وویل، ما وویل چې واللہ دا زموږ خپل گوند دی. لنډه دا چې د ماښام اوه بجې شوې، راډیو ته مو غوږ نیولی وو، راډیو د ملي اتن نعمې خپرولې. له نعمې وروسته د حفیظ الله امین غږ پورته شو او ویې ویل چې د سلطنتي کورنۍ تېر ور ټول شو او واکمنۍ د انقلابي شوری لاس ته ورغلې ده او اوس به قادر او اسلم وطنجار خبرې وکړي."

۱۴ " (له لیکوال څخه د څو پوښتنو / چند پرسش از نویسنده " د لیکنې یو شمیر برخې: لیکوال انجنیر شیر محمد ساپی / ۲۰۰۹ز کال د جنورۍ پینځلسمه: " د غوايي د اوومې [۱۹۷۸ ز کال د اپریل ۲۷] په ماښام د کابل د سیند تر غاړه د محمود خان د پله په سل مترۍ کې له خپلو دوه وو تنو هملیکو هم اندو ملگرو سره وم، سترگو مو د اوضاع څرنگوالی څاره. الوتکې د کابل د سیند له پاسه د ارگ له بمبارۍ وروسته تاویدلې. هیڅکله مو بمب غورځوونکې الوتکې چې ویروونکی غږ یې درلود تر دغې شهبې پورې له دو مره نیږدې نه وې لېدلې. د ماښام تر تیاري پورې د ارگ بمبارد روان وو او وروسته و درید چې بیا تکرار نه شو. پوځي افسرانو چې پوځي خولۍ یې پر سرونو درلودلې د الوتکو له ویرې د هټیو خوا ته تینسته کوله. له هوايي بریدونو وروسته ارگ او گارد هماغسې د

کودتاجیانو په کلابندی کې پاتې شو، تر دغه دمه پینځمې ستنې نه شواي کولای په ارگ کې دننه مقاومت مات کړي .

د " خونړي ماښام " د اتو او نهو بجو تر منځ د کابل ښار جلال آباد پر سړک د شوبلو یو کتار د ختیځ له لورې راغی. موږ ځوانان د شوبلو له ویرې د سړک له څنډو و تښتېدلو، شوبلې د ارگ پر لور خوځېدلې وې .

د کابل راډیو د خپرونو له پای وروسته د شپې له پلوه پر ټول کابل یوې غم‌لرلې بورنورې چوپتیا منگولې ښخې کړې. د شپې دولس بجې وې چې د زغرې وال ځواک د یوې شوبلې اور د خونې کړکۍ و لړزولې. دغه ډز په خونه کې بیده کسان له خوبه را پاڅول. هرچا د کړکۍ د ماتیدونکو ښښو له ویرې څخه ځان گونښي کاوه .

د گارد د ډرې وړې کولو او دارگ د نیولو په موخه د کودتاجیانو وروستۍ برید د ماشینگڼو او د شوبلو د اور له درزا سره جوخت تر څو ساعتو دوام وکړ او د زغروالو شوبلو د اور درزهار تر سهاره اورپدل کېده. د دغو قهرجنو عملیاتو دروندوالي دا هیلې را ژوندۍ کولې چې ښايي د ارگ ملاتړ ته مرستندویه ځواکونه را ورسپړي او له کودتاجیانو سره به ډغرې ووهي .

که د گارد دننه خیانت نه وای شواي، څرگنده ده چې مقاومت به دوام کړای وای، د ورځې د روښنایۍ راتگ د بمبارد پر اړتیا ټینگار کاوه. د کودتاجیانو د هر ورومرو بري شونیوالی له ورايه بریښېده. له دغو وروستنیو عملیاتو څخه سترگې پټول ددغه ناتار د ژور تل بله ډډه نندارې ته وړاندې کوي.

زه د ارگ د دوه کیلومترۍ په واټن کې د ششدرک په ختیځې خوا کې لا تراوسه د همغې مرگونې ویرې تر سیورې لاندې استوگنه لرم. د هماغه پیر ځوانان لا تر اوسه ژوندي دي او د دغو پښو شاهدان دي ."

د دغې لیکنې د بشپړې لوستنې لپاره لاندنۍ پته و گورئ:

www.farda.org/articles/08_updates/090100/article_shir_mohammad_sapi.htm

۱۵ (له جنرال خطاب جانباز سره مرکه / ۲۰۰۹ زکال د فبرورۍ ۲۰ ، د ماښام ۷ اوه بجې :

سپاه سنگ : ښاغلی خطاب جانباز! په یوه راغلي لېک کې چې د ۲۰۰۹ ز کال د جنورۍ د شلمې نېټه یې پر تندي لېکل شوې، داسې لېکل شوي : " په ۱۹۸۸ز کال کې ما د دفاع د وزارت د بهرنیو اړیکو له رئیس جنرال خطاب جانباز سره د پخوانۍ پیژندنې پر بنسټ له مزارشریفه د کابل پر لور د ملگرو ملتونو په الوتکه کې یو گډ سفر درلود. هغه ماته د افغانستان د لومړنۍ ولسمشر د شهیدولو د څرنگوالي په اړوند داسې وویل ... " کیدای شي ستاسو له خولې د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د وژل کېدا څرنگوالي ستاسو له خولې واوړم؟

جنرال خطاب جانباز: اجازه را کړی یو ټکی روښانه کړم چې ما په ۱۹۸۸ز کال کې له مزار شریفه د کابل پر لور هېڅ ډول سفر نه دی کړی. کله چې سفر نه وي شوی، پاتې خبرې ټولې خپله په خپله شنډېږي.

سیاه سنگ: آیا تاسو له ښاغلي MZM چې نوم او کورنۍ نوم یې "....." دی، پیژندگلوي لري؟

جنرال جانباز: زما د نویو او پخوانیو دوستانو په منځ کې په دغه نوم او کورني نامه څوک نه شته.

سیاه سنگ: د هغه له پیژندلو یا نه پیژندلو پرته، آیا تاسو په یاد لرئ چې د دیارلس سوه او اوه پینځوسم لمريز کال د غوايي د مېاشتې د اتمې نېټې [۱۹۷۸ ز د ۱۰ پرېل ۲۸] په سهار د شپږو او اوو بجو په شا او خوا کې چيرې واست او څه مو کول؟

جنرال جانباز: ډیر ښه مې په یاد دي. د ورځې په هغو شېبو کې زه له قادر ♠ همغه نامتوقادر ♠، د څلورم زغره وال ځواک له افسر تورن امین او د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند له یو شمیر نورو غړو سره یو ځای د راډیو افغانستان د ودانۍ مخې ته وم.

سیاه سنگ: آیا ستاسو د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند غړی یاست؟

جنرال جانباز: په ډیر ویاړ ویاړی شم چې زه نه خلقی يم او نه پرچمی، خو د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند یو غړی وم او يم. که تاریخ بیرته همغو کلونو ته و گرځي او د خپلې ځوانۍ ځوښ او شور بیرته تر لاسه کړم، بیا به هم په همغې پخوانۍ گروهنې په همغې لارې ولاړ شم.

سیاه سنگ: مخکې له دې چې د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د وژل کیدلو د څرنګوالي سپړلو ته را و گرځو ښه به دا وي چې د دیارلس سوه او اوه پینځوسم لمريز کال د غوايي د اومې پېښې په اړه مورته خپل لید لوری وواياست.

جنرال جانباز: د غوايي د اوومې پېښه که کودتا وبلو، پاڅون یا بل شی رښتیا دا ده چې " زموږ پرتمین انقلاب " له سترو ناورینونو، بدترینه نا تار ځپنو او نه سکېنده کیدونکي " جبران نه منونکو " تیر وتنو سره ملګری وو. که یې کودتا و بولم یا انقلاب، خو په دغه لړ کې (زما په اند د کلماتو یادول دومره اړین نه دي) دومره سپیڅلي او بیګناه وګړي ووژل شول، د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند شریفترینه بچیان له منځه ولاړل او دومره له شرمه ډک جنايات تر سره شول چې هېڅ با وجدانه انسان به له هغو او د هغو له عاملینو څخه سترګې پټې نه شي کړای.

سیاه سنگ: آیا دا رښتیا ده چې د ۱۹۷۸ ز کال د اپریل په ۲۸ نېټه ببرک کارمل تا سو ته وویل: " له خپلو ټانکونو او زغره والو شوبلو سره د جمهوري ریاست پر لور و درومی " .

جنرال جانباز: دغه ادعا له سره تر پایه سمه نه ده. په هاغه ورځ هر ډول پوځي او غير پوځي بولنه " قوماندۀ " او لارښوونه د حفيظ الله امين له خوا وركول كېدله. بېرک كارمل په هغه برخه كې هېڅ ډول ونډه نه درلودله. دا چې ويل شوي ماته كارمل لارښوونه كوله زما ځواب منفي دى. بېرک كارمل د راډيو په ودانۍ كې دننه وو او زه دباندې وم. نه هغه ماته داسې لارښوونه كړې او نه مې له هغه څخه دغسې لارښوونه اوريدلې ده .

سياه سنگ: آيا ستاسو له خولې دغه ويل شوې خبره سمه ده: " په ډيره بېره لاندې راغلم ، د زغره وال گاډي او د سرتيرو د غوره كولو سمبالتيا مې و نيوله چې ټول ټال لس دقېقې شوې. امام الدين ته سترگې په لار وم چې د راډيو ټلويزيون د وَ تَنگ د دروازې له لارې په خپلې شوبلې كې را ووځي او راشي. له پينځو دقيقو وروسته راته وويل شول چې امام الدين ته په هماغو لومړيو شېبو كې دنده وركړل شوې وه او خوځېدلې دى. هك پك پاتې شوم چې هغه څنگه په دومره بېره ځان سمبال كړى او خوځېدلې دى. له دې امله زه هم د ولسمشر د استوگنځي پر لور و خوځېدل. كله چې د استوگنځي انگر ته ننوتم او له زغره وال گاډي څخه نوى پلى شوم چې د ډزو غږونه مې تر غوږو شول ، پر له پسې ډزې وې. په همدغه شېبه كې مې امام الدين وليد چې له خپلو سرتيرو سره راووت او د خپل د يوه لاس مټ يې ټينگ نيولى وو ، ما ورباندې غږ وكړ: " څه دې وكړل؟ ولې ماته سترگې په لار پاتې نه شوې؟ " هغه راته وويل: " ما خپله راكړل شوې دنده تر سره كړه. اوس د ډيرو خبرو وخت نه لرم ، ټپي يم " .

جنرال جانباز: ما په لومړي سر كې وويل چې د دغو خبرو يوه په سلو كې زما نه ده. زه د هوايي ځواك انجنير او هوا پيژندونكى وم او هېڅكله مې له شوبلو او زغره والو سره سر او كار نه درلود. په ډاډ او زغرده ويلای شم او تکراروم چې د دغو خبرو يوه په سلو كې زما نه دي .

سياه سنگ: په هاغه ورځ مو امام الدين چيرې وليد؟

جنرال جانباز: ما نه يوازې په هاغه ورځ بلکه د كلونو په اوږدو كې امام الدين نه دى ليدلى. د هغه نوم مې د گوندي غرو له خولې اوريدلاى وو ، د هغه د ټپي كيدلو په اړه هم د دوستانو له لارې خبر شوم. هغه پيښه چې ده دې گڼې لاس كلک نيولى وو او له ما سره يې خبرې كړې وي ، رښتيا نه ده . تاسو كولاى شئ د خبرې رښتونواله په خپله له امام الدينه پوښتنه وكړئ. ما امام الدين له ټپي كېدا يو يا يو نيم كال وروسته ، وليد .

سياه سنگ: تاسو د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند ، گوندي تگلارې او هېلو ته د يوه پالپاله غړي په توگه ، محمد داؤود ته له كومې سترگې گورئ ؟

جنرال جانباز: دا چې د سردار محمد داؤود شخصيت ته د يوه سپيڅلي ، پاک ، هيوادپال او وجدان لرونكي شخصيت په انځور كې كتل كيږي ، په دې هېڅ ډول ځونې څار او شك نه شته. د داؤود خان موأفقين او مخالفين په دې كې په يوه غږ دي. كه څوك په خولې و نه شی ويلای خو په زړه كې هرو مرو دا مني چې داؤود خان يو ډير زړور او تورپال انسان وو. هغه د زړه له كومې غوښتل افغانستان ته چوپړ وكړي. د خپلې كورنۍ يا د يحيى د لمسيو

او زوزات په منځ کې د داؤود په څیر بل انسان نه لیدل کېږي. د یوې څرگندې سیاسي څیړې په توګه د هغه په کار کې تیر وتې، نیمګړتیاوې، ګرګري "استبداد" او خښم هم لیدل کیده.

ډاډ لرم چې تاریخ به د نورو سیاسي شخصیتونو د سپړنې په څیر له داؤود خان سره له ګرچ، کېنې، او رخې سخې پرته یو ناپیلی، بې پرې علمي او منطقي چلند وکړي. په دې مانا چې د هغه د چال چلند مثبت او منفي اړخونه ټول به په لاسونده ډول او د زباد او شواهدو پر بنسټ و څیړل شي. تاریخ د بودی. د ټال د خیالونو په زانګو او تشو تور وهنو نه لیکل کېږي؛ که داسې وشي، هغه تاریخ نه وي یوازې د زړه د غوتو د براس ایستل وي.

00

(شپږ وېشتمه برخه)

مل کرنې

۱۶ (د ۲۰۰۹ز کال د اپریل د مېاشتې په شپاړلسمه نېټه د " پسرلني سباوون د گوليو باران " د څیړنې پرله پسې برخو ته صالح محمد ابرار لاندنی کرنې را واستولې :

"جنرال امام الدین د افغانستان په وسلوال ځواک کې نامتو سړی دی. هغه ټیټه ونه لري، هڅاند افسر دی، امام الدین خلقي دی او د غوايي [۱۹۷۸ اپریل] په کودتا کې یې ونډه درلوده.

[د افغانستان پخواني ولسمشر] ډاکټر نجیب الله ما ته وویل: د ۱۹۷۸ز کال د پېښو په لړ کې وروسته له هغې چې د محمد داؤود د کار دفتر او استوګنځی او په کابل نور مهم ټکي و نیول شول [د افغانستان د خلق ډیموکراتیک گوند] د مشرتابه او سیاسي بیرو غړو د نورو سکالو تر څنګ د محمد داؤود د برخلیک د څرنگوالي په اړه خبرې اترې کولې. هغوی پوهیدل ترڅو چې داؤود خان ژوندی وي، دا گواښ او ویره شته چې د هغه ساتندویه او ملاتړ کوونکي ځواکونه به بیا په پښو ودریږي، خو چا نه غوښتل چې د هغه د وژلو په اړه څه ووايي. خبرې اترې تر څو ساعتو و غځېدلې.

د غونډې د خونې دروازه ناڅاپه دروازه پرانیستل شوه. امام الدین وسله په لاس او په ټپي مټ وړاندې راغی او غوښتل یې څه ووايي. چا د هغه خبرو ته غوږ ونه نیو. د غونډې له منځه چا غږ پورته کړ او ورته ویې ویل: " څو شپې وروسته راشه! " خو امام الدین د باندې ونه ووت.

کله چې د غونډې د برخوالو ترمنځ خبرې بیا تودې شوې ، امام الدین په یوه ډول ځان میز ته نیږدې کړ او وپې ویل : " ما هغه [داؤود] وواژه . امام الدین په خپلې دې خبرې غونډه په چوپتیا کې ډوبه کړه . د غونډې گډونوالو ژوره سا و ایستله .

نه غواړم د امام الدین پر خبرو شننه وکړم او ټینگار وکړم چې د هغه خبرې تر کومې کچې رښتیا یا درواغ دي . پوښتنه دا ده چې آیا هغه په رښتیا ولسمشر وژلی وو؟ هغو کسانو چې [د هغې ورځې] پېښه یې له نیږدې لیدلې او شاهدان دي داسې وايي : داؤود خان لومړنی ډز پر امام الدین وکړ او امام الدین په ځواب کې د داؤود خان پر لور د اور خوله پرانیستله . " افغانستان: زما وروستی جگړه " د Makhmut Akhmetovich Gareev لیکنه : ژباړه : محمد طاهر کانی/ جرمني ۲۰۰۱ پپ : ۳۷۷ او ۳۷۸ "

ډاکټر محمود احمدویچ گاریف روسي تاریخپوه او د روسیې د پوځي پوهنو د اکاډیمۍ مشر دی . نوموړی د " پوځ تر ټولو پوه پوځي ستراتیژیست " بلل کیږي ، هغه له ۱۹۸۸ تر ۱۹۹۱ز کال پورې په افغانستان کې د ډاکټر نجیب الله سلاکار وو . جنرال گاریف په ۱۹۲۳ز کال کې سترگې پر نړۍ و غړولې او گڼ شمیر کتابونه یې پارسي ، پښتو ، انگریزي او څو نورو ژبو ته ژباړل شوي دي .

۱۷) انجنیر شیر احد ساپی د ۲۰۰۹ز کال د اپریل په اتلسمه نېټه د " عقاب آریانا/ د آریانا د گوربت " د مجلې د چلوونکي محمد سرور رڼا لیکنه چې د (جرمني) په مونشن کې خپرېږي د دغې لیکنې پرله پسې لړۍ ته را ولیږله . د رڼا لیکنه د " کتاب گمښده یا دزدیده شده دکتور عبدالرحیم نوین؟/ د عبدالرحیم نوین کتاب ورک شوې یا غلا شوې؟ " تر سر لیک لاندې ده چې د ۲۰۰۹ز کال د اپریل په څلورمه نېټه خپره شوې ده . د دغو یادښتونو په یوه برخه کې داسې راغلي دي :

" د ډاکټر عبدالرحیم نوین د مړي د درنښت لپاره د جنازې په بدرگه کې د گډون په موخه چې د گلبدين حکمتيار په مرسته پاکستان ته لیږدول کیده د (جرمني) فرانکفورټ ته تللی وم . هلته مې د ډاکټر نوین زوی ته په ټینگار سلا ورکړه چې د خپل پلار " یادښتونو او د هغه د سترگو د لیدلي حال لیکنو " ته کلکه پاملرنه وکړي . هغه ژمنه وکړه چې نوموړی به ډیر ژر چاپ دغه یادښتونه خپاره کړي ، خو کله چې له پاکستانه بیرته را ستون شو وپې ویل : " زما د پلار کتاب ورک شوی دی "

د [پوهاند نوین] دغه " یادښتونه او د سترگو لیدلي حال " څه د باندې د درې سوو پاڼو پرمخ لیکل شوی وو . ما (رڼا) دغه لیکنې له سهاره تر ماښامه ، تر هغې شپې پورې چې ډاکټر نوین به بیرته کورته را ستنیده ، لوستلې . /...../ یوه ورځ مې له خپل گران ، درانده ، او منلي استاد ښاغلي سید قاسم رشتیا سره خبرې وکړې . هغه

وویل: "ډاکټر نوین خپل کتاب ماته هم رالیرلی وو. ښه لیکنه یې کړې ده. د هغه د سترگو لیدلی حال د پېښو له رښتونوالي او د پېښو د لړۍ له رښتونو اړخونو سره د ډاډ وړ دي".

د نوموړي کتاب ځېنې برخې په لاندې ډول دي:

"په هغو شېبو کې چې د کمونیستانو د جیت جنګي الوتکو غږ زهار او د شوبلو د اورونو گږ زهار د کابل په تشیال په ځانگړې توگه د هغوی د پام وړ په سیمو کې ازانگې خپرولې مور د لارښود [محمد داؤد] حضور او د هغه د ورور سردار محمد نعیم خان مخې ته ناست وو او د روانو پېښو په اړوند مو خبرې اترې کولې.

د کورنیو چارو وزیر قدیر ټینګار کاوه چې د کمونیستانو مشران دې د یوې دښتنې پانسۍ په ترڅ کې په بیره پانسي شي ځکه چې د اړو دور کچه تر گواښجنې کچې پورې لوړه شوې ده. که هغوی و ژغورل شي نو د نه منلو ناورینونه به رامنځته شي چې په هغه مهال کې به ژغورنه یې ناشوني وي.

ارواښاد سردار په ډیره ترخه ژبه وویل: "د دغسې یوې بېړۍ او ناپاڅوالي پریکړې په کولو به مور نه یوازې د افغانستان د ولسونو او پرگنو په سترگو کې بلکه د ټولې نړۍ پروړاندې د جنایتکار په توگه و پیژندل شو، له بله اړخه به د څو تنو هیواد پلورو او پرډیو ته د چوپړ یانو له نومونو څخه سترې سیاسي څیرې جوړې شي".

د کورنیو چارو وزیر له خونې دباندي ووت. زه هم څو دقیقې وروسته د اړتیا له مخې له خونې د باندي ووتم. گورم چې قدیر د دالان په یوه گوټ کې له چا سره د تېلفون له لارې خبرې کوي. د قدیر له لوره غږه داسې بریښیدل چې ډیر په خښم دی. هغه ویل: "په دغو شېبو کې له سردار څخه د امر اخیستل گران او ان ناشوني دي. زه د کورنیو چارو د وزیر په توگه امر کوم چې ټول پانسي کړي. تاسو کولای شئ زما غږ د امر په توگه ثبت کړئ. له درتگ سره سم به هم په لیکلې توگه لاسوند دروسپارم." له څو شېبو وروسته، نه پوهیږم چې د تېلفون له بل لوري څخه یې څه واوریدل خو په ډیر تراخه او لوړ غږ یې چیغه کړه: "زه امر کوم." او تېلفون یې په ډیر خښم بیرته کښیښود. بیا یې وویل: "ټول هیواد پلوري، جنایتکار او خاین شوي دي".

قدیر ما ته وکتل او ویې ویل: "دوی په داسې شېبو کې د لارښود "رهبر" امر غواړي! د ولسمشر سترگې په هېله مندی. د اوضاع ښه والي څاري، هغه د دفاع د وزیر پر تشو خبرو ډاډ کوي چې مرستندویه ځواکونه به دده مرستې ته را ودانگي، خو پام نه کوي چې د باندي څه روان دي، څه پېښېږي او کوم لاسونه کار کوي".

ما [نوین] له قدیر سره ټوکې درلودلې، هغه ته مې وویل! وه د پلار مړي زو! څوک وژنې! د لارښود ځواب به څه وایې؟ "هغه له ځنډه پرته راته ووايل: "زه هغه ټول جنایتکاران وژنم. غواړم هېواد او ولس له هغه ناورین څخه وژغورم چې را روان دی. سردار دې له هغه وروسته ما پانسي کړي".

بیا مو له سردار نعیم سره د دغو بدمرغیو او د هغو د لاملونو په اړه خبرې کولې. هغه وویل: " زموږ د دوستانو او همکارانو د لاس په لستونو کې مارانو ځالگۍ جوړې کړې وې او د هغوی له ډاډ څخه یې ناوړه گټه واخیستله. خو په دغو خبرو هغه مهال پوه شولو چې وار له واره تیر وو. " په همدغه شېبه کې د کورنیو چارو وزیر په بېره راغی او له سردار محمد نعیم خان څخه یې وپوښتل: " د فرانسې د سفیر د وړاندیز په اړه مو څه پریکړه کړې ده؟ "

زه له خبرې خبر نه وم او هغوی ته مې هک پک کتل. وروسته پوه شوم چې که دوی د فرانسې سفارت ته پناه یوسي، نو ټول به خوندي وي. سردار نعیم وویل: " ورور مې [محمد داؤود] دغه وړاندیز ونه مانه او ویې ویل چې د یوه سر تیري په توگه ماته شرم دی چې د مرگ له منگولو د ځان د ژغورلو لپاره په خپل کور کې یوه بهرني سفارت ته پناه یوسم. زه په زر هاوو ځله مرگ غوره بولم. خو دا یې ومنله د هغه د کورنۍ په گډون دې نور ټول ولاړ شي. او لارښوونه یې وکړه چې ټول دې هلته ولاړ شي. د ولسمشر ماندینې هم سفارت ته د پناه غوښتل ونه منل او ویې ویل چې د خپل خاوند په ژوند او مرگ کې شریکه یم. په پای کې ټولو پریکړه وکړه چې په ارگ کې پاتې شي. "

د توپکو، تومانچو، شوبلو او د الوتکو د بمبارد گرزهار، د سوځیدلو کوکو او بغارو غږونه شېبه په شېبه زیاتیدل او اوریدل کیدل. سردار نعیم غوښتل هغې خونې ته ولاړ شي چې ټول پکې را ټول شوي ول. کله چې له ځایه پاڅید، یوه مرمۍ یې پر لاس و موښتله. خپل لاس یې ټینګ ونيو او له خونې دباندې ووت.

زما په گډون، د مخابراتو وزیر یو شمیر نور وزیران او یوشمیر جنرالان د ودانۍ لاندنۍ یا کښتنۍ خونې ته ولاړو. موږ هڅه کوله چې ځانونه د نورو له سترگو او مرمیو څخه بچ کړو. مرگڅپانې چوپتیا هر چیرې درې لگولې. یوازې د هغه چا د گامونو غږ راته چې ورو ورو یې پورته کول، هغه کسان چې له یو بل سره بوښېدل د هغو غږ هم راته وروسته پوه شوو چې هغوی د همدغې ناوړین ځپلې چوپتیا په ترڅ کې غوښتل د مړیو جنازې د باندې وباسي.

پورته راغلم او د سردار نعیم ماندینه مې و لیدله. ما گومان کاوه چې ټول ژوندي دي. چا وویل: " له دغې میرمنې او د هغې له لمسی پرته چې لاندنۍ خونې ته تللې وې، نور ټول شهیدان شوي دي. "

او موږ چې څرگند دښمنان وو، له میرمن زهره نعیم سره یو ځای د څرخي پله زندان ته و سپارل شوو. "

کمونستانو غوښتل د ډاکټر نوین له خولې چې د وزیرانو د غونډې منشي هم وو، د خلق او پرچم د مشرانو په اړه د سردار محمد داؤود خان وروستۍ پریکړه واورې. د ښاغلي نوین په وینا، په هاغه ورځ نوموړی د وزیرانو په غونډه کې نه وو، خو کمونستانو گومان کاوه چې نوموړی غواړی خبره پټه کړي او حقیقت نه وايي نو ځکه یې تر کلک دباو او ټینگو وهلو ټکولو لاندې ونيو.

" په همدغې شېبې کې چې د [افغانستان د گټو د ساتونکې ادارې] [اگسا] مشر اسدالله سروري زما د کین لاس د پینځمې گوتې نوک ایسته، او ما سوگند خوړ چې په هاغه ورځ د وزیرانو په غونډه کې نه وم، و مې لیدل چې یو

سرتیری ناڅاپه په خونې را ننوت او د درنه مار " جلا د " سروري په غوږ کې یې څه وویل. هغوی له خونې دباندي ووتل. سروري له څلورو یا پینځو دقیقو وروسته بیرته راغی او ویې یول: " ته په دې اړه تر سبا پورې ژور سوچ وکړه. د حقیقت له ویلو وروسته له تاسره نور څه نه لرو، پر ته له هغې به ستا لاسونه او پښې نوکان و نه لري. " خو له هماغې ورځې وروسته په دې اړه د پلټنو لړۍ چورلټ و شلېدله. "

۱۸ " (حفیظ الله خالد : د لیکوال د سترگو لیدلی حال : ۲۰۰۸ز کال د اپریل ۲۶ : د مهتر لام بابا په ښار کې د ارواښاد داؤد خان د وروستني وینا یوه برخه چې د دیارلس سوه او شپږ پینځوسم لمريز کال د کب په مېاشتې کې [۱۹۷۸ز فبروري] یې کړې وه:

لغمان ته د داؤد خان له سفره درې ورځې مخکې د لغمان والي محمد حسن گردیزي د مهترلام د جامع جومات ترڅنگ په یوې څلور څنډيزې ځمکې کې د یوې ودانۍ د جوړولو کار په بیره پیل کړ او د کار د څارنې ټولې چارې یې په خپله غاړه واخیستلې .

پر نوموړې ځمکې د ودانولو پر چارو د والي ځانگړې پاملرنې د ښاريانو تلوسه را پارولې وه. معما هغه مهال حل شوه کله چې داؤد خان له لغمان څخه د لیدنې پر مهال ، خپله وروستۍ وینا واوروله .

د هماغې ورځې پر سهار د داؤد خان د راتگ خبر په ټول ښار او ورڅیرمه سیمو کې خپور شو. خلک ټول په هغه ځای کې راټولیدل چې د سردار محمد داؤد د وینا لپاره ځانگړی شوی وو. ورهنگرو او هتیوالو هم خپلې هټۍ گانې و تړلې او د لغمان له څلورو گوتونو څخه مهترلام ته راغلل .

داسې ښکاریده چې د ولایت چارواکو او پازوالو د چارو د ښه سمبالښت لپاره اړین چمتووالی نه درلود او ناڅاپه گیر شوي ول. دومره ډیر لودسپیکرونه نه ول چې خلک د داؤد خان غږ سم واورې ، له خلکو وغوښتل شول چې لږ نیږدې راشي او خبرې له نیږدې واورې. د دې خبرې په اوریدلو هر چا هڅه کوله چې ځان ستیژ ته نیږدې کړي. دې ته په پاملرنې چې گډونوال د ښار ورهنگر او د کلیوالي ژوند کلیوال ول ، هغوی په دغسې غونډو کې د گډون د نظم او مقرراتو له دود سره آشنایي نه درلودله.

سره له دې چې د امنیتي چارو چارواکو د نظم لپاره هلې ځلې کولې خو بیا هم شور ماشور خپور وو او ویره وه چې داؤد خان به خپله وینا وا نه اوروي .

لومړی محمد حسن خان میکروفون را واخیست او ځان یې خلکو ته ور وپیژانده ، وروسته یې له گډونوالو وغوښتل چې هر څوک دې په خپل ځای کې کرار کښيني. له څو دقیقو وروسته چوپه چوپتیا خپره شوه او داؤد خان خپله وینا پیل کړه .

داؤود خان لغمان ته د سفر او د سيمې له وگړو سره د کتنې په اړه خپله خوښي څرگنده کړه او له هغو پرمختگونو څخه يې يادونه وکړه چې د جمهوريت د بنسټ ايښودلو په پينځو کلونو کې رامنځته شوي ول. داؤود خان د نوي جمهوريت پر وړاندې روانو مخالفتونو ته هم نغوته وکړه .

داؤود خان د وينا له اورولو وروسته د سراج د کلا (قلعه سراج) له بڼ او مهترلام څخه ليدنه وکړه او ماسپښين د ننگرهار د ولايت پر لور وخوځېد .

په سبا ورځ يې داؤود خان له خپلې مانيدنې سره په لنډ کروزر موټر کې چې ده په خپله چلاوه بيرته لغمان ته راغی ، د هغه پلار د مهترلام بابا د زيارت ترڅنگ ښځ دی ، د خپل پلار قبر ته ولاړ او له هغه وروسته يې د ولايت له نورو سيمو څخه ليدنه وکړه " .

د دغې ليکنې د بشپړې لوستنې لپاره لاندنۍ پته و گورئ :

www.tolafghan.com/home/detail/9784

۱۹ (د ۲۰۰۵ ز کال د اپريل په ۲۴ او د ۲۰۰۶ ز کال د اپريل په ۲۶ نېټو باقي سمندر په رسنيو کې دوه يادښتونه خپاره کړل. سره له دې چې نوموړي د محمد داؤود او د هغه د کورنۍ د وژل کېدا د څرنگوالي سپړنه نه ده کړې ، خو د دغو وژنو شا ليد ته يو شمير نغوټې ور نيغې دي.

سمندر په خپلو يادښتونو کې له لاندنيو سرچينو څخه گټه اخيستې : " از موج تا توفان / له څپې تر توپانه " د جمعه نوع پرور لېکنه ، " رازها افشا ميگردند " د ډاکټر شاه زمان وريخ ستانيزي ليکنه ، " سهل انگاري داؤود خان " د ډاکټر شاه زمان وريخ ستانيزی ، " خاطرات یک افسر نظامي / شپهای کابل " جنرال غني عمرزی ، " نگاهی په تاريخ حزب ډيموکراتيک خلق افغانستان " عبدالقدوس غوربندي ، " سقوط افغانستان " عبدالصمد غوث ، ژباړه : پوهندوی محمد يونس طغيان ساکاپي او " افغانستان پس از بازگشت سپاهيان شوروي " ژباړه : عزيز آريانفر

د دواړو ليکنو لپاره چې ښايي يو ځل بيا کتنې ، سمونې او خښم لرونې ته هم اړتيا ولري ، کولای شئ لاندنۍ پتې و گورئ :

www.goftaman.com/daten/fa/articles/part2/article284.htm

www.goftaman.com/daten/fa/articles/part1/article44.htm

۲۰ (يو شمير لوستونکي " د پسرلني سباوون د گولپو د باران " له ليکنې سرټکونه کوي او ويلي يې دي چې په هر ځای کې مو " محمد داؤود " ليکلي او ښايي دا د افغانستان لومړني ولسمشر ته د سپکاوي يوه نښه وي. لوستونکي

وايي چې اوس ان د هغه تراخه ژبي مخالفين هم په خپلو لېکنو کې هماغه منل شوي دوديز نومونه لکه سردار محمد داؤود ، شهيد سردار داوود يا لږ تر لږه داؤود خان ليکي.

بايد ور غبرگه کړم چې د افغانستان د لومړني ولسمشر نوم ، له هر ډول مختاري او وروستاري پرته " محمد داؤود " دی. ټايبست (سياه سنگ) په خپلو ليکنو او خبرو کې د " محمد داؤود " نوم په همدې ډول غوره بولي. خو د دغې پرله پسې لړۍ په هره برخه کې کله چې د نوروکسانو له ليکنو څخه اخځ اخیستل شوی هغه يې په ټول امانت په هماغې ليکل شوې بڼې ليکلی دی .

په قاموسونو کې ويل شوي چې د سردار نوميزه تړگړ " واژه " په پهلوي ده چې بنسټ مشر ، د پوځ مشر ، يا د لښکر د يوې برخې يوځي مشر ته ويل کيږي. زه گومان نه کوم چې د يو شمير قاموسونو دغه ادعا سمه وي. ځکه ويل کيږي چې په پهلوي ليکنو کې د " سردار " نوم - مختاري هېڅکله نه دی کارول شوی .

البته دا هم روښانه نه ده چې " سردار " يو گړی نوميزه تړگړ دی يا د " سر + دار/ لرونکي " گډوله ده په بله وينا " سرلرونکي " لکه : زميندار، سرمايه دار

يو شمير تاريخي / فرهنگي لاسوندونه ښيي چې " سردار " ټولنيزه ريښه لري او د لارښود له مانا سره نږدې والی لري او هم د دې مانا ښندي چې د دغه نوم لرونکی ، په يوه سمبال شوي لښکر يا ډله کې لوړ مخور توب ، دريځ او نوم لري .

دغه نوميزه تړگړ په هندي او مراټه ټبرو کې هم د پارسي ژبې په څير کارول کيږي چې تر ډيرې کچې پوځي رنگ لري. په دې توگه ، " سردار " کيدای شي له " سر لښکر " يا " سپهسالار " سره نږدې تړاو ولري .

(په هندوستان کې د " سردار " کيدلو له ځانگړتيا وو څخه يوه بيلگه د " جاگير " د لرلو بيلگه وه. په بله وينا هر سردار " جا گير دار " هم دی. جاگير هغې ټوټې ځمکې ته ويل کيږي چې د يوه هيواد پاچا يا واکمن ، سردار ته ورکړې وي. د ځمکې دغه ټوټه کيدای شوی د سردار لپاره د گټو او پانگې سرچينه وای ، خو په دې توپير چې د هغه له مرگه وروسته د شخصي ځمکو په څير ځمکه د هغه پاتې وراثينو ته نه ورکول کيده ، داسې ځمکه بايد بيرته دولت ته ورکړل شوې وای) .

د ۱۸۶۰ او ۱۹۴۰ ز کلونو په منځ يا د اتيا کالو په اوږدو کې بریتانیا د سرتيرو د راټولولو په موخه د اترپرديش ، هيماجل پرديش ، هريانه او مهاراشترا پر سيکه-ميشو سيمو ډير زور او دباو راوړ ترڅو دغه سيمې تر خپلې ولکې لاندې راولي .

کله چې بریتانوي لښکر پر هند خپله بشپړه ولکه او سوبه خپره کړه د " سردار " نوميزه تړگړ د " س " له زور څخه د " س " زير ته راټيټ شو. ښايي دغه بدلون د غږپيژندنې له امله وي ځکه د دغه نوم نيمايي د انگرېزي د " سر =

"Sir له نومتاري سره چې د (ښاغلي) مانا ښندي نيردې والی ولري او هم د "سر" Sir = نومتاری د " مشر اشراف " له مانا سره نيردې والی لري .

په پخوا وختونو کې يوازې د سيکهانو مشران او لويان او مخورې کورنۍ " سردار" بلل کيدل. ورپسې د " جي " وروستاړی هم ور وتړل شو چې د ډير درنښت څرگندويه ده ، نن ټول سيکه نارينه " سردار جي " بلل کيږي. د وخت په تيريدلو دغه نوميزه ترگړ ، گروهنيزې او ټولنباورۍ کرښې ماتې کړې او نن سيکهانو ته د " سردار" پر ځای د ښاغلي يا د انگرېزي Mister نومتاري ورکړل شوی دی.

په پاکستان او د افغانستان ښکېل پاکستان په همکريو سيمو کې د " سردار " نوميزه ترگړ ، د هغه د هندي لښکري ځلاندوالي برعکس ، د ژوندانه په ډيرو برخو کې غير پوځي ، توکميزه او تېرنيزه کارونه لري. په دغې جغرافيا کې سردار د " ستر ، لارښود ، مخکښ ، پياوړي ، اغيزمن او مخور" په ماناوو د پتهانانو (پښتنو) ، بلوڅانو ، سندھيانو او براهويانو توکميزو مشرانو ته ويل کيږي .

په افغانستان کې د ناڅرگندو لاملونو له امله بارکزيو او محمدزيو ته هم د " سردار" نومتاری کارول کيږي. دغه هم په خپل وار د پوښتنې وړ ده چې د محمد داؤود ، محمد هاشم ، محمد نعيم او ..... نومونو د " سردار" مختاري درلودل خو موږ ډير لږ اوريدلي چې چا دې سردار محمد ظاهر شاه ويلي وي.

د " سردار " نوميزه گړتې نورې بيلابيلې کارونې هم لري ؛ د بېلگې په توگه په ايران کې د " سترتوب او لوړاوي " مانا ښندي خو په کردستان کې د " عادي" مانا ښندي. د کشمير سدهناتي وگړي د دارني /سدوزي احمدشاه " بابا رحمة الله عليه ښکېل زوزات د " سردار په نامه يادوي او د هيماليا د غرونو په لمنو کې " سردار" هغو کسانو ته وايي چې په غرونو کې سيلانيانو ته لارښونه کوي. په يو شمير هيوادونو کې د بي بي فاطمې لمسيانو ته سيد او سردار وايي .

د لا زياتو مالوماتو لپاره لاندنۍ پته و گورئ:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Sardar>

۲۱ " (د [ديارلس سوه او دو پينځوسم لمريز کال د چنگاښ په شپږويشتمه (۱۹۷۳ ز د جولای ۱۷)) د سهار په اوو بجو د راډيو افغانستان د خپرونو لوی چلنوال له ما وغوښتل چې د قران کریم له تلاوته وروسته څه ډول خپرونه خپره کړم. ما ورته وويل چې : " د اختر او جشن د ښاديو د ورځو په څير د ملي اټن نغمې او د ښادۍ سندرې خپرې کړئ." راډيو خپرونې پيل کړې. ضيا مجيد په بېره زما څنگ ته راغی او ويې ويل : " د سټډيوگانو امن ونيسئ چې لارښود " رهبر " را روان دی او دلته را درومي." دا مې لومړي ځل وو چې د لارښود " رهبر " کلمه مې اوريدله ، دغه

کلمه مې دومره په زړه ښه ونه لگېدله. دا ماته د يوه پور شوی بې ډيله نوم په توگه ښکارېده چې د دغه بوډا او سرخريلي سړي په نامه پسې چا تړلی وي. هرگوره ، هغه څه چې ضيا وويل هماغسې مې وکړل .

شل باندي اووه بجې وې چې د پرون ورځې سردار او د نن ورځې لارښود " رهبر " چې په ځان کې يې پسرلنی څر عسکري رنگه پتلون اوکميس وو له حسن شرق ، ضيا مجيد ، حيدر رسولي او د کودتا له يو شمير نورو مشرانو سره راډيو ته را ورسيدل ، هغه ته د راډيو په درشل کې زمور پوځي قطعې سلام وړاندې کړ ، د سلام له منلو وروسته سټډيو ته ولاړ. د راډيو وياند مهدي ظفر غوښتل ووايي چې دا دی اوس سردار محمد داؤود خپله وينا ا وروي ، خو هغه وويل : " وروڼو! زما په گډون نور هيڅ چا ته د سردار نوم مه ورکوئ. په افغانستان کې د سرداری تېر د تل لپاره ټول شوی دی." مهدي ظفر له يوه لنډ انانوسه وروسته د خبرو د پيل لړۍ محمد داؤود ته و سپارله. " (اردو سياست در سه دهه اخير افغانستان) ليکنه ستر جنرال محمد نبي عظيمي پ : ۹۰ "

ريجاينا (کانادا)

نزد هم اپريل 2009

د ټيلفونونو شميرې: 1 (306) 5438950 و 1 (306) 5020882

ډاگ نښه Siasang, 679 Rink Ave., Regina, SK., S4X2P3, CANADA

(اوه وېشتمه برخه)

منن لېک

که د یارانو پیرزوينې او همکارۍ راسره نه وای نو" د پسرلني سباوون د گولپو د باران" څپرنيزه لېکنه به هم نه وای رامنځته شوې. په دې اړوند غواړم يو په يو له دغو کسانو څخه د زړه له کومې مننه وکړم :

۱) هغو کسانو چې د دغې پرله پسې لړۍ د لاسه والي والي لپاره د کار له هماغو لومړيو شېبو څخه د ارزښتمنو مالوماتو له لارې مرسته کړېده : نیلاب سلام ، ادریس زمان ، فریبا آتش ، شکرالله شیون ، احمد پوپل ، عبدالفتاح غفوري ، عبدالرزاق غفوري ، محمد نبی عظیمي ، ډاکټر داؤود جنبش ، عبدالغفار فراهي او خان آقا سعید

۲) د هغو کسانو نومونه چې له لېکنو یا خبرو څخه یې گټندویه گټه اخیستل شوې ده : : ډاکټر ظاهر طنین ، ډاکټر عاصم اکرم ، جنرال نذیر کبیر سراج ، جنرال محمد نبی عظیمي ، الف هارون ، حامد ، دیپلوم انجنیر کریم عطایي ، جنرال امام الدین ، محمد آصف آهنگ ، ادریس زمان ، محمد صدیق فرهنگ ، اکادمیسین دستگیر پنجشیری ، سلیمان لایق ، عبدالغفار فراهي ، خان آقا سعید ، فرهاد لیب ، محمد اکرام اندیشمند ، سلطان علي کشتمند ، باقی سمندر ، رزاق مامون ، شیر ساپی ، عبدالحق مجددی ، ډاکټر فضل الله مجددی ، ډاکټر حسن شرق ، عزیز آریانفر ، سمن ، ډاکټر داؤود جنبش ، محمد اقبال وزیري ، اکادمیسین محمداعظم سیستانی ، حفیظ الله خالد ، عبدالجمال باري ، جنرال پادشاه میر ، حمید مهمند ، محمد آصف صافي ، طارق بزگر ، ډاکټر عبدالجلیل زلمی ، غلام رسول باوري ، انجنیر نجیب الله داوري ، ډاکټر حلیم تنویر ، عزیزه رزبان ، ملیحه نایاب ، عبدالجبار ثابت ، فقیر محمد ودان ، جنرال خوشحال پیروز صافی ، جنرال خطاب جانباز ، جگتورن فضل الرحمان تاجیار ، عبالصمد ازهر ، جنرال قادر ، غوث الدین فایق ، عبدالرحیم شادان ، عبالحمید مبارز ، صالح محمد ابرار ، Louise Dupree, Frank Clements, Albert Linette, Makhmut Akhmetovich Gareev, Carlotta Gall, and Lalit Kumar Jha

۳) هغو دوستانو چې د انځورونو ، سي ډي گانو ، د غږونو اود انځورونو د کسټونو ، mp3 او د نورو ارزښتمنو یادگارونو د لېرني له لارې زموږ کار ته یې ښایست وربخښلی دی : ادریس زمان ، غوث جانباز ، ملیحه احراري

، فريبا آتش ، نيلاب سلام ، عزيزه رزيان ، بتينا ييرشكي ، ژوليا ميتينكووا ، گورگي پتروويچ ايژوف ، شير ساپي ، محمد حسن ولسمل، ذبيح الله امانيار او منير كبير

۴ (هغوی چې په بل ډول د مرستې لاس را غځولی دی : رحمت آریا ، غوث جانباز ، ژوليا ميتينكووا ، يحييا سعدزوي ، ولي باز، ډاکټر محمد اکرم عثمان، حفيظ الله خالد ، کمال پرواک ، ډاکټر صادق فطرت ناشناس ، ډاکټر لطيف طبيبي ، ډاکټر حميد حامي ، زرین انځور، ډاکټر خوشحال روهي ، نجيب سلطاني ، وحيد صمدزي ، ډاکټر شاه محمود چوپان ، کاوه شفق آهنگ ، ډاکټر محمد انور غريو، عارف گذرگاه ، ډاکټر عبدالجليل زلمي ، محمد آصف بره کي ، عبدالمجيد راغستاني ، عبدالاحد سرتيپ ، قاضي سيد موسی عثمان هستي ، محمد شاه فرهود ، قيس كبير، زبير وکيلي ، اسد نجفي ، احسان الله شگيوال ، کريم حقانيار ، طارق بزگر، احمد شاه عبادي ، بشير مؤمن ، نصير القاس ، ډاکټر واسع خاکستر ، انجنير اسماعيل ، محمد ظاهر ملک بابا ، حميد عمريار، سلطان رضوي ، عبدالله نورزاد ، عارف خزان او کبير امير

خانگړې مننه

۵ (له ډير منلي او گران دوست "ع س" څخه ډير مندوی يم چې د خپلو ارزښتمنو څرگندونو له لارې يې د دغې لړۍ په هره برخه کې ماته لارښوونه کړې او په پای کې يې غوښتي چې نوم يې په دغه لېکنه کې را نه شي .

۶ (د افغانستان د خلق ډيموکراتيک گوند له پخوانيو لوړ پوړو چارواکو او غړو څخه چې د دغې لړې په لاسه والي کې د مرستې جوگه شوي مننه کوم ، هغوی غوښتي چې نومونه يې دلته ياد نه شي .

۷ (د پسرلي سباوون د گوليو باران " به هېڅکله د کابل ناتهد او فردا له و وپېانو دباندي نه وای وتلاي که لاندنيو پوهانو ، څيړونکو او منلو کسانو په نورو وپېانو ، وبلاگونو او چاپي رسنيو کې يادونه نه وای کړې ؛ د دوی څه دباندي اويا پيغامونه ول چې زموږ له انگيرنې دباندي يې د نړۍ په هرگوت کې ازانگې خپرې کړې .

زبيده تيمور، فرشته حضرتي ، گوربز خان عطا خيل ، طوطا خيل، مهدي نيك آئين ، درويش نيك انديش ، درويش دريا دلي، نصير مهري ، محمد عمر راوي ، نصرالله زرداد ، بريالي شنوا ، حميد فرهاد ، احسان خوشدل ، فرهاد صحراگشت ، فردوس کاوه ، اوستا کابلی ، سليمان راوش ، عظيم بابک ، اکه سخي ، خالق کاپيسايي ، اطرافي ، دشنه خراساني ، عمر سنایي ، گل مکی ، متولي رحمکيان ، محب نعيمی ، ولي بگراميان ، پروانه شاد مهر، صنوبر آريايي ، نعيم البرز، فريد آريانژاد ، فريدون زاده ، فرهاد توانا ، علی

عباسي ، رامین راضي ، هوشنگ احمد ولي ، نسرین سمنگانی ، نسترن آستانه ، سه نقطه ، نورتن ، پویا ، رزمجو ، غزنوي ، نوري ، پري ، احمدي ، سروري ، رویا ، نادر ، وارسته ، پرستو ، مهبانو، زلفیه ، نذیر ، هندیه ، خورشید ، بهاره ، خماری او څو تنه نور په پورنیو نومونو .

ناخوالي یا ناسیالی به وای که د دغې لړۍ په تړاو مو د ښکلو لیکنو له پورتنیو لیکوالانو څخه یادونه نه وای کړي .

۸ (مننه له : ایشور داس، عبدالفتاح غفوري، رحیم غفوري، عبیدالله حمیدي، محمد طارق بزرگر، علی امینی، سخیداد هاتف ، اقبال علیشاه دهقانپور، خالد هادي حیدري ، کامران میر هزار، مریم محبوب، زلمی باباکوهي، محمد رؤف مهدیزاده کابلي، او د جاودان، خاوران، شبکه اطلاع رسانی افغانستان، افغان جرمن، افغان_پرس، پندار، بېنوا، موج نو، سایه، هارمونی، نيزار، خمخانه د منلو ویبپاڼو له چلوونکو څخه او په هیواد کې دننه له رسنیو او رسنوالو څخه مننه چې و مې نه شواي کړای نومونه یې دلته راواخلم .

۹ (له ټولو لوستونکو څخه مننه چې د " پسرلني سباوون د گولېو د باران " لیکنه یې په زغم او مېنه ولوستله .

په پای کې که هرچا د یوه ټکي په کچه دلته مرسته کړې وي ، بیا هم مننه ، که له هغو مننه ونکړو دا به ناسیالی وي .

00

ریجاینا (کانادا)

۲۰۰۹ز کال د اپریل ۲۸

ژباړه : رحمت آریا

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**